

วารสารสิทธิปริทัศน์

SUTHIPARITHAT JOURNAL 1

ปีที่ ๒๖ ฉบับที่ ๔๐ กันยายน - ธันวาคม ค.ศ. ๒๕๕๕ ISSN 0857-2690

บทความวิจัย (Research Articles)

- ความสอดคล้องของตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน
Synchronicity of Macro Economic Variables among ASEAN Member Countries
ชาณุณรงค์ ชัยพัฒน์..... 7
Channarong Chaiphat
- การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของพนักงานที่เข้าร่วมโครงการเกษียณอายุก่อนกำหนดของธนาคารออมสิน ประจำปี 2553
Cost - Benefit of Employees Early Retirement Project 2010 of Government Savings Bank
ณัฐพล วุฒิรักษาจร, อ้อทิพย์ ราษฎร์นิยม, ชมพูนุท โกศลกรกักร เพิ่มพูนวิวัฒน์.....27
Nuttapon Wuttirakkajorn, Aotip Ratniyom, Chompoonuh Kosalakorn Permpoonwiwat
- ช่องทางในการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนของครูประจำการที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการพัฒนาศักยภาพการสอน
Channels of information on innovative teaching of teachers affecting the inspiration for the development of teaching
สุทธิพงศ์ ทกสุวรรณ..... 43
Suttipong Hoxsuwan
- การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
The Development of Leadership Indicators of the Directors of the Educational Service Area Offices
เกรียงพงศ์ ภูมิราช..... 59
Kriangpong Phumiraj
- การพัฒนาฐานความรู้ภาษาไทยระดับอุดมศึกษา
Development of Thai Language Knowledgebase for Higher Education
อัญชลี ทองเฒ่า, มธุรส จงชัยกิจ.....73
Anchali Thongame, Matusros Chongchaikit
- กรอบเนื้อหาข่าวความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย
Media Framing of News Regarding the Violence and Conflict in the Southern Border Provinces of Thailand
ดวงกมล เทวพิทักษ์..... 99
Duangkamol Tawapitak
- ระบบผู้แนะนำแบบหลายเกณฑ์จากข้อมูลแบบไฮบริด
A Multi-Criteria Recommendation System based on Hybrid Profile
นุชรี เปรมาชัยสวัสดิ์..... 111
Nucharee Premchaiswadi.
- ความคงตัวของสารสีแอนโทไซยานินจากกากกลีบดอกกระเจี๊ยบแดง (*Hibiscus sabdariffa* Linn.) ในผลิตภัณฑ์ข้าวเหนียวมูน
*Stability of Anthocyanin from Red Roselle (*Hibiscus sabdariffa* Linn.) Residue in The Sweet Sticky Rice*
ญาณี จินดามัง, ปิยะวิทย์ ทิพรส.....129
Yanee Jindamung, Piyavit thipbharas

บทความวิชาการ (Academic Articles)

- การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ
Media and Information Literacy
อูซา บิกกินส์.....147
Ousa Biggins
- บทบาทใหม่ของ CSR เพื่อตอบสนองความคุ้มค่าองค์กรธุรกิจในประเทศไทย
The new role of CSR in order to serve the value of business in Thai context
กัญญรัตน์ หงส์วรนนท์.....163
Kanyarat Hongvoranant

หนังสือแนะนำ (Book Review)

- How an Economy Grows and Why it Clashes
อนุวัฒน์ ชลไพศาล.....177
Anuwat Cholpaisal

สุทธิปริทัศน์

ปีที่ ๒๖ ฉบับที่ ๘๐ กันยายน - ธันวาคม ๒๕๕๕ ISSN 0857-2690

*** เจ้าของ**

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
110/1-4 ถนนประชาชื่น
เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210
โทร. 02-954-7300
(อัตราค่าตี 30 หมายเลข) ต่อ 361
E-mail : dpujournal@hotmail.com

*** กองบรรณาธิการ**

รศ.พินิจ ทิพย์มณี
ผศ.ดร.นิตย์ เพ็ชรรักษ์
ดร.เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว
ดร.คม คัมภีรานนท์
ดร.นพพร ศรีวรวิไล
ดร.อดิสร ณ อุบล

*** คณะที่ปรึกษา**

ศ.ดร.บุญเสริม วิสกุล
รศ.ดร.วรากรณ์ สามโกเศศ
ศ.ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์
รศ.ดร.สมบูรณ์วัลย์ สัตยารักษ์วิทย์
คณบดีทุกคณะ

*** กองจัดการ (ธุรการ การเงินและสมาชิก)**

ปริญญา คล้ายเจริญ

*** ออกแบบรูปเล่ม-จัดหน้า**

นันทกา สิทธิพฤษ
ฉันทัดสรณ์ ชูงาน

*** บรรณาธิการ**

รศ.ดร.กุลทิพย์ ศาสตระรุจิ

*** กำหนดออก**

ราย 3 เดือน ฉบับละ 100 บาท

*** กองบรรณาธิการบุคคลภายนอก**

ศ.ดร.ทวีป ศิริวิศรี
ศ.ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์
รศ.ดร.พรทิพย์ ดีสมโชค
รศ.ดร.ปรีญา วิบูลย์เศรษฐ์
ผศ.ดร.วิโรจน์ อรุณมานะกุล

*** จัดจำหน่าย**

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
โทร. 02-954-7300 ต่อ 445, 292, 690

*** พิมพ์ที่**

โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
โทร. 02-954-7300 ต่อ 540
<http://www.dpu.ac.th/dpuprinting>

ทัศนะข้อคิดเห็นใดๆ ที่ปรากฏในวารสารสุทธิปริทัศน์ เป็นทัศนะวิจารณ์อิสระทางคณะผู้จัดทำไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยกับทัศนะข้อคิดเห็นเหล่านั้นแต่ประการใด ลิขสิทธิ์บทความของผู้เขียนและวารสารสุทธิปริทัศน์ และได้รับการสงวนสิทธิ์ตามกฎหมาย

SUTHIPARITHAT

Volume 26 Number 80 September - December 2012

* **Owner**

Dhurakij Pundit University
110/1-4 Prachachuen Road
Laksi, Bangkok 10210
Telephone 02-954-7300
(Automatic 30 Number) # 361
E-mail : dpujournal@hotmail.com

* **Editorial Board**

Assoc. Prof. Pinit Tipmanee
Asst. Prof. Dr. Nit Petcharak
Dr. Kiatanantha Lounkaew
Dr. Kom Campiranon
Dr. Nopporn Srivoravilai
Dr. Adisorn Na Ubon

* **Editorial Consultant**

Prof. Dr. Boonserm Weesakul
Assoc. Prof. Dr. Varakorn Samkoses
Prof. Dr. Paitoon Sinlarat
Assoc. Prof. Dr. Somboonwan Satyarakwit
Dean of all DPU Faculty

* **Assistant Editors**

Parinya Klaicharoen

* **Cover Design**

Nunthaga Sitthipruk
Thanatsorn Choongan

* **Editor - in - Chief**

Assoc. Prof. Dr. Kullatip Satararujit

* **Periodicity**

3 month per year issue 100 baht

* **Editorial Consultant Board**

Prof. Dr. Tawee Sirirassamee
Prof. Dr. Parichart Sthapitanon
Assoc. Prof. Porntip Desomchok
Assoc. Prof. Preeya Vibulsresth
Asst. Prof. Wirote Aroonmanakun

* **Distribute**

Dhurakij Pundit University
Telephone 02-954-7300 # 445, 292, 690

* **Printed by**

Dhurakij Pundit University Printing
Telephone 02-954-7300 # 540
http : // www.dpu.ac.th/dpuprinting

The View Expressed in each Article are Solely those of Author(s).

มหาวิทยาลัยศิลปากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
กรมสรรพากร

[illegible]

สารบัญ

บทความวิจัย

ความสอดคล้องของตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน ชาญณรงค์ ชัยพัฒน์.....	7
การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของพนักงานที่เข้าร่วมโครงการเกษียณอายุ ก่อนกำหนดของธนาคารออมสิน ประจำปี 2553 ณัฐพล วุฒิรักขจร, อ้อทิพย์ ราชภูริเนียม, ชมพูนุท โกสลากร เพิ่มพูนวิวัฒน์.....	27
ช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนของครูประจำการที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจ ในการพัฒนาศักยภาพการสอน สุทธิพงศ์ ทกสุวรรณ.....	43
การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เกรียงพงศ์ ภูมิราช.....	59
การพัฒนาฐานความรู้ภาษาไทยระดับอุดมศึกษา อัญชลี ทองเอม, มธุรส จงชัยกิจ.....	73
กรอบเนื้อหาข่าวความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย ดวงกมล เทวพิทักษ์.....	99
ระบบผู้แนะนำแบบหลายเกณฑ์จากข้อมูลแบบไฮบริด นุชรี เปรมชัยสวัสดิ์.....	111
ความคงตัวของสารสีแอนโทไซยานินจากกากกลีบดอกกระเจี๊ยบแดง (<i>Hibiscus sabdariffa</i> Linn.) ในผลิตภัณฑ์ข้าวเหนียวมูน ญาณิ จินดามัง, ปิยะวิทย์ ทิพรส.....	129

บทความวิชาการ

การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ อุษา บั๊กกินส์.....	147
บทบาทใหม่ของ CSR เพื่อตอบสนองความคุ้มค่าองค์กรธุรกิจในประเทศไทย กัญญรัตน์ หงส์วรรณท์.....	163

หนังสือแนะนำ

How an Economy Grows and Why it Clashes อนูวัฒน์ ชลไพศาล.....	177
--	-----

Contents

Research Articles

Synchronicity of Macro Economic Variables among ASEAN Member Countries <i>Channarong Chaiphat</i>	7
Cost - Benefit of Employees Early Retirement Project 2010 of Government Savings Bank <i>Nuttapon Wuttirakkajon, Aotip Ratniyom, Chompoonuh Kosalakorn Permpoonwivat</i>	27
Channels of information on innovative teaching of teachers affecting the inspiration for the development of teaching <i>Suttipong Hoxsuwan</i>	43
The Development of Leadership Indicators of the Directors of the Educational Service Area Offices <i>Kriangpong Phumiraj</i>	59
Development of Thai Language Knowledgebase for Higher Education <i>Anchali Thongaima, Maturas Chongchaikit</i>	73
Media Framing of News Regarding the Violence and Conflict in the Southern Border Provinces of Thailand <i>Duangkamal Tawapitak</i>	99
A Multi-Criteria Recommendation System based on Hybrid Profile <i>Nucharee Premchaiswadi</i>	111
Stability of Anthocyanin from Red Roselle (<i>Hibiscus sabdariffa</i> Linn.) Residue in The Sweet Sticky Rice <i>Yanee Jindamung, Piyavit thipbharas</i>	129

Academic Articles

Media and Information Literacy <i>Ousa Biggins</i>	147
The new role of CSR in order to serve the value of business in Thai context <i>Kanyarat Hongvoranant</i>	163

Book Review

How an Economy Grows and Why it Clashes <i>Anuwat Cholpaisal</i>	177
---	-----

บทบรรณาธิการ

วารสารสุทธิปริทัศน์ วารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ฉบับที่ 80 นี้ กองบรรณาธิการขอเสนอบทความวิจัยจำนวน 8 เรื่อง ประกอบด้วย บทความทางด้านสังคมศาสตร์ ในสาขาเศรษฐศาสตร์ 2 เรื่อง ได้แก่ ความสอดคล้องของตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน และการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของพนักงานที่เข้าร่วมโครงการเกษียณอายุก่อนกำหนดของธนาคารออมสิน ประจำปี 2553 ในสาขาการศึกษาจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ 1. ช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนของครูประจำการที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการพัฒนาศักยภาพการสอน 2. การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และ 3. ได้แก่เรื่อง การพัฒนาฐานความรู้ภาษาไทยระดับอุดมศึกษา นอกจากนี้ยังมีบทความวิจัยในสาขานิเทศศาสตร์ ได้แก่ เรื่อง กรอบเนื้อหาข่าวความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศได้แก่เรื่องระบบผู้แนะนำแบบหลายเกณฑ์จากข้อมูลแบบไฮบริด ทั้งนี้บทความวิจัยเรื่องสุดท้ายเป็นบทความด้านวิทยาศาสตร์ ในสาขาเทคโนโลยีการอาหารได้แก่ เรื่อง ความคงตัวของสารสีแอนโทไซยานินจากกากกลีบดอกกระเจี๊ยบแดง (*Hibiscus sabdariffa* Linn.) ในผลิตภัณฑ์ข้าวเหนียวมูน

สำหรับบทความทางวิชาการในฉบับนี้มีด้วยกัน 2 บทความในสาขานิเทศศาสตร์ ได้แก่ เรื่อง การรู้เท่าทันสื่อ และบทบาทใหม่ของ CSR เพื่อตอบสนองความคุ้มค่าขององค์กรธุรกิจในประเทศไทย การแนะนำหนังสือน่าอ่านในฉบับนี้

กองบรรณาธิการขอเสนอหนังสือเรื่อง *How an Economy Grows and Why it Clashes* ซึ่งเป็นหนังสือสำหรับให้ความรู้ความเข้าใจทางด้านเศรษฐกิจมหภาคที่อ่านง่าย แนะนำโดย ดร.อนุวัฒน์ ชลไพศาล

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้ประเมินบทความทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการประเมินบทความและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เขียนบทความ รวมทั้งขอขอบคุณผู้ส่งบทความวิจัย บทความวิชาการทุกท่านที่มีส่วนส่งเสริมในการพัฒนาคุณภาพวารสารสุทธิปริทัศน์เข้าสู่แวดวงทางวิชาการสืบไป

บรรณาธิการ

ความสอดคล้องของตัวแปรเศรษฐกิจมหภาค
ระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน

Synchronicity of Macro Economic
Variables among ASEAN Member Countries

ชาณุณรงค์ ชัยพัฒน์*
Channarong Chaiphat*

*คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

*School of Economics, Bangkok University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องของตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนจำนวน 5 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิแบบอนุกรมเวลา ระหว่างปี พ.ศ.2523 – 2553 รวมทั้งหมด 31 ปี ซึ่งได้จากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ และธนาคารโลก เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์คือสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่าตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนมีความสอดคล้องกันในเรื่องอัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่แท้จริง อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง ระดับการเปิดประเทศ และการเปลี่ยนแปลงค่าเงินสกุลท้องถิ่นต่อ 1 หน่วยดอลลาร์สหรัฐ ส่วนตัวแปรที่มีความสอดคล้องกันต่ำได้แก่อัตราเงินเฟ้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายประเทศพบว่าประเทศที่มีความสอดคล้องกันของตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคได้แก่ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศมาเลเซีย ประเทศสิงคโปร์ และประเทศไทย ส่วนประเทศที่มีความสอดคล้องกันต่ำ ได้แก่ ประเทศฟิลิปปินส์ และเมื่อพิจารณาในภาพรวมของอาเซียนพบว่าความสอดคล้องของตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นอาเซียนควรที่จะมีนโยบายร่วมกันในการดูแลภาวะเงินเฟ้อของแต่ละประเทศให้มีความสอดคล้องกันก่อนเข้าร่วมอาณัติเงินตราที่เหมาะสม และมีระบบกลไกการดำเนินงานทางด้านเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกร่วมกันก่อน เพื่อที่จะสามารถพัฒนาการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจเป็นสหภาพอาเซียน (AU) ต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ : อาณัติเงินตราที่เหมาะสม ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน อาเซียน

Abstract

This research aimed at analyzing synchronicity of macro economic variables among the ASEAN countries comprising Indonesia, Malaysia, Philippines, Singapore, and Thailand by using time-series secondary data from 1980-2010, totaling 31 years. The data were collected from International Monetary Fund (IMF) and World Bank and analyzed by Pearson Correlation Coefficient.

The result reveals that there was synchronicity among ASEAN members in terms of real GDP growth, real interest rate, degrees of openness, and the change of local currency per USD while the variable which has low synchronicity was inflation rate. When considering each country, it was found that Indonesia, Malaysia, Singapore and Thailand were countries with synchronicity of economic variables. However, Philippines had low synchronicity. When considering the whole picture of ASEAN, synchronicity of macro economic variables was found at a moderate level. Therefore, ASEAN should have a mutual policy of handling inflation in each country to maintain synchronicity before having a common currency area. In addition, there should be a shared mechanism in economic management for ASEAN in order to develop an economic union to be Asian Union in the near future.

KEYWORDS : Optimum Currency Area, ASEAN Economic Community, ASEAN

บทนำ

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ (Economic Integration) เป็นการรวมกลุ่มของประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันตั้งแต่ 2 ประเทศขึ้นไปตกลงนาระบบเศรษฐกิจของตนมาเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน และมีกระบวนการที่จะยกเลิกข้อจำกัด ระเบียบวิธีปฏิบัติทางการค้า หรือกระบวนการชำระเงินระหว่างประเทศของประเทศที่มีการรวมกลุ่มกัน โดยแบ่งลักษณะการรวมกลุ่มกันออกเป็นหลายระดับเช่น เขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) ประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community: EEC) หรือสหภาพยุโรป (European Union: EU) ทั้งนี้เป็นการเพิ่มมูลค่าทางการค้าระหว่างกัน เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม และเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจ หรืออำนาจต่อรองทางด้านเศรษฐกิจในเวทีโลก จะเห็นว่าการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเกิดขึ้นในขนาดอันใกล้ชิดของอาเซียน

สำหรับอาเซียน (Association of Southeast Asian Nations: ASEAN) นั้นในปี พ.ศ.2558 มีเป้าหมายจะรวมกันเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN Community: AC) คือเป็นการรวมกลุ่มความร่วมมือ 3 ด้านได้แก่ 1) ประชาคมการเมืองและความมั่นคง (ASEAN Political-Security Community: APSC) 2) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) และ 3) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรม (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC) โดยเฉพาะในด้านประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) คือการรวมตัวกันเป็นตลาดเดียว (Single Market) สามารถเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิต สินค้า บริการ และแรงงานได้อย่างเสรี

ภายในประเทศสมาชิกอาเซียน (ASEAN, 2008) ซึ่งจะมีผลทำให้มูลค่าการค้าระหว่างกันภายในประเทศสมาชิกอาเซียนสูงขึ้น และอาจจะพัฒนาต่อไปเป็นสหภาพอาเซียน (ASEAN Union: AU) โดยการใช้เงินตราสกุลเดียวกันเพื่ออำนวยความสะดวกในการค้าขายระหว่างกันภายในกลุ่มอาเซียนซึ่งจะมีผลทำให้มูลค่าการค้าระหว่างกันภายในกลุ่มยิ่งสูงขึ้นอีก ในขณะที่การรวมกลุ่มโดยใช้เงินตราสกุลเดียวกัน และกำหนดนโยบายการเงินและนโยบายการคลังชุดเดียวกันนั้น ตามทฤษฎีอาณาเขตเงินตราที่เหมาะสม (Optimum Currency Area: OCA) (Mundell, 1961) กล่าวว่าไว้ว่าประเทศที่จะใช้เงินตราร่วมกัน มีเงื่อนไขจำเป็นที่จะต้องมาก่อนเข้าร่วมอาณาเขตเงินตราที่เหมาะสมคือความสอดคล้องของตัวแปรเศรษฐกิจมหภาค ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจว่าตัวแปรทางเศรษฐกิจมหภาคของประเทศสมาชิกอาเซียนมีความสอดคล้องกันอย่างไร และมีความเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหนในการใช้เงินตราสกุลเดียวกัน หรือการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจเป็นสหภาพอาเซียน (AU) ในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสอดคล้องของตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน
2. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการเข้าร่วมอาณาเขตเงินตราสกุลเดียวกันของประเทศสมาชิกอาเซียนในอนาคต

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีอาณาเขตเงินตราที่เหมาะสม (Optimum Currency Area: OCA) ที่เสนอโดย R. A. Mundell (1961) R. I. McKinnon (1963) และ P. Kenen (1969) คืออาณาเขตที่

เหมาะสมต่อการใช้เงินตราสกุลเดียวกันหรือตีงค่าเงินไว้ด้วยกัน โดยกำหนดเกี่ยวกับเงื่อนไขที่จำเป็นต้องมีก่อนเข้าร่วมอาณาเขตเงินตราที่เหมาะสม (Precondition Approach) คือจะต้องมีความสอดคล้องกันของตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคของประเทศที่จะเข้าร่วมอาณาเขตเงินตราที่เหมาะสม (OCA) ดังนี้

1. ระดับการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิต (Degree of Factor Mobility)

ประเทศที่อยู่ในอาณาเขตเงินตราเดียวกันได้จะต้องมีการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตในระดับสูง หรือการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตเป็นไปอย่างเสรีในกลุ่มประเทศที่จะใช้เงินตราร่วมกัน (Mundell, 1961) เพื่อช่วยแก้ปัญหาอุปสงค์ในสินค้าที่ไม่เท่ากันของแต่ละประเทศ กล่าวคือเมื่อประเทศใดประเทศหนึ่งเกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงอุปสงค์ในสินค้าที่ประเทศเคยผลิตไปสู่สินค้าที่ประเทศสมาชิกอีกประเทศผลิต ภายใต้กฎของ OCA ประเทศที่เกิดปัญหาจะสามารถต่อสู้กับระบบเศรษฐกิจที่มีการจ้างงานลดลงได้เมื่อการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตมีระดับสูงหรือเป็นไปอย่างเสรี โดยไม่ต้องอาศัยการปรับตัวของอัตราแลกเปลี่ยน

2. ระดับการเปิดประเทศ (Degree of Openness)

ระดับการเปิดประเทศโดยพิจารณาจากอัตราส่วนของสินค้าที่ค้าขายกันระหว่างประเทศ (Tradable Goods) ต่อสินค้าที่ไม่สามารถค้าขายระหว่างประเทศ (Non-tradable Goods) โดยประเทศใดประเทศหนึ่งเมื่อมีสัดส่วนของสินค้าที่ค้าขายระหว่างประเทศได้อยู่ในระดับสูงแสดงว่าประเทศนั้นมีระดับการเปิดประเทศสูง (McKinnon, 1963) การใช้ระบบอัตรา

แลกเปลี่ยนแบบยืดหยุ่นเพื่อปรับการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดจะทำให้ระดับราคาสินค้าภายในประเทศเกิดความผันผวนอย่างมาก ประเทศเหล่านี้จึงควรใช้สกุลเงินตราร่วมกันจะได้รับประโยชน์อย่างมาก และทำให้ระดับราคาภายในประเทศมีเสถียรภาพด้วย

นอกจากนี้ McKinnon ยังกล่าวถึงขนาดของประเทศว่าประเทศที่มีขนาดของเศรษฐกิจภายในประเทศใหญ่ หมายถึงสัดส่วนการค้าระหว่างประเทศเทียบกับขนาดของประเทศอยู่ในระดับต่ำ นั่นคือความสำคัญและอิทธิพลของภาคการค้าระหว่างประเทศมีไม่มาก ดังนั้นความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนจะมีผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไม่มาก จึงกล่าวได้ว่าประเทศที่เศรษฐกิจภายในมีขนาดเล็กและมีระดับการเปิดประเทศสูงมีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเข้าร่วมอาณาเขตเงินตราเดียวกัน

3. ระดับความหลากหลายของสินค้า (Degree of Product Diversification)

ประเทศที่มีความหลากหลายของของสินค้าในระดับสูงมีความเหมาะสมที่จะเข้าร่วมอาณาเขตเงินตราเดียวกันมากกว่าประเทศที่มีความหลากหลายของสินค้าในระดับต่ำ (Kenen, 1969) เนื่องจากเมื่อประเทศประสบปัญหาการลดลงของอุปสงค์สำหรับสินค้าส่งออก หากประเทศมีความหลากหลายของสินค้าสูงจะทำให้การว่างงานไม่เพิ่มขึ้นอย่างรุนแรงเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่มีการผลิตสินค้าที่มีความหลากหลายน้อยกว่า เพราะสามารถส่งออกสินค้าชนิดอื่นทดแทนได้ โดยไม่ต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนเพื่อปรับดุลยภาพของดุลบัญชีเดินสะพัด

4. ความคล้ายคลึงกันของอัตราเงินเฟ้อ (Similarity in Rate of Inflation)

จากทฤษฎีค่าเสมอภาคของอำนาจซื้อ (Purchasing Power Parity Theory) โดยนักเศรษฐศาสตร์ชาวสวีเดนชื่อ Gustav Cassel กล่าวว่า “ดุลยภาพของอัตราแลกเปลี่ยนจะเท่ากับอัตราส่วนของระดับราคาสินค้าของ 2 ประเทศ” อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศจึงสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจซื้อโดยเปรียบเทียบของเงินสองสกุลนั้น เมื่อดุลบัญชีเดินสะพัดไม่สมดุล การเปลี่ยนแปลงในระดับราคาสินค้าและอัตราแลกเปลี่ยนจะเป็นกลไกในการปรับตัวเพื่อเข้าสู่ภาวะสมดุล ดังนั้นประเทศที่จะเข้าร่วมอาณาเขตเงินตราเดียวกันควรมีอัตราเงินเฟ้อใกล้เคียงกัน (Magnifico, 1973) เพราะถ้าประเทศที่เข้าร่วมสกุลเงินตราเดียวกันมีอัตราเงินเฟ้อที่แตกต่างกันมาก ประเทศที่มีอัตราเงินเฟ้อสูงจะมีความสามารถในการแข่งขันของประเทศลดลง จึงใช้นโยบายในการปรับอัตราแลกเปลี่ยนเพื่อปรับสมดุลของบัญชีเดินสะพัด ในขณะที่ประเทศเข้าร่วมอาณาเขตสกุลเงินตราเดียวกันจะต้องกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ร่วมกันทำให้ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนเพื่อแก้ปัญหาระบบเศรษฐกิจของประเทศตนเพียงประเทศเดียวได้

ดังนั้นการศึกษานี้จะใช้ทฤษฎีอาณาเขตเงินตราที่เหมาะสม (OCA) เป็นพื้นฐานเพื่อศึกษาความสอดคล้องกันของตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน โดยตัวแปรในการศึกษาประกอบด้วย อัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่แท้จริง (real GDP growth) อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง (real interest rate) อัตราเงินเฟ้อ (inflation rate) ระดับการเปิดประเทศ (degrees of openness) และ

การเปลี่ยนแปลงของค่าเงินสกุลท้องถิ่นต่อ 1 หน่วยดอลลาร์สหรัฐ (InFX) (Obiyathulla, 2008) (Magda, 2010) (สถิติ, 2545) และ (ธงชัย, 2549) ส่วนระดับการเคลื่อนย้ายปัจจัย การผลิต (degree of factor mobility) และระดับความหลากหลายของสินค้า (degree of product diversification) จะไม่ศึกษาในครั้งนี้เพราะประเทศสมาชิกอาเซียนจะมีการรวมตัวกันเป็น “ประชาคมอาเซียน” (ASEAN Community: AC) โดยเฉพาะในปี พ.ศ.2558 จะรวมกันเป็น “ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” (ASEAN Economic Community: AEC) เช่นกัน คือการรวมกันทางเศรษฐกิจเป็นตลาดเดียวสามารถเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิต สินค้า บริการ และแรงงานได้อย่างเสรี (ASEAN, 2008) ซึ่งจะส่งผลทำให้ระดับการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิต ความหลากหลายของสินค้า และระดับการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ (ชาวนรงค์, 2554) ของประเทศสมาชิกอาเซียนเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก สอดคล้องกับทฤษฎีอาณาเขตเงินตราที่เหมาะสม (OCA)

วิธีดำเนินงานวิจัย

การศึกษาความสอดคล้องของตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน จะศึกษาประเทศสมาชิกก่อตั้งอาเซียน จำนวน 5 ประเทศ ได้แก่ ประเทศอินโดนีเซีย (Indonesia: ID) ประเทศมาเลเซีย (Malaysia: MY) ประเทศฟิลิปปินส์ (Philippines: PH) ประเทศสิงคโปร์ (Singapore: SG) และประเทศไทย (Thailand: TH) (<http://www.aseansec.org>) ส่วนประเทศสมาชิกอาเซียนใหม่อีก 5 ประเทศจะไม่ศึกษา โดยแบ่งวิธีการวิจัยออกเป็นดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยเป็นข้อมูลทุติยภูมิแบบอนุกรมเวลา (Secondary Time Series Data) รายปี ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือปี พ.ศ.2523 – 2553 รวมทั้งหมด 31 ปี โดยเก็บรวบรวมข้อมูลทางสถิติจากเว็บไซต์ของอาเซียน ธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย สหประชาชาติ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ และธนาคารโลก โดยตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย

$RGDP_t$ หมายถึง อัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่แท้จริง (real GDP growth) หน่วย: ร้อยละ

r_t หมายถึง อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง (real interest rate) หน่วย: ร้อยละ

i_t หมายถึง อัตราเงินเฟ้อ (inflation rate) หน่วย: ร้อยละ

α_t หมายถึง ระดับการเปิดประเทศ (degrees of openness) หน่วย: ดัชนี

$\ln FX_t$ หมายถึง Natural Logarithm ของอัตราแลกเปลี่ยนเงินสกุลท้องถิ่นต่อ 1 หน่วยดอลลาร์สหรัฐ (Foreign Exchange Rate)

i หมายถึง ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศมาเลเซีย ประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศสิงคโปร์ และประเทศไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) พบว่างานวิจัยที่ใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) ในการวิเคราะห์ เช่น (Obiyathulla, 2008) ส่วนงานวิจัยในประเทศไทยมีการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบความสอดคล้องตัวแปรทางเศรษฐกิจของอาเซียนโดยใช้ค่าสถิติ t

เช่น (สถิตย์, 2549) และ (ธงชัย, 2549) ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จะวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนจำนวน 5 ประเทศ โดยใช้เครื่องมือทางสถิติในการวิเคราะห์คือสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันจะได้

$$r = \frac{n\sum XY - (\sum X)(\sum Y)}{\sqrt{[n\sum X^2 - (\sum X)^2][n\sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	r	คือค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน
	$\sum X$	คือผลรวมของข้อมูลที่วัดได้จากประเทศที่ 1 (X)
	$\sum Y$	คือผลรวมของข้อมูลที่วัดได้จากประเทศที่ 2 (Y)
	$\sum XY$	คือผลรวมของผลคูณระหว่างข้อมูลจากประเทศที่ 1 และ 2
	$\sum X^2$	คือผลรวมกำลังสองของข้อมูลที่วัดได้จากประเทศที่ 1
	$\sum Y^2$	คือ ผลรวมกำลังสองของข้อมูลที่วัดได้จากประเทศที่ 2
	n	คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างรวม 31 ปี

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของตัวแปรทางเศรษฐกิจมหภาคระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนนั้น โดยพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคจำนวน 5 ตัวแปรได้แก่

อัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่แท้จริง (Real GDP Growth: RGDP)

จากผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 1 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่แท้จริงระหว่างประเทศอินโดนีเซีย (ID) กับประเทศมาเลเซีย (MY) ประเทศสิงคโปร์ (SG) และประเทศไทย (TH) มีค่าเท่ากับ 0.751 0.548 และ 0.758 ตามลำดับ โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ส่วนประเทศฟิลิปปินส์ (PH) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างประเทศมาเลเซีย (MY) กับประเทศฟิลิปปินส์ (PH) ประเทศสิงคโปร์ (SG) และประเทศไทย (TH) มี

ค่าเท่ากับ 0.373 0.819 และ 0.780 ตามลำดับ โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 0.01 และ 0.01 ตามลำดับ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างประเทศฟิลิปปินส์ (PH) กับประเทศสิงคโปร์ (SG) มีค่าเท่ากับ 0.444 โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนประเทศไทย (TH) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างประเทศสิงคโปร์ (SG) กับประเทศไทย (TH) มีค่าเท่ากับ 0.656 โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 หรือแสดงได้ดังภาพที่ 1

อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง (Real Interest Rate: r)

จากผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 2 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงระหว่างประเทศอินโดนีเซีย (ID) กับประเทศมาเลเซีย (MY) ประเทศฟิลิปปินส์ (PH) และประเทศไทย (TH) มีค่าเท่ากับ 0.433 0.386 และ 0.594 ตามลำดับ โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ ส่วนประเทศสิงคโปร์ (SG) ไม่มีนัยสำคัญทาง

สถิติ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มาเลเซีย (MY) กับประเทศไทย (TH) มีค่าเท่ากับ 0.513 โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ส่วนประเทศฟิลิปปินส์ (PH) และประเทศสิงคโปร์ (SG) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างประเทศฟิลิปปินส์ (PH) กับประเทศสิงคโปร์ (SG) และประเทศไทย (TH) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างประเทศสิงคโปร์ (SG) กับประเทศไทย (TH) มีค่าเท่ากับ 0.537 โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 หรือแสดงได้ดังภาพที่ 2

อัตราเงินเฟ้อ (Inflation Rate: i)

จากผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 3 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอัตราเงินเฟ้อระหว่างประเทศอินโดนีเซีย (ID) กับประเทศมาเลเซีย (MY) มีค่าเท่ากับ 0.359 โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ส่วนประเทศฟิลิปปินส์ (PH) ประเทศสิงคโปร์ (SG) และประเทศไทย (TH) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างประเทศมาเลเซีย (MY) กับประเทศสิงคโปร์ (SG) และประเทศไทย (TH) มีค่าเท่ากับ 0.762 และ 0.747 ตามลำดับ โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ส่วนประเทศฟิลิปปินส์ (PH) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างประเทศฟิลิปปินส์ (PH) กับประเทศสิงคโปร์ (SG) และประเทศไทย (TH) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างประเทศสิงคโปร์ (SG) กับประเทศไทย (TH) มีค่าเท่ากับ 0.757 โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 หรือแสดงได้ดังภาพที่ 3

ระดับการเปิดประเทศ (Degrees of Openness: o)

จากผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 4 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของระดับการเปิดประเทศระหว่างประเทศอินโดนีเซีย (ID) กับประเทศสิงคโปร์ (SG) มีค่าเท่ากับ 0.397 โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนประเทศมาเลเซีย (MY) ประเทศฟิลิปปินส์ (PH) และประเทศไทย (TH) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างประเทศมาเลเซีย (MY) กับประเทศฟิลิปปินส์ (PH) ประเทศสิงคโปร์ (SG) และประเทศไทย (TH) มีค่าเท่ากับ 0.964 0.946 และ 0.976 ตามลำดับ โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างประเทศฟิลิปปินส์ (PH) กับประเทศสิงคโปร์ (SG) และประเทศไทย (TH) มีค่าเท่ากับ 0.894 และ 0.921 ตามลำดับ โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างประเทศสิงคโปร์ (SG) กับประเทศไทย (TH) มีค่าเท่ากับ 0.964 โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 หรือแสดงได้ดังภาพที่ 4

การเปลี่ยนแปลงค่าเงินสกุลท้องถิ่นต่อ 1 หน่วยดอลลาร์สหรัฐ In(Foreign Exchange Rate: InFX)

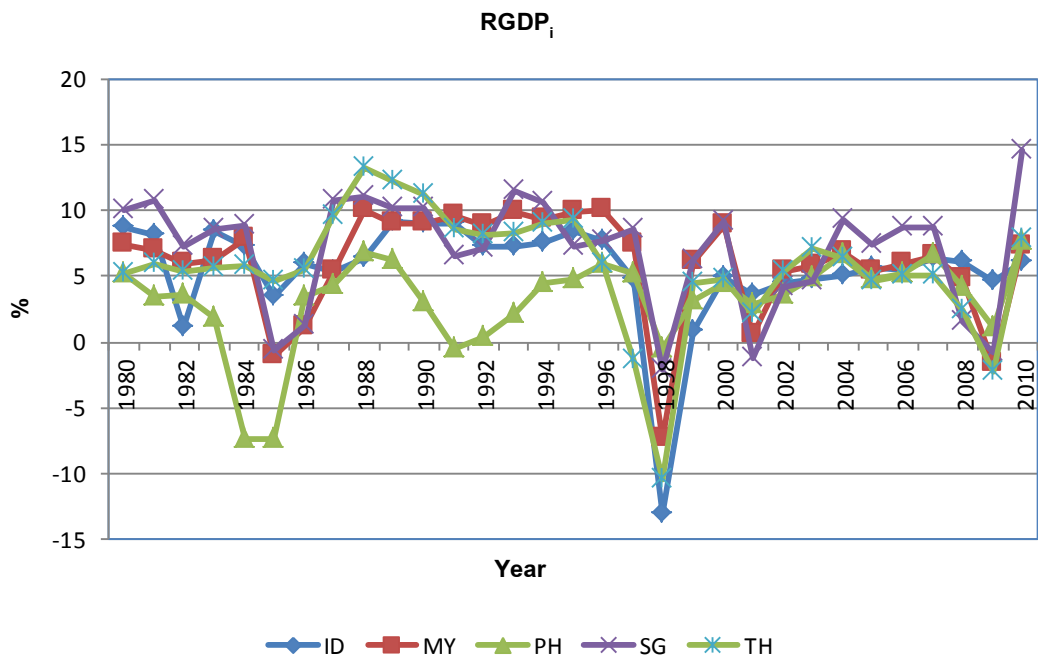
จากผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 5 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงค่าเงินสกุลท้องถิ่นต่อ 1 หน่วยดอลลาร์สหรัฐระหว่างประเทศอินโดนีเซีย (ID) กับประเทศมาเลเซีย (MY) ประเทศฟิลิปปินส์ (PH) ประเทศสิงคโปร์ (SG) และประเทศไทย (TH) มีค่าเท่ากับ 0.954 0.942 -0.560 และ 0.921 ตามลำดับ โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ค่าสัมประสิทธิ์

สหสัมพันธ์ระหว่างประเทศมาเลเซีย (MY) กับ ประเทศฟิลิปปินส์ (PH) ประเทศสิงคโปร์ (SG) และประเทศไทย (TH) มีค่าเท่ากับ 0.939 -0.465 และ 0.977 ตามลำดับ โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศฟิลิปปินส์ (PH) กับประเทศสิงคโปร์ (SG) และประเทศไทย (TH) มีค่าเท่ากับ -0.626 และ 0.921 ตามลำดับ โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างประเทศสิงคโปร์ (SG) กับประเทศไทย (TH) มีค่าเท่ากับ -0.396 โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 หรือแสดงได้ดังภาพที่ 5

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ของอัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่แท้จริง (Real GDP Growth: RGDP)

	ID	MY	PH	SG	TH
ID	1	0.751**	0.201	0.548**	0.758**
MY		1	0.373*	0.819**	0.780**
PH			1	0.444*	0.253
SG				1	0.656**
TH					1

หมายเหตุ: *significance at 0.05% level, **significance at 0.01% level

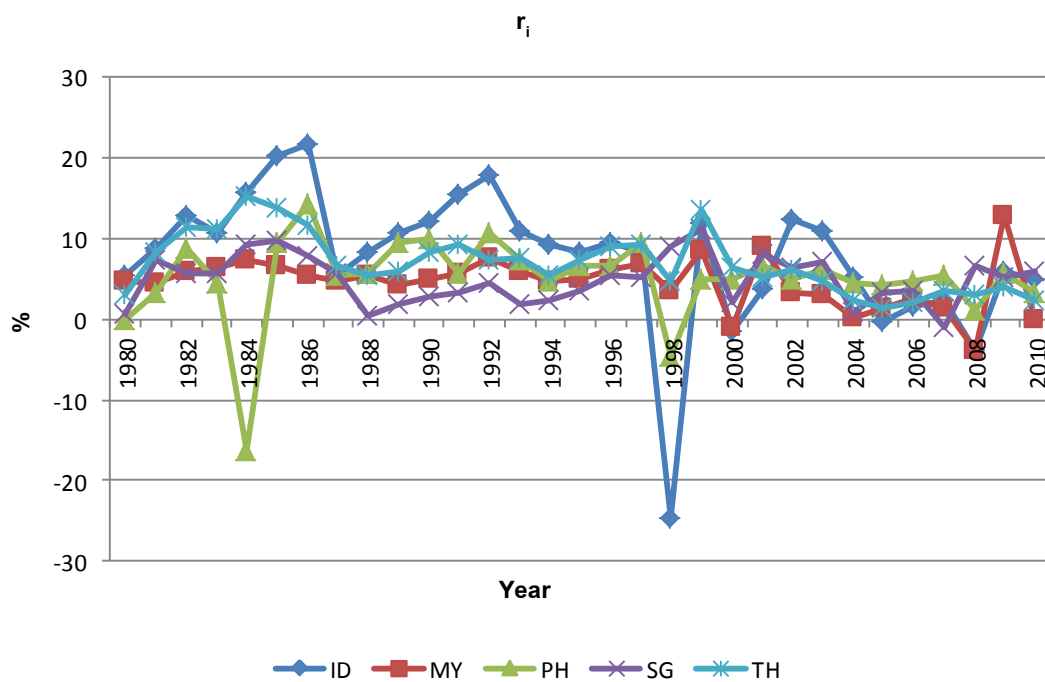

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ของอัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่แท้จริง (Real GDP Growth: RGDP)

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ของอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง (Real Interest Rate: r_i)

	ID	MY	PH	SG	TH
ID	1	0.433*	0.386*	0.076	0.594**
MY		1	0.127	0.291	0.513**
PH			1	-0.209	-0.013
SG				1	0.537**
TH					1

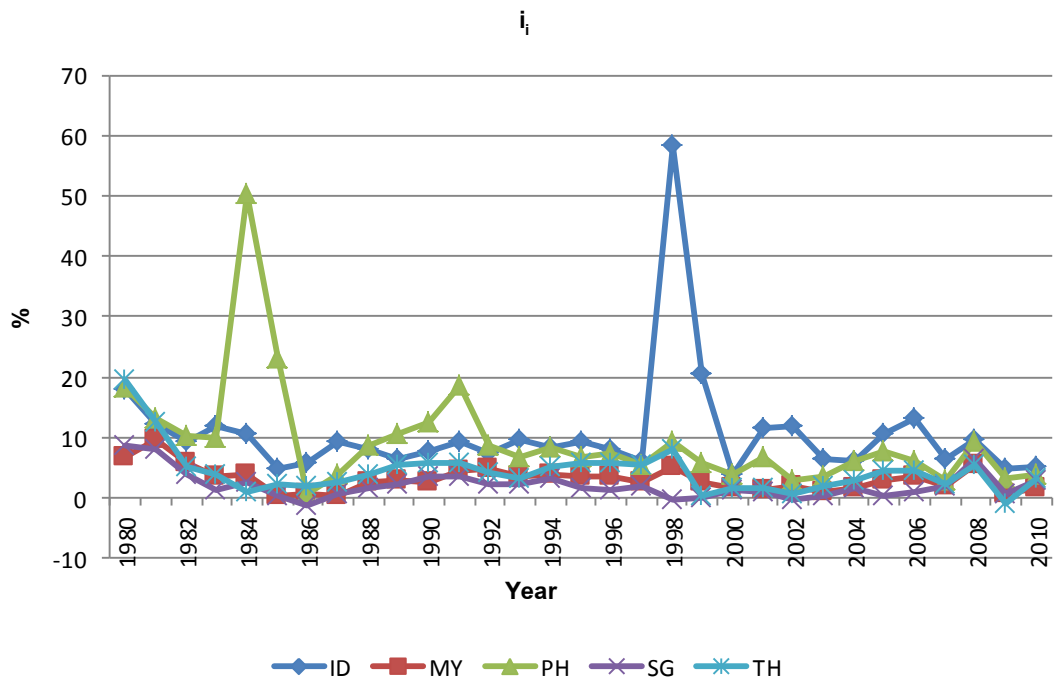
หมายเหตุ: *significance at 0.05% level, **significance at 0.01% level

 ภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ของอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง (Real Interest Rate: r_i)

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ของอัตราเงินเฟ้อ (Inflation Rate: i_t)

	ID	MY	PH	SG	TH
ID	1	0.359*	0.059	-0.074	0.307
MY		1	0.297	0.762**	0.747**
PH			1	0.307	0.161
SG				1	0.757**
TH					1

หมายเหตุ: *significance at 0.05% level, **significance at 0.01% level

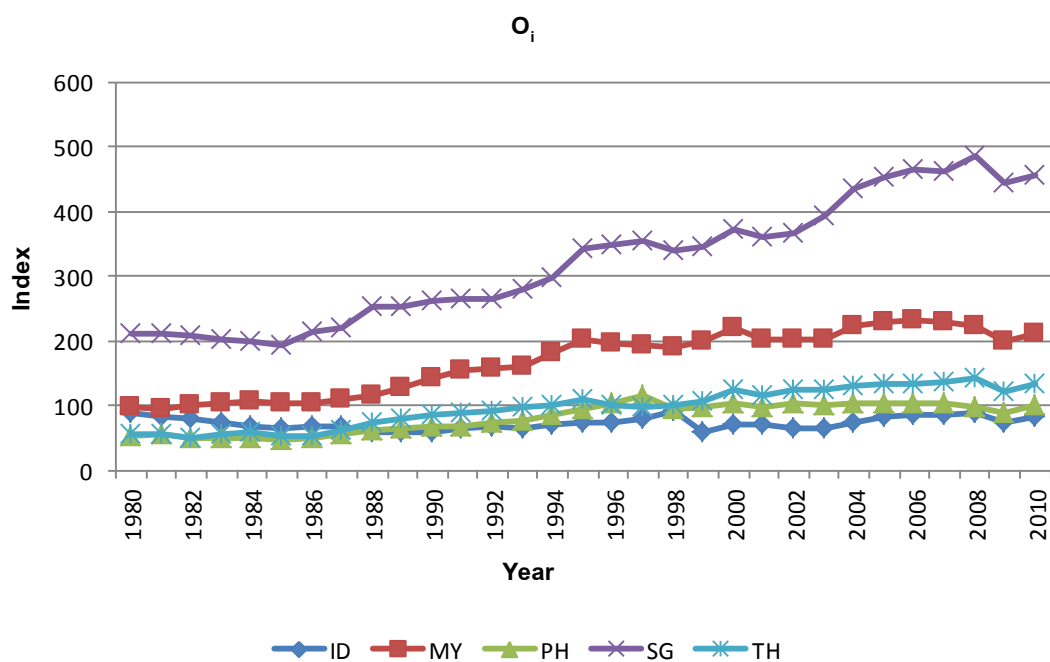

ภาพที่ 3 ความสัมพันธ์ของอัตราเงินเฟ้อ (Inflation Rate: i_t)

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ของระดับการเปิดประเทศ (Degrees of Openness: o_i)

	ID	MY	PH	SG	TH
ID	1	0.279	0.277	0.397*	0.256
MY		1	0.964**	0.946**	0.976**
PH			1	0.894**	0.921**
SG				1	0.964**
TH					1

หมายเหตุ: *significance at 0.05% level, **significance at 0.01% level

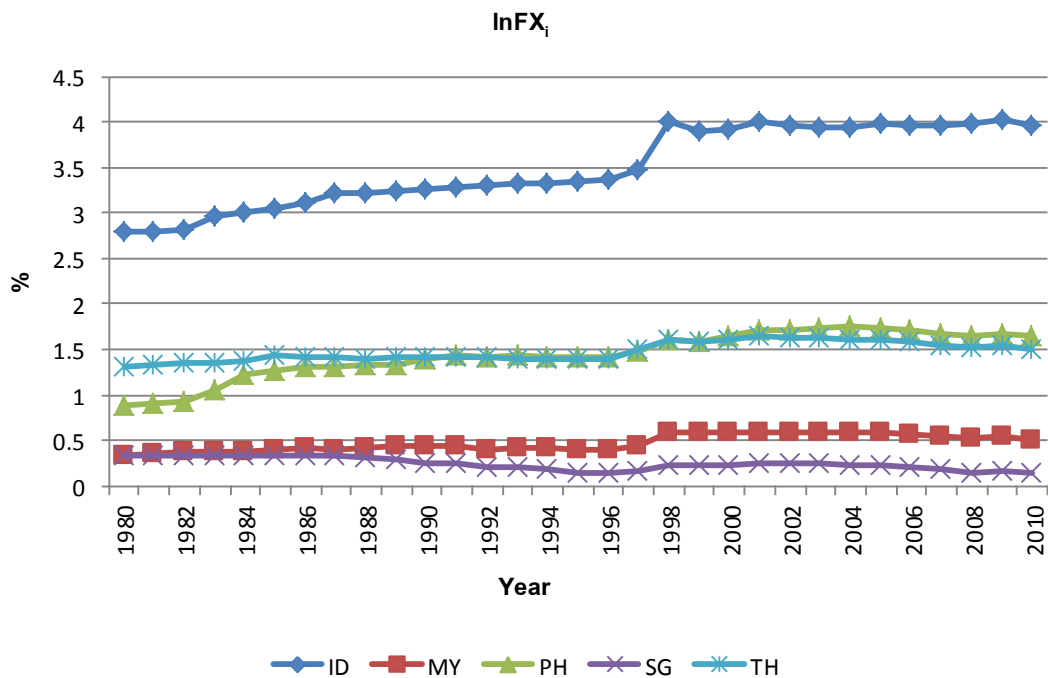

ภาพที่ 4 ความสัมพันธ์ของระดับการเปิดประเทศ (Degrees of Openness: o_i)

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงค่าเงินสกุลท้องถิ่นต่อ 1 หน่วยดอลลาร์สหรัฐ
In(Foreign Exchange Rate: InFX_i)

	ID	MY	PH	SG	TH
ID	1	0.954**	0.942**	-0.560**	0.921**
MY		1	0.939**	-0.465**	0.977**
PH			1	-0.626**	0.921**
SG				1	-0.396*
TH					1

หมายเหตุ: *significance at 0.05% level, **significance at 0.01% level

ภาพที่ 5 ความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงค่าเงินสกุลท้องถิ่นต่อ 1 หน่วยดอลลาร์สหรัฐ
In(Foreign Exchange Rate: InFX_i)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการสังเคราะห์ในตารางที่ 6 สรุปจำนวนคู่ความสัมพันธ์ของตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคที่มีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันระหว่างประเทศอินโดนีเซีย (ID) ประเทศมาเลเซีย (MY) ประเทศฟิลิปปินส์ (PH) ประเทศสิงคโปร์ (SG) และประเทศไทย (TH) โดยแบ่งเป็นประเทศละ 4 คู่ความสัมพันธ์ รวมทั้งหมด 5 ประเทศ รวมเป็น 20 คู่ความสัมพันธ์ พบว่า 1) อัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่แท้จริง (real GDP growth) ของประเทศอินโดนีเซียมีความสอดคล้องกับประเทศอื่นจำนวน 3 คู่ ประเทศมาเลเซียมีความสอดคล้องกับประเทศอื่นจำนวน 4 คู่ ประเทศฟิลิปปินส์มีความสอดคล้องกับประเทศอื่นจำนวน 2 คู่ ประเทศสิงคโปร์มีความสอดคล้องกับประเทศอื่นจำนวน 4 คู่ และประเทศไทยมีความสอดคล้องกับประเทศอื่นจำนวน 3 คู่ ดังนั้นเมื่อพิจารณาในภาพรวมของอาเซียนทั้ง 5 ประเทศ พบว่ามีคู่ความสัมพันธ์ทั้งหมดจำนวน 16 คู่ หรือคิดเป็นร้อยละ 80 ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีความสอดคล้องกันสูงที่สุด 2) ระดับการเปิดประเทศ (degrees of openness) ของประเทศอินโดนีเซียมีความสอดคล้องกับประเทศอื่นจำนวน 1 คู่ ประเทศมาเลเซียมีความสอดคล้องกับประเทศอื่นจำนวน 3 คู่ ประเทศฟิลิปปินส์มีความสอดคล้องกับประเทศอื่นจำนวน 3 คู่ ประเทศสิงคโปร์มีความสอดคล้องกับประเทศอื่นจำนวน 4 คู่ และประเทศไทยมีความสอดคล้องกับประเทศอื่นจำนวน 3 คู่ ดังนั้นเมื่อพิจารณาในภาพรวมของอาเซียนทั้ง 5 ประเทศ พบว่ามีคู่ความสัมพันธ์ทั้งหมดจำนวน 14 คู่ หรือคิดเป็นร้อยละ 70 ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีความสอดคล้องกันสูงเป็นลำดับสอง 3) การเปลี่ยนแปลงค่าเงิน

สกุลท้องถิ่นต่อ 1 หน่วยดอลลาร์สหรัฐ (lnFX) ของประเทศอินโดนีเซียมีความสอดคล้องกับประเทศอื่นจำนวน 3 คู่ ประเทศมาเลเซียมีความสอดคล้องกับประเทศอื่นจำนวน 3 คู่ ประเทศฟิลิปปินส์มีความสอดคล้องกับประเทศอื่นจำนวน 3 คู่ ประเทศสิงคโปร์ไม่มีความสอดคล้องกับประเทศอื่น และประเทศไทยมีความสอดคล้องกับประเทศอื่นจำนวน 3 คู่ ดังนั้นเมื่อพิจารณาในภาพรวมของอาเซียนทั้ง 5 ประเทศ พบว่ามีคู่ความสัมพันธ์ทั้งหมดจำนวน 12 คู่ หรือคิดเป็นร้อยละ 60 4) อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง (real interest rate) ของประเทศอินโดนีเซียมีความสอดคล้องกับประเทศอื่นจำนวน 3 คู่ ประเทศมาเลเซียมีความสอดคล้องกับประเทศอื่นจำนวน 2 คู่ ประเทศฟิลิปปินส์มีความสอดคล้องกับประเทศอื่นจำนวน 1 คู่ ประเทศสิงคโปร์มีความสอดคล้องกับประเทศอื่นจำนวน 1 คู่ และประเทศไทยมีความสอดคล้องกับประเทศอื่นจำนวน 3 คู่ ดังนั้นเมื่อพิจารณาในภาพรวมของอาเซียนทั้ง 5 ประเทศ พบว่ามีคู่ความสัมพันธ์จำนวน 10 คู่ หรือคิดเป็นร้อยละ 50 และ 5) อัตราเงินเฟ้อ (inflation rate) ของประเทศอินโดนีเซียมีความสอดคล้องกับประเทศอื่นจำนวน 1 คู่ ประเทศมาเลเซียมีความสอดคล้องกับประเทศอื่นจำนวน 3 คู่ ประเทศฟิลิปปินส์ไม่มีความสอดคล้องกับประเทศอื่น ประเทศสิงคโปร์มีความสอดคล้องกับประเทศอื่นจำนวน 2 คู่ และประเทศไทยมีความสอดคล้องกับประเทศอื่นจำนวน 2 คู่ ดังนั้นเมื่อพิจารณาในภาพรวมของอาเซียนทั้ง 5 ประเทศ พบว่ามีคู่ความสัมพันธ์จำนวน 8 คู่ หรือคิดเป็นร้อยละ 40 ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีความสอดคล้องกันต่ำที่สุด

เมื่อพิจารณาเป็นรายประเทศพบว่า ประเทศมาเลเซีย (MY) มีคู่ความสัมพันธ์ของ

ตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคสูงสุดจำนวน 15 คู่ หรือคิดเป็นร้อยละ 75 อันดับรองลงมาได้แก่ ประเทศไทย (TH) ประเทศอินโดนีเซีย (ID) และประเทศสิงคโปร์ (SG) มีความสอดคล้องของตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคจำนวน 14 11 และ 11 คู่ตามลำดับ หรือคิดเป็นร้อยละ 70 55 และ 55 ตามลำดับ ส่วนประเทศฟิลิปปินส์ (PH) มีความสอดคล้องของตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคต่ำที่สุดจำนวน 9 คู่ หรือคิดเป็นร้อยละ 45 เมื่อสรุปรวมทั้งหมดพบว่าประเทศสมาชิกอาเซียนจำนวน 5 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย (Indonesia:ID) มาเลเซีย (Malaysia: MY) ฟิลิปปินส์ (Philippines :PH) สิงคโปร์ (Singapore: SG) และประเทศไทย (Thailand:TH) มีความสอดคล้องของตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคจำนวน 60 คู่ จากทั้งหมด 100 คู่ หรือคิดเป็นร้อยละ 60

เมื่อพิจารณาความเป็นไปได้ในการเข้าร่วมอาณาเขตเงินตราที่เหมาะสม (OCA) ของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยกำหนดเงื่อนไขที่จำเป็นต้องมีก่อนเข้าร่วมการใช้เงินตราสกุลเดียวกันหรือตั้งค่าเงินไว้ด้วยกัน คือจะต้องมีความสอดคล้องกันของตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคของประเทศที่จะเข้าร่วม พบว่าตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนที่ศึกษามีความสอดคล้องกันจำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง ระดับการเปิดประเทศ และการเปลี่ยนแปลงค่าเงินสกุลท้องถิ่นต่อ 1 หน่วยดอลลาร์สหรัฐ ส่วนตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคของประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีความสอดคล้องกันต่ำได้แก่อัตราเงินเฟ้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายประเทศพบว่ามีความสอดคล้องกันของตัวแปร

ตารางที่ 6 จำนวนคู่ความสอดคล้องของตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน

	ID	MY	PH	SG	TH	รวม	ร้อยละ
Real GDP Growth	3	4	2	4	3	16	80
Real Interest Rate	3	2	1	1	3	10	50
Inflation Rate	1	3	-	2	2	8	40
Degrees of Openness	1	3	3	4	3	14	70
InFX	3	3	3	0	3	12	60
รวม	11	15	9	11	14	60	60
ร้อยละ	55	75	45	55	70		

ที่มา: จากการสังเคราะห์

เศรษฐกิจมหภาคจำนวน 4 ประเทศ ได้แก่ ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศมาเลเซีย ประเทศสิงคโปร์ และประเทศไทย ส่วนประเทศที่มีความสอดคล้องกันของตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคต่ำได้แก่ประเทศฟิลิปปินส์ หรือถ้าพิจารณาในภาพรวมของอาเซียนพบว่ามีความสอดคล้องกันของตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคในระดับปานกลาง ดังนั้นอาเซียนควรที่จะมีนโยบายร่วมกันในการดูแลภาวะเงินเฟ้อของแต่ละประเทศให้มีความสอดคล้องกันก่อนเข้าร่วมอาณาเขตเงินตราที่เหมาะสม และมีระบบกลไกการดำเนินงานทางด้านเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกร่วมกัน เพื่อที่จะสามารถพัฒนาการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจเป็นสหภาพอาเซียน (AU) หรือการใช้สกุลเงินตราร่วมกันในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

การเข้าร่วมอาณาเขตเงินตราที่เหมาะสม (OCA) มีเงื่อนไขที่จำเป็นต้องมีความสอดคล้องกันของตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคจากการศึกษาตัวแปรเศรษฐกิจจำนวน 5 ตัวพบว่าส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกันยกเว้นอัตราเงินเฟ้อที่มีความสอดคล้องกันต่ำซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญ เพราะการเข้าร่วมอาณาเขตเงินตราสกุลเดียวกันจะทำให้แต่ละประเทศสูญเสียเครื่องมือในการดำเนินนโยบายด้านอัตราแลกเปลี่ยนประเทศที่มีภาวะเงินเฟ้อสูงจะทำให้ความสามารถในการแข่งขันทางการค้าของประเทศนั้นลดลง ทำให้บัญชีเดินสะพัดขาดดุล และอาจนำไปสู่ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจได้ ดังนั้นประเทศสมาชิกอาเซียนควรจะมีนโยบายร่วมกันในการดูแลภาวะเงินเฟ้อของแต่ละประเทศให้มีความสอดคล้องกันก่อนการเข้าร่วมใช้เงินตราสกุลเดียวกัน

การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์ตัวแปรหลักทางเศรษฐกิจในระดับมหภาค ในขณะที่ยังมีตัวแปรเศรษฐกิจอื่นๆ ที่น่าสนใจนำมาศึกษาความสอดคล้องกันคือตัวแปรด้านการเงิน เช่น ปริมาณเงินแบบแคบ (M1) ปริมาณเงินแบบกว้าง (M2) ตัวแปรด้านการคลัง เช่น งบประมาณ หนี้สาธารณะ และตัวแปรภาคต่างประเทศ เช่น บัญชีเดินสะพัด ดุลการชำระเงิน

เอกสารอ้างอิง

- ชาณุณรงค์ ชัยพัฒน์. (2554). “ระดับการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศจากแบบจำลองการกำหนดอัตราดอกเบี้ย.” วิทยาสารเกษตรศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์ ,32, 3. หน้า 382-392.
- ธงชัย วงศ์เสรีนุกูล. (2549). ความพร้อมในการรวมกลุ่มทางการเงินในภูมิภาคอาเซียน และเอเชียตะวันออก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาเศรษฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สถิตย์ ลิ้มพงศ์พันธ์. (2549). “ความสอดคล้องของปัจจัยทางเศรษฐกิจในการเข้าสู่สกุลเงินร่วมกันของอาเซียน.” วารสารเศรษฐศาสตร์สุโขทัยธรรมมาธิราช, 1, ฉบับปฐมฤกษ์. หน้า 147-166.
- ASEAN. (2008). **ASEAN ECONOMIC COMMUNITY BLUEPRINT**. Retrieved February 28, 2012, from <http://www.asean.org/>
- Kenen, Peter. (1969). “**The theory of optimum currency areas**.” Monetary Problems in the International Economy, University of Chicago Press, pp.41-60.
- Magda Kandil and Mohamed Trabelsi. (2010). “**IS THE ANNOUNCED MONETARY UNION IN GCC COUNTRIES FEASIBLE?**.” The Economic Research Forum.
- McKinnon, R. I. (1963). “**Optimum Currency Areas**”. American Economic Review, 53, pp.717-725.
- Mundell, R. A. (1961). “**A Theory of Optimum Currency Areas**”. American Economic Review, 51, pp.657-665.
- Obiyathulla Ismath Bacha. (2008). “**A common currency area for ASEAN? Issues and feasibility**.” Applied Economics, 40, pp.515-529.

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของพนักงาน
ที่เข้าร่วมโครงการเกษียณอายุก่อนกำหนดของ
ธนาคารออมสิน ประจำปี 2553

Cost - Benefit of Employees Early Retirement
Project 2010 of Government
Savings Bank

ณัฐพล วุฒิรักขจร*

รศ.ดร.อ้อทิพย์ ราษฎร์นิยม**

รศ.ดร.ชมพูนุท โกสลากร เพิ่มพูนวิวัฒน์***

Nuttapon Wuttirakkajon*

Assoc. Prof. Dr.Aotip Ratniyom**

Assoc. Prof. Dr.Chompoonuh Kosalakorn Permpoonwiwat***

*นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การพัฒนามนุษย์ สำนักวิชาเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

*Graduate students, School of Economics & Public Policy, Srinakharinwirot University

**อาจารย์ที่ปรึกษา สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การพัฒนามนุษย์ สำนักวิชาเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

**Adviser, School of Economics & Public Policy, Srinakharinwirot University

***อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การพัฒนามนุษย์ สำนักวิชาเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

***Co-Adviser, School of Economics & Public Policy, Srinakharinwirot University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไป ปัจจัยทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและสาเหตุการตัดสินใจเกษียณอายุ การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของ พนักงานที่ได้รับการอนุมัติให้เกษียณอายุจากการโครงการเกษียณอายุก่อนกำหนด จากกลุ่มตัวอย่างพนักงานที่ได้รับการอนุมัติให้เข้าร่วมโครงการเกษียณอายุก่อนกำหนด ประจำปี 2553 ทั่วประเทศ จำนวน 103 ตัวอย่าง จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่าง เพศหญิงและเพศชาย โดยคิดเป็นร้อยละ 68.0 และ 32.0 มีอายุเฉลี่ยในปีที่เกษียณ เท่ากับ 52.9 ปี สถานภาพสมรส/อยู่ด้วยกันมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 62.1 และส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับคู่สมรส/ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 69.9 ส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 67.0 ส่วนใหญ่ไม่มีหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 72.8 สาเหตุหลักของการตัดสินใจของการตัดสินใจเกษียณอายุก่อนกำหนด คือ ต้องการใช้เวลาพักผ่อน และ ผลตอบแทนเป็นที่น่าพอใจ ต้นทุนและผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินต่อหน่วยของพนักงาน ตลอดระยะเวลาการเกษียณก่อนกำหนด พบว่า มีต้นทุนรวมเท่ากับ 6,136,497 บาท ซึ่งสูงกว่าผลตอบแทนที่มีมูลค่าเพียง 3,607,468 บาทต่อคน และในทุกช่วงอายุมีต้นทุน และผลตอบแทนโดยเฉลี่ยเท่ากับ 8,734,717 บาท และ 4,798,966 บาท ตามลำดับ เมื่อ จำแนกตามช่วงอายุ พบว่า พนักงานที่มีช่วงอายุ 41- 45 ปี มีต้นทุนและมีผลตอบแทน มากที่สุด โดยเฉลี่ยต่อคนสูงสุด เท่ากับ 13,310,385บาท และ 10,710,366 บาท ตาม ลำดับ

หากพิจารณาตามระดับงานมีต้นทุนรวมโดยเฉลี่ยในแต่ละระดับงาน เท่ากับ 5,569,709 บาท แบ่งออกเป็นต้นทุนทางตรงโดยเฉลี่ย เท่ากับ 632,066 บาทและทาง อ้อมโดยเฉลี่ย เท่ากับ 4,937,643 บาท พนักงานระดับปฏิบัติการมีต้นทุนรวมมาก ที่สุด เท่ากับ 6,710,961 บาท และผลตอบแทนรวมโดยเฉลี่ย เท่ากับ 3,451,884 บาท พนักงานระดับบริหารมีผลตอบแทนมากที่สุด เท่ากับ 4,372,422 บาท การวิเคราะห์ ต้นทุนและผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินของการเกษียณอายุก่อนกำหนด พบว่า ต้นทุนและ ผลตอบแทนตลอดระยะเวลาการเกษียณก่อนกำหนด มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ(NPV) เท่ากับ -2,529,029 บาท และมีอัตราผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C) เท่ากับ 0.6 เมื่อพิจารณา ตามระดับงาน พบว่า ในทุกระดับงานมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เป็นลบ และมีอัตรา ผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C) เป็นศูนย์ หากพิจารณาถึงช่วงอายุของพนักงาน พบว่า พนักงานที่มีช่วงอายุ 56 – 59 ปี มีมูลค่าปัจจุบัน (NPV) เป็นบวก เท่ากับ 190,752 บาท และมีอัตราผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C) เท่ากับ 1.1 แสดงถึงความคุ้มค่า และ ผลตอบแทนที่ไม่เป็นตัวเงิน คือพนักงานที่เกษียณอายุมีการติดตามข่าวสาร เหตุการณ์ ปัจจุบันเพิ่มขึ้นมาก

คำสำคัญ : ต้นทุน, ผลตอบแทน, มูลค่าปัจจุบันสุทธิ, อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุน

Abstract

This research aims to study general information of economic and social factors as well as the decision on retirement, cost analysis and benefit of employees approved to be retired by Early Retirement Project from 103 subjects of employees who are approved to be participated in Early Retirement Project 2010 throughout Thailand. The results show that the subjects are male and female in the percentage of 68.0 and 32.0, respectively. Their average age in the year of retirement is 52.9 years old. The majority of their marital status is marring and living together calculated to be 69.9%. Most of them are unemployed calculated to be 67.0% and most of them also have no debt calculated to be 72.8%. The main causes of their decision on early retirement are that they want to take rest and the benefit of this project is satisfying. When considering on cost and analysis in the form of money per employee during the duration of early retirement, it is found that the total cost is 6, 136, 497 baht that is higher than the benefit that is only 3, 607, 468 baht per employee. The average benefit for all ages is 8,734,717 baht and 4,798,966 baht, respectively. When considering on age, it is found that employees with the age between 41- 45 years have the highest cost with the highest average benefit of 13, 310, 385 baht and 10, 710, 366 baht, respectively.

When considering on work level, the average of total cost in each work level is 5, 569, 709 baht divided into average direct cost of 632,066 baht and average indirect cost of 4,937,643 baht. The operation employees have the highest total cost of 6, 710, 961 baht and the average total of 3,451,884 baht while the executive employees have the highest benefit of 4,372,422 baht. From the analysis of cost and benefit in the form of money for early retirement, it is found that the cost and benefit during the early retirement has the Net Present Value (NPV) of -2,529,029 baht and B/C ratio is 0.6. When considering on work level, it is found that all work levels have Net Present Value (NPV) as the negative value and B/C ratio as zero. When considering on employees' ages, it is found that employees with the age between 56-59 years old have Net Present Value (NPV) as positive value of 190,752 baht and B/C ratio as 1.1. This result shows the worthiness and benefit that is not in the form of money, i.e., retired employees have higher level of following current news and situation.

Keywords : Cost, Benefit, Net Present Value(NPV), Benefit/Cost Ratio (B/C)

บทนำ

ในสังคมยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วซึ่งส่งผลให้องค์กรทั้งภาครัฐกิจและภาครัฐต้องเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการเพื่อให้ทันต่อความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีในด้านของทรัพยากรมนุษย์ที่ไม่สามารถหนีพ้นต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบันไปได้ จึงทำให้มนุษย์เป็นตัวกลางในการดำเนินการขับเคลื่อนปัจจัยการลงทุนอื่นๆ เช่น เงิน วัตถุดิบ การผลิต วิธีการดำเนินงาน การขยายตัวและเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการดำรงอยู่ขององค์กรและบุคลากรส่งผลให้เกิดแรงผลักดันต่อองค์กรธุรกิจที่จะต้องปรับตัวเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของแรงงานเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีขึ้น ดังนั้นจึงทำให้องค์กรต่างๆ มีการวางแผนทรัพยากรมนุษย์

ธนาคารออมสิน ซึ่งกลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่ของธนาคารเป็นลูกค้ารายย่อยซึ่งคิดเป็นร้อยละ 93 ของจำนวนผู้ใช้บริการ ทำให้ธนาคารต้องพัฒนาการให้บริการให้ทั่วถึงผ่านระบบการทำงานที่ทันสมัย และต้องเพิ่มเครือข่ายสาขาให้ครอบคลุม พร้อมทั้งยังต้องปรับปรุงพนักงานให้มีประสิทธิภาพและเพียงพอเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าอย่างครบวงจร ธนาคารออมสินจึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนพัฒนาบุคลากรและเทคโนโลยีต่างๆ เพื่อให้พนักงานมีความสามารถในการให้บริการที่ทันสมัย ครบวงจร ทั้งยังต้องปรับโครงสร้างการบริหารงานและช่องทางการให้บริการเพิ่มขึ้น เพื่อให้ทันต่อการแข่งขันและสามารถรองรับปริมาณธุรกรรมทางการเงินที่เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้องค์กรเป็นผู้นำการบริการทางการเงินที่มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องในแต่ละปี

ดังนั้นธนาคารออมสินจึงได้จัดให้มีโครงการเกษียณก่อนกำหนดแก่พนักงานธนาคารออมสิน ซึ่งจะเป็นทางเลือกหนึ่งให้แก่พนักงานของธนาคารออมสินที่ไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและวิธีการปฏิบัติงานใหม่ๆ ให้เข้าร่วมโครงการโดยกำหนดให้ผู้เข้าร่วมโครงการ ได้รับผลตอบแทนเท่ากับเงินเดือนเดือนสุดท้ายคูณด้วยระยะเวลาการทำงาน(ปี) ทั้งนี้ไม่เกิน 22 เท่าของเงินเดือนเดือนสุดท้าย สำหรับพนักงานที่มีระยะเวลาการทำงาน 30 ปีขึ้นไป และมีระยะเวลาการทำงานที่เหลือ (เดือน) จนเกษียณอายุได้น้อยกว่า 22 เดือน ให้ได้รับผลตอบแทนพิเศษเพิ่มอีก 4 เท่าของเงินเดือนเดือนสุดท้าย ทั้งนี้ผลตอบแทนพิเศษเมื่อรวมกับค่าตอบแทนแล้วต้องไม่เกิน 22 เท่าของเงินเดือนเดือนสุดท้าย ค่าชดเชยตามจำนวนเท่าของเงินเดือนเดือนสุดท้าย สูงสุดไม่เกิน 10 เท่า

จากโครงการดังกล่าวมีผลกระทบต่อพนักงานที่ตัดสินใจเกษียณอายุก่อนกำหนดทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมที่ได้รับในช่วงที่เกษียณอายุก่อนกำหนด อาทิเช่น ต้นทุนทางด้านจิตใจทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน ต้นทุนค่าเสียโอกาสต่างๆ และผลตอบแทนที่ได้รับทั้งทางตรงและทางอ้อม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของพนักงานที่ได้เกษียณอายุจากโครงการเกษียณอายุก่อนกำหนดของธนาคารออมสิน ซึ่งผลการศึกษาที่ได้จะเป็นประโยชน์กับพนักงานในการตัดสินใจที่เข้าร่วมโครงการในอนาคตได้อีกทั้งเป็นแนวทางในหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในการบริหารงานบุคคลเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร

วัตถุประสงค์

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. ศึกษาสภาพทั่วไปและสาเหตุการตัดสินใจเกษียณอายุของพนักงานธนาคารออมสิน
2. วิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของพนักงานที่ได้รับการอนุมัติให้เกษียณอายุจากโครงการฯ

วิธีการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา มีดังนี้ พนักงานธนาคารออมสินที่ได้รับอนุมัติตามโครงการเกษียณอายุก่อนกำหนดทั่วประเทศจำนวน 519 คน โดยแบ่งประชากรตามระดับตำแหน่งของพนักงานและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ พนักงานธนาคารออมสินที่ได้รับการเกษียณอายุจำนวน 103 คน ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยการกำหนดคุณลักษณะประชากรจากระดับตำแหน่ง (ภทรา นิคมานนท์ 2544: 75) ในการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามจากพนักงานที่ได้รับการเกษียณอายุในสัดส่วนที่เท่าเทียมกัน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษาประมาณร้อยละ 20 ของทุกระดับ (ยุทธ ไกยวรรณ 2545: 103)

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของพนักงานที่เกษียณอายุก่อนกำหนดของธนาคารออมสิน มีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1. ศึกษากลุ่มตัวอย่างพนักงานที่ได้รับการอนุมัติให้เข้าร่วมโครงการเกษียณอายุก่อนกำหนด ประจำปี 2553 ทั่วประเทศโดยจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามตำแหน่งงาน

2. กำหนดให้อายุของโครงการเกษียณอายุโดยการคำนวณจากอายุของพนักงานที่ได้รับการอนุมัติให้เกษียณอายุนับจำนวนปีจนกระทั่งอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ ซึ่งถือเป็นการเกษียณอายุตามปกติ

3. ในการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของพนักงานที่ได้รับการเกษียณอายุจากโครงการฯ มีเงื่อนไขในการวิจัย ดังนี้

3.1 กำหนดให้อัตราดอกเบี้ยคงที่ตลอดอายุโครงการ กำหนดไว้ที่ ร้อยละ 1.8 ต่อปี ประมาณจากอัตราดอกเบี้ยเงินฝากค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ (ธนาคารแห่งประเทศไทย 2553)

3.2 กำหนดให้อัตราเงินเดือนของพนักงานเพิ่มขึ้นจากการประเมินผลงานมาตรฐาน ในอัตราคงที่ ร้อยละ 7.5 ต่อปี

3.3 กำหนดให้ค่าตอบแทนพิเศษประจำปี (เงินโบนัส) มีอัตราคงที่เท่ากับเงินเดือน 5 เดือนต่อปี จากค่าตอบแทนพิเศษประจำปีย้อนหลัง 5 ปีที่ต่ำที่สุด

3.4 กำหนดให้เงินสบทบพนักงานมีอัตราคงที่ ร้อยละ 9 ของอัตราเงินเดือน ตามข้อกำหนดของธนาคาร

3.5 ผลตอบแทนและค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงินของพนักงานที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมดมีการหักอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

3.6 ค่ารักษาพยาบาลคำนวณจากค่ารักษาพยาบาลประจำปีของพนักงานทั้งสององค์กรโดยเฉลี่ย

3.7 กำหนดให้พนักงานที่เข้าร่วมโครงการรับเงินบำเหน็จทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนา โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากพนักงานธนาคารออมสินที่เข้าร่วมโครงการเกษียณอายุก่อนกำหนด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ศึกษาภูมิหลังเศรษฐกิจ สังคม และการตัดสินใจของพนักงานที่ได้รับการอนุมัติให้เกษียณตามโครงการฯ โดยการใช้สถิติพรรณนาในการเปรียบเทียบ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ยและวิธีการแจกแจงความถี่ในแต่ละข้อมูลตามค่าเฉลี่ยเลขคณิตของคะแนนผู้วิจัยได้ใช้มาตรวัดแบบ Rating Scale ตามวิธีของ Likert ในการวิเคราะห์การตัดสินใจของพนักงานที่เกษียณอายุ ได้แบ่งค่า ระดับคะแนน 5 ระดับ

2. การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของพนักงานที่ได้รับการเกษียณอายุจากโครงการเกษียณอายุก่อนกำหนดของธนาคารออมสิน ประจำปี 2553 โดยมีการวิเคราะห์ในมุมมองของพนักงาน ซึ่งประกอบด้วยต้นทุนและผลตอบแทน ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน ซึ่งมีการวิเคราะห์นับตั้งแต่ปีที่พนักงานเกษียณจนกระทั่งอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ โดยมีสูตรคำนวณดังนี้

1) มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนสุทธิ (Net Present Value : NPV) การคำนวณผลต่างของมูลค่าปัจจุบันของต้นทุนและผล

ตอบแทนตลอดอายุโครงการฯ

1.1) มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทน (Present value of benefit หรือ PVB) เป็นการคำนวณผลได้ที่สามารถตีค่ามาเป็นตัวเงินได้ทั้งของพนักงานและองค์กร โดยมีสูตรการคำนวณ ดังนี้

$$PVB = \sum_{t=0}^n \frac{B_t}{(1+r)^t}$$

โดยที่ PVB คือ ผลรวมของมูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนตลอดโครงการฯ

B_t คือ ผลรวมของผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินทั้งหมดของโครงการ ตั้งแต่ปีที่เริ่มเกษียณอายุจนกระทั่งครบ 60 ปีบริบูรณ์

n คือ จำนวนปีที่เหลือก่อนเกษียณอายุ 60 ปีบริบูรณ์ของผู้ขอเกษียณอายุก่อนกำหนด

r คือ อัตราส่วนลด

1.2) การหาค่าผลรวมของมูลค่าปัจจุบันของต้นทุน (Present value of cost หรือ PVC) เป็นการคำนวณค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่เกษียณอายุ โดยมีค่าส่งให้เกษียณอายุตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2553 จนกระทั่งพนักงานที่เกษียณอายุมีอายุครบ 60 ปี สูตรการคำนวณ ดังนี้

$$PVC = \sum_{t=0}^n \frac{C_t}{(1+r)^t}$$

โดยที่ PVC คือ ค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงินทั้งหมดของโครงการ

C_t คือ ผลรวมของค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงินทั้งหมดของโครงการ ตั้งแต่ปีที่เริ่มเกษียณอายุจนกระทั่งครบ 60 ปีบริบูรณ์

n คือ จำนวนปีที่เหลือก่อนเกษียณอายุ 60 ปีบริบูรณ์ของผู้ขอเกษียณอายุก่อนกำหนด

r คือ อัตราส่วนลด

2) อัตราผลตอบแทนต่อค่าใช้จ่าย (Benefit Cost ratio หรือ B/C ratio) โดย การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าที่ได้ระหว่างมูลค่า ปัจจุบันของผลตอบแทนกับมูลค่าปัจจุบันของ ค่าใช้จ่ายโครงการฯ ทั้งของพนักงานและองค์กร ที่เกิดจากการเกษียณอายุก่อนกำหนด ดังสูตร

$$B/C = \frac{\text{มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนของโครงการฯ (PVB)}}{\text{มูลค่าปัจจุบันของค่าใช้จ่ายโครงการฯ (PVC)}}$$

โดยที่ B/C คือ อัตราผลตอบแทนต่อค่าใช้จ่าย ที่เกิดขึ้นจากโครงการฯ

PVB คือ มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทน ตลอดระยะเวลาโครงการฯ

PVC คือ มูลค่าปัจจุบันของค่าใช้จ่ายที่ เกิดจากโครงการตลอดระยะเวลาของโครงการฯ

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลที่ได้ จากการเก็บแบบสอบถามถึงสภาพทั่วไปและ สาเหตุในการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเกษียณ อายุก่อนกำหนด รวมทั้งการวิเคราะห์ต้นทุน และผลตอบแทนในการเข้าร่วมโครงการเกษียณ อายุก่อนกำหนด มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สรุปผลการศึกษาข้อมูลภูมิหลังทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และสาเหตุการตัดสินใจของ พนักงานที่เกษียณอายุก่อนกำหนด

1. สรุปผลการศึกษาข้อมูลภูมิหลังทาง ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสาเหตุการตัดสินใจ ของพนักงานที่เกษียณอายุก่อนกำหนด

การสำรวจกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับอนุมัติให้ เกษียณก่อนกำหนด 103 ตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่าง ที่ได้รับอนุมัติให้เกษียณก่อนกำหนดมีสัดส่วน เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยคิดเป็นร้อยละ 68.0 อายุในปัจจุบันส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 56-60

ปี และ 51 - 55 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.8 และ 31.1ตามลำดับ และในปีที่ได้การเกษียณ ส่วน ใหญ่มีช่วงอายุ 56 - 59 ปี และ 51 - 55 ปี คิด เป็นร้อยละ 40.8 และ 33.0 โดยมีอายุโดยเฉลี่ย เท่ากับ 52.9 ปี ซึ่งเห็นได้ว่าอายุเป็นปัจจัยที่ กำหนดความต้องการเกษียณอายุของพนักงาน สถานภาพสมรส/อยู่ด้วยกันมากที่สุด เนื่องจากการสำรวจครั้งนี้ได้แบ่งสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่าง ตามระดับงาน โดยที่พนักงานปฏิบัติการ ระดับ 7 มีจำนวนพนักงานที่การเกษียณอายุมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.7 และเมื่อพิจารณาถึงอายุ งาน พบว่า ส่วนใหญ่ทำงานในธนาคารออมสิน อยู่ในช่วง 26-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.0 โดยมีอายุงานโดยเฉลี่ยเท่ากับ 28.2 ปี การศึกษา ของพนักงานที่เกษียณส่วนใหญ่มีการศึกษาดั กว่าปริญญาและระดับปริญญาตรีในสัดส่วนที่ ใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 46.6 และ 41.7 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาข้อมูลทางด้านสังคม พบว่า สถานภาพสมรส/อยู่ด้วยกันมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 62.1 และส่วนใหญ่อาศัยอยู่ กับคู่สมรส/ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 69.9 มี ลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัยเป็นของ ตนเอง/ครอบครัวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 90.3 และมีบุคคลในครอบครัว เป็นจำนวน 4 คนมาก ที่สุด คิดเป็นร้อยละ 29.1 มีจำนวนบุตรเพียง 2 คนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.0 และกิจกรรม ทางสังคมที่ชื่นชอบมากที่สุด คือ ส่งเสริมสุขภาพ เช่น การวิ่ง สิ่งที่เป็นพนักงานกังวลใน ชีวิตหลังเกษียณ โดยส่วนใหญ่มีความกังวลใน เรื่องของรายได้ คิดเป็นร้อยละ 35.9

ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ พนักงานที่ เกษียณอายุส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพ คิด เป็นร้อยละ 67.0 เมื่อพิจารณาถึงรายได้ซึ่งมี

ลักษณะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ไม่มีรายได้นี้เนื่องจากไม่ได้ประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 67.0 เช่นกัน ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 45,001 ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 10.7 โดยมีรายได้โดยเฉลี่ย 36,828.9 บาทต่อเดือนต่อคน ส่วนใหญ่ไม่มีหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 72.8 มีอัตราหนี้สินโดยเฉลี่ย 721,969.1 บาทต่อคน และไม่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของบุคคลในครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 46.6

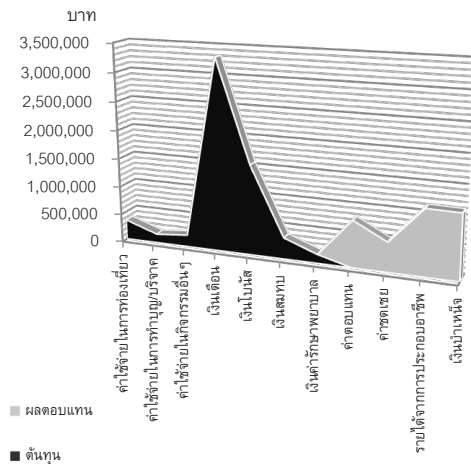
สาเหตุหลักในการตัดสินใจเกษียณอายุ คือ ต้องการใช้เวลาพักผ่อน รองลงมาคือ ผลตอบแทนที่ได้รับเป็นที่น่าพอใจในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมาโนช โนราช (2549) การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเกษียณก่อนกำหนดของข้าราชการกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 33 มีวัตถุประสงค์ของการศึกษา 2 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาถึงทัศนคติต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเกษียณก่อนกำหนดของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 33 และ (2) เพื่อศึกษาถึงทัศนคติต่อผลดีผลเสียของการดำเนินการโครงการเกษียณก่อนกำหนดของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 33

2. การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของพนักงานที่เกษียณอายุก่อนกำหนด

1) ต้นทุนและผลตอบแทนของพนักงานตลอดระยะเวลาการเกษียณก่อนกำหนด เมื่อพิจารณาจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 103 คน พบว่า มีต้นทุนรวมเท่ากับ 6,136,497 บาท และมีต้นทุนโดยเฉลี่ย เท่ากับ 876,642 บาท โดยส่วนใหญ่เป็นต้นทุนทางอ้อม เท่ากับ 5,426,936 บาท ซึ่งส่วนใหญ่เป็นต้นทุนส่วนใหญ่ว่านักงานต้องสูญเสียไปจากการเข้าร่วม

โครงการ คือ ค่าเสียโอกาสจากเงินเดือน คิดเป็นร้อยละ 31.1 รองลงมาเป็นค่าเสียโอกาสจากเงินโบนัส คิดเป็นร้อยละ 14.7 ในขณะที่ต้นทุนอื่น ๆ มีสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกันมาก ในขณะที่ต้นทุนทางตรงซึ่งเป็นต้นทุนที่เกิดจากความต้องการทางด้านจิตใจ เท่ากับ 709,561 บาท เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของต้นทุนพบว่าโดยส่วนใหญ่เป็นต้นทุนที่เกิดจากค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวช่วงที่เกษียณอายุ คิดเป็นร้อยละ 49.1 และค่าใช้จ่ายในการทำบุญ และค่าใช้จ่ายในกิจกรรมอื่น ๆ ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 29.1 และ 21.8 ในส่วนของต้นทุนทางด้านจิตใจที่ไม่เป็นตัวเงินได้แก่ อาการเจ็บป่วยทางด้านจิตใจพนักงานที่เกษียณอายุมีลักษณะที่เพิ่มขึ้นน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.7

ผลตอบแทนต่อหน่วยของพนักงานตลอดระยะเวลาการเกษียณก่อนกำหนด พบว่าผลตอบแทนที่สามารถคำนวณได้ อันได้แก่ผลตอบแทนทางตรง มีมูลค่าเท่ากับ 3,607,468 บาท และมีผลตอบแทนโดยเฉลี่ยของทุกรายละเอียด เท่ากับ 901,867 บาท พนักงานส่วนใหญ่มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลังเกษียณและเงินบำเหน็จเป็นสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันมาก คิดเป็นร้อยละ 31.7 และ 31.5 ตามลำดับ รองลงมาคือ เงินค่าตอบแทนและค่าชดเชยมีสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกันมากนัก คิดเป็นร้อยละ 22.6 และ 14.2 ตามลำดับ ดังภาพประกอบเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทน

ภาพประกอบ 1 เปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของพนักงานที่เกษียณอายุก่อนกำหนดตลอดระยะเวลาการเกษียณอายุก่อนกำหนดที่มา : จากการคำนวณต้นทุนและผลตอบแทน

ในขณะที่ผลตอบแทนทางอ้อมซึ่งไม่สามารถนำมาคำนวณออกมาเป็นมูลค่าได้พบว่า ผลตอบแทนทางอ้อมที่ไม่สามารถคำนวณออกมาเป็นตัวเงินได้อยู่ในระดับเพิ่มขึ้นปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.7 ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียด พบว่า พนักงานที่เกษียณอายุมีเวลาติดตามข่าวสาร เหตุการณ์ต่างๆในปัจจุบันเพิ่มขึ้นมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.6 รองลงมา พนักงานที่เกษียณรู้สึกมีชีวิตที่เรียบง่าย มีความสุขตามอัตภาพและมีชีวิตชีวาสนุกสนานไปเที่ยวหรือมีกิจกรรมเพิ่มขึ้นในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.2 และ 3.1 ตามลำดับ

2) ต้นทุนและผลตอบแทนต่อหน่วยของพนักงานตลอดระยะเวลาการเกษียณก่อนกำหนดจำแนกตามช่วงอายุ พบว่า ต้นทุนโดยเฉลี่ยในช่วงอายุต่างๆ เท่ากับ 8,734,717บาทต่อคน โดยที่ช่วงอายุ 41- 45 ปี

มีต้นทุนโดยเฉลี่ยของทุกประเภทต้นทุนต่อคนสูงสุด เท่ากับ 13,310,385 บาท รองลงมาคือพนักงานที่มีช่วงอายุน้อยกว่า 40 ปี มีมูลค่าเท่ากับ 12,573,119 บาท และพนักงานที่มีอายุ 46 -50 ปีในปีเกษียณ เท่ากับ 8,596,341 บาท เนื่องจากพนักงานมีอายุน้อยและมีระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่มากกว่าระดับอื่นๆ และเป็นที่น่าสังเกตว่าพนักงานที่มีช่วงอายุตั้งแต่ 46 ขึ้นไป มีต้นทุนลดลงเรื่อยๆตามอายุที่มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับอายุงานที่ลดลง ในขณะที่พนักงานที่มีช่วงอายุ 56-59 ปี มีมูลค่าของต้นทุนโดยเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 2,900,245 บาท หากพิจารณา ตามประเภทของต้นทุน พบว่า ต้นทุนส่วนใหญ่เกิดจากต้นทุนทางอ้อม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8,262,363 บาท ต้นทุนส่วนใหญ่เกิดจากค่าเสียโอกาสจากเงินเดือนในช่วงปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 61 ขึ้นไป รองลงมา คือ ค่าเสียโอกาสจากเงินโบนัสและเงินสมทบ ในส่วนของต้นทุนทางตรงที่สามารถนำมาคำนวณได้ คือ ต้นทุนที่เป็นตัวเงินที่เกิดขึ้นจากความต้องการตอบสนองทางด้านจิตใจ ซึ่งในทุกช่วงอายุเกิดจากค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวมากที่สุด เมื่อพิจารณาในส่วนของต้นทุนทางตรงที่ไม่เป็นตัวเงิน คือ อากาทางด้านจิตใจและความรู้สึกส่วนใหญ่เพิ่มขึ้นในระดับน้อยที่สุด มีเพียงพนักงานที่เกษียณอายุในช่วงที่มีอายุน้อยกว่า 40 ปี และอายุ 41-45 ปี ที่มีลักษณะเพิ่มขึ้นปานกลาง

ผลตอบแทนพนักงานตลอดระยะเวลาการเกษียณก่อนกำหนดจำแนกตามช่วงอายุพบว่า ในทุกช่วงอายุมีผลตอบแทนโดยเฉลี่ยเท่ากับ 4,798,966 บาทต่อคน โดยที่พนักงานที่มีช่วงอายุระหว่าง 41 – 45 ปี มีผลตอบแทนมากที่สุด เท่ากับ 10,710,366 บาท รองลงมาคือ พนักงานที่มีช่วงอายุน้อยกว่า 40 ปี

มีมูลค่าเท่ากับ 4,073,235 บาท เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของผลตอบแทน พบว่า ในแต่ละช่วงอายุต้นทุนส่วนใหญ่เกิดใหญ่เกิดจากรายได้จากการจากการประกอบอาชีพหลังเกษียณ ซึ่งช่วงอายุ 41 - 45 ปี มีมูลค่าสูงที่สุด เท่ากับ 8,528,348 บาท คิดเป็นร้อยละ 79.6 ของผลตอบแทนทั้งหมด รองลงมา คือ ช่วงอายุน้อยกว่า 40 ปี มีมูลค่าเท่ากับ 3,291,235 บาท คิดเป็นร้อยละ 80.8 ของผลตอบแทนทั้งหมด และพนักงานที่มีช่วงอายุระหว่าง 46 - 50 ปี มูลค่าเท่ากับ 1,553,217 บาท คิดเป็นร้อยละ 44.4 ของผลตอบแทนทั้งหมด เป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มช่วงอายุตั้งแต่ 46 - 59 มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลังเกษียณที่ลดลงเรื่อยๆ ในขณะที่รายละเอียดของผลตอบแทนลักษณะอื่นๆมีมูลค่าและค่าร้อยละที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ในขณะที่ผลตอบแทนทางอ้อมซึ่งไม่สามารถนำมาคำนวณออกมาเป็นมูลค่าได้ พบว่า ผลตอบแทนทางอ้อมที่ไม่สามารถคำนวณออกมาเป็นตัวเงินได้ในแต่ละช่วงอายุ พบว่า พนักงานที่มีอายุน้อยกว่า 40 ปี และพนักงานที่มีอายุระหว่าง 41- 45 ปี มีผลตอบแทนทางอ้อมเพิ่มขึ้นมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.9 และ 3.6 ตามลำดับ รองลงมาคือ พนักงานที่มีอายุ 46 - 50 ปี มีผลตอบแทนทางอ้อมเพิ่มขึ้นในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียด พบว่า พนักงานที่เกษียณอายุมีเวลาติดตามข่าวสาร เหตุการณ์ต่างๆในปัจจุบันเพิ่มขึ้นมากถึงมากที่สุด

3) ต้นทุนและผลตอบแทนต่อหน่วยของพนักงานตลอดระยะเวลาการเกษียณก่อนกำหนดจำแนกตามระดับงาน พบว่า มีต้นทุนโดยเฉลี่ยในทุกระดับงาน เท่ากับ 5,569,709 บาท โดยที่พนักงานพนักงานระดับ

ปฏิบัติการมีต้นทุนรวมมากที่สุด เท่ากับ 6,710,961 บาท รองลงมาคือ พนักงานระดับบริหาร มีต้นทุนเท่ากับ 5,961,811 บาท และพนักงานระดับบริการ ต้นทุนเท่ากับ 4,036,356 บาท โดยเมื่อพิจารณาตามประเภทของต้นทุน พบว่า ต้นทุนทางตรงมีมูลค่าเฉลี่ยในทุกระดับงาน เท่ากับ 632,066 บาท โดยพนักงานพนักงานระดับปฏิบัติการมีต้นทุนทางตรงมากที่สุดอีกเช่นกัน มีค่าเท่ากับ 853,012 บาท ซึ่งในทุกระดับงานมีต้นทุนทางตรงส่วนใหญ่เกิดจากค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว และต้นทุนทางด้านจิตใจของพนักงานที่เกิดจากอาการและความรู้สึกทางด้านจิตใจเพิ่มขึ้นในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด ในขณะที่รายละเอียดของต้นทุนทางอ้อมส่วนใหญ่เกิดจากต้นทุนค่าเสียโอกาสของเงินเดือน มากกว่าร้อยละ 60 ในขณะที่ต้นทุนจากการสูญเสียสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลซึ่งในแต่ละระดับงานมีมูลค่าน้อยที่สุด และในแต่ละระดับงานมีมูลค่าที่ไม่แตกต่างกันมากนัก

ผลตอบแทนพนักงานตลอดระยะเวลาการเกษียณก่อนกำหนดจำแนกตามระดับงาน ผลตอบแทนโดยเฉลี่ย เท่ากับ 3,451,884 บาท พนักงานระดับบริหารมีผลตอบแทนมากที่สุด เท่ากับ 4,372,422 บาท รองลงมาคือ พนักงานระดับปฏิบัติการ มีมูลค่าเท่ากับ 3,500,080 บาท และพนักงานระดับบริการ มูลค่าผลตอบแทนเท่ากับ 2,483,151 บาท ผลตอบแทนส่วนใหญ่เกิดรายได้จากการประกอบอาชีพ โดยที่พนักงานระดับปฏิบัติการมีมูลค่าสูงที่สุด เท่ากับ 1,246,011 บาท คิดเป็นร้อยละ 35.6 ของต้นทุนทั้งหมดและระดับบริการที่มีมูลค่า 1,113,998 บาท คิดเป็นร้อยละ 44.9 ในขณะที่พนักงานระดับบริหารมีผลตอบแทนส่วนใหญ่

เกิดจากเงินบำเหน็จ เท่ากับ 1,664,782 บาท คิดเป็นร้อยละ 38.1 ในขณะที่ผลตอบแทนจากค่าตอบแทนและค่าชดเชยจากการเกษียณอายุ มีค่าที่ไม่ได้แตกต่างกันมากนัก ยกเว้นพนักงานระดับบริหารยังคงเป็นระดับงานที่มีค่าตอบแทนที่สูงแตกต่างจากระดับอื่นมาก ในขณะที่ผลตอบแทนทางอ้อมโดยเฉลี่ยในทุก ๆ ระดับงานเพิ่มขึ้นในระดับน้อยถึงปานกลางและในแต่รายละเอียดของผลตอบแทนทางอ้อมลักษณะการเพิ่มขึ้นที่ไม่แตกต่างกันมากนัก

4) การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการเกษียณอายุก่อนกำหนด เมื่อพิจารณาถึงกรณีที่เป็นตัวเงินต่อหน่วยของพนักงานตลอดระยะเวลาการเกษียณก่อนกำหนด พบว่า มูลค่าปัจจุบันสุทธิ(NPV) เท่ากับ -2,529,029 บาท แสดงถึงการไม่คุ้มทุนเนื่องจากมีค่า PVC มากกว่า ค่า PVB จึงทำให้ค่า NPV จากการคำนวณมีตัวเลขที่ติดลบและมีอัตราผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C) เท่ากับ 0.6 กรณีที่พิจารณาจากต้นทุนและตอบแทนที่เป็นตัวเงินต่อหน่วย จำแนกตามระดับงาน พบว่า ในทุกระดับงานโดยส่วนใหญ่มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เป็นลบ แสดงถึงไม่ความคุ้มทุนในทุกระดับงาน หากพิจารณากรณีที่จำแนกตามอายุ พบว่า พนักงานส่วนใหญ่มีค่ามูลค่าปัจจุบัน (NPV) เป็นลบ และมีอัตราผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C) เป็นศูนย์ มีเพียงพนักงานที่อายุ 56 – 59 ปี มีค่ามูลค่าปัจจุบัน (NPV) เป็นบวก เท่ากับ 190,752 บาท และมีอัตราผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C) เท่ากับ 1.1 ซึ่งเป็นช่วงอายุที่มีความคุ้มค่าในการเลือกตัดสินใจเกษียณอายุที่สุด เนื่องจากมีอัตราผลตอบแทนต่อต้นทุน เมื่อนำมูลค่าปัจจุบันสุทธิ(NPV) และอัตราผลตอบแทนต่อต้นทุน(B/C) เฉลี่ยในระดับ

อายุต่างๆ พบว่า มีต้นทุนจากการเกษียณอายุ เท่ากับ 8,734,717 บาท และมีผลตอบแทนเท่ากับ 4,798,966 บาท ส่งผลให้มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ(NPV) และอัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนในระดับอายุต่างๆ เท่ากับ -3,935,751 บาท และอัตราผลตอบแทนต่อต้นทุน เท่ากับ 0.5 สะท้อนให้เห็นว่าการตัดสินใจในภาพรวมทุกระดับงานการเลือกเกษียณอายุไม่คุ้มกับต้นทุนที่เกิดขึ้นเนื่องจากมีอัตราผลตอบแทนต่อต้นทุน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาด้านต้นทุนและผลตอบแทนของพนักงานจากการเข้าร่วมโครงการเกษียณอายุก่อนกำหนด มีประเด็นสำคัญที่น่าสนใจอภิปรายผลดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปทางเศรษฐกิจ สังคม และสาเหตุการตัดสินใจของพนักงานออมสินที่เกษียณอายุก่อนกำหนด

การสำรวจกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับอนุมัติให้เกษียณก่อนกำหนดมีสัดส่วนเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยคิดเป็นร้อยละ 68.0 และ 33.0 ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่ามีเพศหญิงมากกว่าเพศชายจำนวนมาก เนื่องจากจำนวนพนักงานทั้งหมดที่ธนาคารให้พนักงานเกษียณมีสัดส่วนเพศหญิงมากกว่าครึ่ง คิดเป็นร้อยละ 54.2 ของจำนวนผู้เกษียณอายุทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภคินี สุวรรณจิตา (2539) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมโครงการให้เกษียณอายุก่อนกำหนดของพนักงานธนาคารออมสิน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 75.2 หากพิจารณาถึงอายุในปัจจุบันส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 56-60 ปีและ 51 - 55 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.8

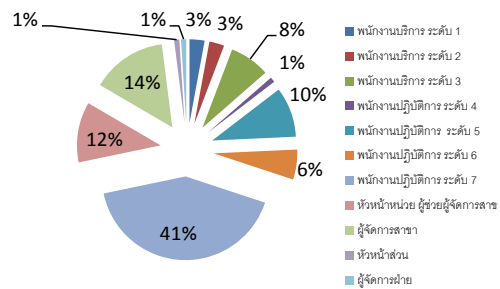
และ 31.1 ตามลำดับ และในปีที่ได้การเกษียณ ส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 56 - 59 ปี และ 51 - 55 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.8 และ 33.0 โดยมีอายุโดยเฉลี่ย เท่ากับ 52.9 ปีซึ่งเห็นได้ว่าอายุเป็นปัจจัยหลักที่กำหนดความต้องการเกษียณอายุของพนักงาน เมื่อพิจารณาถึงอายุงาน พบว่า ส่วนใหญ่ทำงานในธนาคารออมสิน อยู่ในช่วง 26-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.0 โดยมีอายุงานโดยเฉลี่ย เท่ากับ 28.2 ปี ส่วนใหญ่มีระดับงานพนักงาน ระดับปฏิบัติการ 7 คิดเป็นร้อยละ 41.7 ในขณะที่ระดับอื่นๆมีสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับการกำหนดรูปแบบความก้าวหน้าการเลื่อนตำแหน่งของพนักงาน ที่มี 2 กรณี ดังนี้

กรณีที่ 1 ในกลุ่มงานเดิมระดับงานบริการ 3 ไประดับปฏิบัติการที่สูงขึ้นต้องมีการทดสอบระดับปฏิบัติการ 4-5 เป็นตำแหน่งระดับควบ (Deep Class) ให้เลื่อนตำแหน่งภายใต้เงื่อนไข ในขณะที่ระดับงานที่สูงขึ้นไปเลื่อนตำแหน่งได้ตามความจำเป็นของหน่วยงานซึ่งต้องมีการกำหนดอัตรากำลังไว้ล่วงหน้าภายใต้เงื่อนไขการประเมินและระยะเวลาที่กำหนดไว้

กรณีที่ 2 เลื่อนโดยการเปลี่ยนกลุ่มงาน มีในระดับปฏิบัติการ 7 เลื่อนโดยการเปลี่ยนกลุ่ม บริหาร 8 หรือ วิชาการ 8 โดยการผ่านการอบรมเฉพาะทางและต้องผ่านการประเมินผล

จากกฎเกณฑ์ดังกล่าว ทำให้สัดส่วนพนักงานของธนาคารที่เกษียณอายุส่วนใหญ่อยู่ที่พนักงานปฏิบัติ 7 เนื่องจากเป็นระดับขั้นสูงสุดของการทดสอบ ซึ่งการจะก้าวไปสู่ตำแหน่งที่ใหญ่ขึ้นที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านอีกทั้งยังขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย

ประการได้แก่ ความเหมาะสมของช่วงเวลา ความจำเป็นของหน่วยงาน เป็นต้น จึงทำให้พนักงานส่วนใหญ่มีความก้าวหน้าของสายงานอยู่เพียงระดับปฏิบัติ 7 เท่านั้นคิดเป็นร้อยละ 41 ดังจะเห็นได้จากภาพประกอบ

ภาพประกอบ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของระดับงานที่เกษียณอายุ

2) การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของพนักงานที่เกษียณอายุก่อนกำหนด

ต้นทุนและผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินต่อหน่วยของพนักงานตลอดระยะเวลาการเกษียณก่อนกำหนด เมื่อพิจารณาจากกลุ่มตัวทั้งหมด จำนวน 103 คน พบว่า มีต้นทุนรวมเท่ากับ 6,136,497 บาท ซึ่งสูงกว่าผลตอบแทนที่มีมูลค่าเพียง 3,607,468 บาทต่อคนโดยเฉลี่ยตลอดระยะเวลาการเกษียณอายุก่อนกำหนด หากพิจารณาตามประเภทของต้นทุน ส่วนใหญ่เป็นต้นทุนที่เกิดจากการสูญเสียรายได้ในอนาคตจากการปฏิบัติงานในธนาคารออมสิน คิดเป็นร้อยละ 84.7 รองลงมาเป็นต้นทุนทางด้านจิตใจ คิดเป็นร้อยละ 12.6 และค่าใช้จ่ายที่เกิดการสูญเสียสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลของตนเองและครอบครัว มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 2.8 และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของต้นทุน พบว่า ต้นทุนส่วนใหญ่ที่พนักงานต้องสูญเสียไปจากการเข้าร่วมโครงการ คือ เงินเดือน คิดเป็นร้อยละ 54.8 รองลงมาคือ เงินโบนัส คิดเป็น

ร้อยละ 22.2 เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทน พบว่า พนักงานส่วนใหญ่มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลังเกษียณและเงินบำเหน็จเป็นสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันมาก คิดเป็นร้อยละ 31.7 และ 31.5 ตามลำดับในส่วนของผลตอบแทน พบว่า ในรายได้ที่พนักงานมีอายุสูง มีผลตอบแทนส่วนใหญ่ที่ได้รับเกิดจากเงินบำเหน็จ เนื่องจากการคำนวณเกิดจากอัตราเงินคืนด้วยระยะเวลาในการทำงานซึ่งเป็นผลให้พนักงานที่มีอายุมากและมีระยะเวลาในการทำงานที่สูงกว่า ในขณะที่กลุ่มพนักงานที่อายุน้อย ส่วนใหญ่มีผลตอบแทนที่เกิดจากการประกอบอาชีพหลังเกษียณ

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของพนักงานที่เกษียณอายุก่อนกำหนดตลอดระยะเวลาการเกษียณก่อนกำหนด พบว่า มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ -2,044,692 บาท แสดงถึงการไม่คุ้มทุนเนื่องจากมีค่า PVC มากกว่า ค่า PVB จึงทำให้ค่า NPV จากการคำนวณมีตัวเลขที่ติดลบและมีอัตราผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C) เท่ากับ 0.6 แสดงถึงความผลตอบแทนที่น้อยกว่าการที่ยังคงปฏิบัติงานจนกระทั่งครบ 60 ปีบริบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทรงศักดิ์ ภูพิทยานนท์(2543) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจของพนักงานที่เกษียณอายุก่อนกำหนดของธนาคารไทยพาณิชย์ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ เชียงรายและลำพูน ผลการศึกษาพบว่า แม้เงินที่ช่วยเหลือจากธนาคารของพนักงานที่เข้าร่วมโครงการได้รับน้อยกว่ารายได้ปกติหากปฏิบัติงานจนเกษียณอายุ ซึ่งสาเหตุการที่เข้าร่วมโครงการเกษียณอายุ เพราะต้องการช่วยเหลือเพื่อลดความรุนแรงของภาวะวิกฤตของธนาคารและไม่มีความเดือดร้อนเรื่อง

รายได้และสามารถหาอาชีพใหม่ทำได้ เมื่อศึกษาถึงต้นทุนและผลตอบแทนที่ไม่เป็นตัวเงิน ซึ่งเป็นรายละเอียดที่แสดงถึงสถานภาพ บทบาททางสังคม การตระหนักถึงคุณค่าและความสุขการใช้ชีวิตประจำ จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพนักงานเกษียณก่อนกำหนด พบว่า เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียด พบว่า ในทุกๆ รายละเอียดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับที่เพิ่มขึ้นปานกลางโดยเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดพบว่า พนักงานที่เกษียณอายุมีการติดตามข่าวสาร เหตุการณ์ปัจจุบันเพิ่มขึ้นมาก รองลงมาคือ มีชีวิตที่เรียบง่าย มีความสุขตามอัตภาพเพิ่มขึ้นปานกลาง และมีชีวิตชีวา สนุกสนานไปเที่ยวหรือมีกิจกรรม เพิ่มขึ้นปานกลางโดยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมาน บุญวัตร (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่อง สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของพนักงานธนาคารกรุงไทย ภายหลังเข้าร่วมโครงการเกษียณอายุก่อนกำหนดในเขตภาคเหนือ พบว่า สถานภาพทางสังคมดีขึ้น ได้แก่ การมีเวลาเอาใจใส่ต่อครอบครัวมากขึ้น มีเวลาพักผ่อน สุขภาพจิตดีขึ้น มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทางครอบครัวและสังคมเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงต้นทุนและผลตอบแทนของพนักงานธนาคารออมสินเท่านั้น ในอนาคตจึงควรมีการเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของโครงการเกษียณอายุก่อนกำหนดทั้งที่เกิดขึ้นทั้งของพนักงานและองค์กร เพื่อนำมาเปรียบเทียบและมีความครอบคลุมมากขึ้น

2. กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาเป็นเพียงกลุ่มตัวอย่างของพนักงานธนาคารออมสิน

เท่านั้น ทำให้มีกลุ่มตัวอย่างที่มีขอบเขตจำกัด จึงควรศึกษากลุ่มตัวอย่างทั้งที่เป็นธนาคารรัฐ และธนาคารเอกชน หรือแม้แต่กระทั่งหน่วยงานรัฐวิสาหกิจในสายงานอื่นๆ เช่น การไฟฟ้า การประปา เป็นต้น เพื่อให้เห็นข้อแตกต่างทางด้านสวัสดิการที่องค์กรต่างๆมอบให้พนักงาน หลังจากเกษียณอายุแล้ว

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัย ต้นทุนและผลตอบแทนของพนักงานธนาคารออมสินที่เกษียณอายุก่อนกำหนด ผู้วิจัยค้นพบข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. จากการกำหนดคุณสมบัติเป็นพนักงานที่มีอายุการทำงานตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป หรือมีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป นับถึงวันที่ 30 พฤศจิกายน 2553 ซึ่งมีปัญหาด้านสุขภาพส่งผลกระทบต่อการทำงานหรือขาดประสิทธิภาพในการทำงาน หรือพนักงานที่เข้าร่วมโครงการแล้วไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของธนาคาร ซึ่งทำให้พนักงานที่ต้องการเข้าร่วมโครงการฯ มีทั้งพนักงานที่มีอายุน้อยและพนักงานที่มีอายุน้อยแต่มีอายุงาน 10 ปีขึ้นไป จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวจึงจูงใจพนักงานให้เข้าร่วมโครงการฯ ทั้งพนักงานที่มีอายุน้อยและพนักงานที่มีอายุมาก แต่จากผลการวิจัย พบว่า พนักงานที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เป็นพนักงานที่มีวัยใกล้เคียง ซึ่งควรมีการเพิ่มแรงจูงใจให้แก่กลุ่มเป้าหมายที่ธนาคารต้องการ อาทิเช่น การเพิ่มสวัสดิการการรักษาพยาบาลให้ครอบคลุมทั้งครอบครัว การส่งเสริมการมีธุรกิจเป็นของตนเอง หรือควรมีการสำรวจความต้องการที่หรือไม่ต้องการสิ่งใดในตัวโครงการ เพื่อสร้างความตื่นตัวให้แก่พนักงาน

2. ผลตอบแทนจากการเข้าร่วมโครงการเป็นสาเหตุที่พนักงานที่เข้าร่วมโครงการเห็นว่าได้เป็นสาเหตุหลักจากการเข้าร่วมโครงการ โดยการตัดสินใจอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นควรมีสำรวจความต้องการและความพึงพอใจในเรื่องของเงินตอบแทนที่พนักงานจะได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ และแสดงให้เห็นข้อดีของการเข้าร่วมโครงการ ในด้านอื่นๆ ให้มากขึ้น เช่นในด้านสิทธิการรักษาพยาบาลโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ทั้งครอบครัว กิจกรรมและนโยบายในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพของชีวิตหลังเกษียณอายุ เป็นต้น

บรรณานุกรม

- ทรงศักดิ์ ภูพิทยานนท์. (2543). การวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจของพนักงาน
ที่เกษียณอายุก่อนกำหนดของธนาคารไทยพาณิชย์ในเขตจังหวัดเชียงใหม่
เชียงใหม่และลำพูน. วิทยานิพนธ์ ศ.ม. เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2553). อัตราดอกเบี้ยเงินฝากค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของ
ธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ. สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2554 ; จาก[http://
www.bot.or.th/statistics/ReportPage.aspx?reportID=208&language=th](http://www.bot.or.th/statistics/ReportPage.aspx?reportID=208&language=th)
- ภคินี สุวรรณจิตา.(2539). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมโครงการให้เกษียณอายุก่อนกำหนด
ของพนักงานธนาคารออมสิน. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภัทรา นิคมานนท์.(2544). การวิจัยทางการศึกษาและสังคม. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์อักษรวิพัฒน์.
- มานิช ในราช . (2549). การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเกษียณก่อนกำหนดของข้าราชการ
กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 33. วิทยานิพนธ์ ศ.ม. เชียงใหม่:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ยุทธ ไกยวรรณ. (2545). พื้นฐานการวิจัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สุวิริยาสาน.
- สมาน บุญวัตร. (2544). สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของพนักงานธนาคารกรุงไทย
ภายหลังเข้าร่วมโครงการเกษียณอายุก่อนกำหนดในเขตภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์
ศ.ม.เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรม
การสอนของครูประจำการที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจ
ในการพัฒนาศักยภาพการสอน

Channels of information on innovative teaching
of teachers affecting the inspiration
for the development of teaching

สุทธิพงษ์ หกสุวรรณ*
Suttipong Hoxsuwan*

*รองศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

*Associate Professor in Educational Technology and Communications,
Faculty of Education, Mahasarakham University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนของครูประจำการที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการพัฒนาศักยภาพการสอน 2) เพื่อศึกษาแรงบันดาลใจในการพัฒนาศักยภาพการสอนของครูประจำการที่มีผลจากการได้รับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอน และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูประจำการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจำนวน 15 เขต แต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.971 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏดังนี้

1. ช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนของครูประจำการที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการพัฒนาศักยภาพการสอน
 - 1.1) ช่องทางสื่อสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอน พบว่า มากที่สุด คือ หนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย
 - 1.2) ช่องทางการได้รับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนจาก พบว่า มากที่สุด คือ หนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย
 - 1.3) ช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนประเภทที่นำไปใช้ประโยชน์กับนักเรียน พบว่า มากที่สุด คือ หนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย รองลงมา
 - 1.4) ช่องทางการรับสารสนเทศใดที่ได้รับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนที่ชัดเจน พบว่า มากที่สุด คือ กิจกรรม ได้แก่ การอบรมสัมมนาและการจัดนิทรรศการ
 - 1.5) ช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนประเภทที่มีรูปแบบการเผยแพร่ที่น่าสนใจ พบว่า มากที่สุด คือ โทรทัศน์ครู (Teacher TV)
 - 1.6) ช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนที่ได้รับแล้วทันตามเวลากำหนด พบว่า มากที่สุด คือ โทรทัศน์ครู (Teacher TV)
 - 1.7) ช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนที่ได้รับแล้วใช้ถ้อยคำเข้าใจง่าย พบว่า มากที่สุด คือ บุคคล ได้แก่ การถาม-ตอบ ครูศึกษานิเทศก์
 - 1.8) ช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนที่สามารถชักจูงและเป็นแรงบันดาลใจที่พัฒนาตนเองด้านการสอน พบว่า มากที่สุด คือ โทรทัศน์ครู (Teacher TV)
 - 1.9) ความต้องการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนจากช่องทางที่มีความสะดวกในการรับสารสนเทศ พบว่า มากที่สุด คือ หนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย
 - 1.10) ช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนที่คิดว่าควรมีการเพิ่มเติมและปรับปรุง พบว่า มากที่สุด คือ อินเทอร์เน็ต

2. แรงแบบดาลใจในการพัฒนาศักยภาพการสอนของครูประจำการที่มีผลจากการได้รับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนในการพัฒนาศักยภาพของครู , สามารถนำสารสนเทศด้านนวัตกรรมในการพัฒนาความรู้ความสามารถด้านการวิจัย , การพัฒนาสื่อ และ/หรือนวัตกรรมการเรียนการสอน โดยรวม อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : ช่องทางการรับนวัตกรรม, นวัตกรรมการสอน, แรงแบบดาลใจ

Abstract

The purpose of this study was to 1) Study for Channels of information on innovative teaching of teachers affecting the inspiration for the development of teaching 2) Study about teachers's affecting the inspiration for the development of teaching. office of north east educational Area for secondary school teachers . The samples consisted of 400 secondary school teachers north east educational area in 15 area, selected by means of cluster random sampling method were utilized as the sample group in this study.

The research instrument consisted the questionnaires a reliability of 0.971 and were used to collect data and frequency, percentages, arithmetic means and standard deviations were used to analyze those data.

The results of the study were as follow:

1.channels of information on innovative teaching of teacher affecting the inspiration for the development of teaching 1.1) channels of information on Innovative instructional media that rated at the highest level are books, textbooks, journals, research. 1.2) channel of information received from the teaching innovation that rated at the highest level are books, textbooks, journals, research. 1.3) channels for information leading to the kind of innovative teaching and student use that rated at the highest level is books, textbooks, journals, research. 1.4) channels for information technology innovation, which has been explicit instruction that rated at the highest level is activities include workshops, seminars and exhibitions. 1.5) channels of information for innovation in the teaching of diffusion interest that rated at the highest level is Teacher television (Teacher TV) 1.6) channels of information for innovation in teaching has already been set up by this time that rated at the highest level is teacher television (Teacher TV) 1.7) channels of information for innovative teaching and use words that is easy to understand that rated at the highest level is activities include workshops, seminars and exhibitions. 1.8) channels of information that can lead to innovation in teaching and inspiration to develop their own teaching that rated at the highest level is teacher television (Teacher TV)

1.9) the need for innovative teaching of information channels that is easy to get information that rated at the highest level are books, textbooks, journals, research.1.10) channels of information for innovation in teaching that you think should be added and updated that rated at the highest level is internet.

2. Study about teacher's affecting the inspiration for the development of teaching as a whole was at the high level : applied Information is the ability to develop innovative research , media development and / or innovative teaching and learning.

Key words : Channels of information, innovative teaching, inspiration

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความสำคัญของการพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา โดยได้ระบุไว้ใน หมวดที่ 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ หมวด 9 (4) ว่า “มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง” และได้กำหนดหลักการดำเนินการไว้ในหมวด 7 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มาตรา 52 ว่า “ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิตพัฒนาครู คณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา ให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความพร้อม และมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากร ใหม่ และพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง รัฐพึงจัดสรรงบประมาณและจัดตั้งกองทุนพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ” แต่จากการศึกษาผลการดำเนินงานในการพัฒนาครูประจำการในปัจจุบันนั้น พบว่า ยังไม่ประสบความสำเร็จจากการดำเนินงาน โดยจะเห็นได้จากการเสนอ สภาพปัญหาด้านการผลิตและปัญหาครู ในข้อเสนอการพัฒนาศักยภาพครู และบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (2548 : 2) สรุปได้ว่า ครูส่วนใหญ่มีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนา แต่ขาดรูปแบบและวิธีการพัฒนาครูหลายแหล่งยังใช้วิธีเดิม ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา ของ คณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษา (2547) ที่ได้เสนอปัญหาการพัฒนาครูประจำการว่า ขาด

ระบบการพัฒนาครูประจำการที่ดี ครูประจำการยังไม่มีโอกาสได้รับการพัฒนาอย่างเพียงพอ จึงไม่ทราบแนวโน้มใหม่ทางวิชาการ การวิจัยเชิงนวัตกรรม และแนวปฏิบัติทางด้านการเรียนการสอน ประกอบกับมีหลายหน่วยงานดำเนินการ ทำให้การพัฒนาไม่เป็นเอกภาพด้านนโยบาย แผน และมาตรฐานที่ชัดเจน การพัฒนาเกิดความซ้ำซ้อนไม่เป็นระบบ ไม่ต่อเนื่อง และขาดประสิทธิภาพ รวมทั้งไม่ตรงกับความต้องการ ไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนการสอนของครูตามแนวปฏิรูปได้ อีกทั้ง การพัฒนาครูประจำการในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การประเมินผล ที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน แยกกันในการอบรมที่ละส่วนไม่เป็นองค์รวม โดยวิทยากรต่างหน่วยงาน อีกทั้งรูปแบบการอบรมเน้นการบรรยายทางทฤษฎีมากกว่าการฝึกปฏิบัติ วิทยากรขาดประสบการณ์ตรงในการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้การฝึกอบรมครูไม่ได้ผลเท่าที่ควร นอกจากนี้ หลังจากการอบรมไปแล้วไม่มีการติดตามผล และการนิเทศเพื่อให้คำปรึกษา แนะนำเมื่อครูมีปัญหาด้วยการที่รัฐบาลให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอน โดยคาดหวังให้ครูได้รับรู้สารสนเทศด้านการสอนและนำไปปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนของตนให้มีประสิทธิภาพ รูปแบบการนำเสนอมีทั้งการฝึกอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ และที่สำคัญคือการเผยแพร่สารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนผ่านสื่อสารมวลชนต่างๆ อย่างกว้างขวาง เช่น โทรทัศน์ครู เป็นต้น จะเห็นได้ว่ามีการนำเสนอสารสนเทศผ่านช่องทางต่างๆ มากมาย ใช้อย่างประมาทในการดำเนินการ

จำนวนมากดังนั้น เพื่อให้เห็นช่องทางการรับรู้สารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนของครูประจำการ ว่ารับผ่านช่องทางใดเป็นหลัก การวิจัยนี้จะทำให้ได้ข้อมูลสำหรับใช้วางแผนการเผยแพร่นวัตกรรมการเรียนการสอน ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนของครูประจำการที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการพัฒนาคุณภาพการสอน
2. เพื่อศึกษาแรงบันดาลใจในการพัฒนาคุณภาพการสอนของครูประจำการที่มีผลจากการได้รับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยในครั้งนี้

1.1 ประชากรได้แก่ ครูประจำการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจำนวน 15 เขต ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 25,099 คน แล้วเลือกแบ่งประชากรตามสัดส่วนแต่ละจังหวัด

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูประจำการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจำนวน 15 เขต แต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนของครูประจำการ

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นของครูประจำการต่อการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการพัฒนาคุณภาพการสอน

3. การดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยดำเนินการ ดังนี้

1) วิเคราะห์เอกสารบริบทด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี ความสามารถในการนำสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพของครู

2) สอบถามช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนของครูประจำการที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการพัฒนาคุณภาพการสอน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 แบบสอบถาม

4.1.1 ศึกษาตำรา เอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมแล้วสร้างแบบสอบถามให้ข้อคำถามครอบคลุมองค์ประกอบในช่องทางการรับสารสนเทศ บริบทด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี ความสามารถในการนำสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพของครู และแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเอง

4.1.2 ศึกษาแบบสอบถาม จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการรับสารสนเทศจากแบบสอบถามของ (จักรพงษ์ งามสง่า, 2543)

, (สุตใจ นุชบงค์. 2550) และ (อุดมศักดิ์ มนุศิณี. 2534)

4.1.3 นำข้อมูลจากข้อ 4.1.1 และ 4.1.2 มาสร้างแบบสอบถามช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรม จำนวน 1 ชุด 4 ตอน แบบสอบถามช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนของครูประจำการที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการพัฒนาศักยภาพการสอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป เป็นข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ ตำแหน่งงาน อายุ ระดับการศึกษาที่ทำงานปัจจุบัน ระดับชั้นที่สอน กลุ่มสาระที่สอน

ตอนที่ 2 ช่องทางการรับ สารสนเทศ ได้แก่ บุคคล เช่น การถาม-ตอบ ครู ศึกษานิเทศ หนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย โปรแกรมบทเรียน คอมพิวเตอร์ช่วยสอน อินเทอร์เน็ตโทรทัศน์ ครู(Teacher TV) โทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) กิจกรรม ได้แก่ การอบรมสัมมนาและการจัดนิทรรศการ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความสามารถในการนำสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา ศักยภาพของครู จำนวน 10 ข้อ แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ตามแบบของไลเคิร์ท (Likert)

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงบันดาลใจในการพัฒนาด้านตนเอง จำนวน 11 ข้อ แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale)ตามแบบของไลเคิร์ท (Likert) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดค่าน้ำหนักคะแนนตาม แบบสอบถามในตอนี่ 3

4.1.4 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาดูตรวจสอบ ความเที่ยงตรงและความถูกต้องของเนื้อหา

4.1.5 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับครูประจำการสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) โดยใช้สูตร ครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งชุด เท่ากับ 0.971

4.1.6 หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อของแบบสอบถาม โดยใช้เทคนิคร้อยละ 27 ของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ แล้วใช้การทดสอบที (t-test) คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.75 ขึ้นไป ไว้เป็นแบบสอบถามในการวิจัย ส่วนแบบสอบถามที่มีค่าอำนาจจำแนกน้อยกว่า 0.75 นำไปปรับปรุงข้อคำถามให้มีความเหมาะสมมากขึ้นแล้วนำไปใช้เป็นแบบสอบถามในการวิจัย

4.1.7 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไปนำไปปรับปรุงข้อคำถามให้มีความเหมาะสมมากขึ้นก่อนนำมาใช้ต่อไป

5. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย

5.2 การหาคุณภาพของแบบสอบถามแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale)ตามแบบของไลเคิร์ท (Likert)

5.3 การหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบสอบถามกับจุดประสงค์การวิจัย โดยหาค่าเฉลี่ยของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด โดยใช้ (Item-Objective Congruence Indexes หรือ IOC)

5.4 การหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อของแบบสอบถาม โดยใช้เทคนิคร้อยละ 27 ของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ แล้วใช้การทดสอบที (t-test)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนของครูประจำการที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการพัฒนาศักยภาพการสอน

จากการวิเคราะห์ พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 400 คน คิดเป็นร้อยละ 100 เป็นเพศชาย จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 45.2 และเพศหญิง จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 54.8

ส่วนใหญ่เป็นตำแหน่งงาน เป็นครูชำนาญการ จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 40.5 ส่วนตำแหน่ง ครูผู้ช่วย จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 40.5 ครูชำนาญการพิเศษ 85 จำนวน คิดเป็นร้อยละ 21.2 คน และ ครูเชี่ยวชาญ 42 จำนวน คิดเป็นร้อยละ 10.5

ส่วนใหญ่อายุอยู่ช่วงระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 40.5 ช่วงอายุระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 107 คนคิดเป็นร้อยละ 26.8 ช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 24.2 และช่วงอายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 9.0

ระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 11.2 ปริญญาตรี จำนวน 242 คน คิดเป็นร้อยละ 60.8 ปริญญาโท จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 27.2 และปริญญาเอก จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 0.8

ที่ทำงานปัจจุบัน สพม. 19 (เลย-หนองบัวลำภู) จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 7.2 สพม. 20 (อุดรธานี) จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 9.0 สพม. 21 (หนองคาย) จำนวน

39 คน คิดเป็นร้อยละ 9.0 สพม. 22 (นครพนม-มุกดาหาร) จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 6.2 สพม. 23 (สกลนคร) จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 10.8 สพม. 24 (กาฬสินธุ์) จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8.2 สพม. 25 (ขอนแก่น) จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 9.2 สพม. 26 (มหาสารคาม) จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 9.2 สพม. 27 (ร้อยเอ็ด) จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6.0 สพม. 28 (ศรีสะเกษ-ยโสธร) จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4.0 สพม. 29 (อุบลราชธานี-อำนาจเจริญ) จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.2 สพม. 30 (ชัยภูมิ) จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 5.8 สพม. 31 (นครราชสีมา) จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.2 สพม. 32 (บุรีรัมย์) จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4.0 และสพม. 33 (สุรินทร์) จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 5.8

ระดับชั้นที่สอน มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 45.5 และมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 54.5

กลุ่มสาระที่สอน คณิตศาสตร์จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 11.8 วิทยาศาสตร์ จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 13.5 ภาษาต่างประเทศ จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 14.5 ภาษาไทย จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 16.2 สังคม ศาสนา วัฒนธรรม จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 15.2 สุขศึกษาและพลศึกษา จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5 การงานอาชีพและเทคโนโลยี จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 10.0 และ ศิลปะ จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 11.2

1.1 ช่องทางสื่อสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอน พบว่า มากที่สุด คือ หนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย มีจำนวน 144 คน

คิดเป็นร้อยละ 36.0 รองลงมา คือ กิจกรรม ได้แก่ การอบรมสัมมนาและการจัดนิทรรศการ) มีจำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 15.0

1.2 การรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอน พบว่า มากที่สุด คือ หนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย มีจำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 35.8 รองลงมา คือ โทรทัศน์ครู (Teacher TV) มีจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 13.0

1.3 ช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนที่นำไปใช้ประโยชน์กับนักเรียน พบว่า มากที่สุด คือ หนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย มีจำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 35.8 รองลงมา คือ บุคคล ได้แก่ การถาม-ตอบ ครู ศึกษานิเทศ และโทรทัศน์ครู (Teacher TV) มีจำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 11.8

1.4 ช่องทางการรับสารสนเทศที่ได้อรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนที่ชัดเจน พบว่า มากที่สุด คือ กิจกรรม ได้แก่ การอบรมสัมมนาและการจัดนิทรรศการ มีจำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 28.6 รองลงมา คือ หนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย มีจำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 23.0

1.5 ช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนที่มีรูปแบบการเผยแพร่ที่น่าสนใจ พบว่า มากที่สุด คือ โทรทัศน์ครู (Teacher TV) มีจำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 40.5 รองลงมา คือ โปรแกรมบทเรียน คอมพิวเตอร์ช่วยสอน มีจำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.2

1.6 ช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนที่ได้รับแล้วทันตามเวลากำหนด พบว่า มากที่สุด คือ โทรทัศน์ครู (Teacher TV) มีจำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 26.8 รองลงมา คือ โปรแกรมบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน มีจำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 20.8

1.7 ช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนได้รับแล้วใช้ถ้อยคำเข้าใจง่าย พบว่า มากที่สุด คือ บุคคล ได้แก่ การถาม-ตอบ ครู ศึกษานิเทศก์ มีจำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28.0 รองลงมา คือ หนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย มีจำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 27.8

1.8 ช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนที่สามารถชักจูงและเป็นแรงบันดาลใจที่จะพัฒนาตนเองด้านการสอน พบว่า มากที่สุด คือ โทรทัศน์ครู (Teacher TV) มีจำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 29.5 รองลงมา คือ บุคคล ได้แก่ การถาม-ตอบ ครู ศึกษานิเทศก์ มีจำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 21.5

1.9 ความต้องการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนที่มีความสะดวกในการรับสารสนเทศ พบว่า มากที่สุด คือ หนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย มีจำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 33.5 รองลงมา คือ อินเทอร์เน็ต มีจำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 23.0

1.10 ช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนที่ควรมีการเพิ่มเติมและปรับปรุง พบว่า มากที่สุด คือ อินเทอร์เน็ต มีจำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 37.2 รองลงมา คือ โปรแกรมบทเรียน คอมพิวเตอร์ช่วยสอน มีจำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 18.5

2. แรงบันดาลใจในการพัฒนาศักยภาพการสอนของครูประจำการที่มีผลจากการได้รับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอน

2.1 จากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจของครูเกี่ยวกับข้อมูลความสามารถในการนำสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพของครู เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สามารถ

นำสารสนเทศด้านนวัตกรรมในการพัฒนาความรู้ความสามารถด้านการวิจัย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$) รองลงมา คือ สามารถนำสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนที่ได้รับไปปรับปรุงการสอนได้ถูกต้องและรวดเร็ว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$) และมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$)

2.2 จากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจของครูเกี่ยวกับแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเอง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การพัฒนาสื่อ และ/หรือนวัตกรรมการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$) รองลงมา คือ ต้องการพัฒนาเทคนิคการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$) และมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$)

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยจำแนกเป็นหัวข้อได้ดังนี้

1. ช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนของครูประจำการที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการพัฒนาศักยภาพการสอน

1.1 ช่องทางสื่อสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอน พบว่า มากที่สุด คือ หนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดใจ บุษบงค์ (2550 : 68) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรู้สารสนเทศในโรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 1 ด้านสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรู้สารสนเทศในโรงเรียน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อตามลักษณะของสื่อที่ครูใช้ สื่อสิ่งพิมพ์ คือ หนังสือประกอบการเรียนการสอนและ

เอกสารประกอบการสอนของครู ที่ครูใช้สื่อเหล่านี้มากเพราะว่าหนังสือถือได้ว่าเป็นสื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนที่สำคัญของครูและนักเรียน ที่มีเนื้อหาและการทำกิจกรรมต่างๆ ได้ตรงตามหลักสูตรการจัดการศึกษา

1.2 ช่องทางการได้รับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอน พบว่า มากที่สุด คือ หนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย สอดคล้องกับวิจัยของ สุดใจ บุษบงค์ (2550 :68) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรู้สารสนเทศในโรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 1 ด้านสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรู้สารสนเทศในโรงเรียน โดยรวมสื่อให้อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สื่อสิ่งพิมพ์ที่ให้อยู่ในระดับมาก คือ หนังสือประกอบการเรียนการสอน

1.3 ช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนประเภทที่นำไปใช้ประโยชน์กับนักเรียน พบว่า มากที่สุด คือ หนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัย ของ สุจิรา ธงงาม (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการส่งเสริมการรู้สารสนเทศ พบว่า ด้านการส่งเสริมการรู้สารสนเทศ ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรู้สารสนเทศเพื่อให้เป็นผู้รู้สารสนเทศและสามารถใช้สารสนเทศได้อย่างถูกต้อง พบว่า ใช้สื่อสิ่งพิมพ์และหนังสือประกอบเรียนและการศึกษาค้นคว้ามากกว่าการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์

1.4 ช่องทางการรับสารสนเทศที่ได้รับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนที่ชัดเจน พบว่า มากที่สุด คือ กิจกรรม ได้แก่ การอบรม สัมมนาและการจัดนิทรรศการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลพันธ์ นวลสิงห์ (2545: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพบว่า กิจกรรมที่จัดตามการเรียนรู้จาก

การคิดและปฏิบัติจริง ครูผู้สอนใช้กิจกรรมกลุ่มให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากแหล่งความรู้ต่างๆ พร้อมทั้งใช้กิจกรรมการปฏิบัติตามใบงานในวิชาปฏิบัติ ครูจะใช้กิจกรรมโครงการการสัมภาษณ์ผู้รู้ การส่งเสริมการอ่านการแก้ปัญหาและการทดลองอย่างต่อเนื่อง

1.5 ช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนประเภทที่มีรูปแบบการเผยแพร่ที่น่าสนใจ พบว่า มากที่สุด คือ โทรทัศน์ครู (Teacher TV) ซึ่งสอดคล้องกับ ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542 : 47-54) กล่าวไว้ว่า สื่อไม่ตีพิมพ์ที่ครูใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้สารสนเทศในโรงเรียนมากคือ ภาพ (แผ่นภาพ/แผ่นภูมิ/รูปภาพ/ภาพโปสเตอร์) และวิดีโอ/วีซีดี ซึ่งสื่อไม่ตีพิมพ์ดังกล่าว ที่ครูใช้เพื่อเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนในรายวิชาที่สอนและการจัดกิจกรรม

1.6 ช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนที่ได้รับแล้วทันตามเวลา กำหนดพบว่า มากที่สุด คือ โทรทัศน์ครู (Teacher TV) ซึ่งสอดคล้องกับ ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542 : 47-54) กล่าวไว้ว่า สื่อไม่ตีพิมพ์ที่ครูใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้สารสนเทศในโรงเรียนมากคือ ภาพ และวิดีโอ/วีซีดี ซึ่งสื่อไม่ตีพิมพ์ดังกล่าว ที่ครูใช้เพื่อเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนในรายวิชาที่สอนและการจัดกิจกรรม

1.7 ช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนที่ได้รับแล้วใช้ถ้อยคำเข้าใจง่าย พบว่า มากที่สุด คือ บุคคล ได้แก่ การถาม-ตอบ ครู ศึกษานิเทศก์ ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ วิรฉัตร สุปัญญา (2532 : 8) พบว่า สื่อที่ใช้ในการเผยแพร่สารสนเทศความรู้ คือสื่อด้านบุคคลซึ่งใช้วิธีการบอกกล่าว การพูดคุย หรือ

สนทนา และวิจัยของ อาภิรมย์ ชินโน (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา พบว่า หลังการส่งเสริมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางด้านสุขภาพ กลุ่มตัวอย่างได้รับข่าวสารจากช่องทางการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สุขภาพในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา มากที่สุดคือ สื่อบุคคล ร้อยละ 92.5

1.8 ช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนที่สามารถชักจูงและเป็นแรงบันดาลใจให้ท่านสนใจที่พัฒนาตนเองด้านการสอน พบว่า มากที่สุด คือ โทรทัศน์ครู (Teacher TV) ซึ่งสอดคล้องกับ ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542 : 47-54) กล่าวไว้ว่า สื่อที่กำหนดให้นักเรียนได้อ่านมากที่สุด สื่อไม่ตีพิมพ์ที่ครูใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้สารสนเทศในโรงเรียนมากคือ ภาพ และ วิดีทัศน์/วีซีดี ซึ่งสื่อไม่ตีพิมพ์ดังกล่าว ที่ครูใช้เพื่อเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนในรายวิชาที่สอนและการจัดกิจกรรม

1.9 ความต้องการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนจากช่องทางที่เห็นว่ามีความสะดวกในการรับสารสนเทศ พบว่า มากที่สุด คือ หนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัย ของ สุจิรา ธงงาม (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการส่งเสริมการเรียนรู้สารสนเทศพบว่า ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้สารสนเทศ ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้สารสนเทศเพื่อให้เป็นผู้รู้สารสนเทศและสามารถใช้สารสนเทศได้อย่างถูกต้อง พบว่า ใช้สื่อสิ่งพิมพ์และหนังสือ ประกอบเรียนการศึกษาค้นคว้ามากกว่าการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์

1.10 ช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนที่ควรมีการเพิ่มเติมและปรับปรุง พบว่า มากที่สุด คือ อินเทอร์เน็ต ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ สุจิต บุษบงค์ (2550:

68) ที่กล่าวว่า ช่องทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมาก คือ อินเทอร์เน็ต

2. แร้งบันดาลใจในการพัฒนาศักยภาพการสอนของครูประจำการที่มีผลจากการได้รับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอน ระดับความพึงพอใจของครูเกี่ยวกับข้อมูลความสามารถในการนำสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพของครู เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สามารถนำสารสนเทศด้านนวัตกรรมในการพัฒนาความรู้ความสามารถด้านการวิจัย อยู่ในระดับมาก มาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ (กันยรัตน์ หัสโรค์, 2543 : 60) ได้สรุประดับปัญหาการรับสารสนเทศของอาจารย์แนะแนวโรงเรียนมัธยมศึกษาจากสื่อทั้ง 7 ประเภท พบว่าสื่อประเภทหนังสือพิมพ์ อาจารย์แนะแนวโรงเรียนมัธยมศึกษาจะไม่สามารถรับสารสนเทศผ่านสื่อประเภทนี้เลย ผลการศึกษาค้นคว้าเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะเนื้อหาสาระในหนังสือพิมพ์มีหลากหลาย ผู้รับสารสนเทศไม่สามารถเลือกรับสารสนเทศอย่างเจาะจง เมื่อพิจารณาจากสื่อประเภทอื่นๆ ที่อาจารย์แนะแนวโรงเรียนมัธยมศึกษาได้รับ และระดับความพึงพอใจของครูเกี่ยวกับแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเอง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การพัฒนาสื่อ และ/หรือนวัตกรรมการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย สุดใจ บุษงค์ (2550 : 68) ส่วนสื่อไม่ดีพิมพ์ที่ใช้อยู่ในระดับมาก คือ ภาพ (แผ่นภาพ/แผนภูมิรูปภาพ/ภาพโปสเตอร์) รองลงมา คือ วีดิทัศน์/วีซีดี และแถบบันทึกเสียง สื่อไม่ดีพิมพ์ที่ใช้น้อยที่สุดคือ สไลด์และหุ่นจำลอง ส่วนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมาก คือ อินเทอร์เน็ต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการวิจัยพบว่าช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอน เช่น หนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย และโทรทัศน์ครู (Teacher TV) ควรมีการส่งเสริมเพื่อเป็นช่องทางหลักในการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนของครูประจำการ

1.2 ควรมีการจัดกิจกรรม ได้แก่ การอบรมสัมมนาและการจัดนิทรรศการ อย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นการเปิดช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนของครูที่เป็นต้นแบบที่ชัดเจนและนำไปปฏิบัติได้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาปัจจัยที่ผลต่อช่องทางการรับสารสนเทศด้านนวัตกรรมการสอนของครูประจำการที่ส่งผลกระทบต่อแรงบันดาลใจในการพัฒนาศักยภาพการสอน

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยถึงรูปแบบกิจกรรมด้านการรับสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ตที่เหมาะสมกับครูเพื่อพัฒนาศักยภาพการสอนที่สามารถทำให้เกิดทักษะการปฏิบัติจริง

เอกสารอ้างอิง

- กันยารัตน์ หัสโรจน์. (2543). การศึกษาการรับสารสนเทศการศึกษาต่อระดับปริญญาตรี (โควตารับตรง)มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ของอาจารย์แนะแนวโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 10. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศศ.ม. มหาสารคาม: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จักรพงษ์ งามสง่า. (2543). การรับสารสนเทศเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ใช้แรงงานในโรงงานในจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ฉวีวรรณ คูหาภินันท์. (2542). การอ่านและการส่งเสริมการอ่าน. กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาคาร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- วิไลพันธ์ นวลสิงห์. (2545). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วีรฉัตร สุบัญญัติ. (2532). การเผยแพร่ความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ขั้นมูลฐานแก่สตรีในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา. (2548). ยุทธศาสตร์การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ปี 2549-2551. กรุงเทพฯ : สำนักปลัดกระทรวงกระทรวงศึกษาธิการ.
- สุจิรา งาม. (2547). การส่งเสริมการรู้สารสนเทศให้แก่นักเรียนในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3 และ ช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุดใจ บุษบงค์. (2550). การจัดกิจกรรมส่งเสริมการรู้สารสนเทศในโรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547). ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา / คณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

- อาภิรมย์ จินโน. (2551). “การส่งเสริมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางด้านสุขภาพต่อความ
รู้และพฤติกรรมของประชาชนจังหวัดกาฬสินธุ์ ปี 2551”
วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ, : กาฬสินธุ์ , กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภค
สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดกาฬสินธุ์.
- อุดมศักดิ์ มนุศิลป์. (2534). ความสัมพันธ์ ระหว่างการรับรู้ด้านนวัตกรรมการศึกษา
จากสื่อและระดับการยอมรับนวัตกรรมการศึกษา ของครูมัธยมศึกษา
จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.มหาสารคาม :
ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

The Development of Leadership Indicators of
the Directors of the Educational Service
Area Offices

เกรียงพงศ์ ภูมิราช*
Kriangpong Phumiraj*

*นักศึกษาลัทธิสุตตรปรัชญาคณะนิติศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสยาม กรุงเทพมหานคร

*Student of Doctor of Philosophy in Educational Administration program ,
Siam University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา การดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาเอกสารและสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) 2) ทดสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้าง ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองด้วยโปรแกรมลิสเรล (LISREL 8.72) ตัวอย่าง คือผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการกลุ่ม/ หัวหน้ากลุ่ม ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ประธานคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและประธานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 497 คน ซึ่งกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ยามาเน่ (Yamane) และการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ 3) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเกณฑ์สัมพันธ์ (Criterion-related Validity) ของตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยการนำ ตัวบ่งชี้มาสร้างเป็นแบบประเมิน และนำไปสอบถามความคิดเห็นเชิงประเมินจากตัวอย่าง จำนวน 175 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1) องค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบที่ 1 ภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา องค์ประกอบที่ 2 ภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบที่ 3 ภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการเป็นผู้นำทางวิชาการ องค์ประกอบที่ 4 ภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการพัฒนาระบบบริหารงานบุคคล องค์ประกอบที่ 5 ภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมคุณภาพ และองค์ประกอบที่ 6 ภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการกำกับ ติดตาม นิเทศ และประเมินผลการศึกษา เป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักสูงสุดคือ องค์ประกอบที่ 3 ภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการเป็นผู้นำทางวิชาการ และองค์ประกอบที่ 4 ภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการพัฒนาระบบบริหารงานบุคคล 2) ผลการวิจัยทำให้ได้ ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจำนวน 75 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 มีจำนวน 11 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 มีจำนวน 14 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 3 มีจำนวน 14 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 4 มีจำนวน 10 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 5 มีจำนวน 13 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบที่ 6 มีจำนวน 13 ตัวบ่งชี้ 3) การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเกณฑ์สัมพันธ์ของตัวบ่งชี้ ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ทั้ง 75 ตัวบ่งชี้ ผลการตรวจสอบพบว่า ตัวบ่งชี้ จำนวน 75 ตัวบ่งชี้มีความเที่ยงตรงเชิงเกณฑ์สัมพันธ์

คำสำคัญ : ตัวบ่งชี้ ภาวะผู้นำ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ABSTRACT

The purpose of this research was to develop the leadership indicators of the Directors of the Educational Service Area Offices. The study consisted of 3 stages. The first stage was to study factors and indicators about leadership of the Director of Educational Service Area Offices from literature reviews, related researches and specialists' focus group discussion, The second stage was field research mainly testing structural model of leadership indicators with the empirical data. A sample of 497 of whom were the research subjects, consisted of various educational administrators namely, Directors of Educational Service Area Offices, Deputy Director of Educational Service Area Offices, Head of Divisions' in Educational Service Area Offices, School Administrators, Chairpersons of Committee of Educational Service Area, Chairpersons of Personnel Subcommittee of Educational Service Area. It should be informed that instrument used was 5 point scale questionnaire and Multi-stage-random sampling was used in this research. And the third stage was to have a criterion-related validation of leadership indicators.

It should be reiterated that this study found that 6 leadership factors of the Director of Educational Service Area Offices namely; Development Strategy Leadership, Changing Leadership, Academic Leadership, Human Resource Development leadership, Promoting Quality Culture Leadership and Monitoring, supervision and evaluation leadership were the important factors for the leadership of the Directors of Educational Service Area Offices. The leadership factors that had the highest value of factor loading was Academic Leadership and Human Resource Development leadership, The results of the criterion-related validation for leadership of the directors of educational service area offices showed significantly correlated with the empirical data at $P < 0.05$. The six factors had 75 indicators ;11 indicators of Development Strategy Leadership ,13 indicators of Changing Leadership,14 indicators of Academic Leadership ,10 indicators of Human Resource Development Leadership, 13 indicators of Promoting Quality Culture Leadership and 13 indicators of Monitoring , Supervision and Evaluation Leadership. These factors and indicators would be fruitful in educational administration.

Keywords : Indicators ; leadership ; Director of Educational Service Area Offices

บทนำ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยงานทางการศึกษาของรัฐที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มีเจตนารมณ์ในการปฏิรูปโครงสร้างและกระบวนการบริหาร และได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการบริหารในหน่วยงานทางการศึกษาระดับท้องถิ่นที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยยึดหลักว่า การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีอำนาจในการกำกับ ดูแล ส่งเสริม สนับสนุน และการบริหารจัดการต่างๆ เพื่อให้สถานศึกษาในสังกัดปฏิบัติตามที่ระเบียบกฎหมายกำหนด รวมทั้งปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอำนาจการบริหารจัดการจากกระทรวงศึกษาธิการ 4 ด้านได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการตามที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยมุ่งเน้นการบริหารงานที่คล่องตัว มีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการนโยบายนโยบายสู่การปฏิบัติให้บรรลุตามความมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษา เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา มุ่งเน้นการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ และการเพิ่มขีดความสามารถของสถานศึกษา ให้พัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดในแต่ละระดับ การวัดความสำเร็จและผลงานของเขตพื้นที่การศึกษาจึงวัดได้จากคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา เป็นสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2549)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้บริหารสูงสุด มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายกำหนด และมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้เชื่อมโยงให้การปฏิบัติงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากับองค์คณะบุคคลที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา คณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำเขตพื้นที่การศึกษา (อ.ก.ค.ศ.) และคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ นิเทศ และประเมินผลการจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ให้เป็นไปตามหลักการมีส่วนร่วมมีลักษณะเป็นองค์รวม (Holistic) มากขึ้น นอกจากนั้น ยังมีบทบาทที่สำคัญในการเป็นตัวแทนของกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องรับผิดชอบในการบริหารการศึกษาให้เป็นไปตามแผนการจัดการศึกษาชาติ นโยบายรัฐบาล นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น ความต้องการของชุมชน ผู้ปกครอง ผู้เรียน โดยอาศัยหลักการปฏิบัติตามที่ระเบียบกฎหมายกำหนด ผลักดันภารกิจทางด้านการศึกษาให้บรรลุผลในเขตพื้นที่การศึกษาของตน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจึงเป็นผู้ที่ถูกคาดหวังว่าจะสามารถขับเคลื่อนการศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานตามเป้าหมายที่กำหนด หากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลแล้ว ย่อมส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับประเทศโดยรวมด้วย

การปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยตั้งแต่มีการกำหนดพระราชบัญญัติการศึกษา

แห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา แม้จะมีความเพียรพยายามในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปฏิรูปด้านโครงสร้างและกระบวนการบริหารที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการบริหารงานในรูปแบบเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา และคาดหวังให้ทั้งสองหน่วยงานนี้เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศให้บรรลุเป้าหมายการจัดการศึกษาในระดับต่างๆ แต่ผลการจัดการศึกษา ยังไม่บรรลุเป้าหมาย จากรายงานผลการศึกษาหลังจาก 9 ปี ในการปฏิรูปการศึกษา ตั้งแต่ พ.ศ. 2542 จนถึง พ.ศ. 2551 ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) ได้ศึกษาวิเคราะห์ รวบรวมผลการประเมินทางการศึกษาของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการศึกษาโดยภาพรวม พบว่า แม้จะมีการปฏิรูปการศึกษามาเป็นเวลาเกือบทศวรรษ การจัดการศึกษาไทยมีทั้งในส่วนที่มีความก้าวหน้า และในส่วนที่ยังเป็นปัญหา อุปสรรค ยังไม่บรรลุเป้าหมายที่ชัดเจน มีความล่าช้า ไม่เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลง ของสังคมโลก ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้คนในประเทศทุกระดับ การจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อปวงชนยังไม่ประสบความสำเร็จ สำหรับในระดับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สภาพปัญหาที่พบได้แก่ ปัญหาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ปัญหาครูและบุคลากรทางการศึกษา ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำ ปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ปัญหาด้านการบริหารจัดการศึกษา รวมทั้งเมื่อเปรียบเทียบกับในระดับนานาชาติก็ยังมีผลไม่เป็นที่พอใจสังคม

สภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นว่า การปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งปฏิรูปโครงสร้างและระบบการบริหารจัดการศึกษา ที่เน้นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษานั้น ยังไม่เป็นกลไกสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งจากการศึกษา พบว่า ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาให้เขตพื้นที่การศึกษา คือการมีภาวะผู้นำของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549) ดังที่ สัมพันธ์ พันธุ์พฤกษ์ (2549) กล่าวว่า อนาคตของเขตพื้นที่การศึกษาจะดีเพียงใดขึ้นอยู่กับผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่จะทำให้เจตนารมณ์บรรลุวัตถุประสงค์ในช่วงของการปฏิรูปการศึกษา สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) ได้รายงานการศึกษาผลกระทบโลกาภิวัตน์ต่อการจัดการศึกษาไทยใน 5 ปีข้างหน้า โดยพบว่า เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาให้พร้อมรับสภาพโลกาภิวัตน์ คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานการศึกษา อันได้แก่ความรู้ ทักษะ และความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษานการศึกษา ในด้านการมีภาวะผู้นำ การกำหนดวิสัยทัศน์ การบริหาร การเปลี่ยนแปลง การบริหารเชิงรุก การบริหารทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

สภาพปัญหาการศึกษานำไปสู่การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552 - 2561) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ในการดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษาดังกล่าวให้บรรลุผลทางปฏิบัตินั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจึงเป็นองค์กรหลักสำคัญที่จะทำหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบ

ดูแลการบริหารจัดการศึกษาในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา โดยมีผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้นำและเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่จะทำให้การจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามีคุณภาพ บรรลุเป้าหมายการปฏิรูปการศึกษา และหากผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่งผู้บริหารสูงสุดของเขตพื้นที่การศึกษามีศักยภาพของการเป็นผู้นำอย่างเพียงพอแล้ว ย่อมเป็นความหวังของประเทศในการมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษาในอนาคต อนาคตของคุณภาพการศึกษาจึงขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำ หรือความสามารถในการนำของผู้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นสำคัญ

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของผู้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายภายใต้บริบทการบริหารการศึกษาในยุคการปฏิรูปการศึกษา ที่เน้นการเปลี่ยนแปลงไปสู่การบริหารจัดการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์และเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับผู้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการประเมินภาวะผู้นำของตนเองเป็นฐานในการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของผู้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยมีความมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1. เพื่อสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของผู้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
2. เพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของผู้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากับข้อมูลเชิงประจักษ์

3. เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเกณฑ์สัมพันธ์ของตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของผู้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อกำหนดกรอบและสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของผู้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและสังเคราะห์เนื้อหา (Documentary Analysis) จากนั้นนำมากำหนดกรอบเบื้องต้นในการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 25 คน ผลการจัดสนทนากลุ่มทำให้ได้โมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้ จำนวน 6 องค์ประกอบ 80 ตัวบ่งชี้

ขั้นตอนที่ 2 การทดสอบความสอดคล้องของโมเดล โครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของผู้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยผู้วิจัยสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 497 คน จากประชากรจำนวน 8,417 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามาเน (Yamane) ประกอบด้วยผู้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รองผู้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการกลุ่มและหัวหน้ากลุ่มงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ประธานคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ประธานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำเขตพื้นที่การศึกษา ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน

(multi-stage random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบสอบถามรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคิร์ท วิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) สำหรับการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ใช้ค่าเฉลี่ย (Means) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างเชิงเส้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดย วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Second order Confirmatory Factor Analysis) ด้วยโปรแกรมลิสเรล (LISREL) 8.72

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเกณฑ์สัมพันธ์ (Criterion-related Validity) ของตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยนำตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นไปสร้างเป็นแบบประเมินระดับพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคิร์ท ใช้วัดกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 5 เขตพื้นที่การศึกษา กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 175 คน ซึ่งเป็นข้าราชการครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานำค่าเฉลี่ยของผลการประเมินมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ การแปลผลเพื่ออธิบายความเที่ยงตรงเชิงเกณฑ์สัมพันธ์ของตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ผลการวิจัย

1. ผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า โมเดลโครงสร้างของตัวบ่งชี้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า ไค-สแควร์ (Chi-square) มีค่าเท่ากับ 3820.49 องศาอิสระ (Degree of freedom) = 2914 และ ค่าความน่าจะเป็นเท่ากับ 0.18242 แสดงถึงค่าไค-สแควร์ มีความแตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โมเดลการวิจัยประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 75 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) องค์ประกอบที่ 1 ภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา จำนวน 11 ตัวบ่งชี้ 2) องค์ประกอบที่ 2 ภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงจำนวน 14 ตัวบ่งชี้ 3) องค์ประกอบที่ 3 ภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการเป็นผู้นำทางวิชาการ จำนวน 14 ตัวบ่งชี้ 4) องค์ประกอบที่ 4 ภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการพัฒนาระบบบริหารงานบุคคล จำนวน 10 ตัวบ่งชี้ 5) องค์ประกอบที่ 5 ภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมคุณภาพ จำนวน 13 ตัวบ่งชี้ และ 6) องค์ประกอบที่ 6 ภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการกำกับ ติดตาม นิเทศ และประเมินผลการศึกษา จำนวน 13 ตัวบ่งชี้ ซึ่งทุกองค์ประกอบ เป็นตัวบ่งชี้ ที่ใช้วัดภาวะผู้นำของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้อย่างมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง องค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักมาตรฐานสูงสุดคือ องค์ประกอบที่ 3 ภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการเป็นผู้นำทางวิชาการ และองค์ประกอบ ที่ 4 ภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการพัฒนาระบบบริหารงานบุคคล

2. ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเกณฑ์สัมพันธ์ (Criterion-related Validity) ของตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พบว่า ตัวบ่งชี้ทั้ง 75 ตัวบ่งชี้ มีความเที่ยงตรงเชิงเกณฑ์สัมพันธ์สูง ตัวบ่งชี้ที่มีค่าสูงสุดในแต่ละองค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ได้แก่ ใช้ข้อมูลสารสนเทศจากการประเมินคุณภาพผู้เรียนจากทุกระดับเป็นฐานในการตัดสินใจในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา องค์ประกอบที่ 2 ได้แก่ กำหนดวิสัยทัศน์ที่เน้นการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นหลัก องค์ประกอบที่ 3 ได้แก่ กำหนดเป้าหมายด้านคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับสูง และร่วมมือกับสถานศึกษาจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการและจริยธรรมแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุศักยภาพสูงสุด องค์ประกอบที่ 4 ได้แก่ สร้างขวัญและกำลังใจ หรือ จัดสวัสดิการแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัด องค์ประกอบที่ 5 ได้แก่ ให้ความสำคัญกับนักเรียนและผู้มีส่วนได้เสีย องค์ประกอบที่ 6 ได้แก่ ส่งเสริมให้มีเครือข่ายการกำกับ ติดตาม นิเทศระหว่างสถานศึกษาในสังกัด และใช้ข้อมูลจากการกำกับ ติดตาม นิเทศและประเมินผล ในการตัดสินใจพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบเป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา องค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักมาตรฐานสูงสุดคือ องค์ประกอบที่ 3 ภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการเป็นผู้นำทางวิชาการ และ

องค์ประกอบที่ 4 ภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการพัฒนาระบบบริหารงานบุคคล

บทบาทภาวะผู้นำของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีความสอดคล้องกับ เฟลลินใจ พงกษาชาติรัตน์ (2549), สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2548), Lunenburg และ Ornstein (1991) และสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการและระเบียบปฏิบัติทางด้านกฎหมายที่ได้ระบุบทบาทหน้าที่ของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้งในและต่างประเทศ เช่น บทบาทของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา (สมาน อัครภูมิ, 2543) ประเทศอังกฤษ ประเทศญี่ปุ่น (ฉันทนา จันทรบรรจง, 2543) ซึ่งให้เห็นว่าภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา ภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการเป็นผู้นำทางวิชาการ ภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการพัฒนาระบบบริหารงานบุคคล ภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมคุณภาพ ภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการกำกับ ติดตาม นิเทศ และประเมินผลการศึกษา เป็นบทบาทสำคัญของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งในสภาพการบริหารจัดการศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษาในยุคปัจจุบันนั้น ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญตามที่กฎหมาย ได้บัญญัติไว้ ในฐานะเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดในเขตพื้นที่การศึกษา รับผิดชอบการปฏิบัติราชการของสำนักงาน ให้เป็นไปตามนโยบาย แนวทางและแผนการปฏิบัติราชการของกระทรวง และตามกฎหมาย ระเบียบ หรือคำสั่งอื่น ที่เกี่ยวข้อง ต้องผลักดันในทางปฏิบัติให้เกิดผลในเขตพื้นที่การ

ศึกษาของตน อนาคตของเขตพื้นที่การศึกษาจะดีเพียงใดขึ้นอยู่กับผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่จะทำให้เจตนารมณ์ขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ และต้องแสดงบทบาทภาวะผู้นำอย่างเด่นชัด การที่ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีภาวะผู้นำ ตามองค์ประกอบเหล่านี้ จะทำให้การบริหารงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และในภาพรวมของระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับประเทศ สอดคล้องกับ Caldwell (2000) กล่าวว่า การบริหารงานด้านการศึกษาดำเนินการโดยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางการศึกษาสูง ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการเป็นนักบริหารมืออาชีพที่สามารถขับเคลื่อนให้งานด้านการศึกษามุ่งสู่จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา เพื่อสร้างและจุดประกายให้การดำเนินการเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพสูงสุดตามศักยภาพขององค์กร หล่อเลี้ยงให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทั้งในระดับโลกและท้องถิ่น

องค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักมากที่สุดคือองค์ประกอบที่ 3 ภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการเป็นผู้นำทางวิชาการและองค์ประกอบที่ 4 ภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการพัฒนาระบบบริหารงานบุคคล มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จักรพรรดิ จิตมณี (2547) ที่ศึกษาและพบว่า สมรรถนะที่พึงประสงค์ของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการบริหารจัดการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 คือ ด้านวิชาการและด้านบริหารงานบุคคล แสดงให้เห็นว่าผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นที่คาดหวังว่าจะเป็นผู้นำทางวิชาการที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มุ่งมั่นการปฏิบัติ

งานในหน้าที่เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษานานโยบายและจุดเน้นคุณภาพผู้เรียนในระดับต่างๆ ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม สร้างพลังขับเคลื่อนภายในเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมาย แก้ไขปัญหาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างตรงจุด รวมทั้งเป็นนักบริหารงานบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญ สามารถจัดระบบการบริหารงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพ พัฒนาคุณภาพของบุคลากรในสังกัดให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงาน มีความพึงพอใจในอาชีพและสามารถพัฒนาวิชาชีพอันส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน

2. ผลการวิจัยพบว่าตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้ง 75 ตัวบ่งชี้ มีความเที่ยงตรงเชิงเกณฑ์สัมพันธข้ออภิปรายเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุดในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

2.1 องค์ประกอบที่ 1 ภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาข้อที่มีค่าเฉลี่ยความเที่ยงตรงสูงสุด คือใช้ข้อมูลสารสนเทศจากการประเมินคุณภาพผู้เรียนจากทุกระดับเป็นฐานในการตัดสินใจในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งให้เห็นว่า ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะนำไปสู่ผลในเชิงประจักษ์อย่างมีเป้าหมาย ผลสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษา คือ คุณภาพของผู้เรียนตามมาตรฐานในระดับต่างๆ การกำหนดยุทธศาสตร์จึงต้องอาศัยข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสารสนเทศจากการประเมินคุณภาพผู้เรียนจากทุกระดับเป็นฐานในการตัดสินใจในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา (Freed et. al., 1998)

2.2 องค์ประกอบที่ 2 ภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความเที่ยงตรงสูงสุด คือกำหนดวิสัยทัศน์ที่เน้นการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นหลัก แสดงให้เห็นว่าผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในฐานะผู้นำขององค์กรสามารถจูงใจ โน้มน้าวให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาและผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ ให้ความร่วมมือเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้สอดคล้องกับบริบทต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และปฏิบัติการกิจต่างๆ โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับ (ชัยแสงรัฐ พรหมศรี ,2549) จุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการศึกษาของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คือการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ในการเปลี่ยนแปลงโดยการกำหนดวิสัยทัศน์ ที่บ่งบอกเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนเป็นหลัก

2.3 องค์ประกอบที่ 3 ภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการเป็นผู้นำทางวิชาการ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความเที่ยงตรงสูงสุด คือ กำหนดเป้าหมายด้านคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับสูง และร่วมมือกับสถานศึกษาจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการและจริยธรรมแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุศักยภาพสูงสุด แสดงให้เห็นว่าผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ได้มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหลัก มีการกำหนดผลลัพธ์ทางการศึกษาหรือเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนอย่างชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้สถานศึกษาสามารถนำไปกำหนดยุทธศาสตร์ให้บรรลุเป้าหมายคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีทิศทาง (Whitaker, 1997:2) ส่วนการกำหนด

เป้าหมายในระดับสูงเป็นกลยุทธ์สร้างแรงจูงใจแก่ผู้บริหาร ครูและบุคลากรให้เกิดการพัฒนาอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง นอกจากนั้นแสดงให้เห็นว่า ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการให้ร่วมมือของสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการและจริยธรรมแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุศักยภาพ ด้วยวิธีการอันหลากหลาย (DuFour, 2002)

2.4 องค์ประกอบที่ 4 ภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการพัฒนาระบบบริหารงานบุคคล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความเที่ยงตรงสูงสุด คือสร้างขวัญและกำลังใจ หรือจัดสวัสดิการแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัด ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัด เพราะการสร้างแรงจูงใจ มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงาน ส่งผลให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัด มีกำลังใจและมุ่งมั่นทำงานให้สำเร็จและพึงพอใจในผลงาน (Whetten and Cameron, 2002:56-83) อีกทั้งมีความเต็มใจและมีความมั่นใจสูงขึ้นในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาขององค์กรให้สามารถบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายร่วมกัน มีความรู้สึกผูกพันต่อองค์กร (นิธิมา เทียนทอง ,2548) เกิดความสมดุลระหว่างคุณภาพผู้เรียนและคุณภาพบุคลากร

2.5 องค์ประกอบที่ 5 ภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมคุณภาพ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความเที่ยงตรงสูงสุด คือ ให้ความสำคัญกับนักเรียนและผู้มีส่วนได้เสีย แสดงให้เห็นว่าผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้ส่งเสริมพฤติกรรมในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนในสังกัดให้

ปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงถึงผลงานที่มีคุณภาพอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ได้ให้ความสำคัญกับผู้เรียนและผู้มีส่วนได้เสีย อันได้แก่ ผู้ปกครอง ชุมชน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบต่อคุณภาพของการศึกษา การที่ผู้บริหารการศึกษาให้ความสำคัญกับผู้เรียนและผู้มีส่วนได้เสียจะเป็นหลักประกันว่าการบริหารการศึกษาจะเกิดผลลัพธ์ตรงกับความต้องการของผู้เรียนและผู้มีส่วนได้เสีย สอดคล้องกับแนวทางในการสร้างวัฒนธรรมคุณภาพ คือการปฏิบัติงานด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อเป็นการประกันว่า ผลงานนั้นทำให้เกิดความพึงพอใจของลูกค้าเป็นสำคัญ (Bunill and Ledolter, 1999)

2.6 องค์ประกอบที่ 6 ภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการกำกับ ติดตาม นิเทศและประเมินผลการศึกษา ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความเที่ยงตรงสูงสุด คือ ส่งเสริมให้มีเครือข่ายการกำกับ ติดตาม นิเทศระหว่างสถานศึกษาในสังกัด และใช้ข้อมูลจากการกำกับ ติดตาม นิเทศและประเมินผลในการตัดสินใจพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา แสดงให้เห็นว่า ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้สร้างวิธีการ กำกับ ติดตาม นิเทศและประเมินผลคุณภาพของกระบวนการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา กระบวนการบริหารงานของสถานศึกษา และผลผลิตอย่างต่อเนื่อง (John R. Hoyle & others, 2004) โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในลักษณะเครือข่ายการนิเทศ เป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน ผลของการกำกับ ติดตาม นิเทศ และประเมินผลการศึกษา จะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศของกระบวนการทำงานตามภารกิจต่างๆ นำมาวิเคราะห์ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่าการดำเนินงานนั้นมีความสอดคล้องกับเป้าหมาย

ที่ต้องการให้เกิด รวมทั้งเป็นการสร้างระบบความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้ (นิธิตาเทียนทอง, 2548) นอกจากนั้นผลการดำเนินการดังกล่าว จะทำให้ได้ข้อมูลซึ่งสามารถนำไปใช้ในการ ตัดสินใจพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาได้ตรงเป้าหมายต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยที่ได้รับในครั้งนี้ ทำให้ได้ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำที่สอดคล้องกับบทบาทของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการประเมินการบริหารงานในหน้าที่ของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ที่สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา รวมทั้งอาจนำไปปรับใช้ในการประเมินผู้บริหารในหน่วยงานอื่นๆ ได้

2. หน่วยงานต้นสังกัดอาจจะนำตัวบ่งชี้ที่ได้จากการวิจัยไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในพัฒนาภาวะผู้นำ ของผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาในระดับต่างๆ ได้ หรืออาจใช้เป็นแนวทางการพัฒนาเกณฑ์การพิจารณาบุคคลเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารการศึกษา

3. ผู้นำในหน่วยงานการศึกษาในระดับสูง อาจใช้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการกำหนดพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่พึงประสงค์ในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการภายใต้ขอบเขตที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำเสนอแนวทางบางประการที่อาจเป็นประโยชน์ในการวิจัยในครั้งต่อไปในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำของผู้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ดังนี้

1. ในการศึกษาที่พบว่า ภาวะผู้นำตามบทบาทด้านการเป็นผู้นำทางวิชาการ และบทบาทภาวะผู้นำด้านการพัฒนาระบบบริหารงานบุคคล อยู่ในลำดับมากที่สุด อาจมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับ การพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารวิชาการ และการบริหารงานบุคคล ที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาต่อไป

2. ควรมีการนำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่อยู่นอกเหนือจาก 6 องค์ประกอบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ไปวิจัยเพิ่มเติมเพื่อเป็นการขยายแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ให้มีความครอบคลุมมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จักรพรรดิ จิตมณี. 2547. สมรรถนะที่พึงประสงค์ของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการบริหารจัดการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พุทธศักราช 2542. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตสาขารบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ฉันทนา จันทรบรรจง. 2543. รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศญี่ปุ่น. กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์พรินติงแอนด์ พับบลิชซิง จำกัด
- ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. 2549. ภาวะผู้นำ องค์กรยุคใหม่ (Organizational Leadership). กรุงเทพฯ :ธรรมกมลการพิมพ์
- นิติมา เทียนทอง. 2548. ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในทศวรรษหน้า. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- เพลินใจ พฤษชาชาติรัตน์. 2549. การพัฒนารูปแบบการพัฒนภาวะผู้นำของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สมาน อัสวภูมิ. 2543. การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- สัมพันธ์ พันธุ์พฤกษ์. 2549. การบริหารงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (ระบบออนไลน์) แหล่งที่มา http://school.obec.go.th/sup_br3/ms_2.htm (12 มีนาคม 2553)
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2552. สรุปผลการดำเนินงาน 9 ปีของการปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. 2542 – พ.ศ.2551. กรุงเทพฯ : วีทีซีคอมมิวนิเคชั่น
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2549. รายงานการวิจัยประเมินผลการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้เขตพื้นที่การศึกษา(ฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพฯ :พริกหวาน กราฟฟิก
- _____. 2550. การศึกษาผลกระทบโลกาภิวัตน์ต่อการจัดการศึกษาไทยใน5ปีข้างหน้า. กรุงเทพฯ : ออฟเซตเพรสจำกัด สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. 2548. มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. 2546. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ

- _____.2549. คู่มือการปฏิบัติงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา.กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.)
- _____.2552. ข้อเสนอปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552.-2559).
กรุงเทพมหานคร : พรักหวาน กราฟฟิค
- Bunill, C,W, and Ledolter,J. 1999. **Establishing a Culture of Quality**.
New York:John Wiley and sons
- Caldwell,B.J. 2000. **Local Management and Learning Outcome**.
London:Taylor and Francis Printer
- DuFour, R. . 2002. "Learning-centered principal" **Educational Leadership 59(8)**
- Freed, JE.,and Klugman, MR. .1998. **Quality principles and practices in
higher education**. Phoenix, AZ: American Council on Education
and The Ory.
- John R. Hoyle, Lars G. Björk, Virginia Collier, Thomas Glass .2004.
The superintendent as CEO: standards-based performance.
C.A : Corwin Press.
- Lunenburg, F.C. and Ornstein, A.C. 1991. **Educational Administration :
Concepts and Practices**. New York : Wadsworth Publishing Company.
- Whitaker, B. 1997. "Instructional leadership and principal visibility".
The Clearinghouse,70(3)
- Whetten. D.A.and Cameron. 2002. **Developing Management Skills**.
5th ed. New Jersey : Prentice Hall

การพัฒนาฐานความรู้ภาษาไทยระดับอุดมศึกษา

Development of Thai Language
Knowledgebase for Higher Education

อัญชลี ทองเฒ*

Anchali Thongaime*

มธุรส จงชัยกิจ**

Maturos Chongchaikit**

*นิสิตระดับบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

*PhD Student , Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Kasetsart University

**รองศาสตราจารย์สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

**Associate Professor, Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Kasetsart University

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาฐานความรู้ภาษาไทยระดับอุดมศึกษา และศึกษารูปแบบและผลการจะนำฐานความรู้ฯ ไปใช้ กลุ่มตัวอย่างเป็นอาจารย์ผู้สอน รายวิชาภาษาไทยจากสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 15 คน ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ฐานความรู้ฯ และแบบสอบถาม ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบ วิธีการจะนำฐานความรู้ฯ ไปใช้และความพึงพอใจในฐานความรู้ฯ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ ค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัยพบว่า 1) ฐานความรู้ภาษาไทยระดับอุดมศึกษาที่พัฒนาไว้บน เว็บไซต์ที่ URL: www.anchali-t.com/thaikb/ ประกอบด้วย 3 กลุ่มคือ แหล่งความรู้ด้านภาษาไทย แหล่งทรัพยากรการเรียนการสอนภาษาไทยจากเว็บไซต์สื่อมวลชน และแหล่งทรัพยากรในประเทศและต่างประเทศด้านการพัฒนาวิชาชีพครู เมนูหลักอื่นๆ ได้แก่ การสืบค้นฐานความรู้ การให้ความช่วยเหลือ และการติดต่อสื่อสาร 2) ผลการศึกษารูปแบบและวิธีการจะนำฐานความรู้ฯ ไปใช้ พบว่ามี 3 รูปแบบ สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาคือ การใช้เป็นสื่อหลักในห้องเรียน สื่อเสริมนอกห้องเรียน และสื่อสำหรับตนเองเพื่อการสอนและการค้นคว้า ความพึงพอใจในการจะนำฐานความรู้ฯ ไปใช้ อยู่ในระดับสูงสุดทุกด้านทั้งด้านเนื้อหาด้านการจัดการเรียนการสอนด้านเทคโนโลยีและรูปแบบการนำเสนอคิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.83, 3.94 และ 3.85 ตามลำดับ

คำสำคัญ : ฐานความรู้ภาษาไทย ฐานความรู้ภาษาไทยระดับอุดมศึกษา

Abstract

The objectives of the research on "Development of Thai Language Knowledgebase for Higher Education" were to develop Thai knowledgebase for higher education and to study the opinions on usage models and methods of the knowledgebase. The sample groups used in the opinion study were 15 Thai language lecturer purposively selected from private universities in Bangkok Metropolitan. The research instruments were the knowledgebase and the questionnaires. The frequency, the percentage, and mean were used to analyze the data. The research findings showed that: 1) the "Thai Language Knowledgebase for Higher Education" at the URL: www.anchali-t.com/thaikb/, composed of 3 main groups of resources : the knowledge on Thai language, the Thai language resources on mass media websites, and the teacher profession resources. The other main menus were the searching tool, the usage instruction and the contact instruction. The 3 usage models of the knowledge base as well as various usage methods : in class usage, after class usage and personal usage for teaching preparation and knowledge search, revealed the conformity to previous research. The satisfaction were shown at highest levels for all components of the knowledgebase : the content, the instructional use and the technology and interfaces, respectively at 3.83, 3.94 and 3.85.

Keywords : Thai language knowledgebase,

Thai language knowledgebase for higher education

บทนำ

แนวคิดในการพัฒนาฐานความรู้ภาษาไทยระดับอุดมศึกษา เริ่มต้นจาก การค้นพบว่า ในปัจจุบัน ความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ได้เข้ามามีส่วนในการจัดเก็บและนำเสนอข้อมูลความรู้ รวมถึง แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ ที่หลากหลายเป็นอย่างมาก ทำให้ผู้สอนสามารถเลือกหามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของตนได้อย่างสะดวก ง่ายดาย โดยที่ ในขณะที่เดียวกันผู้เรียนสามารถสืบค้นข้อมูลจากแหล่งดังกล่าวมาใช้ในการเสริมการเรียนรู้ของตน แต่การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา ส่วนใหญ่ ยังคงมีสภาพไม่แตกต่างจากอดีตมากนัก กล่าวคือ ผู้สอนยังคงใช้รูปแบบเดิมๆ ในการจัดการเรียนการสอน ที่ได้แก่ การใช้การบรรยายเป็นหลัก การเน้นครูเป็นผู้ให้ความรู้ การถ่ายทอดความรู้ที่มุ่งให้ท่องจำหลักการและทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติจริง การไม่เน้นการพัฒนากระบวนการคิด การจัดการเรียนรู้ที่ไม่สอดคล้องกับสภาพจริง การเรียนการสอนที่เน้นปริมาณมากกว่าคุณภาพ ตลอดจน การจัดการเรียนการสอนภาษาเป็นกลุ่มใหญ่ที่ทำให้ผู้สอนและผู้เรียน ไม่สามารถมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างเพียงพอ (ไทยปัญญา จันปุ่ม, 2543)

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในหลายๆ ประเทศในโลกที่มีภาษาของตนเองใช้ ภาษาไทยเป็นมรดกล้ำค่าที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้เป็นสมบัติของชาติที่มีการสืบทอดมาช้านาน เป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ของชาติมาตั้งแต่โบราณกาลและยังยืนมาถึงปัจจุบัน ดังพระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตอนหนึ่ง

ความว่า

...ภาษาไทยนั้นเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของชาติ ภาษาทั้งหลายเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งคือเป็นทางสำหรับแสดงความคิดเห็นอย่างหนึ่ง เป็นสิ่งที่สวยงามอย่างหนึ่ง เช่น ในทางวรรณคดี เป็นต้น ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องรักษาเอาไว้ให้ดี...

(คณะกรรมการการจัดงานวันภาษาไทยแห่งชาติ , 2550)

ภาษาไทยเป็นเครื่องมือถ่ายทอดวัฒนธรรม เป็นสื่อที่แสดงภูมิปัญญา โลกทัศน์ และสุนทรียภาพ มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอันล้ำค่า จึงเป็นสมบัติของชาติที่ควรเรียนรู้ อนุรักษ์และสืบสานให้อยู่คู่ชาติไทยตลอดไป ธรรมชาติของภาษา ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและบริบทในสังคมทำให้ครูผู้สอนต้องรู้จักใช้วิธีการสอนภาษาไทยที่มีความหลากหลายและทันยุคทันสมัย สอดคล้องกับกาลเวลา และบริบทในสังคมที่เปลี่ยนไปเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ มองเห็นประโยชน์ของการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในด้านการศึกษาหาความรู้ในศาสตร์อื่นๆ ในการประกอบอาชีพ และในด้านความบันเทิง นวัตกรรมการสอนมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างลึกซึ้ง และเข้าใจยิ่งขึ้น เพราะ วิธีการสอนหรือรูปแบบการสอนที่ใหม่ และหลากหลาย ของครู เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยทำให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ ความสามารถ จนมีศักยภาพออกสู่สังคมได้

คณะกรรมการอุดมศึกษาฯ ได้เสนอกลยุทธ์การปฏิรูปการเรียนรู้ในระดับปริญญาตรีที่มีความสำคัญมากอย่าง เช่น กลยุทธ์ที่ 3 ด้านการจัดการเรียนการสอน ไว้ดังนี้

... ในสถาบันอุดมศึกษาจะต้องจัดการเรียนการสอนที่ลดการบรรยายและเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน มีวิธีการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติเนื้อหาวิชา และระดับของผู้เรียนโดยเฉพาะในระดับปริญญาตรีที่เน้นการเรียนแบบมุ่งให้เกิดความคิดวิเคราะห์ วิจัย ตัดสินใจ และทักษะการแก้ปัญหา ตลอดจนทักษะในการกลั่นกรองหรือย่อยข้อความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ จัดกระบวนการพัฒนาทักษะในการสอนของอาจารย์ให้สามารถดำเนินการสอนตามหลักการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นสำคัญ ... ส่งเสริมให้มีการใช้สื่อประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนมากขึ้น ได้แก่ การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) เช่น การใช้อินเทอร์เน็ต การจัดการสอนทั้งมหาวิทยาลัยเสมือนจริง (cyber university / home university) จัดให้มีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายแก่ผู้เรียน ... (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , 2543)

ด้วยเหตุนี้ สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่างๆ จึงได้มีความตื่นตัวในการนำเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าและทันสมัยมาใช้ในการเรียนการสอน ได้แก่ การใช้ บทเรียนคอมพิวเตอร์ซีดีรอม (CD-ROM) และ ฐานความรู้ (Knowledgebase) จากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทำให้การเรียนการสอนมีลักษณะที่ยืดหยุ่นมากขึ้น ทั้งในด้านเวลาและสถานที่ สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดความรู้ในวงกว้างที่ทั้งผู้สอนและผู้เรียนสามารถเลือกใช้ได้อย่างหลากหลาย นอกจากนี้ ข้อมูลการวิจัยหลายเรื่อง ยังชี้ให้เห็นว่า การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน จะทำให้การเรียนการสอนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น (ครรชิต มาลัยวงศ์, 2542)

การรู้จักแหล่งที่มาบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ของสิ่งที่สามารถนำมาใช้เป็นสื่อการสอนได้เหล่านี้ จะช่วยให้ผู้สอนสามารถเลือกใช้สื่อหลายชนิด หลายประเภทผสมผสานกัน เพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ หรือเข้าใจในเนื้อหาที่เป็นนามธรรมได้ง่ายขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น เพราะ สื่อที่มีลักษณะเป็นเอกสารจริง จะเป็นตัวกลางสำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนภาษา กระตุ้นสร้างความสนใจและทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้น มองเห็นประโยชน์ที่แท้จริงของการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน การรู้จักแหล่งทรัพยากรการเรียนการสอนเหล่านี้ ยังช่วยลดภาระในการจัดทำสื่อและสร้างความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ครู (สกวเดือน มงคลสุนทรรัก, 2539; กิดานันท์ มลิทอง, 2542; กาญจนา ปราบพาล, 2549)

ผู้วิจัยพบว่า ปัจจุบันมีแหล่งทรัพยากรการเรียนการสอนภาษาไทยบนเครือข่ายโลก (www) ที่มีลักษณะเป็นสื่อเอกสารจริง จำนวนมาก ทั้งที่จัดทำขึ้น และไม่ได้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการเรียนการสอน เช่น บทความ อีบุ๊ก สไลด์ อิเล็กทรอนิกส์ ภาพ วิดีโอ และ เสียง เป็นความรู้ที่แวดล้อมผู้ใช้ภาษาไทย อยู่ในชีวิตจริง มีความหลากหลายทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และรูปแบบการนำเสนอผ่านเว็บไซต์ของหน่วยงาน สถาบันการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทยต่างๆ แต่สารสนเทศเหล่านี้ อยู่อย่างกระจัดกระจาย ไม่มีการรวบรวมและจัดเก็บอย่างเป็นระบบให้สะดวกต่อการค้นหา และ นำมาใช้ ดังนั้น การจัดทำฐานความรู้ภาษาไทย ระดับอุดมศึกษา จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการรวบรวมแหล่งทรัพยากรการเรียนการสอนภาษาไทยบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่แตกต่างจาก เอกสาร

ตำรา หนังสือเรียนในรูปของสื่อสิ่ง พิมพ์ ที่ใช้กันอยู่ปัจจุบันในแวดวงการศึกษามหาวิทยาลัยระดับอุดมศึกษา ทั้งในด้านการจัดทำขึ้นเพื่อสอนภาษาไทยโดยตรงและโดยอ้อม ในด้านรูปแบบความเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่หลากหลายและในด้านการขยายตัวของ การนำไปใช้จัดการเรียนการสอนในและนอกห้องเรียน

ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทฐานความรู้ภาษาไทยระดับอุดมศึกษา ในรูปของเว็บไซต์ฐานความรู้ ที่รวบรวมแหล่งทรัพยากรการเรียนการสอนภาษาไทย ทั้งเนื้อ หาที่เป็นตัวความรู้ และที่เป็นสื่อนำไปสู่ความรู้ รูปแบบต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยมุ่งหวังที่จะพัฒนาฐานความรู้ภาษาไทยระดับอุดมศึกษา ให้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ผู้สอนภาษาไทยในสถาบันอุดมศึกษาได้อย่างหลากหลายรูปแบบและวิธีการ โดยเฉพาะการนำตัวอย่างการใช้ภาษาไทยทั้งผิดและถูกที่อยู่ในรูปแบบของเอกสารจริงมาใส่สอน เพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะที่สำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตอยู่ในโลกปัจจุบันที่แวดล้อมด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเช่น การค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมและมีความหมายด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนผ่านระบบเครือข่ายความรู้ที่เชื่อมโยงกันและกัน อย่างไม่จำกัดซึ่งฐานความรู้ออนไลน์นับเป็นสื่อชนิดหนึ่ง ที่สามารถปรับตัวเองให้ทันสมัยอยู่เสมอ อันเป็นข้อได้เปรียบของการจัดการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในปัจจุบัน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ทรัพยากรการเรียนการสอน บนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ในทางการศึกษา สื่อการเรียนการสอน นับได้ว่าเป็นตัวกลางที่มีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนการสอน มีหน้าที่เป็นตัวนำความต้องการของครูไปสู่ตัวผู้เรียนอย่างถูกต้องและรวดเร็ว เป็นผลให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สื่อการสอนได้รับการนำไปใช้ในการเรียนการสอนมาโดยตลอด และ ยังได้รับการพัฒนาไปตามการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งก้าวหน้าไปไม่หยุดยั้ง นักการศึกษาเรียก สื่อการสอนด้วยคำต่างๆ ที่ได้แก่ อุปกรณ์การสอน สื่อทัศนูปกรณ์ เทคโนโลยีการศึกษา สื่อการเรียนการสอน สื่อการศึกษา เป็นต้น

ในปัจจุบัน รูปแบบการศึกษาได้เปลี่ยนจากการเรียนรู้ในห้องเรียนมาสู่ การศึกษาทางไกล การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ตลอดชีวิต แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรการสอนจึงเปลี่ยนมาเป็นทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ ประกอบกับความเจริญรุดหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลให้ทรัพยากรการเรียนรู้ หรือทรัพยากรการเรียนการสอน มีลักษณะที่แตกต่างไปจากทรัพยากรการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม (Voss et al., 2009; ยืน ภู่วรรณ และสมชาย นำประเสริฐชัย, 2546; กิดานันท์ มลิทอง, 2548)

ความเปลี่ยนแปลงด้านแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ ในปัจจุบัน เกิดจากการวางเป้าหมายใหม่ ๆ ทางเทคโนโลยีการศึกษา ดังนี้ (อรรคเดช ไสสองชั้น, 2008)

1. การขยายพิสัยของทรัพยากรของการเรียนรู้

แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในปัจจุบันมิได้หมายถึงแต่เพียงตำรา ครู และอุปกรณ์การสอนที่โรงเรียนมีอยู่เท่านั้น

แนวคิดทางเทคโนโลยีการศึกษาต้องการให้ผู้เรียน ได้มีโอกาสเรียนรู้ จากแหล่งความรู้ที่กว้างขวางยิ่งขึ้น แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ ปัจจุบันจึงครอบคลุมไปถึงสิ่งที่อยู่นอกโรงเรียน ทั้งผู้คน สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และ เทคนิควิธีการ เช่น เกษตรกร ตำรวจ บุรุษไปรษณีย์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ เครื่องเล่นวิดีโอเทป ของจริงของจำลอง สิ่งพิมพ์ รวมไปถึงการใช้สื่อมวลชนต่างๆ โรงเรียน ห้องปฏิบัติการทดลอง โรงฝึกงาน ไร่ นา ฟาร์ม ที่ทำการรัฐบาล ภูเขา แม่น้ำ ทะเล หรือสถานที่ใด ๆ ที่ช่วยเพิ่มประสบการณ์ที่ดี ให้แก่ผู้เรียนได้ เนื่องจากแต่เดิมนั้น การเรียนการสอนส่วนมาก ใช้วิธีให้ครูเป็นคนบอกเนื้อหาแก่ผู้เรียน แต่ในปัจจุบัน มุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองให้มากที่สุด โดยให้ครูเป็นเพียงผู้วางแผนแนะแนวทาง

2. การเน้นการเรียนรู้แบบเอกัตบุคคล จากสภาวะการมีจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้นและอยู่อย่างกระจัดกระจาย ยากแก่การจัดการศึกษาตามความแตกต่างระหว่างบุคคล นักการศึกษา และ นักจิตวิทยา ได้พยายามคิดหาวิธีนำเอาระบบการเรียนแบบตัวต่อตัวมาใช้แทนการสอน โดยครูกับผู้เรียนทีละคน เรียกว่า 'บทเรียนแบบโปรแกรม' ซึ่งทำหน้าที่สอนแทนครู และช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างช้าหรือเร็ว ได้ตามความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน เกิดเป็น สื่อการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ เช่น บทเรียนเป็นเล่ม สื่อประสม จนถึง การใช้คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ช่วยการเรียนการสอน ดังปัจจุบัน

3. การใช้วิธีวิเคราะห์ระบบในการศึกษา การใช้วิธีระบบในการปฏิบัติหรือแก้ปัญหา เป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ที่เชื่อถือได้

ว่า จะสามารถแก้ปัญหาหรือช่วยให้งานบรรลุเป้าหมาย เนื่องจากกระบวนการของวิธีระบบ เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบของงานหรือของระบบ อย่างมีเหตุมีผลเพื่อหาทางให้ส่วนต่าง ๆ ของระบบทำงานประสานสัมพันธ์กันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การพัฒนาเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา

วัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษา หรือการเรียนการสอนปัจจุบัน จะต้องได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพ หรือขีดความสามารถในการทำงานให้สูงขึ้นไปอีก

สรุปได้ว่า ทรัพยากรการเรียนการสอนในปัจจุบัน (Teaching and Learning Resources) มีความหมายรวมถึง คน สถานที่ เครื่องมือ วัสดุและอุปกรณ์ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในกระบวนการเรียนรู้ ทรัพยากรบางชนิดได้รับการออกแบบและสร้างขึ้นมาอย่างดี เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการสอน ทรัพยากรบางชนิดมีอยู่แล้วตามธรรมชาติ (Real World Resources) ซึ่งครูหรือผู้เรียนนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการเรียนรู้ ทรัพยากรการเรียนการสอน จึงช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน ให้สอดคล้องกับมาตรฐานหรือวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีการรวบรวม จัดเก็บ นำเสนอสารสนเทศ สื่อการเรียนรู้ วัสดุ และอุปกรณ์ด้วยรูปแบบและวิธีการมากมาย และหลายสาขาวิชา ที่ทุกคน ทั้งนักการศึกษา ผู้สอน และผู้เรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว วันละหลาย ๆ ครั้งได้ตามต้องการ

สมถวิล ธนะโสภณ นาดยา ปิลันธนาณท์ และมธุรส จงชัยกิจ (2550) ได้กล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงของศาสตร์ทางการศึกษา และประโยชน์ของการนำทรัพยากรการศึกษา

อิเล็กทรอนิกส์ มาใช้ไวดังนี้

... ศาสตร์ทางการศึกษาในปัจจุบัน มิได้หมายความว่าถึงกลวิธี เทคนิค วิธีการเรียนการสอนแบบที่เราเข้าใจกันแต่เดิม อีกต่อไป แต่จะรวมถึง การเปลี่ยนรูปแบบการอำนวยความสะดวก และการจัดการต่างๆ อย่างยั่งยืนอีกด้วยไม่ว่าจะในด้านโครงสร้าง สถาบัน สังคม และที่เกี่ยวข้องกับบุคคล ศาสตร์การศึกษาในปัจจุบัน ก้าวมาถึงการที่นักการศึกษาต้องเปลี่ยนรูปแบบการจัดการศึกษาโดยที่

1. นักการศึกษามีความรับผิดชอบที่จะต้องมีบทบาทที่นอกเหนือและแตกต่างไปจากบทบาทเดิมๆ มาเป็นการขยายขอบเขตความรู้ และการทำงานที่ต้องใช้ความก้าวหน้าของความรู้มาจัดการ ...สถาบันการศึกษาทุกระดับให้มีนโยบายเชิงรุกที่ยึดหยุ่นจากการส่งผ่านการเรียนการสอนในมุมมองแคบๆ ขยายให้กว้างขวางออกไป เปิดโลกทัศน์การเรียนรู้ด้วยการนำทรัพยากรการศึกษาอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ให้มากขึ้น ความรู้จะไม่ใช่นี้อาที่เป็นตัวกลางของศาสตร์การศึกษาอีกต่อไป กระบวนการสร้างองค์ความรู้เป็นสิ่งสำคัญกว่า ซึ่งต้องอาศัยหลักสูตรที่อิงเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ที่จะเป็น “knowledge-as-a-product” based curricula (Foucault, 1977)

2. การเปลี่ยนบทบาทการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เป็นสื่อกลางสร้างระบบการศึกษาแบบเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ส่งเสริมความร่วมมือในการเรียนรู้ระหว่างผู้สอนกับผู้สอน ผู้สอนกับผู้เรียน และ ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน รวมทั้งการให้อิสระการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนเอง...Virkkunenargues (2003) ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า เฉพาะเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เองก็ไม่อาจเพิ่มพูน และ ส่งเสริมการเรียนรู้ได้

หากไม่มีการสร้างสรรค์ทรัพยากรการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ที่มีคุณภาพ...การเรียนการสอนในลักษณะ “one subject - one textbook” เป็นเรื่องล้าสมัยแล้วในปัจจุบัน ทรัพยากรการศึกษาอิเล็กทรอนิกส์กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในโลกยุคเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ขั้นสูงที่กำลังเจริญรุดหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้งเพราะคุณสมบัติที่เปิดโอกาสให้ทุกคน “เข้าถึง” ข้อมูลความรู้ได้อย่างง่ายดายและกว้างขวาง ข้อมูลความรู้จากตำรา หนังสือ กลายเป็น “สิ่งไม่มีชีวิต” ต่างกับ ข้อมูลความรู้ ที่ปรากฏอยู่ในทรัพยากรการศึกษาอิเล็กทรอนิกส์ จะมีชีวิต มีการเคลื่อนไหว มีการเปลี่ยนแปลง มีการปรับให้ทันสมัยอยู่เสมอได้มากกว่า ...

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้เอกสารจริงในการสอนภาษา

การสอนภาษาต่างประเทศในระยะเวลาที่ผ่านมา มีวิธีการสอนที่แตกต่างหลากหลายตามหลักการและแนวคิดพื้นฐานทางวิธีการสอนภาษาที่แตกต่างกันออกไป ตามแต่ที่นักภาษาศาสตร์จะประยุกต์คิดค้นขึ้นมาเพื่อใช้ในการสอนหรือเพื่อปรับปรุงการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การสอนภาษาต่างประเทศตามแนวทางการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร เกิดขึ้นเมื่อประมาณปี ค.ศ. 1970 และได้รับความนิยมอย่างมากเนื่องจากเป็นแนวทางการสอนที่เน้นการสื่อสารตามสถานการณ์ การใช้ภาษาจริง มากกว่าเน้นการสอน รูปแบบ หรือ โครงสร้างของภาษา เพียงอย่างเดียว

Wilkins (1976) ได้เสนอแนวคิดการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารไว้ว่า เป็นการให้ความสำคัญกับการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารตั้งแต่เริ่มต้นแต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ได้ละเลยในเรื่องความ

สำคัญทางไวยากรณ์และสถานการณ์ในการใช้ภาษา การสอนภาษาตามแนวทางการสอนเพื่อการสื่อสาร จะมีข้อดีกว่าแนวการสอนที่เน้นไวยากรณ์ คือ มีการฝึกฝนภาษาเพื่อใช้ในการสื่อสารและเมื่อผู้เรียนได้มีการฝึกฝนการใช้ภาษาในสถานการณ์จริงแล้ว ยังช่วยให้เกิดแรงจูงใจแก่ผู้เรียนอีกด้วย ดังนั้น การใช้เอกสารจริง (authentic documents) และสถานการณ์ (situations) มาประกอบการสอน จะทำให้ผู้เรียนนำความรู้ ไปใช้ในชีวิตจริงได้

Devitt, Sean et al. (1994) กล่าวถึงเอกสารจริงไว้ว่า เป็นเอกสารที่ผลิตขึ้นมา เพื่อสนองความต้องการในการใช้ภาษาในสังคม และมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการสื่อสาร ได้แก่ นวนิยาย บทกวี หนังสือพิมพ์ บทความในนิตยสาร หนังสือแนะนำ หรือ คู่มือการใช้สิ่งของ ตำราอาหาร รวมไปถึงรายการวิทยุ โทรทัศน์ และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สอดคล้องกับความคิดของ Williams (1976) ที่กล่าวถึงเอกสารจริงไว้ว่า นอกจากตำราเรียนและหนังสือเสริมหลักสูตรแล้ว เอกสารจริงถือว่าเป็นเอกสารการสอนแหล่งที่สาม หมายถึง เป็นตำราหรือเอกสารที่ไม่ได้ผลิตขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการสอนภาษา หรือเป็นแบบอย่างในด้านการใช้ภาษา แต่ผลิตขึ้นเพื่อสื่อสารผ่านข่าวสารข้อมูล

Ahellal (1990) แบ่งสื่อการสอนจากเอกสารจริง ออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) สื่อที่ไม่มีข้อความ เช่น รูปภาพ แผนภูมิ ภาพเขียน และ 2) สื่อที่มีข้อความ เช่น แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ฉลากยา สมุดบัญชีธนาคาร รายการอาหาร ตัวอย่างเอกสารจริงลักษณะต่างๆ ที่ผู้เรียนพบในชีวิตประจำวันที่สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้ ได้แก่ ข่าวจากหนังสือพิมพ์ ข้อความโฆษณา บทความ โปรแกรมละคร

ในนิตยสาร เอกสารทางธุรกิจ เช่น จดหมายสั่งซื้อสินค้า เอกสารแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว คู่มือการใช้สินค้า เช่น คู่มือการใช้เครื่องเป่าผม ตำราอาหาร การ์ตูน แผ่นปลิว (โปสเตอร์ ป้ายประกาศ ฯลฯ) คู่มือ ตารางสถิติ ตารางเวลา แผนที่ สมุดโทรศัพท์ พจนานุกรม สารานุกรม คำสั่ง คำเตือน คำแนะนำ (วิธีการใช้วิธีประดิษฐ์วิธีปฏิบัติ ฯลฯ) แบบฟอร์ม (สมัครงาน ฯลฯ) เป็นต้น

กาญจนา ปราบพาล (2549) ได้อธิบายถึงแนวคิดการเรียนการสอนภาษาในยุคโลกาภิวัตน์และยุคข้อมูลข่าวสาร ไว้ สรุปได้ว่า ผู้เรียนมีโอกาสได้สัมผัสกับข้อมูลทางภาษาแบบหลากหลาย เป็นลักษณะของภาษาที่ใช้จริงในการสื่อสาร ครูผู้สอนภาษาจึงมีโอกาสดีที่จะนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียน เช่น จัดกิจกรรมเสริมบทเรียนโดยใช้ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการให้ feedback ที่ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ครูผู้สอนภาษาในปัจจุบันจึงต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากเดิมที่ถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ทางภาษาอย่างเดียว มาเป็นผู้จัดกิจกรรมโดยนำข้อมูลทางภาษามาช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เปลี่ยนจากการเน้นที่ครู มาเน้นที่ผู้เรียน ที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาให้เป็นประโยชน์ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างไร และ ผู้สอนควรจัดการเรียนการสอนโดยใช้อินเทอร์เน็ตในระดับอุดมศึกษาเพราะข้อมูลภาษาที่ผู้เรียนสามารถสัมผัสได้ จะมีทั้งข้อมูลที่ชี้ค้นคว้าหาความรู้ในชีวิตประจำวัน และ ข้อมูลที่ใช้ในการประกอบอาชีพในอนาคต

เอกสารจริงมีหลายรูปแบบแตกต่างกัน ในด้านลักษณะภาษาและระดับความยากง่าย ผู้สอนจึงควรเลือกใช้เอกสารจริงให้เหมาะสมกับ

ระดับความรู้ความสามารถ ตลอดจนความสนใจของผู้เรียน เพื่อให้ได้บทเรียนที่มีประสิทธิภาพ ดังที่ Robinson (1980) และ Foley (1990) ได้ให้แนวทางไว้ ดังต่อไปนี้

1. พิจารณาจากจุดมุ่งหมายในการใช้เพื่อจัดอันดับและประเภทของเอกสารได้ถูกต้อง
2. พิจารณาความสั้นยาวว่าเหมาะสมกับระดับของผู้เรียนหรือไม่
3. ควรเป็นเรื่องใหม่ และ ทันสมัย
4. ควรเป็นเรื่องที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป และ เหมาะสมกับผู้เรียน
5. ใช้เอกสารจริงช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจในภาษามากยิ่งขึ้น
6. ควรเป็นสิ่งที่ผู้เรียนไม่เคยพบมาก่อน และสามารถเรียนรู้ได้ทันที เช่น หนังสือ คู่มือที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการเบิกเงินในธนาคาร ในประเทศอังกฤษ
7. ในทางตรงกันข้าม ควรหาเรื่องจากวารสาร หนังสือพิมพ์ หรือเรื่องที่นักเรียนสนใจ เช่น รายงาน กีฬา หรือข่าวอื่น ๆ ซึ่งผู้เรียนได้เคยพบเห็นมาแล้ว ความรู้เดิมที่ผู้เรียนมีอยู่แล้ว จะช่วยให้อ่านได้เข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น
8. เลือกเอกสารจริงให้เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน โดยพิจารณาจากศัพท์ สำนวนว่าซับซ้อนเกินไปหรือไม่ ควรมีภาพหรือแผนภูมิเพื่อช่วยให้เข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
9. ไม่ควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมมากเกินไป เพราะผู้เรียนจะไม่เข้าใจ ผู้สอนควรให้รายละเอียดเกี่ยวกับวัฒนธรรมในเรื่องเพื่อเป็นพื้นฐานในการอ่าน

3.แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาฐานความรู้ภาษาไทย

ความหมายและประเภทของฐานความรู้ (Knowledgebase)

ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความหมายและประเภทของฐานความรู้ (Knowledgebase) ไว้ต่าง ๆ กัน สรุปได้ดังนี้

ฐานความรู้ เป็นฐานของการรวบรวมความรู้ต่าง ๆ ขององค์กรที่รวมถึงการแก้ปัญหาและคู่มือต่าง ๆ ฐานความรู้จะมีโครงสร้างที่ได้รับการออกแบบอย่างมีระบบ ทั้งรูปแบบของเนื้อหาและเครื่องมือการค้นหา ลักษณะที่สำคัญที่สุดของฐานความรู้ อยู่ที่ชนิดของข้อมูลที่บรรจุไว้ในฐานความรู้นั้น เช่น ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันมากที่สุดและมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งที่นำเสนอไว้ (วิลาศ ววงค์, 2535)

ฐานความรู้นำเสนอความรู้ ในรูปของโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในขอบเขตความรู้ใดความรู้หนึ่งโดยจัดเป็นขั้นตอน ให้สามารถค้นคว้า หาความรู้นั้นได้อย่างมีการเชื่อมโยงและมีปฏิสัมพันธ์ ผู้ใช้สามารถศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง เพื่อให้ได้สิ่งที่สนใจ (เนงคราญ ใจปัญญา, 2542)

ฐานความรู้ทางการศึกษา ควรบรรจุความรู้ ประสบการณ์ที่เป็นเนื้อหาในหลักสูตร ซึ่งส่วนใหญ่จะแยกเนื้อหาในแต่ละรายวิชาที่สามารถใช้ได้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ประกอบไปด้วยความรู้และข้อมูล 3 ประเภท คือ (1) Hard Core เป็นความรู้ที่ไม่เปลี่ยนแปลงเป็นข้อเท็จจริงหรือข้อมูลจริง (2) Interactive เป็นส่วนฐานความรู้และข้อมูลที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนในการใช้ความรู้และข้อมูลนั้น และ (3) Add-On เป็นส่วนเพิ่มเติมความรู้และข้อมูลความคิดเห็น ผลการวิจัยใหม่ๆ ที่มาจากครูเกี่ยวกับข้อมูลนั้นๆ (Brahmawong, 2005)

ฐานความรู้ สามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้ (Wikipedia, 2012; Answer Corporation, 2008)

1. ฐานความรู้ที่ใช้ความสามารถของคอมพิวเตอร์ในการจัดการข้อมูล(Machine-readable knowledgebase) เป็นฐานความรู้ที่มีการเสนอข้อมูลผ่านเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อการนำไปประยุกต์ใช้ ในฐานความรู้นี้ประกอบด้วยหมวดหมู่ของข้อมูลความรู้ที่เป็นการเสนอเนื้อหาตามหลักการที่ค่อนข้างคงที่

2. ฐานความรู้ที่ใช้ความสามารถของมนุษย์ในการจัดการกับข้อมูล (Human-readable knowledgebase) เป็นการออกแบบฐานความรู้โดยให้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ ใช้ความรู้ที่มีมาถ่ายทอดอบรมให้ความรู้แก่บุคคลอื่น ซึ่งปกติบุคคลเหล่านี้จะมีความรู้ ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในการแก้ปัญหาที่สามารถช่วยให้ผู้ที่มีประสบการณ์น้อยกว่านำไปปรับใช้ได้

เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาฐานความรู้

ระบบการจัดการเนื้อหาบนเว็บ(Web Content Management System: CMS) คือระบบที่พัฒนาคิดค้นขึ้นมา เพื่อช่วยลดทรัพยากรในการพัฒนา (Development) และบริหาร (Management) เว็บไซต์ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของกำลังคน ระยะเวลาและค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการสร้างและควบคุมดูแล ส่วนใหญ่มักจะนำเอาภาษาสคริปต์ (Script languages) ต่างๆ มาใช้เพื่อให้วิธีการทำงานเป็นแบบอัตโนมัติ เช่นPHP PERL ASP Python หรือภาษาอื่นๆ (ตามความถนัดของผู้พัฒนา) ซึ่งมักต้องใช้ควบคู่กันกับโปรแกรมจำลองเว็บเซิร์ฟเวอร์ เช่น Apache และ โปรแกรมฐานข้อมูลสำหรับเซิร์ฟเวอร์

เช่น MySQL ลักษณะเด่นของ ระบบการจัดการเนื้อหาบนเว็บ (CMS) คือ การมีส่วนของเมนูผู้ควบคุมระบบ (Administration panel) ที่ใช้ในการบริหารจัดการส่วนการทำงานต่างๆใน เว็บไซต์ ทำให้สามารถบริหารจัดการเนื้อหาได้อย่างรวดเร็ว และ เน้นที่การจัดการระบบผ่านเว็บ (Web interface) ในลักษณะรูปแบบของระบบเว็บท่า (Portal Systems) โดยตัวอย่างของฟังก์ชันการทำงาน ได้แก่ การนำเสนอบทความ(Articles) สารบัญเว็บ (Web directory) การเผยแพร่ข่าวสารต่างๆ (News) หัวข้อข่าว (Headline) รายงานสภาพอากาศ (Weather) ข้อมูลข่าวสารที่น่าสนใจ (information) ถาม/ตอบปัญหาที่พบบ่อย (FAQs) ห้องสนทนา(Chat) กระดานข่าว (Forums) การดาวน์โหลดไฟล์ (Downloads) โพล หรือแบบสอบถาม (poll) ข้อมูลสถิติต่างๆ (Statistics) และส่วนอื่นๆ อีกมากมาย ที่สามารถเพิ่มเติมดัดแปลงแก้ไขแล้วประยุกต์นำมาใช้งานให้เหมาะสม ตามแต่ละรูปแบบ และประเภทของเว็บไซต์นั้นๆ (อัศววุฒิตำราเรียง, 2549)

ระบบการจัดการเนื้อหาบนเว็บ แมมโบ (Mambo)

แมมโบ เป็นระบบการจัดการเนื้อหาบนเว็บประเภทเปิดเผยรหัส (Open Source CMS: Content Management System) ที่ง่ายต่อการแก้ไข และทำได้รวดเร็วกว่าโปรแกรมอื่นๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน สามารถใช้ได้ทั้งกับเว็บไซต์ส่วนตัวขนาดเล็ก จนถึงเว็บไซต์เพื่อธุรกิจขนาดใหญ่ ซึ่งความง่ายที่เป็นจุดเด่นของ Mambo สรุปได้ดังนี้ (อัศววุฒิตำราเรียง, 2553)

1. เป็นโปรแกรมสำหรับพัฒนาเว็บไซต์อย่างรวดเร็วที่ใช้ต้นทุนไม่มากนัก ผู้พัฒนาไม่จำเป็นต้องมีความรู้ในการเขียนโปรแกรมสร้าง

เว็บเพจ มีส่วนประกอบสำหรับใช้งานหลากหลาย และสามารถพัฒนาโปรแกรมเพิ่มเติมในรูปแบบ Component หรือ Module ตามความต้องการของผู้ใช้งาน สามารถกำหนดหรือตกแต่งรูปแบบของเว็บไซต์เพิ่มเติมได้ตามต้องการ

2. ผู้ดูแลเว็บไซต์สามารถดำเนินการด้วยตนเองผ่านโปรแกรมบริหารจัดการเว็บไซต์แบบออนไลน์ เช่น การกำหนดโครงสร้างในการแสดงข้อมูลของเว็บไซต์ในส่วนของการจัดตำแหน่ง module ต่างๆในหน้าเว็บและสามารถกำหนดโครงสร้างหมวดหมู่ของบทความ สามารถสร้างเนื้อหาบทความต่างๆได้โดยไม่จำกัดจำนวนหน้า นอกจากนี้โปรแกรมยังสามารถเพิ่มเติมฟังก์ชันอื่นๆเข้ายังระบบได้ เช่น มีเดียแกลลอรี่ กระดานพูดคุย ความสามารถเบื้องต้นได้แก่ รองรับการใช้งาน wysiwyg editor ทำงานกับโปรแกรม MS-Word เป็นระบบจัดการเนื้อหา/บทความ ข้อมูลการติดต่อ สมาชิก/ระบบส่งmail สำหรับสมาชิก รูปภาพและไฟล์ มัลติมีเดีย กระดานข่าว สมุดเยี่ยม เอกสาร/การดาวน์โหลดแฟ้มข้อมูล สำนวญความคิดเห็น ป้ายโฆษณา สามารถพัฒนาโปรแกรมเพิ่มเติมโดยใช้ภาษา PHP และฐานข้อมูล MySQL

3. การติดตั้งและการใช้งานแมมโบมีขั้นตอนที่ไม่ซับซ้อน เพียง 4 ขั้นตอน และมีคำอธิบายในหน้าจอการติดตั้งที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการใช้งานแบบ Web Interface ซึ่งมีเครื่องมือที่เพียงพอต่อความต้องการของเว็บไซต์ในหลายรูปแบบ

4. แมมโบยืดหยุ่นต่อการออกแบบเว็บไซต์ โดยมีเครื่องมือในการเลือกรูปแม่แบบหรือ เทมเพลต (Template) สำหรับเลือกใช้ด้วยวิธีที่ง่ายและประหยัดเวลา สามารถเปลี่ยนรูปแบบเว็บไซต์ได้ทันที ในคลิกเดียว นอกจากนี้ยังมี

แม่แบบเว็บให้ดาวน์โหลดฟรีได้จากเว็บไซต์ต่างๆ ช่วยให้สามารถประยุกต์ให้เข้ากับความต้องการได้ง่ายขึ้น

5. ประโยชน์หลักของแมมโบ คือ การทำให้ผู้ใช้สามารถจัดการกับเนื้อหาหรือข้อความ (Content) ได้โดยตรงผ่านหน้าเว็บ โดยผู้บริหารเว็บหรือผู้ดูแลเว็บไซต์ไม่จำเป็นต้องมีความรู้มากมายทางด้านการเขียนโปรแกรม HTML ในการปรับปรุงเว็บ เพราะแมมโบมี editor ออนไลน์ (WYSIWYG editor) ไว้เพื่อการจัดรูปแบบข้อความตัวอักษร (Text) และรูปภาพ ยิ่งกว่านั้นยังไม่จำเป็นต้องอัปโหลดเอกสารด้วยโปรแกรม FTP ขึ้นไปที่แม่ข่าย เพียงคลิกปุ่ม apply หน้าเว็บไซต์ที่ปรับแก้ไขใหม่ ก็จะสามารถออนไลน์เตรียมพร้อมรับผู้เข้าชมที่จะเข้ามาเยี่ยมชมหรือศึกษาได้ทันที

6. ความปลอดภัยของระบบ แมมโบ ได้ออกแบบระบบบริหารเว็บไซต์ ให้สามารถกำหนดสิทธิของผู้ใช้งาน ในระดับต่างๆ กัน สำหรับการเพิ่มเติมหรือแก้ไขเนื้อหาในส่วนที่กำหนดไว้ ทำให้เพิ่มระดับความปลอดภัยของการเข้าถึงข้อมูลจากบุคคลทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน

7. แมมโบสามารถนำมาใช้พัฒนาเว็บไซต์ต่างๆ ได้หลากหลายประเภททั้งเว็บท่า (Portals) เว็บไซต์เชิงพาณิชย์ (Commercial Websites) เว็บไซต์ที่ใช้ในองค์กร (Intranet Websites) เว็บไซต์ที่ไม่แสวงหากำไร (Non-Profit Websites) เว็บไซต์ส่วนตัว Personal Websites) เว็บไซต์ที่สร้างจาก Flash (Integrated Flash Sites)

ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีต่างๆ เหล่านี้ ในการกำหนดเป็นกรอบแนวทางการวิจัย และพัฒนาฐานความรู้ภาษาไทยระดับอุดมศึกษา

ก่อนที่จะนำไปให้กลุ่มตัวอย่างลองใช้เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบวิธีการที่จะนำฐานความรู้ภาษาไทยระดับอุดมศึกษาไปใช้ และ ความพึงพอใจที่มีต่อฐานความรู้ในด้านต่างๆ โดยสรุป ฐานความรู้ภาษาไทย จึงหมายถึง แหล่งความรู้ภาษาไทยหลากหลายประเภท รูปแบบ และแหล่งที่มาที่ได้รับการรวบรวมมาจากเครือข่ายโลก นำมาจัดเป็นหมวดหมู่ผ่านระบบการจัดการเนื้อหาบนเว็บประเภทเปิดเผยแพร่ส โดยมีโครงสร้างและรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาสาระที่ได้รับการออกแบบมาอย่างเป็นระบบ มีขอบเขตสาระความรู้ที่เฉพาะเจาะจงและลงลึกในเรื่องต่างๆ มีการเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์กันระหว่างข้อมูลภายในฐานความรู้ และมีเครื่องมือสืบค้นความรู้เพื่ออำนวยความสะดวกในการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้ใช้ตามความต้องการ ภายใต้บริบททางการเรียนรู้ที่หลากหลาย

อุปกรณ์และวิธีการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ อาจารย์ผู้สอนรายวิชาภาษาไทย ในสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐและเอกชน

กลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์ผู้สอนรายวิชาภาษาไทย ระดับปริญญาตรี จำนวน 15 คน ที่ได้จากการสุ่มเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากมหาวิทยาลัยเอกชน 5 แห่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีความพร้อมในด้านอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ระบบเครือข่ายและยินดีให้ความร่วมมือในการทำวิจัย

เครื่องมือวิจัย

- 1) เครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ระบบเครือข่าย/
- 2) พื้นที่บนเครื่องแม่ข่าย ของผู้ให้บริการ Hosting คือ Siteground.com
- 3) โปรแกรมเปิดเผยแพร่ส (Open Source) ประเภทระบบบริหารจัดการเนื้อหาเว็บชื่อ Mambo
- 4) โปรแกรมสำเร็จรูปอื่น ๆ ที่ช่วยจัดทำเว็บ เช่น Adobe PhotoShop และ Flash
- 5) เอกสาร ตำรา หลักสูตร วิชาภาษาไทยระดับปริญญาตรี
- 6) แหล่งข้อมูลความรู้ภาษาไทยบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
- 7) สคริปต์แหล่งความรู้ของฐานความรู้ภาษาไทย ระดับอุดมศึกษา
- 8) ฐานความรู้ภาษาไทย ระดับอุดมศึกษา ที่ URL: <http://www.anchali-it.com/thaikb>
- 9) แบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับรูปแบบ วิธีการและผลการจะใช้ฐานความรู้ภาษาไทยระดับอุดมศึกษา

ขั้นตอนการวิจัย

งานวิจัยและพัฒนา (Research & Development) เรื่อง การพัฒนาฐานความรู้ภาษาไทยระดับอุดมศึกษาดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นการออกแบบและเตรียมการพัฒนาฐานความรู้ภาษาไทยระดับอุดมศึกษา
2. ขั้นการพัฒนาฐานความรู้ภาษาไทยระดับอุดมศึกษา

ขั้นการศึกษารูปแบบและวิธีการจะนำฐานความรู้ภาษาไทยระดับอุดมศึกษาไปใช้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการออกแบบและเตรียมการ พัฒนาฐานความรู้ภาษาไทย ระดับอุดมศึกษา

1.1 ศึกษาหัวข้อความรู้ภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยต่างๆ ภาครัฐและเอกชน เพื่อนำไปสืบค้นแหล่งทรัพยากรการเรียนการสอนภาษาไทย และรูปแบบเว็บไซต์บนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต แล้วประมวลวิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้จากการสืบค้น นำมาจัดกลุ่มความรู้ภาษาไทยที่สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอน

1.2 ออกแบบโครงสร้างฐานความรู้ภาษาไทยระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วยเมนูหลักและเมนูย่อย 3 กลุ่มความรู้ใหญ่ทางภาษาไทยที่อยู่ในรูปแบบเอกสารจริงที่หลากหลาย และเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขจนสมบูรณ์

1.3 ประมวลวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษารูปแบบเว็บไซต์ และแหล่งทรัพยากรการเรียนการสอนภาษาไทยฯ บนระบบเครือข่าย และสรุปเป็นความเรียงเชิงพรรณนา

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการพัฒนาฐานความรู้ภาษาไทย ระดับอุดมศึกษา

2.1 สืบค้นแหล่งทรัพยากรการเรียนการสอนภาษาไทย จากระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตตามกลุ่มความรู้ภาษาไทย และเครื่องมือต่างๆ ที่ออกแบบไว้ในโครงสร้างฐานความรู้ภาษาไทยระดับอุดมศึกษา แล้วนำผลที่ได้มาจัดทำเป็นสคริปต์ในรูปของไฟล์เวิร์ด แสดงรายการแหล่งที่อยู่ของเว็บไซต์ (URLs) ที่มีบทสรุปสั้นบรรยายประกอบทุกรายการ

2.2 ศึกษาโปรแกรมเปิดเผยรหัสประเภทระบบบริหารจัดการเนื้อหาเว็บ ชื่อ แมมโบ (Open Source CMS: Content Management System - Mambo) และออกแบบจัดทำ

สตอรี่บอร์ด (storyboard) พร้อมกับการจัดทำต้นร่างฐานความรู้ภาษาไทย ระดับอุดมศึกษาเนื่องจากโปรแกรมแมมโบ มีคุณลักษณะพิเศษที่ทำให้ใช้งานง่าย สามารถแก้ไขสิ่งที่สร้างได้โดยตรงจากหน้าเว็บที่ติดตั้งไว้ไม่ต้องรอกการแก้ไขจนเสร็จแล้วอัปโหลดขึ้นไป เช่น โปรแกรมช่วยพัฒนาเว็บโดยทั่วไป ทั้งนี้ การจัดทำเว็บไซต์ด้วยโปรแกรมแมมโบ ต้องเริ่มต้นด้วยการออกแบบจัดทำเมนูหลัก และเมนูย่อย รวมถึงการเชื่อมโยงเข้าออกระหว่างหน้าเว็บแต่ละหน้า แล้วตรวจสอบการทำงานให้เรียบร้อยก่อนที่จะนำเนื้อหาใส่

2.3 ติดตั้งฐานความรู้ภาษาไทย ระดับอุดมศึกษาไว้บนพื้นที่เครื่องแม่ข่ายที่เช่าไว้ ที่ URL: <http://www.anchali-t.com/thaikb> ทดสอบด้วยการลองใช้ด้วยตนเอง และแก้ไขจนสมบูรณ์ พร้อมทั้งจัดทำคู่มือการติดตั้งและใช้งานไว้ที่ เมนู“แนะนำกันก่อน”สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบ วิธีการจะใช้ ฐานความรู้ภาษาไทยระดับอุดมศึกษาและความพึงพอใจที่มีต่อฐานความรู้ สำหรับกลุ่มตัวอย่างอาจารย์ผู้สอนนิสิตภาษาไทย

แบบสอบถามความคิดเห็นดังกล่าว มีทั้งหมด 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 รูปแบบและวิธีการจะนำฐานความรู้ภาษาไทย ระดับอุดมศึกษาไปใช้

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจต่อการจะใช้ฐานความรู้ภาษาไทย ระดับอุดมศึกษา ในด้านเนื้อหาด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านเทคโนโลยีและรูปแบบการนำเสนอ

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการศึกษารูปแบบ วิธีการ และผล
การใช้ฐานความรู้ภาษาไทย ระดับอุดมศึกษา

3.1 ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือ จาก
ประธานสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาค
วิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ (บางเขน) ถึงผู้บริหารของสถาบัน
อุดมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความ
อนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากอาจารย์
ผู้สอน

3.2 ผู้วิจัยติดต่อกับกลุ่มตัวอย่างอาจารย์
ผู้สอนเพื่ออธิบายเป้าหมายของสื่อประเภท
ฐานความรู้ภาษาไทยระดับอุดมศึกษาที่พัฒนา
ขึ้น แนะนำวิธีการติดตั้งใช้งาน พร้อมทั้ง
มอบแบบสอบถามแก่อาจารย์ผู้สอนที่เป็นกลุ่ม
ตัวอย่าง จาก 5 สถาบัน โดยใช้เวลาในการศึกษา
ฐานความรู้ภาษาไทย และ ตอบแบบสอบถาม
ประมาณ 1 เดือน ผู้วิจัยนัดหมายวันสิ้นสุดและ
รับแบบสอบถามคืน

3.3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถาม
ความคิดเห็นและความพึงพอใจ คืนจากกลุ่ม
ตัวอย่างอาจารย์ผู้สอนทั้ง 5 แห่ง ด้วยตนเอง
โดยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้รับ
และ ดำเนินการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม จนสมบูรณ์
แล้วนำข้อมูลทั้งหมด มาวิเคราะห์ สรุปผล ด้วย
การแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ
บรรยายสรุปเป็นความเรียงเชิงพรรณนา

สรุป วิจัย และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

**1. ผลการออกแบบโครงสร้างฐานความรู้
ภาษาไทยระดับอุดมศึกษา**

**1.1 ผลการสำรวจแหล่งข้อมูลภาษาไทย
บนเครือข่ายโลก**

เว็บไซต์แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้การ

สอนภาษาไทย สามารถจำแนกตามลักษณะ
หัวข้อความรู้ภาษาไทยและรูปแบบการนำเสนอ
ได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

**1) เว็บไซต์ที่เจาะจงเสนอหัวข้อความรู้
ด้านภาษาไทย** ที่ได้แก่ หลักภาษา การใช้ภาษา
วรรณกรรมร้อยแก้ว ร้อยกรอง การพูด การเขียน
การฟัง การอ่าน ดังตัวอย่าง

เว็บไซต์ ThaiGoodView.Com -
วิธีการออกเสียงพยัญชนะภาษาไทย
<http://www.thaigoodview.com/node/18656>

เว็บไซต์สำนักพิมพ์สีม่วงอ่อนและ
คัมภีร์ - ระบบเสียงในภาษาไทย <http://www.comeon-book.com/comeonv3/substory.php?SID=9773&SubID=34520>

เว็บไซต์ MTHai.Com - สารคดีเทิดพระ
เกียรติชุด “๙ คำพ่อสอน” <http://www.mthai.com/scoop/9kamporsorn/index.php>

**2) เว็บไซต์ที่มีหัวข้อความรู้ด้านการ
พัฒนาวิชาชีพครูภาษาไทย** เช่น บทความ งาน
วิจัย วารสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์ และ ห้อง
สมุดออนไลน์ต่างๆ ด้านหลักสูตร การเรียนการ
สอน และการประเมินผล ดังตัวอย่าง

เว็บไซต์ ไททศน์ครู - หลักสูตร การ
สอนภาษาไทย: http://www.thaiteachers.tv/video_list_grp.php?tag=1

เว็บไซต์ สถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการ
ศึกษากระทรวงศึกษาธิการ <http://www.etvthai.tv/stream/home.aspx>

เว็บไซต์ มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่าน
ดาวเทียม : <http://www.dlf.ac.th/>

เว็บไซต์ สมศ. - องค์การอิสระเพื่อ
ประเมินสถานศึกษา : <http://www.onesqa.or.th/onesqa/th/home/index.php>

3) เว็บไซต์ที่มีการนำเสนอหัวข้อความรู้ด้านภาษาไทยผ่านการสื่อสารมวลชน ทั้งรูปแบบการสื่อสารเดียวและแบบมัลติมีเดียในลักษณะของสื่อเอกสารจริง เช่น เว็บไซต์สถานีวิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และนิตยสาร ดังตัวอย่างเว็บไซต์ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 : <http://www.tv5.co.th/newss/>

เว็บไซต์ หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ:
<http://www.bangkokbiznews.com/>
เว็บไซต์สถานีวิทยุ – ฟังวิทยุออนไลน์
SiamZA.com : <http://radio.siamza.com/>

1.2 โครงสร้างฐานความรู้ภาษาไทย ระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วย เมนูใหญ่และเมนูย่อยดังนี้
กลุ่มที่ 1 เมนูหลัก “ประตูสู่ความรู้”
เมนูย่อย สิ่งพิมพ์ สื่อเสียง-วิดิทัศน์ คลังภาพ
บทเรียน-กิจกรรม

กลุ่มที่ 2 เมนูหลัก “แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้
เรียนการสอนยุคใหม่”
เมนูย่อย วิद्यุ-โทรทัศน์ วารสาร-นิตยสาร
หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์

กลุ่มที่ 3 เมนูหลัก “พัฒนาวิชาชีพครู”
เมนูย่อย บทความและตัวอย่างหลักสูตร วารสาร
งานวิจัย

เครื่องมือสำหรับการสืบค้น การให้ความช่วยเหลือ และการติดต่อสื่อสาร

เมนูหลัก 5 เมนู คือ แนะนำกัน
ก่อน(คู่มือการใช้) - สืบค้นภายใน - สืบค้น
ภายนอก -ติดต่อเรา - แผนผังเว็บไซต์

เมนูเสริมประเภทเชื่อมโยง (Other
Menu) 3 เมนู กระดานสนทนา – พจนานุกรม
ฉบับราชบัณฑิตยสถาน

ภาควิชาภาษาไทย - มหาวิทยาลัย
ธุรกิจบัณฑิต

1.3 ฐานความรู้ ภาษาไทยระดับอุดมศึกษา

ฐานความรู้ภาษาไทยระดับอุดมศึกษาจัดทำด้วยระบบจัดการความรู้แบบเปิดเผยรหัส Mamboและติดตั้งอยู่บนเครื่องแม่ข่ายที่ให้บริการเช่าพื้นที่พร้อมคู่มือการติดตั้งและใช้งานที่ URL: <http://www.anchali-t.com/thaikb>
ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ฐานความรู้ภาษาไทย ระดับอุดมศึกษา หน้าแรกของเว็บไซต์(Homepage)

2. ผลการศึกษารูปแบบ วิธีการ และผลการจําแนกรฐานความรู้ ภาษาไทยระดับอุดมศึกษาไปใช้

กลุ่มตัวอย่างอาจารย์ผู้สอนรายวิชาภาษาไทย ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 15 คน จาก 5 สถาบันอุดมศึกษาเอกชน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 14 คน มีอายุมากที่สุด อยู่ใน ช่วง 36-40 ปีจำนวน 5 คน และน้อยที่สุดอยู่ใน ช่วง 25-30 ปีจำนวน 1 คน มีประสบการณ์ การสอนมากที่สุด อยู่ในช่วง 6-9 ปี จำนวน ทั้งหมด 6 คน ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาโท และมีตำแหน่งเป็นอาจารย์ จำนวน 14 คน ทุกคนเคยใช้อินเทอร์เน็ต e-mail และการสืบค้นข้อมูล

3.1 รูปแบบและวิธีการจําแนกรฐานความรู้ ภาษาไทย ระดับอุดมศึกษาไปใช้ มี 3 รูปแบบ ดังนี้

1) รูปแบบการใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนหลัก ในห้องเรียน ได้แก่ (1) ใช้เป็นตัวอย่าง ประกอบการสอน (2) ให้ศึกษาและค้นคว้าเพิ่มเติม (3) ใช้เป็นแบบฝึกหัด แบบทดสอบและทำ

รายงาน (4) ให้ศึกษาเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม (5) ผูกคิตวิเคราะห์ อภิปราย แลกเปลี่ยนความรู้ (6) ใช้ประกอบกับเรื่องที่จะสอน

2) รูปแบบการใช้เป็นสื่อเสริมการเรียนการสอน นอกห้องเรียน ได้แก่ (1) ให้เป็นตัวอย่าง ประกอบการสอน (2) ให้ศึกษาและค้นคว้าเพิ่มเติม (3) ใช้เป็นแบบฝึกหัด แบบทดสอบ และทำ รายงาน (4) ให้ศึกษาเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม (5) ผูกคิตวิเคราะห์ อภิปราย แลกเปลี่ยนความรู้

3) รูปแบบการใช้เป็นสื่อสำหรับตนเอง เพื่อการเรียนการสอนและการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม ได้แก่ (1) ใช้เป็นแหล่งค้นคว้า ศึกษา หลักสูตรในประเทศ ต่างประเทศ ปรับปรุง หลักสูตร เตรียมการสอน จัดทำแผน การสอน เสริมแผนการสอนในเรื่อง/ ที่ต้องการคัดเลือก เรื่อง/ บทเรียนที่จะใช้สอนหาตัวอย่างเพื่อใช้สอน (2) ใช้เป็นแหล่งข้อมูลสำหรับการทําวิจัยศึกษา แนวทางการทําวิจัยค้นคว้างานวิจัย ทําวิจัย เป็น ข้อมูลสำหรับการเขียนบทความ(3) ใช้เป็นแหล่ง ค้นคว้า เพิ่มเติม เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้ตนเอง ตามความ สนใจเพื่อพัฒนาหน่วยงานและตนเอง

3.2 ความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง
อาจารย์ผู้สอนวิชาภาษาไทย ที่มีต่อฐานความรู้ ความพึงพอใจในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนการสอน และ ด้านเทคโนโลยีและรูปแบบการนำเสนอ คิดเป็น ค่าเฉลี่ย 3.83 3.94 และ 3.85 ตามลำดับ โดยมีรายการความพึงพอใจมากที่สุด ในแต่ละด้าน เรียงตามลำดับ ดังนี้

ด้านเนื้อหา

- (1) เนื้อหาเหมาะสมสำหรับให้นักศึกษาค้นหาความรู้เพิ่มเติม
- (2) เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาในการเรียนรู้
- (3) เป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน
- (4) เนื้อหากระตุ้นความสนใจและสนใจ
- (5) เนื้อหาช่วยพัฒนาความคิด
- (6) มีการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลอย่างชัดเจน

ด้านการจัดการเรียนการสอน

- (1) เพิ่มทางเลือกในการจัดการเรียนการสอน
- (2) เพิ่มทางเลือกในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม
- (3) เปิดโอกาสให้สามารถค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมตามความต้องการได้ด้วยตนเอง
- (4) เปิดโอกาสให้สามารถค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมตามความต้องการได้ตลอดเวลา
- (5) เป็นแหล่งความรู้ ในด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ที่ทันสมัย

ด้านเทคโนโลยีและรูปแบบการนำเสนอ

- (1) การจัดวางองค์ประกอบบนหน้าจอได้สัดส่วนสวยงาม
- (2) ภาษาที่ใช้สื่อความหมายชัดเจน เข้าใจง่าย
- (3) การใช้ภาพ สี สวยงาม เหมาะสม และกลมกลืน
- (4) การใช้ภาพและภาพเคลื่อนไหว ประกอบเหมาะสม
- (5) การเชื่อมโยงไปยังแต่ละหน้าภายในเว็บไซต์ถูกต้อง
- (6) คำแนะนำ ในการใช้สื่อเป็นประโยชน์และเข้าใจง่าย

วิจารณ์

ผู้วิจัยมีข้อวิจารณ์ใน 4 ประเด็น ดังนี้

1. แนวคิดพื้นฐานในการออกแบบฐานความรู้ภาษาไทยระดับอุดมศึกษา

แนวคิดพื้นฐานของการออกแบบโครงสร้างของฐานความรู้ภาษาไทยระดับอุดมศึกษา คือ การสืบค้นแหล่งทรัพยากรการเรียนการสอน ที่มีอยู่อย่างหลากหลายบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยระดับอุดมศึกษา เนื่องจาก แหล่งทรัพยากรการเรียนการสอนเหล่านี้ เป็นสิ่งที่แวดล้อมตัวผู้สอนและผู้เรียนอยู่ในชีวิตจริงประจำวัน โดยไม่จำเป็นต้องเป็นเอกสาร หรือตำราในรูปแบบเดิมๆ แต่อาจเป็นภาษาไทย ที่อยู่ในบทความ สารคดี ข่าว หรือแม้แต่กระดานสนทนา ซึ่งเชื่อมโยงจากสิ่งที่เกิดขึ้นจริง หรือ เชื่อมโยงจากสิ่งหนึ่งไปสู่อีกสิ่งหนึ่งเช่นจากเรื่องที่เป็นนามธรรมไปสู่เรื่องที่เป็นรูปธรรม การนำตัวอย่างภาษาไทยทั้งผิดและถูก ซึ่งอาจอยู่ในลักษณะของข้อความ

เสียง ภาพ กราฟิก หรือ รายการต่างๆ จากเว็บไซต์ สื่อมวลชน เช่น เว็บสถานวิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และ ภาพยนตร์ มาใช้ประกอบการสอน เป็นแนวคิดพื้นฐานที่สอดคล้องกับกาญจนา ปราบพาล (2549) และ Candlin (1985) ด้านการเรียนการสอนภาษาในยุคโลกาภิวัตน์และยุคข้อมูลข่าวสาร ที่ว่า “... ผู้เรียนควรมีโอกาสได้สัมผัสกับข้อมูลทางภาษาแบบหลากหลาย เป็นลักษณะของภาษาที่ใช้จริงในการสื่อสาร ครูสอนภาษามีโอกาสดี ที่จะนำข้อมูลเหล่านี้มาใช้ให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียน... ควรให้นักเรียนได้ทำแบบฝึกหัดจากเอกสารจริงเพื่อฝึกการใช้ภาษา และควรใช้ข้อความที่เป็นจริงซึ่งไม่มีการดัดแปลงส่วนแต่อย่างใดตามที่เสนอผ่านทางสื่อต่างๆ รวมไปถึงรายการวิทยุ และโทรทัศน์ที่ได้มีการนำต้นฉบับมาตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ รวมทั้งภาพยนตร์ และวิดีโอ เป็นต้น”

นอกจากนี้ แนวคิดพื้นฐานในการออกแบบโครงสร้างของฐานความรู้ของผู้วิจัยยังสอดคล้องกับ Oller (1978 อ้างในกาญจนา ปราบพาล, 2549) กล่าวคือ “แนวคิดปฏิบัตินิยมของนักภาษาศาสตร์ ในด้านการเรียนการสอนภาษา มองว่า การสอนภาษาที่ดีที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนนำภาษาไปปฏิบัติได้ในสถานการณ์จริงนั้น เนื้อหาที่ใช้สอนจะต้องอยู่ในระดับของภาษาที่ใช้จริงคือ มีความเป็นธรรมชาติ และที่สำคัญคือ มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ของผู้เรียน...” รวมถึงข้อสนับสนุนของ Virkkunen argues (2000 อ้างใน สมถวิลและคณะ , 2550) ที่กล่าวว่า “... ทรัพยากรการศึกษาอิเล็กทรอนิกส์กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในโลกยุคเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ขั้นสูง เพราะคุณสมบัติที่เปิดโอกาสให้ทุกคน “เข้าถึง” ข้อมูลความรู้ได้อย่างง่ายดาย...ความรู้ที่ปรากฏอยู่

ในทรัพยากรการศึกษาอิเล็กทรอนิกส์ จะมีชีวิต มีการเคลื่อนไหว มีการเปลี่ยนแปลง มีการปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ ทรัพยากรการศึกษา (Pedagogical resources) เกี่ยวข้องกับ (1) การศึกษา การเรียน การสอน (2) ความเป็นวิชาชีพครู...ทรัพยากรการศึกษาในลักษณะของสื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะในรูปของเว็บไซต์ต่างๆ มีอยู่มากมายมหาศาล การสืบค้นเพื่อนำสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้ไปใช้ จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษอย่างคุ้มค่า...”

2. การปรับเปลี่ยนวิธีการจัดทำสตอรี่บอร์ด ด้วยซอฟต์แวร์เปิดเผยรหัสประเภทระบบบริหารจัดการเว็บ

การศึกษาซอฟต์แวร์โปรแกรมเพื่อนำมาพัฒนา ฐานความรู้ภาษาไทยระดับอุดมศึกษาให้สืบค้นข้อมูลความรู้ ที่อยู่ในตัวฐานความรู้เองได้ รวมถึง ให้มีส่วนของการจัดการผู้ใช้งาน(Users) อย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้วิจัยเลือกศึกษาและใช้ระบบการจัดการความรู้ ที่เรียกว่า CMS หรือ Content Management System ชื่อ MAMBO ที่มีลักษณะเฉพาะเป็นระบบการจัดการเนื้อหา (Content) ผ่านบราวเซอร์ ที่สามารถอัปเดตข้อมูลผ่านทางหน้าเว็บโดยตรงแบบออนไลน์ โดยไม่ต้องอาศัยโปรแกรมการออกแบบจัดทำเว็บไซต์ แล้วอัปโหลดขึ้นไปไว้บนเครื่องแม่ข่ายอย่างที่เคยทำ ทำให้การพัฒนาเว็บไซต์ฐานความรู้กลายเป็นงานที่สะดวกง่ายดายยิ่งขึ้น ช่วยลดขั้นตอนในการจัดทำสตอรี่บอร์ดเพื่อออกแบบหน้าจอการนำเสนอเนื้อหาสาระก่อนลงมือพัฒนาจริงให้กลายเป็นการจัดทำต้นร่างของเว็บไซต์ฐานความรู้ภาษาไทยฯ ที่พร้อมต่อการแก้ไขปรับปรุง โดยตรงจากหน้าเว็บ ได้ตลอดเวลาและสถานที่ ผู้ที่มีพื้นฐานไม่มากในการออกแบบเว็บไซต์มาก่อนสามารถเรียนรู้ และใช้งานได้อย่างรวดเร็ว ด้วย

คุณสมบัติของระบบที่ออกแบบมา ให้มีส่วนของแม่แบบเว็บ(Template) ที่ง่ายต่อการใช้งานและแก้ไขเปลี่ยนแปลง ความเป็นซอฟต์แวร์เปิดเผยรหัสที่ไม่มีค่าใช้จ่ายในด้านลิขสิทธิ์จัดซื้อ ยังช่วยลดทรัพยากรในการพัฒนา(Development) และบริหารจัดการ (Management) เว็บไซต์ ทั้งในเรื่องของกำลังคน ระยะเวลาการจัดทำ และค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการสร้างและควบคุมดูแลเว็บ นับเป็นลักษณะเด่นของระบบการจัดการเนื้อหาเว็บประเภทซอฟต์แวร์เปิดเผยรหัส สอดคล้องกับที่ อัครวุฒิ ตารารเรียง(2549) ได้กล่าวไว้ว่า “... การมีส่วนของเมนูควบคุมระบบ (Administration Panel) ที่ใช้ในการบริหารจัดการส่วนการทำงานต่างๆ ทำให้สามารถบริหารจัดการเนื้อหาได้อย่างรวดเร็วและเน้นที่การจัดการระบบผ่านเว็บ (Web interface) ในรูปแบบของเว็บท่า (Portal systems)โดยตัวอย่างของฟังก์ชันการทำงาน ได้แก่ การนำเสนอบทความ (Articles) เว็บไดเรคทอรี (Web directory) การเผยแพร่ข่าวสารต่างๆ (News) หัวข้อข่าว (Headline) รายงานสภาพดินฟ้าอากาศ...”

3. ผลการวิจัยที่ยืนยันถึงความหลากหลายในด้านรูปแบบและวิธีการนำไปใช้ของสื่อประเภทฐานความรู้

ผลการวิจัยที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างอาจารย์ผู้สอนมีความต้องการที่จะใช้เมนูทั้งหมดของฐานความรู้ภาษาไทยระดับอุดมศึกษาในรูปแบบและวิธีการต่างๆ ที่ได้แก่ 1) รูปแบบการใช้เป็นสื่อหลักในห้องเรียนด้วยวิธีการจะให้เป็นตัวอย่างประกอบการสอน 2) รูปแบบการใช้เป็นสื่อเสริมนอกห้องเรียน ด้วยวิธีการจะใช้ให้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง และ 3) รูปแบบการใช้สำหรับตนเองเพื่อการเรียนการสอนและ

ค้นคว้าเพิ่มเติม ด้วยวิธีการจะใช้เตรียมการสอนและจะใช้เป็นแนวทางจัดการและปรับปรุงการสอนของตน เป็นผลการวิจัยที่สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยที่เคยมีมาซึ่งยืนยันถึงความหลากหลายในการนำไปใช้ทางการศึกษาของสื่อประเภทฐานความรู้ ได้แก่ การพัฒนาระบบสารสนเทศประเภทเครือข่ายเสมือนช่วยการเรียนรู้ การสอนด้านพยาบาลอนามัยชุมชนของ อัคริเอกโทขุน (2546) ฐานความรู้ทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนด้วยอิเล็กทรอนิกส์ ของพนิตนาฏ ชูฤกษ์ (2549) ฐานความรู้การจัดการกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนด้วยอิเล็กทรอนิกส์ระดับปริญญาตรีของราชา มหากันธา (2551) ฐานความรู้หลักสูตรและการสอนวิทยาศาสตร์เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนด้วยอิเล็กทรอนิกส์ระดับปริญญาตรี ของสมทรง สิทธิ (2551) ฐานความรู้ทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ ระดับปริญญาตรีของพัชรพร รัตนวโรภาส (2552) และ ฐานความรู้เรื่องเคมีระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของพีรารัฐ พิมพ์รอด (2553)

4. ความพึงพอใจต่อฐานความรู้ภาษาไทยระดับอุดมศึกษาของกลุ่มตัวอย่างอาจารย์ผู้สอน ที่สะท้อนมิติใหม่ของการใช้ข้อมูลความรู้ที่มีอยู่จำนวนมากบนเครือข่ายโลกในการจัดการเรียนการสอนภาษา

ความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างอาจารย์ผู้สอนที่มีต่อฐานความรู้ภาษาไทยระดับอุดมศึกษาในภาพรวม ที่อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านเทคโนโลยีและรูปแบบการนำเสนอ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.83 3.94 และ 3.85 ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักรู้ และยอมรับของกลุ่มตัวอย่างอาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับแนวคิดการใช้

แหล่งทรัพยากรเรียนการสอนบนเครือข่ายโลกที่มีลักษณะเป็นเอกสารจริงในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย(กาญจนา ปราบพาล, 2549) ดังนี้

ด้านเนื้อหา กลุ่มตัวอย่างอาจารย์ผู้สอนมีระดับความพึงพอใจมากที่สุดในด้านเนื้อหา โดยเห็นว่า เนื้อหาเหมาะสมสำหรับให้นักศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาในการเรียนรู้ เป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน เนื้อหากระตุ้นความสนใจและสนใจช่วยพัฒนาความคิดและมีการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลอย่างชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดของ สกาวเดือน มงคลสุนทรวิ (2539) กิตานันท์ มลิทอง (2540) และ กาญจนา ปราบพาล (2549) ที่ว่า “...การรู้จักแหล่งที่มาบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ของสิ่งที่สามารถนำมาใช้เป็นสื่อการสอนได้จะช่วยให้ผู้สอนสามารถเลือกใช้สื่อหลายชนิด หลายประเภทผสมผสานกัน เพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจหรือเข้าใจในเนื้อหาที่เป็นนามธรรมได้ง่ายขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้นเพราะสื่อที่มีลักษณะเป็นเอกสารจริงจะเป็นตัวกลางสำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนภาษา กระตุ้นสร้างความสนใจและทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้น มองเห็นประโยชน์ที่แท้จริงของการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน”

ด้านการจัดการเรียนการสอน กลุ่มตัวอย่างอาจารย์ผู้สอนมีระดับความพึงพอใจมากที่สุดทางด้าน การนำไปใช้จัดการเรียนการสอน โดยเห็นว่า เป็นสื่อที่ช่วย เพิ่มทางเลือกในการจัดการเรียนการสอน และ การแสวงหาความรู้เพิ่มเติม เปิดโอกาสให้สามารถค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมตามความต้องการได้ด้วยตนเอง ตลอดเวลา และ เป็นแหล่งความรู้ ในด้านการประยุกต์

ใช้เทคโนโลยีใหม่ที่ทันสมัย สอดคล้องกับแนวคิดในการนำทรัพยากรการศึกษาที่เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์มาส่งเสริมการเรียนรู้ ของ สมถวิล ธนะโสภณ, นาดยา ปิณฑานนท์ และ มธุรส จงชัยกิจ (2550) ที่ว่า “... ทรัพยากรการศึกษาในปัจจุบัน ต้องส่งเสริมการให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ดังนั้น ครูจะต้องไม่เป็นผู้จัดการส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้ใช้ จะเป็นการใช้เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้ โดยเน้นในลักษณะเพื่อการเรียนรู้มากกว่าการสอน การใช้ทรัพยากรการศึกษาที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ อิเล็กทรอนิกส์ควรเป็นในลักษณะการมอบหมายงานให้ทำ หรือ การทำโครงงาน ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนในลักษณะ Task-based learning หรือ Project-based approach จะทำให้ใช้ทรัพยากรการศึกษาได้อย่างคุ้มค่าเพราะจะเป็นการส่งเสริมการให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะของการเป็นผู้จัดการการเรียนรู้ของตนเอง (Self-directed learner) ได้”

ด้านเทคโนโลยีและรูปแบบการนำเสนอ กลุ่มตัวอย่างอาจารย์ผู้สอนมีระดับความพึงพอใจมากที่สุดทางด้านเทคโนโลยีและรูปแบบการนำเสนอ โดยเห็นว่า ฐานความรู้ภาษาไทยระดับอุดมศึกษา มีการจัดวางองค์ประกอบบนหน้าจอได้สัดส่วนสวยงาม ภาษาที่ใช้สื่อความหมายชัดเจน เข้าใจง่าย การใช้ภาพสี สวยงาม เหมาะสมและกลมกลืน การใช้ภาพและภาพเคลื่อนไหวประกอบเหมาะสม การเชื่อมโยงไปยังแต่ละหน้าภายในเว็บไซต์ถูกต้อง และ คำแนะนำในการใช้สื่อเป็นประโยชน์และเข้าใจง่าย ซึ่งนับเป็นผล จากการที่ผู้วิจัยได้ออกแบบและพัฒนาฐานความรู้อย่างเป็นระบบเริ่มตั้งแต่การออกแบบโครงสร้าง การจัดทำสคริปต์แหล่งทรัพยากร และการพัฒนาต้นร่างฐานความรู้

ตามหลักการออกแบบเว็บไซต์ที่สรุปได้ ดังนี้ (Nielsen, 1999; Ashenhurst, 2001; พัชรบุศราวส์ และคณะ, 2547;

วิทยา เรื่องพรวิสุทธิ, 2540; วิรจันต์ นาคะนิเวศน์, 2551; อรรถเดช ไสสองชั้น, 2008)

(1) การออกแบบเว็บไซต์ที่มีประสิทธิภาพควรมีความเรียบง่าย สม่่าเสมอ และเป็นเอกภาพเนื้อหา มีประโยชน์มีระบบเนวิเกชันที่ใช้งานง่าย

(2) การออกแบบหน้าเว็บโดยการสร้างลำดับชั้นความสำคัญขององค์ประกอบต่างๆ ภายในเว็บที่เน้นความสำคัญมากขึ้นตามลำดับ โดยคำนึงถึงตำแหน่งและลำดับขององค์ประกอบต่างๆ ที่ควรจัดวางสิ่งสำคัญไว้ส่วนบนหรือด้านซ้ายของหน้า ให้สัมพันธ์กับการอ่านจากซ้ายไปขวา และจากบนลงล่างเสมอ คำนึงถึงการใช้สีเด่นเพื่อเน้นองค์ประกอบที่สำคัญมาก การใช้สีเดียวกันที่สื่อความหมายถึงความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันขององค์ประกอบแต่ละชุด และ การใช้ภาพเคลื่อนไหวแต่พอสมควร เพื่อดึงดูดความสนใจ

(3) การออกแบบโฮมเพจที่ดี ที่แสดงภาพรวมและสิ่งที่เป็นประโยชน์ในเว็บโดยสัมพันธ์กับเนื้อหา มีลิงค์เชื่อมโยงไปสู่ส่วนต่างๆ ของเว็บไซต์ และมีการแสดงผลที่รวดเร็วจากการใช้กราฟิกอย่างจำกัด และมีการคำนึงการลดข้อผิดพลาดในการออกแบบเว็บไซต์

ข้อเสนอแนะ

1. การนำฐานความรู้ภาษาไทย ระดับอุดมศึกษาไปใช้

อาจารย์ผู้สอน ควรเตรียมความพร้อมด้านอุปกรณ์ และ เทคโนโลยีเป็นอย่างดีศึกษา และทำความเข้าใจจากผลงานวิจัย ที่มีมาทั้งหมด

เกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการนำฐานความรู้ภาษาไทยระดับอุดมศึกษาไปใช้ได้อย่างหลากหลายทั้งในการใช้เป็นสื่อหลักในห้องเรียน นอกห้องเรียนและการใช้เป็นสื่อสำหรับตนเองเพื่อเตรียมการสอน และ ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม และออกแบบจัดทำประมวลการสอนที่ช่วยให้ความพร้อมทั้งในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอนจากฐานความรู้ และการวัดประเมินผลที่สอดคล้อง

2. การทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำวิจัยเพื่อศึกษาผลการนำฐานความรู้ภาษาไทยระดับอุดมศึกษาไปใช้จริงกับผู้เรียนในรูปแบบและวิธีการต่างๆ และนำผลที่ได้มาปรับปรุงฐานความรู้ให้สอดคล้อง กับความต้องการของผู้ใช้ กลุ่มต่างๆ ยิ่งขึ้น

2) ควรทำวิจัยเพื่อเปรียบเทียบวิธีการใช้ฐานความรู้ภาษาไทยระดับอุดมศึกษาแต่ละวิธี เพื่อให้ทราบว่าวิธีใดในแต่ละรูปแบบที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนได้มากที่สุด เช่น การใช้เป็นตัวอย่างประกอบการสอน การให้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม การใช้เป็นแบบฝึกหัด แบบทดสอบ และทำรายงาน การให้ศึกษาเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม การฝึกคิดวิเคราะห์อภิปราย แลกเปลี่ยนความรู้ ในรูปแบบการใช้เป็นสื่อหลักในห้องเรียน เป็นต้น

3) ควรมีการวิจัยต่อยอดเพื่อพัฒนาให้เกิดเครื่องมือการสื่อสารและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้ในลักษณะต่างๆ เพื่อนำข้อคิดเหล่านั้นกลับมาพัฒนาฐานความรู้ให้กลายเป็นเครื่องมือในการจัดการความรู้ด้านภาษาไทยของหน่วยงานองค์กรต่างๆ ได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กิดานันท์ มลิทอง. 2542. **สรรค์สร้างหน้าเว็บไซต์และกราฟิกบนเว็บ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา ปราบพาล. 2549. **ครูสอนภาษาและบทบาทที่ต้องปรับเปลี่ยน**. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2555. จาก <http://pioneer.chula.ac.th/~pkanchan/html/cv.htm>.
- กิตติ รักดีวัฒนกุล และ ทวีศักดิ์ กาญจนสุวรรณ. 2544. **สร้างระบบสารสนเทศบนเว็บด้วย FrontPage 2002**. กรุงเทพฯ: เคทีพีคอมพิวเตอร์แอนด์คอนซัล.
- คณะกรรมการการดำเนินงานวันภาษาไทยแห่งชาติ. 2550. **วันภาษาไทยแห่งชาติ 2550**. คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สำนักงาน. 2543. **ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ครรชิต มัลลียงศ์. 2542. **ทัศนะไอที**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน).
- โครงการการศึกษาไร้พรมแดน. 2001. **ฐานความรู้**. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2550. Available: [http:// www.borderless2.sut.ac.th/WebBorder/index.htm](http://www.borderless2.sut.ac.th/WebBorder/index.htm)
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. 2541. **ทรัพยากรเพื่อการศึกษา**. รายงานวิจัยประกอบการร่างพระราชบัญญัติการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา.
- ไทยปัญญา จันปุ่ม. 2534. **ความสัมพันธ์ระหว่างความเข้าใจในการประยุกต์ใช้กับการใช้ความรู้ วิชาฟิสิกส์ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาวิทยาศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงคราญ ใจปัญญา. 2542. **การพัฒนาสื่อประเภทฐานความรู้สำหรับวิชาภาษาฝรั่งเศสเพื่อการท่องเที่ยว 2**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาฝรั่งเศส, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิคม ทาแดง, กอบกุล ปราบประชา และอำนาจ เดชชัยศรี. 2546. **เทคโนโลยีการศึกษาเพื่อการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ: สำนักการปฏิรูปการศึกษา.
- พนิตนาฏ ชุกฤษ. 2549. **การพัฒนาฐานความรู้ทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนด้วยอิเล็กทรอนิกส์**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พัชรพร รัตนวิโรภาส. 2552. **การพัฒนาฐานความรู้ทักษะการเขียนภาษาอังกฤษสำหรับระดับปริญญาตรี ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน) สาขาวิชาหลักสูตร และการสอน ภาควิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**.

- พัชรี บุศราวาส และคณะ.(แปลและเรียบเรียง). 2547. คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่.กรุงเทพฯ : พิลิกส์เซ็นเตอร์.
- พีรารัฐ พิมพ์รอด. 2553. การพัฒนาฐานความรู้ เรื่องเคมีระดับมัธยม ศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เย็น ภู่วรรณ และ สมชาย นำประเสริฐชัย. 2546. ไอซีทีเพื่อการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ราชา มหากันธา. 2551. การพัฒนาฐานความรู้การจัดการกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียน การสอนด้วยอิเล็กทรอนิกส์ ระดับปริญญาตรี ปริญญาศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน) สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิทยา เรื่องพรวิสุทธิ. 2540. เรียนรู้ภาษา HTML กับการเขียนโฮมเพจสำหรับผู้เริ่มต้น. กรุงเทพมหานคร : บริษัทซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน).
- วิลาศ ววงศ์และบุญเจริญ ศิริเนาวกุล. 2535. ระบบผู้เชี่ยวชาญ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ.
- วีรจันต์ นาตะนิเวศน์. 2551. การออกแบบเว็บไซต์ .สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2551. Available: <http://www.pm.ac.th/vrj/web/design.htm>
- สกาเตือน มงคลสุคนธ์รัก. 2539. การพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตัวเองเรื่องกระบวนการพยาบาล สำหรับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (เทียบเท่าปริญญาตรี). วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพยาบาลศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมทรง สิทธิ. 2551. การพัฒนาฐานความรู้หลักสูตรและการสอนวิทยาศาสตร์ เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนด้วยอิเล็กทรอนิกส์ ระดับปริญญาตรี วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ ดุสิตบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมถวิล ณะโสภณ นาทยา ปิณฑานนท์ และมธุรส จงชัยกิจ. 2550. การพัฒนาทรัพยากรการศึกษาส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยอิเล็กทรอนิกส์ด้านหลักสูตร และการสอน เอกสารรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์. สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่ง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ . 2543. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ:บริษัทพริกหวาน จำกัด.
- อรรถเดช ไสสองชั้น.2008. ความหมายของนวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีทางการศึกษา. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2550. <http://ceit.sut.ac.th/km/wordpress/?p=138>
- อัครุณี ตำราเรียง. 2549. สร้างเว็บแบบมืออาชีพด้วย mambo. กรุงเทพฯ: พิชัย อติศร คอนซัลติง.

- อัชรี เอกโทขุน. 2546. การพัฒนาระบบสารสนเทศแบบเครือข่ายเสมือนช่วยการเรียนรู้ การสอนด้านการพยาบาลอนามัยชุมชน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Ahellal,M. 1990. **Using Authentic Materials in the classroom : Theoretical Assumptions and Practical Considerations.**English Teaching Forum 12.April,37-39.
- Ashenhurst, J. 2001 **“Designing Successful Web Site”** Internet 05/01 (Online). Available: www.roughnotes.com/mmag/mag.htm, July 14 ,2001, March 20, 2005.
- Brahmawong, C. 2005. **E-Learnig Courseware Production System** : University Press, pp. 7.14.
- Devitt ,sean et al.1994. **Teaching Modern Language.** Routledge:London and New York in associations with the open University. Available: [http:// www.stemnet.nf.ca/~achafe/Internetinclassroom.html](http://www.stemnet.nf.ca/~achafe/Internetinclassroom.html).
- Foley K. 1990. **Using Authentic Materials in the classroom: Theoretical Assumptions and Practical Consideration,** English Teaching Forum.
- Gulsun Kurubacak. 2000 **Online Learning: A study of students attitudes towards web-based instruction (WBI).** Ed.D. University of Cincinnati (online) Available : <http://www.wlib.umi.com/disertations/fullcit/9973125>
- Januszewski, A. 2001. **Educational technology: the development of a concept.** Colorado: Libraries Unlimited, Inc.
- Kapoun, J. 1998. Teaching Undergrads WEB Evaluation : **A Guide for Library Instruction.** C&RL News, 59 (7), (Online). Available: [http:// www.library. cornell.edu/olinuris/ref/research/webcrit.html](http://www.library.cornell.edu/olinuris/ref/research/webcrit.html)
- Lynch, P.and S. Horton.1999. **Web Style Guide : Basic Design Principles for Creating Web Site.** New Haven and London: Yale University Press.
- Nielsen,J. 1999. **Ten Good Deeds in Web Design** (Online) Available: www.useit.com/alertbox/991003.html, December 15, 2007.
- Robinson ,P. 1980. **ESP (English of specific purpose).**Oxford: Pergamon.
- Vallance , M. 1996. **The Design and Utilisation of an Internet Resource for Business English Learners.**(Online). Available : <http://iteslf.or/Articles/Vallance-Business/index.html>
- Voss, L. et al. 2009. **OECD Study on digital Learning Resources as Systemic innovation.** Country Case Study Report on Denmark.
- Wilkins, D. 1976. **Notional Syllabuses.** Oxford: Oxford University Press.

กรอบเนื้อหาข่าวความรุนแรง
ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย

Media Framing of News Regarding
the Violence and Conflict in the Southern
Border Provinces of Thailand

ดวงกมล เทวพิทักษ์*

Duangkamal Tawapitak*

*นักศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

*Students in the doctoral program, Faculty of Communication Arts,
Dhurakij Pundit university

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการวางกรอบเนื้อหาข่าวของสื่อเพื่อเพื่อสะท้อนภาพความรุนแรงจากความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวางกรอบเนื้อหาข่าวของสื่อรวมทั้งประมวลทัศนคติของผู้มีส่วนได้เสียและเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์เพื่อค้นหารูปแบบลักษณะการวางกรอบเนื้อหาข่าวในเชิงสร้างสรรค์เหมาะสมกับสังคมไทย โดยจะวิเคราะห์กรอบข่าวของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ มติชน เว็บไซต์ศูนย์ข่าวอิศราและสำนักข่าวอามานตามแนวทางของ Robert Entman ใน 7 เหตุการณ์ระหว่างปี พ.ศ. 2547 -2552 คือ ปล้นปืนกองพันพัฒนาที่ 4 จับกุมคนร้ายในมัสยิดกรือเซะ สลายการชุมนุมที่อำเภอตากใบจับทหารนาวิกโยธินเป็นตัวประกันระเบิดกลางเมืองหาดใหญ่ ยิงผู้โดยสารรถตู้สาย เบตง-หาดใหญ่และยิงครูทองแก้ว นอกจากนี้จะสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทำหน้าที่นายประจักษ์ข่าวสาร จำนวน 12 คน ผู้มีส่วนได้เสียและเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ จำนวน 35 คน ผลการศึกษาพบว่าสื่อต่างประเทศกันจะวางกรอบเนื้อหาข่าวความรุนแรงต่างกัน โดยหนังสือพิมพ์ใช้กรอบในบทบาทหน้าที่เพื่อนิยามเหตุการณ์และวางกรอบไปในทิศทางเรื่องราวทางการเมืองระหว่างรัฐกับกลุ่มต่อต้านเป็นหลัก ซึ่งช่วงแรกนิยามเป็นกลุ่มก่อการร้ายแบ่งดินแดน ต่อมาได้เปลี่ยนเป็นกรอบการก่อความไม่สงบตามนโยบายทางการเมือง ซึ่งพบกรอบผ่านการใช้คำสำคัญในการพาดหัวข่าวและการทำซ้ำ ขณะที่สื่อเว็บไซต์วางกรอบในบทบาทเสนอทางแก้ไขปัญหาไปในทิศทางของมนุษยธรรมและสันติภาพเป็นกรอบหลัก กรอบข่าวของสื่อได้ทำหน้าที่ตามแนวทางที่ Entman ได้กล่าวไว้ สื่อสิ่งพิมพ์ใช้กรอบเพื่อทำหน้าที่ในการอธิบายเหตุการณ์ต่อสังคมโดยมีผู้นำทางการเมืองและชนชั้นปกครองเป็นผู้ตีความและกำหนดกรอบเป็นไปตามแนวคิด Cascade Model ของ Entman ขณะที่สื่อเว็บไซต์วางกรอบเพื่อนำเสนอทางออกให้กับสังคมเป็นหลักโดยปฏิเสธแนวคิดของ Entman ที่เชื่อว่าเมื่อมีเหตุการณ์สำคัญผู้นำทางการเมืองและชนชั้นปกครองจะเป็นผู้กำหนดทิศทางการทำความเข้าใจกับสังคมผ่านการวางกรอบข่าวของสื่อเนื่องจากพบการวางกรอบที่เกิดขึ้นจาก Policy Agenda Setting น้อยมาก ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำเสนอข่าวมากที่สุดคือปัจจัยด้านองค์กรสื่อและปัจจัยด้านการเมือง ส่วนแนวทางการเสนอกรอบเนื้อหาข่าวในเชิงสร้างสรรค์ไม่มีสูตรตายตัวควรรายงานข่าวแบบสื่อสันติภาพและทำข่าวในเชิงลึกยึดมั่นจรรยาบรรณวิชาชีพและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

คำสำคัญ : กรอบข่าว ความรุนแรง ความขัดแย้ง จังหวัดชายแดนภาคใต้

Abstract

The Objective of this study is to examine the media framing and factors affecting news framing regarding the violence and conflict situation in the southern border provinces of Thailand. The study also examines stakeholders' suggestions of how to frame the news moreb constructively and appropriately in Thailand's context. This study used Robert Entman's method in analyzing news framing. The mainstream media, namely Matichon and Thai Rath newspapers, and the alternative media, such as Isra and Aman news agency websites, were chosen as samples for content analysis. Seven southern conflict incidents during 2004-2009 were selected for analyzing news framing, namely, the gun robbery at Battalion IV; the arrest of the KrueSe mosque; the dispersion of muslim's demonstration at Tak Bai; the Marines as hostages; the bombs in Hat Yai; the shooting of Yala-Hat Yai passengers and the killing of pregnant teacher by a disguised soldiers. The study also conducted in-depth interviews with 12 media news gatekeepers and 36 stakeholders concerning southern conflict situation. The results showed that different types of media shaped news con flict content differently. The newspaper told the stories and placed the news frame in the direction of political conflict between state and opposition groups, which initially as were called terrorist groups and separatist movements. However, the opposition groups later were called the insurgency. Which are eliminated through the use of keywords in the headline and repeat. The Newspaper explain the events to serve the society by political leaders and elites are interpreted according to the concept and framework of the Cascade Model by Entman. While the website is rejected the rim Entman believes that when an event is political leaders and elites will determine the direction of the understanding of society through the framework's news. because the new media framing of the Policy Agenda Setting rare. The website framed the southernconflict incidents emphasising solution to the problem by putting the frame in the direction of humanity and peace. The most influential factor of presenting news is the media corporate structure and political policy. Finally, there is no fixed format for a constructive approach to the news framing. The media must adhere to professional ethics and social responsibility.

Keywords : Media Framing , the Violence, Conflict, The Southern Border Provinces of Thailand

บทนำ

เป็นเวลามากกว่า 8 ปีที่คนในสังคมได้รับรู้ถึงเหตุการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยผ่านสื่อมวลชนอย่างต่อเนื่อง นับจากวันที่ 4 มกราคม 2547 ถึง 18 เมษายน 2555 มีเหตุการณ์รุนแรงเกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้รวม 12,856 ครั้ง เป็นเหตุการณ์ด้านความมั่นคง 7,498 ครั้ง ผู้เสียชีวิตรวม 3,124 คน ผู้ได้รับบาดเจ็บรวม 7,815 คน (ที่มา: ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจชายแดนภาคใต้ ปี 2555) แม้วันนี้ตัวเลขทางสถิติจะมีจำนวนการก่อเหตุลดลงแต่ความรุนแรงยังคงมีอยู่และไม่มีแนวโน้มที่จะยุติได้ในเวลาอันใกล้ ปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยจึงยังเป็นวาระสำคัญของชาติ สื่อมวลชนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเลือกเหตุการณ์สำคัญนำมาสู่การรับรู้ของคนในสังคม แต่การรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของสื่อมวลชนได้ส่งผลกระทบต่อการทำงานของสื่อมวลชนในพื้นที่ กฤษณะ วัชรเทศ (2552) พบว่าสื่อมวลชนกับการก่อความไม่สงบมีลักษณะการพึ่งพากัน อาจตั้งใจหรือไม่ตั้งใจแต่สื่อก็ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างสถานการณ์สร้างความหวาดกลัวให้กับประชาชน นูรอนทัตเทียง (2550) สำรวจทัศนคติของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนบกพร่อง การสะท้อนภาพความไม่สงบของสื่อส่งผลกระทบต่อคนในพื้นที่ วัลักษณ์กมล จ่างกมล (2550) ระบุว่าการทำงานของข่าวของสื่อมีแนวโน้มไปในทิศทางสร้างสร้างความขัดแย้ง มีลักษณะสื่อสงคราม (War Journalism) ซึ่งเป็นผลมาจากการยึดติดกับการประเมินคุณค่าความเป็นข่าวตามทฤษฎีวารสารศาสตร์ที่ให้น้ำหนักกับความขัดแย้งเป็นสำคัญและได้เสนอแนะว่าองค์กรสื่อควรต้องรื้อ

กรอบแนวคิดหรือแนวทางการนำเสนอข่าวใหม่ สื่อกลายเป็นจำเลยของสังคมเมื่อถูกกล่าวหาว่ามีส่วนในการสร้างกระแสปลุกเร้าเหยียดชน สร้างการรับรู้ทำให้เกิดความขัดแย้ง ความรุนแรง (พีระ จิรโสภณ, 2551 : 16) ไปจนถึงการเป็นแนวร่วมมูมกลับถูกใช้เป็นเครื่องมือขับเคลื่อนทางยุทธศาสตร์ด้านการเมืองให้กับกลุ่มผู้ก่อเหตุเพื่อการต่อรองเรียกร้องกับรัฐบาล จากที่กล่าวมาสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการนำเสนอข่าวความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของสื่อมวลชนไทยว่ามีผลกระทบค่อนข้างมากกับสังคมและอาจส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ทุกวันนี้ยังคงมีการตั้งคำถามกับสื่อว่าแต่ละองค์กรเสนอข่าวความรุนแรงอย่างไรและเกิดข้อสงสัยว่าในเหตุการณ์ความจริงเดียวกันสื่อแต่ละองค์กรมีการนำเสนอความจริงซึ่งมีผลต่อการรับรู้ของคนในสังคมแตกต่างกันหรือไม่

Maxwell McCombs (2004 :86-87) กล่าวถึงการที่สื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของคนในสังคมว่าเป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับการกำหนดวาระข่าวสาร (Agenda Setting) โดยแบ่งเป็น 2 ระดับ โดยระดับแรก สื่อจะชี้ให้เห็นความสำคัญของประเด็นที่เกิดขึ้น คล้ายนายทวารคอยกั้นกรง คอยคุมข่าวสาร (Gatekeeper) ด้วยการเลือกประเด็นใดออกจากระเด็นหนึ่งทำให้ผู้รับสารตระหนักถึงประเด็นที่สื่อเลือกมานำเสนอ ส่วนการรับรู้ในลำดับขั้นตอนต่อไปหรือระดับสองของการกำหนดวาระข่าวสาร คือ การกำหนดกรอบการรับรู้ (Frame Setting) ซึ่งเป็นความสามารถของสื่อในการวาดภาพในสมองมนุษย์เพื่อตีความหรือทำความเข้าใจกับประเด็นข่าวสาร เป็นกระบวนการที่อธิบายถึงขั้นตอนว่า เมื่อสื่อเลือกประเด็นให้กับสาธารณะแล้วประเด็นสำคัญเหล่านั้นถูก

สื่อรายงานไปอย่างไร เน้นแง่มุมใด Robert Entman (1993 : 52) ระบุว่ากรอบคือการเลือกความจริงบางแง่มุมถูกทำให้โดดเด่นขึ้นภายในวาทกรรมของการสื่อสาร สามารถศึกษาได้จากรูปแบบกระบวนการเล่าเรื่อง วิเคราะห์แก่นเรื่อง (Theme) การวางกรอบข่าวของสื่อถูกศึกษาเพื่อทำความเข้าใจอิทธิพลของสื่อกับมิติทางด้านสังคมหรือความรุนแรงที่เกิดจากความขัดแย้งมาโดยต่อเนื่องเพราะเป็นกุญแจสำคัญในการทำความเข้าใจกับความหมายของเรื่องราวในแต่ละยุคสมัยของสังคม นับตั้งแต่ปี ค.ศ.2004 สมาคมวิชาชีพและนักวิชาการด้านการสื่อสารได้ตระหนักและให้ความสนใจไปที่บทบาทของการบรรณาธิการในการวางกรอบความคิดและการรับรู้ของสื่อ (Stanley J Baran และ Dennis K Davis , 2006 : 1-2) ขณะที่ในประเทศไทยยังไม่มีผู้ศึกษาปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยการศึกษากระบวนการวางกรอบเนื้อหาข่าวของสื่อมาก่อน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วิเคราะห์กรอบในการนำเสนอข่าวความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของสื่อในสังคมไทยว่ามีลักษณะอย่างไร รวมทั้งวิเคราะห์ว่าสื่อที่มีโครงสร้างและลักษณะองค์กรที่ต่างกัน มีวิธีวางกรอบเนื้อหาข่าวต่างกันหรือไม่ อย่างไร
2. ตรวจสอบเพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการวางกรอบเนื้อหาข่าวของสื่อ
3. ประมวลผลความเห็นเพื่อค้นหารูปแบบและลักษณะการวางกรอบเนื้อหาข่าวความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในเชิงสร้างสรรค์เหมาะสมกับบริบทสังคมไทยเพื่อเป็นการส่งเสริมบทบาทสื่อที่มีคุณค่าทางวิชาชีพและรับผิดชอบต่อสังคม

กรอบแนวคิดและทฤษฎี

1. แนวคิดเรื่องกรอบ งานวิจัยนี้จะใช้แนวทางการศึกษาของ Robert Entman (1993) เป็นหลัก โดยนิยามความหมายคำว่า กรอบ คือความจริงบางแง่มุมของประเด็นซึ่งถูกเลือกมาทำให้โดดเด่น สังเกตง่าย น่าจดจำในสายตาผู้รับสารผ่านกระบวนการเล่าเรื่องเพื่อทำให้เห็นถึงความสำคัญหรือความน่าสนใจของประเด็นนั้น พิจารณาได้จากการกำหนดที่แก่นเรื่องและกลวิธีในเรื่องรูปแบบ ได้แก่ การจัดระเบียบความสำคัญของข้อมูล รูปแบบการจัดวางการพาดหัวข่าว ความน่า ยกคำพูดมาเน้น ทำซ้ำ การใช้สัญลักษณ์ที่คุ้นเคย การกลบความสำคัญของมุมมองอื่น กรอบมีหน้าที่ในการกำหนดการรับรู้ของผู้รับสาร สามารถแบ่งตามบทบาทหน้าที่เป็น 4 ประเภท ได้แก่การนิยามเหตุการณ์ การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ประเมินทางจริยธรรมตลอดจนแนะแนวทางออกของปัญหาเหล่านั้น Maxwell McCombs & Donald Shaw (1972 : 176-185) อธิบายว่าการกำหนดกรอบของสื่อมวลชนไม่เพียงทำให้ประเด็นข่าวสารโดดเด่นและอยู่ในความสนใจของคนในสังคม แต่ยังช่วยให้สื่อสามารถกำหนดความหมายหรือทิศทางของเหตุการณ์ต่อสังคมด้วย Entman (1993:53) เชื่อว่าในแต่ละคนจะมีกรอบที่ถูกกำหนดไว้ในใจเก็บไว้อยู่แล้วเป็นโครงสร้างภายในใจ (Schemata) ของแต่ละคนที่ใช้เป็นคู่มือในการประมวลผลความคิด การตีความเหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งมาจากการรับรู้ข้อมูลรวมทั้งอิทธิพลจากการวางกรอบของสื่อผ่านกระบวนการจัดระเบียบ ทั้งนี้เมื่อมีเหตุการณ์สำคัญการตีความของผู้นำทางการเมืองจะอยู่เบื้องหลังการตอบโต้และนำสังคมไปสู่ความเข้าใจตามการโฆษณาชวนเชื่อของผู้นำทางการเมืองโดยดำเนิน

ยุทธศาสตร์ผ่านการกำหนดกรอบข่าวสารของสื่อมวลชน การกำหนดกรอบในการสื่อสารทางการเมืองจึงมีลักษณะลดหลั่นไหลลงมาจากชนชั้นปกครอง รัฐสภาไปสู่สื่อมวลชนและประชาชนตามแบบจำลอง Cascade Model

2. แนวคิดเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำเสนอข่าวของสื่อ ผลการศึกษาทางด้านการสื่อสารจำนวนมากในปัจจุบันทำให้เชื่อได้ว่าสื่อมวลชนแต่ละประเภทอาจวางกรอบหรือบรรจุชุดความเข้าใจในข่าวความขัดแย้งแตกต่างกันตามปัจจัย ด้านองค์กร ได้แก่ ความเป็นเจ้าของสื่อ ปัจจัยด้านวิชาชีพ ได้แก่ จรรยาบรรณ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เช่น ธุรกิจหรือ การตลาด ปัจจัยด้านการเมือง กฎหมาย สังคม วัฒนธรรม กลุ่มผู้อ่าน ปัจจัยทางเทคโนโลยี (พีระ จิโรธภณ, 2551 : 15) ประวัติศาสตร์ การเข้าถึงข้อมูลแหล่งข่าว รวมทั้งการรับรู้ ทัศนคติและภาพในสมองเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ของตัวผู้สื่อข่าวอุดมการณ์ ความสนใจและความคิดเห็นทางการเมือง ซึ่งเป็นตัวตนของสื่อเอง (นันทพร ผลอนันต์, 2547: 118-165, Scheufele 1999, Werder & Golan 2002 อ้างถึงใน Galina Bannavong:9) Dietram A. Scheufele (1999: 109) ได้ศึกษาการวางกรอบข่าวของสื่อพบว่า มี 5 ปัจจัยที่อาจมีอิทธิพลต่อการวางกรอบเนื้อหาข่าวของสื่อ ได้แก่ ขนบธรรมเนียม ประเพณีของสังคม แรงกดดันจากองค์กรสื่อ แรงกดดันจากกลุ่มชนชั้นต่าง ๆ จรรยาบรรณและมาตรฐานทางวิชาชีพ รวมทั้งจุดยืนทางการเมืองของตัวผู้สื่อข่าวเอง

3. แนวคิดเรื่องการนำเสนอข่าวความรุนแรง ในปี พ.ศ. 2552 สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยได้จัดทำคู่มือรายงานข่าวในสถานการณ์ความขัดแย้งขึ้น โดยได้เสนอว่าผู้สื่อข่าวควรมองเหตุการณ์ความ

รุนแรงจากความขัดแย้งอย่างพินิจพิเคราะห์มากกว่าเป็นตัวแสดงหรือเป็นผู้จัดการในฉากแห่งสถานการณ์ความขัดแย้ง โดยให้ยึดมั่นมาตรฐานจริยธรรม จรรยาบรรณสื่อและความรับผิดชอบของวิชาชีพ ควบคุมค่านิยมและอคติส่วนบุคคลในการนำเสนอข่าว และเชื่อว่าหากสื่อนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนมากเท่าที่จะหาได้และไม่ลำเอียงเข้าข้างใคร กระตุ้นการแก้ไขความขัดแย้งจะสามารถทำให้ความขัดแย้งลดลงที่สำคัญสื่อต้องมีบทบาทในการกำหนดกรอบของการสื่อสารความขัดแย้งเสียใหม่เพื่อผ่อนคลายความเครียดในประเด็นเดิมๆ ค้นหาความจริง ความคิดเห็นและมุมมองใหม่ ๆ ที่เกี่ยวกับความขัดแย้ง ความเคลื่อนไหวของบุคคลที่พยายามแก้ไขความขัดแย้งเพื่อให้เจอทางออกของสังคม ยึดเอาสันติภาพเป็นเป้าหมายในการทำงาน โดยการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพในความหมายของสมาคมวิชาชีพนั้นหมายถึงสื่อมวลชนต้องข้ามพ้นการตอบคำถาม 5W1H ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ ทำไปและอย่างไร ตามหลักวารสารแบบดั้งเดิม ด้วยการเพิ่ม S (Solution) คือทางออกของปัญหาและเพิ่ม C (Common ground) หรือจุดร่วมทางความคิดเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เป็นต้นเหตุของความรุนแรง (สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, 2552 : 54-62)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ดำเนินการวิจัยด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษาการวางกรอบข่าวและการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษาการวางกรอบข่าวเพื่อตอบใจที่ว่าสื่อวางกรอบเนื้อหาข่าวเพื่อสะท้อนภาพเหตุการณ์ความรุนแรงจากความขัดแย้งในจังหวัดชายแดน

ภาคใดอย่างไร สื่อที่มีลักษณะพื้นฐานองค์กรแตกต่างกันจะมีการวางกรอบเนื้อหาข่าวเหมือนหรือต่างกันอย่างไร จะศึกษาจากหนังสือพิมพ์และเว็บไซต์ที่มีการนำเสนอข่าวความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างต่อเนื่อง โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มาจากองค์กรสื่อซึ่งมีลักษณะพื้นฐานโครงสร้างองค์กรแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ สื่อกระแสหลักประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ คือ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐและมติชน กับสื่อใหม่ประเภทเว็บไซต์ โดยเลือกศึกษาเว็บไซต์ใต้ข่าวภาคใต้ สถาบันศิราซึ่งสมาคมนักข่าวและนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยได้ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2548 กับเว็บไซต์สำนักข่าวอาฆาน ซึ่งก่อตั้งในปี พ.ศ. 2552 โดยกลุ่มนักข่าวท้องถิ่นในจังหวัดปัตตานี แต่เนื่องจากเหตุการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบันมีจำนวนมากและเพื่อให้เห็นวิวัฒนาการของความรุนแรงจึงเลือกศึกษาจากเฉพาะเหตุการณ์ที่มีความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินมากหรือกระทบจิตใจประชาชนอย่างรุนแรง จำนวน 7 เหตุการณ์ ได้แก่ 1.) การปล้นปืนกองพันพัฒนาที่ 4 ค่ายกรมหลวงสงขลานครินทร์จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2547 2.) การโจมตีฐานตำรวจ-ทหารและติดตามจับกุมคนร้ายเข้าไปในมัสยิดกรือเซะ จังหวัดปัตตานี เมื่อ 28 เมษายน 2547 3.) การสลายการชุมนุมหน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส เมื่อ 25 ตุลาคม 2547 4.) เหตุกราดยิงร้านน้ำชาและจับทหารนาวิกโยธินเป็นตัวประกันที่บ้านตันหยงลิมอ จังหวัดนราธิวาส เมื่อ 21 กันยายน 2548 5.) เหตุระเบิดหลายจุดกลางเมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เมื่อ 16 กันยายน 2549 6.) เหตุจู่โจมผู้โดยสารรถตู้

สาย เบตง-หาดใหญ่ ที่จังหวัดยะลา เมื่อ 14 มี.ค. 2550 7.) คนร้ายแต่งกายเลียนแบบเจ้าหน้าที่กราดยิงครูท้องแก่เสียชีวิต ที่จังหวัดนราธิวาส เมื่อ 2 มิถุนายน 2552

ส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อตอบปัญหาวิจัยว่าปัจจัยอะไรบ้างที่มีอิทธิพลต่อการวางกรอบข่าวของแต่ละองค์กรสื่อจะสัมภาษณ์กลุ่มนายประตู่ข่าวสาร ได้แก่ บรรณาธิการผู้สื่อข่าว และ เว็บมาสเตอร์ของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ มติชน เว็บไซต์ใต้ศิราและสำนักข่าวอาฆาน จำนวน 12 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อตอบปัญหาการวิจัยว่ากรอบข่าวความรุนแรงในเชิงสร้างสรรค์ควรเป็นอย่างไร จะเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสียจากเหตุการณ์ความรุนแรง (Stakeholders) ประกอบด้วย กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐที่ปฏิบัติงานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มนักวิชาการสาขาต่างๆ ที่ศึกษาค้นคว้าและม้องค์ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับการรายงานข่าวความรุนแรงจากความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มสมาคมวิชาชีพ กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้นำความคิดเห็นในพื้นที่ และกลุ่มประชาชนสาขาอาชีพต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 35 คน

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่าสื่อมีการใช้คำสำคัญในการพาดหัวข่าว การนำเสนอข่าวในแง่มุมทิศทางซ้ำๆ การเล่าเรื่องให้สามารถติดตามไปในทิศทางต่าง ๆ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าเป็นการวางกรอบเนื้อหาข่าวตามแนวทางการศึกษาของ Entman ที่กล่าวว่าเป็นการทำบางแง่มุมให้โดดเด่นในวาทกรรมการสื่อสารซึ่ง พบว่าการวางกรอบของสื่อหนังสือพิมพ์ไทยรัฐได้วางกรอบเนื้อหาข่าวเพื่ออธิบายความรุนแรงใน

จังหวัดชายแดนภาคใต้ไปในทิศทางของการบอกเล่าเหตุการณ์ทางการเมืองในลักษณะของการต่อสู้ระหว่างรัฐกับผู้ต่อต้านซึ่งเป็นขบวนการก่อการร้ายที่มีความประสงค์แบ่งแยกดินแดนในช่วงแรก ต่อมาได้เปลี่ยนกรอบเป็นการก่อความไม่สงบ ทั้งนี้การวางกรอบของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐในช่วงแรกเหตุการณ์ปล้นปืนฯ ใช้กรอบการปล้นปืนแย่งรัฐของขบวนการก่อการร้ายในการทำความเข้าใจกับสังคม ช่วงที่สองคือการประลองกำลังระหว่างรัฐกับผู้ต่อต้านซึ่ง ได้แก่ กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ โดย ในการจับกุมคนร้ายในมัสยิดกรือเซะวางกรอบในลักษณะรัฐเป็นฝ่ายมีศักยภาพเหนือกว่า การจับกุมนาวิกโยธินเป็นตัวประกันและการวางระเบิดหาดใหญ่ สะท้อนให้เห็นศักยภาพของกลุ่มต่อต้านรัฐและช่วงสุดท้ายเป็นกรอบในการดิศเครดิตรือลดความน่าเชื่อถือของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบทั้งในเหตุการณ์ยิงผู้โดยสารรถตู้สาย เบตง-หาดใหญ่ และเหตุการณ์ยิงครูท้องแก่ ส่วนหนังสือพิมพ์มติชนได้วางกรอบไปในทิศทางของการนิยามเหตุการณ์โดยชี้ให้ตระหนักถึงความรุนแรงของการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างรัฐกับกลุ่มก่อการร้ายแบ่งแยกดินแดน ช่วงแรกในเหตุการณ์ปล้นปืนฯ มติชนวางกรอบไปในทิศทางของการคืนชีพของกลุ่มก่อการร้ายแบ่งแยกดินแดน ต่อมาเหตุการณ์จับกุมคนร้ายบุกสถานที่ราชการภายในมัสยิดกรือเซะ มติชนได้วางกรอบทักซิณสยบกลุ่มแบ่งดินแดน ต่อมาเมื่อเกิดเหตุการณ์สลายการชุมนุมที่ อ.ตากใบ มติชนนำเสนอข่าวไปในทิศทางการศึกษาการใช้ความรุนแรงของรัฐ หลังเหตุการณ์จับนาวิกโยธินเป็นตัวประกัน การวางระเบิดภายใน อ. หาดใหญ่ จ.สงขลา และเหตุการณ์ยิงครูท้องแก่มติชนได้วางกรอบไปในทิศทางของสันติภาพและการ

แสวงหาหนทางแก้ไขปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นเป็นหลัก

ขณะที่ศูนย์ข่าวอิศรา ได้ะข่าวภาคใต้ได้วางกรอบอธิบายความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปในทิศทางของการสร้างพลังเชื่อมร้อยผู้คนเพื่อหาหนทางแก้ไขปัญหาโดยใช้กรอบของมนุษยธรรมและความสงบสุขเป็นกรอบหลัก ซึ่งคล้ายกับสำนักข่าวอาแมนที่วางกรอบไปในทิศทางเพื่อแสวงหาหนทางในการแก้ไขปัญห ความรุนแรงจากความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชาวมลายูมุสลิม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ต้องการแบ่งแยกดินแดนจากรัฐไทย โดยใช้กรอบมนุษยธรรมและสันติภาพ ความสงบสุขเป็นกรอบหลัก

ส่วนการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำเสนอข่าวความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้พบว่าปัจจัยด้านโครงสร้างองค์กรสื่อมีอิทธิพลมากที่สุด ส่วนปัจจัยด้านเทคนิคคุณสมบัติของสื่อปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยด้านข่าวเป็นปัจจัยรองลงมา ปัจจัยด้านตัวบุคคล ปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อการวางกรอบเนื้อหาข่าวของสื่อค่อนข้างน้อย จากการประมวลทัศนะของผู้มีส่วนได้เสียและผู้เกี่ยวข้อง กับเหตุการณ์พบว่าการวางกรอบเนื้อหาข่าวความรุนแรงจากความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของสื่อมวลชนที่สร้างสรรค์ในเชิงเนื้อหา ก่อนการวางกรอบเพื่อนิยามเหตุการณ์สื่อต้องมีความรู้เพียงพอ ละเอียดรอบคอบแยกแยะเหตุการณ์ ความรุนแรงก่อน การวางกรอบเพื่อชี้ให้เห็นปมสาเหตุของความรุนแรงเป็นสิ่งที่สื่อควรทำมากกว่าการรายงานสถานการณ์รายวันทั้งนี้ต้องใช้เทคนิคการเจาะข่าวเชิงลึก ทำข่าวเชิงสืบสวน สืบสวนหาข้อมูลในพื้นที่อย่างรอบด้าน ส่วนการวางกรอบเพื่อตัดสินทางจริยธรรมต้องมอง

ทุกฝ่ายด้วยจิตใจที่ดีที่มีความเข้าใจอยู่บนหลักฐานอย่าใช้ความรู้สึก แยกแยะหว่างข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์กับข้อคิดเห็น ไม่ทำให้เกิดความแตกแยกในสังคมและรับผิดชอบต่อสังคม ส่วนกรอบในการเสนอทางออกให้กับสังคมควรให้กำลังใจทุกฝ่าย อย่าชี้นำชัดเจน มีทางเลือกหลากหลายต้องติดตามประเมินผลแนวทางการแก้ไขที่ได้ดำเนินการไปแล้วและหลีกเลี่ยงการให้ข้อมูลด้านเทคนิคที่ส่งผลกระทบต่อการแก้ไขสถานการณ์

การอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์กรอบเนื้อหาข่าวของสื่อเกี่ยวกับความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยตามแนวทางของ Robert Entman ได้สะท้อนภาพการรับรู้เหตุการณ์ความรุนแรงของสังคมไทย โดยในการวางกรอบของสื่อกระแสหลักในช่วงแรกถูกตีความไปในทิศทางของการก่อการร้ายผ่านการพาดหัวข่าวและการนำเสนอข่าวในทิศทางนี้ซ้ำๆ เนื่องจากเป็นความรุนแรงขนาดใหญ่ต่อรัฐบาลที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน การวาดภาพความรุนแรงที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยซึ่งมีประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลามจำนวนมากในพื้นที่ถูกเชื่อมโยงกับการก่อการร้ายเนื่องจากได้รับอิทธิพลจากกระแสการต่อต้านการก่อการร้ายสากลในระดับโลกที่มีองค์กรมุสลิมเข้าไปเกี่ยวข้อง สื่อวางกรอบความรุนแรงโดยการสร้างความจริงจากเหตุการณ์บางแง่มุมและวาทกรรมของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง ขนชั้นปกครองที่ได้ตีความเหตุการณ์และวางแผนผังความคิดเป็นลำดับลดหลั่นกันไปผ่านสื่อมวลชนและประชาชนในสังคมเป็นลำดับสุดท้ายซึ่งเป็นไปตาม Cascade Model

ของ Entman การวางกรอบเพื่อบอกแนวทางแก้ปัญหาให้กับสังคมมีทิศทางที่ได้ตอบจุดต้นและมาจากนโยบายของรัฐ สะท้อนภาพให้เห็นความเป็นไปในสังคมไทยที่ขนชั้นปกครองมีความสัมพันธ์ที่ดีและมีอิทธิพลต่อการนำเสนอข่าวของสื่อกระแสหลัก รัฐบาลเลือกใช้พลังอำนาจ การปฏิบัติการทางทหารดำเนินการต่อการแก้ไขปัญหาทางการเมืองที่เกิดความรุนแรงขึ้นในระยะแรก ขณะที่ความรุนแรงยังมีอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลมีนโยบายจำกัดระดับความรุนแรงให้เป็นเรื่องภายในประเทศป้องกันการแทรกแซงจากต่างชาติและแยกกลุ่มก่อเหตุจากองค์กรมุสลิมในระดับโลก จึงได้วางกรอบในการทำความเข้าใจเหตุการณ์รุนแรงใหม่ว่าเป็นการก่อความไม่สงบโดยผ่านสื่อมวลชนกระแสหลัก ในปี 2549 เป็นต้นมา มีการเปลี่ยนแปลงผู้นำทางการเมืองและนโยบายในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี เปลี่ยนแนวทางจากการตอบโต้จุดต้นเป็นขอโทษประชาชนและดำเนินนโยบายพระราชทาน เข้าถึง เข้าใจ พัฒนา ควบคู่ไปกับการบังคับใช้กฎหมาย ประกอบกับภาคส่วนต่างๆ ของสังคมเริ่มมีบทบาทในการเคลื่อนไหวเพื่อร่วมเสนอแนวทางแก้ไขปัญหให้กับรัฐบาลเนื่องจากความรุนแรงมีแนวโน้มยืดเยื้อ การวางกรอบความรุนแรงของสื่อกระแสหลักอย่างหนังสือพิมพ์มติชนจึงเพิ่มทิศทางของสันติภาพและความสงบสุขปรากฏขึ้น อย่างไรก็ตามสื่อกระแสหลักของไทยวางกรอบความรุนแรงในบทบาทการนิยามเหตุเพื่ออธิบายเหตุการณ์ตามการตีความของผู้นำทางการเมืองและขนชั้นปกครองมากกว่าการวางกรอบเพื่อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหให้กับสังคม

ส่วนการวางกรอบความรุนแรงของสื่อใหม่ ได้แก่ เว็บไซต์ศูนย์ข่าวอิศราและ

สำนักข่าวอาฆามาน ซึ่งเกิดขึ้นในภายหลังเหตุการณ์ความรุนแรง ได้ให้ความสำคัญกับการวางกรอบในบทบาทหน้าที่วิเคราะห์สาเหตุและการแก้ไขสถานการณ์ความรุนแรงเป็นหลัก โดยมีแนวทางเรื่องสันติภาพและการให้ประชาชนมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ สื่อเว็บไซต์ได้สร้างความจริงในแง่มุมที่แตกต่างจากสื่อกระแสหลักโดยเน้นมุมมองที่ถูกสื่อกระแสหลักมองข้ามไม่นำเสนอ ปฏิเสธแนวคิด Cascade Model ของ Robert Entman โดยไม่ได้นำเสนอกรอบที่มาจากชนชั้นปกครองเป็นหลักแต่หันมาตีความและวางแผนผังในการอธิบายความรุนแรงใหม่จากประสบการณ์และภาพที่อยู่ในใจของประชาชนในพื้นที่สะท้อนภาพการดิ้นรนต่อสู้ของมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยในการต่อสู้ทางการเมืองกับรัฐบาลที่มีอำนาจในสังคม แม้ว่าแนวทางการวางกรอบข่าวของสื่อทางเลือกอย่างเว็บไซต์จะใช้กรอบในการวิเคราะห์และเสนอทางแก้ไขปัญหาให้กับสังคมมากกว่าสื่อหนังสือพิมพ์แต่ก็ไม่สามารถสรุปได้ว่าจะเป็นหนทางที่ดีที่สุดในการนำไปสู่การแก้ปัญหาความรุนแรงหากไม่สะท้อนกรอบนโยบายและการประเมินผลการแก้ปัญหาของรัฐบาล

การวางกรอบเพื่ออธิบายความรุนแรงที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์เดียวกันของสื่อหนังสือพิมพ์และสื่อเว็บไซต์มีความแตกต่างกันทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจัยด้านโครงสร้างองค์กรสื่อเป็นตัวกำหนดการวางกรอบที่สำคัญ แต่ละองค์กรสื่อต้องกำหนดทิศทางว่าจะใช้กรอบในบทบาทหน้าที่ใดเพื่ออธิบายความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างไรเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรืออัตลักษณ์ความเป็นตัวตนขององค์กรสื่ออื่นๆ และกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่หล่อหลอมสื่อมวลชนแต่ละบุคคลจากการศึกษาพบว่าการวางกรอบความ

รุนแรงของสื่อบ่อยครั้งที่ไม่ตรงกับโครงสร้างแผนผังภายในใจของสื่อแต่ละบุคคล เนื่องจากสื่อไม่สามารถกำหนดกรอบในการอธิบายความรุนแรงได้เอง แต่ต้องอาศัยวาทกรรมของผู้นำทางการเมืองและเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางด้านการเมืองด้วยทั้งสิ้น ในการวางกรอบเนื้อหาข่าวแม้จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกรอบภายในใจของสื่อแต่ละบุคคลซึ่งมีเรื่องของสังคมและวัฒนธรรมมาเกี่ยวข้องแต่ปัจจัยภายในตัวบุคคลกลับมีอิทธิพลน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยภายนอก

ความจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเช่นไรไม่สำคัญเท่าคนในสังคมรับรู้อย่างไร แต่ความขัดแย้งที่นำไปสู่ความรุนแรงมีโครงสร้างที่ซับซ้อน เกิดความไม่สมดุลระหว่างสองหรือสามฝ่าย ดังนั้นสื่อที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดความคิดและการรับรู้ของคนในสังคมผ่านการวางกรอบเนื้อหาข่าว ต้องตระหนักระมัดระวังและมีความรอบคอบ การวางกรอบโดยอาศัยคุณค่าองค์ประกอบของข่าวเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอต้องแสวงหาความจริงในเชิงลึกให้ได้หลายแง่มุมรอบด้าน สมดุล มีความรับผิดชอบต่อผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการวางกรอบเนื้อหาข่าว ดังนั้นควรหลีกเลี่ยงแง่มุมที่ส่งผลต่อการแก้ไขสถานการณ์และเสนอกรอบที่ทำหน้าที่ในการเสนอทางออกให้กับสังคม

ข้อเสนอแนะ

1. การวางกรอบเนื้อหาข่าวของสื่อหนังสือพิมพ์ นอกจากจะสะท้อนการให้ความหมาย การวิเคราะห์สาเหตุปัญหาของความรุนแรงจากความขัดแย้งของผู้นำทางการเมืองและชนชั้นปกครองแล้ว หากสื่อหนังสือพิมพ์เพิ่มการวางกรอบที่มาจากประชาชนในพื้นที่หรือคู่ขัดแย้งกับรัฐรวมทั้งวางกรอบในบทบาทเสนอ

ทางออกในการแก้ไขปัญหาก็จะเป็นการถ่วงดุล ข้อมูลให้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและนำไปสู่การลดปัญหาความรุนแรงในพื้นที่ได้มากขึ้น

2. การวางกรอบเนื้อหาข่าวของสื่อทางเลือก อย่างเว็บไซต์จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม และสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหอย่างแท้จริงมากขึ้นหากนำเสนออย่างรอบด้าน ครอบคลุม รวมทั้งการนำเสนอกรอบข่าวที่มีทิศทางประเมินผลการแก้ปัญหของรัฐที่ได้ดำเนินการไปแล้ว

3. ในเชิงปฏิบัติ องค์กรสื่อและสมาคมวิชาชีพสื่อ น่าจะรณรงค์และผลักดันแนวทางในการรายงานข่าวแบบสื่อสันติภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมบทบาทของสื่อมวลชนในการการรายงานข่าวต่อสถานการณ์วิกฤติให้มีประโยชน์ และมีคุณค่าต่อสังคม ทั้งในสื่อกระแสหลักและสื่อทางเลือก

4. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัย การศึกษา สื่อกระแสหลักประเภทสื่อโทรทัศน์ซึ่งมีผู้รับสารจำนวนมากและมีอิทธิพลต่อผู้รับสารในจังหวัดชายแดนภาคใต้ น่าจะสามารถสะท้อนการวางกรอบเนื้อหาข่าวความรุนแรงจากความขัดแย้งได้มากขึ้น และเพื่อให้เห็นภาพรวมของกระบวนการในการวางกรอบเนื้อหาข่าวของสื่อมวลชนน่าจะมีการศึกษาการรับรู้กรอบเนื้อหาข่าวของผู้รับสาร (Audience Frame) ด้วยว่า สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกับกับการกำหนดกรอบเนื้อหาข่าวของสื่อ (Media Frame) หรือไม่ สำหรับการศึกษากการวางกรอบเนื้อหาข่าวของสื่อมวลชน เป็นสิ่งที่น่าประยุกต์ใช้กับการศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาปรากฏการณ์ที่สำคัญในเรื่องต่างๆ ของสังคมไทยในอนาคต ซึ่งจะสามารถสะท้อนถึงบทบาทการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในสถานการณ์ต่างๆ ได้ว่าเป็นอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณะ วัชรเทศ. (2552). สื่อมวลชนกับการต่อต้านการก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้. (เอกสารวิจัย). กรุงเทพฯ : วิทยาลัยเสนาธิการทหารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.
- นุวรรณ ทับเที่ยง (2550).ผลกระทบของการสื่อสารมวลชน : ทักษะคติของประชาชนในเขตสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อการนำเสนอข่าวเหตุการณ์ไม่สงบ (รายงานการวิจัย). ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- วลักษณ์มล จ่างมล. (2550). สื่อเพื่อสันติภาพ จริยธรรม การจัดการ และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา. (รายงานการวิจัย). ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- สมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย. (2552). คู่มือรายงานข่าวในสถานการณ์ความขัดแย้ง. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- พีระ จิรโสภณ. (2551). “นายประจักษ์ข่าวสารในอุดมคติ. ” หนังสือครบรอบ 11 ปี สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ หน้า 15-20 .
- Baran ,Stanley J. & Dennis K. Davis . (2006). **Mass Communication Theory Foundation Ferment and Future.** CA.,Malloy Inc.
- McCombs , Maxwell (2004). **Setting the Agenda.** Cornwall, Uk. : MPG Books, Bodmin.
- McCombs , Maxwell & S.I. Ghanem . (2001).“The Convergence of Agenda Setting and Framing” In S.D. Resse ,O.H. Gandy , and A.E. Grant (eds.) **Framing Public Life: Perspective on Media and Our Understanding of the Social World.** Mahwah,NJ : Erlbaum.
- Entman ,Robert M. (1993). “ Framing : Towards Clarification of Fractured Paradigm”. **Journal of Communication,43,4.** pp.51-58
- Entman , Robert M. (2003). “ Cascading Activation : Contesting the White House’s Frame After 9/11” **Political Communication,** 20 pp 415-432.
- McCombs, M., & Shaw, D.L. (1972). “The Agende Setting function of the mass media.” **Public Opinion Quarterly,36.** pp. 176-185.
- Bannavong ,Galina. (2005). **Framing of Newson Terrorism in Southeast Asian Newspapers.** MA.,Bangkok : The Bangkok University.

ระบบผู้นำแบบหลายเกณฑ์

จากข้อมูลแบบไฮบริด

A Multi-Criteria Recommendation
System based on Hybrid Profile

รศ.ดร. นุชรี เปรมชัยสวัสดิ์*

Assoc. Prof. Dr. Nucharee Premchaiswadi*

*คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยบูรพา

*Faculty of Information Technology, Dhurakij Pundit University

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอระบบผู้แนะนำแบบหลายเกณฑ์ด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูลความชอบของผู้ใช้โดยทางอ้อมเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดจากการรวบรวมจากผู้ใช้โดยตรง เนื่องจากการรวบรวมข้อมูลความชอบจากผู้ใช้ที่มีต่อไอเทมโดยตรงด้วยการให้ผู้ให้คะแนนแต่ละคุณลักษณะของไอเทมนั้น ในระบบผู้แนะนำแบบหลายเกณฑ์ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ใช้เป็นอย่างมากและอาจนำไปสู่ความไม่สอดคล้องกันระหว่างข้อมูลความชอบที่ผู้ให้ที่มีต่อแต่ละคุณลักษณะของไอเทมกับความชอบโดยรวมที่มีต่อไอเทมนั้น บทความนี้นำเสนอวิธีการรวบรวมข้อมูลแบบไฮบริดจากข้อมูลเดิมที่มีอยู่แล้ว ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอนคือ 1) รวมข้อมูลความชอบที่ผู้ให้ที่มีต่อไอเทมโดยรวมเข้ากับข้อมูลคุณลักษณะของไอเทม 2) หา global criteria weights ที่อธิบายถึงความชอบของผู้ใช้ที่มีต่อคุณลักษณะโดยทั่วไปในไอเทมนั้น แทนที่จะพิจารณาจากความชอบโดยรวมเพียงอย่างเดียว 3) ทำการวิเคราะห์และสร้างเป็นข้อมูลความชอบของผู้ใช้ที่มีต่อแต่ละคุณลักษณะของไอเทม 4) ทำการวัดค่าระดับความเข้มข้นของแต่ละคุณลักษณะที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาของไอเทม จากนั้นนำข้อมูลเหล่านี้มาใช้ในการแนะนำไอเทมที่เหมาะสมที่สุดให้กับผู้ใช้เป็นรายเฉพาะบุคคล

คำสำคัญ : ระบบผู้แนะนำ, หลายเกณฑ์, เกณฑ์เดียว, ความชอบ,

Collaborative Filtering, Content-based, Hybrid method

Abstract

This paper proposes a “Multi-criteria Recommender” system based on explicit gathering of users’ preferences. Normally within data gathering process, a user is asked to rate different aspects of an item founded on a sliding scale explicitly. However, individual’s preferences on each aspect of item may conflict with other preferences. To overcome such conflicts and limitations, we proposed a “Hybrid Method” derived from gathering of previous data profiles. The method creates a hybrid profile through combination of user-item data and item-related data. Having the calculated aggregated data, we can allocate global criteria weights to preferences of users. Despite of other methods, we did not use overall rating method at all. Instead, we tried to localize the obtained weights for each individual user. Consequently, the system applies the allocated weights in a way to recommend appropriate calculated items for each individual user.

บทนำ

ระบบผู้แนะนำเป็นระบบที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือผู้ใช้ในการคัดกรองสิ่งที่สนใจหรือพึงพอใจจากสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก และได้มีการนำไปประยุกต์ใช้กับงานด้านต่างๆ เช่น การแนะนำหนังสือ, แนะนำบทความข่าว (Marlin, 2003; Rosset et al., 2002) เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการนำมาใช้ในเชิงธุรกิจ เช่น การแนะนำสินค้าต่าง ๆ ใน Amazon (Linden et al., 2003), และการแนะนำภาพยนตร์ ใน MovieLens (Miller et al., 2003) เป็นต้น ระบบผู้แนะนำแบบดั้งเดิมส่วนใหญ่จะอธิบายความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อไอเทม (item: สิ่งใดสิ่งหนึ่ง) ด้วยค่าคะแนนความชอบโดยรวม (overall rating) ซึ่งแสดงในรูปของตัวเลขที่มีค่าอยู่ในช่วงที่แน่นอน เช่น 1 หมายถึง พึงพอใจน้อยที่สุด และ 5 หมายถึง พึงพอใจมากที่สุด เป็นต้น ระบบผู้แนะนำแบบนี้จึงถูกพิจารณาว่าเป็นระบบผู้แนะนำแบบเกณฑ์เดียว (single-criteria) ในขณะที่ระบบผู้แนะนำสมัยใหม่พยายามที่จะทำความเข้าใจและอธิบายความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อไอเทมโดยพิจารณาจากความชอบของผู้ใช้ที่มีต่อคุณลักษณะต่างๆ ของไอเทมซึ่งโดยทั่วไปจะมีมากกว่าหนึ่งคุณลักษณะ ระบบผู้แนะนำเหล่านี้จะถูกพิจารณาว่าเป็นระบบผู้แนะนำแบบหลายเกณฑ์ (multi-criteria) อย่างไรก็ตามก่อนที่จะระบบผู้แนะนำแบบหลายเกณฑ์จะสามารถให้บริการผู้ใช้ได้ จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลตอบกลับจากผู้ใช้ซึ่งสะท้อนให้เห็นรสนิยมความชอบของเขาที่มีต่อคุณลักษณะต่าง ๆ เพื่อนำมาทำการวิเคราะห์โดยทั่วไปข้อมูลเหล่านี้ได้มาจากการสอบถามความเห็นจากผู้ใช้โดยตรง (explicitly) ด้วยการกำหนดให้ผู้ให้คะแนนความชอบของเขาที่มีต่อแต่ละคุณลักษณะของไอเทมที่เขาเคยเห็น

หรือบริโคมมาแล้ว วิธีการดังกล่าวนำไปสู่ปัญหาที่เรียกว่า intrusiveness problem (Joseph et al. 1997, Douglas and Kim 1998; Middleton et al. 2004; Gediminas and Kwon 2007) กล่าวคือ ผู้ใช้อาจรู้สึกไม่สะดวกที่จะต้องให้คะแนนคุณลักษณะต่างๆ ของแต่ละไอเทมที่มีมากกว่าหนึ่งคุณลักษณะ (Jung 2001; Kellar et al. 2004) เนื่องจากเป็นเรื่องของความรู้สึก ยิ่งไปกว่านั้นผู้ใช้อาจให้ข้อมูลตอบกลับที่ไม่ได้สะท้อนให้เห็นถึงความชอบที่แท้จริงของพวกเขาเลยก็ได้ (Lee et al. 2008; Palanivel and Sivakumar 2010) ปัญหาต่างๆ เหล่านี้นำไปสู่ความไม่สอดคล้องกันระหว่างข้อมูลความชอบของผู้ใช้ที่มีต่อแต่ละคุณลักษณะ (individual attribute rating) กับ ความชอบโดยรวมที่มีต่อไอเทมนั้นๆ ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการที่จะใช้ประโยชน์จากข้อมูลตอบกลับดังกล่าว

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงได้นำเสนอกรอบวิธีการรวบรวมข้อมูลความชอบของผู้ใช้ที่มีต่อคุณลักษณะต่างๆ ของไอเทมโดยทางอ้อม เพื่อสนับสนุนการพัฒนาหรือการขยายขีดความสามารถของระบบผู้แนะนำจากเดิมที่เป็นแบบเกณฑ์เดียวไปเป็นแบบหลายเกณฑ์โดยพยายามที่จะลดปัญหา intrusiveness ให้เหลือน้อยที่สุด

ระบบผู้แนะนำ (Recommender Systems)

ระบบผู้แนะนำเกี่ยวข้องกับการพยายามที่จะทำนายว่าผู้ใช้จะให้คะแนนความชอบต่อสิ่งที่ถูกแนะนำนั้นๆ อย่างไร ซึ่งกระบวนการทำงานดังกล่าวได้ถูกจำแนกออกเป็นสองขั้นตอน (Burke, 2002) คือขั้นตอนการทำนาย (prediction phase) และขั้นตอนการแนะนำ (recommendation phase) ในขั้นตอนการ

ทำนาย ข้อมูลเกี่ยวกับความชอบของผู้ใช้ที่มีต่อไอเทมที่ผู้ใช้เคยเห็นหรือเคยใช้ และข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของไอเทมเองที่มีอยู่ในระบบ จะถูกนำมาวิเคราะห์เพื่อทำนายค่าคะแนนความชอบของผู้ใช้ที่จะมีต่อไอเทมอื่นๆ ที่ผู้ใช้ยังไม่เคยเห็นหรือใช้มาก่อน ผลลัพธ์ที่ได้จากขั้นตอนการทำนายจะถูกนำมาใช้ในขั้นตอนการแนะนำ โดยจะมีการจัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่จะแนะนำตามค่าที่ทำนายได้จากมากไปหาน้อย และสร้างรายการของไอเทมที่จะแนะนำให้กับผู้ใช้เพื่อให้ผู้ใช้ทำการตัดสินใจเลือกต่อไป ซึ่งการนำเสนอเช่นนี้สามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น นำเสนอเฉพาะสิ่งที่มีค่าทำนายสูงๆ (Top-N recommendations) เป็นต้น

โดยทั่วไปวิธีการแนะนำที่ใช้ในระบบผู้แนะนำสามารถจำแนกได้เป็นสองวิธีพื้นฐานคือ Content-based และ Collaborative Filtering สำหรับวิธี Content-based จะเลือกแนะนำโดยพิจารณาจากคุณลักษณะของไอเทมที่จะแนะนำว่ามีความคล้ายคลึงกับคุณลักษณะของไอเทมที่ผู้ใช้ปัจจุบันเคยเห็นหรือเคยบริโภคมาก่อน และผู้ใช้ได้ให้ข้อมูลตอบกลับเป็นคะแนนความชอบที่ค่อนข้างสูง โดยทั่วไปวิธีการแนะนำแบบ content-based จะเลือกแนะนำไอเทมที่มีคุณลักษณะต่างๆ คล้ายกับไอเทมที่ผู้ใช้ปัจจุบันเคยชอบมาแล้ว วิธีการนี้ต้องการข้อมูลที่ค่อนข้างสมบูรณ์จำนวนมากที่สามารถใช้ในการอธิบายคุณลักษณะของไอเทมได้ เป็นที่น่าสังเกตว่าวิธีการดังกล่าวประสบผลสำเร็จอย่างดีในระบบแนะนำที่ไอเทมต่างๆ ที่ถูกอธิบายด้วยข้อมูลที่เป็นข้อความ (textual information) เนื่องจากระบบจะสามารถตีความหรือเข้าใจได้อย่างอัตโนมัติ เช่น ระบบผู้แนะนำหนังสือ หรือแนะนำหน้า web เป็นต้น อย่างไรก็ตาม วิธี

การ content-based นั้นไม่เหมาะสมกับระบบที่ไอเทมที่ถูกอธิบายด้วยข้อมูลที่ไม่ได้อยู่ในรูปข้อความ เช่น เพลง, วิดีโอ และ ภาพยนตร์ เป็นต้น

ส่วนวิธี Collaborative Filtering จะเลือกแนะนำสิ่งที่ผู้ใช้คนอื่นๆ ในระบบที่มีลักษณะความชอบคล้ายคลึงกับผู้ใช้ปัจจุบันมากๆ และผู้ใช้เหล่านี้ได้ให้คะแนนความชอบต่อไอเทมนั้นไว้ค่อนข้างสูง ในขณะที่ผู้ใช้ปัจจุบันยังไม่เคยใช้ไอเทมนั้นมาก่อน โดยทั่วไปในวิธีแนะนำแบบ collaborative filtering แบบดั้งเดิมนั้น จะพิจารณาความชอบที่คล้ายคลึงกันระหว่างผู้ใช้จากค่าความชอบโดยรวมที่ผู้ใช้กำหนดให้กับไอเทมต่างๆ ร่วมกัน ยกตัวอย่างเช่น ในระบบแนะนำภาพยนตร์ เป็นต้น โดยทั่วไปแล้วจำนวนของภาพยนตร์จะมีปริมาณสูงกว่าจำนวนภาพยนตร์ที่ผู้ใช้เคยดูอยู่ค่อนข้างมาก เมื่อเทียบกันทำให้ในบางครั้งมีความเป็นไปได้มากที่ระบบจะไม่สามารถคำนวณค่าความคล้ายคลึงกันระหว่างผู้ใช้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ผู้ใช้ปัจจุบันเลือกดูแต่ภาพยนตร์ที่ไม่ค่อยมีหรือไม่เคยมีผู้ใช้คนอื่น ๆ เลือกดูมาก่อนเลยในระบบ ส่งผลให้ระบบไม่สามารถแนะนำภาพยนตร์ให้แก่ผู้ใช้ปัจจุบันคนนั้นได้ หรือหากแนะนำได้ ความถูกต้องก็จะไม่ดีนัก ปัญหาดังกล่าวถูกเรียกว่า sparsity problem ซึ่งถือเป็นปัญหาหลักของระบบผู้แนะนำที่ใช้วิธีการแนะนำแบบ Collaborative filtering

นอกจากสองวิธีพื้นฐานที่กล่าวมาแล้ว ยังมีวิธีการแนะนำแบบอื่นที่ถูกพัฒนาขึ้นอีกหลายวิธี เช่น Demographic based (Pazzani, 1999) ซึ่งถูกจัดอยู่ในประเภทเดียวกันกับวิธีการพื้นฐาน Collaborative Filtering เนื่องจากใช้หลักการเดียวกัน แต่จะต่างกันที่

Demographic based นั้นเปรียบเทียบความคล้ายคลึงกันของผู้ใช้โดยพิจารณาจากข้อมูลส่วนตัวพื้นฐาน เช่น อายุ, เพศ, และ อาชีพ เป็นต้น ในขณะที่ Collaborative Filtering พิจารณาจากข้อมูลพฤติกรรมการแสดงความคิดเห็นต่อไอเทมต่างๆ ที่ผู้ใช้เคยบริโภค ส่วนวิธีการแนะนำแบบ Knowledge based (Burke, 2002) นั้นจะคล้ายกันกับ Content-based แต่จะพิจารณาจับคู่ระหว่างข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของไอเทมและลักษณะของผู้ใช้ปัจจุบันประกอบกัน

อย่างไรก็ตาม วิธีการแนะนำแบบต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วมีข้อดีและข้อเสียต่างกันไป ดังนั้นนักวิจัยหลายท่านได้พยายามพัฒนาวิธีการใหม่ๆ โดยการนำเอาเทคนิควิธีการต่างๆ เหล่านี้มาผสมผสานกันเพื่อให้ได้ข้อดีและกำจัดข้อเสียบางอย่างออกไป วิธีการแบบผสมผสานเหล่านี้เรียกว่า Hybrid approaches รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการผสมผสานนี้ได้มีการศึกษาเชิงสำรวจและอธิบายอย่างมากในการศึกษาของ Burke (2002,2007)

ระบบผู้แนะนำแบบเกณฑ์เดียวและหลายเกณฑ์

ระบบผู้แนะนำที่ใช้ค่าคะแนนความชอบโดยรวมเพียงอย่างเดียวเรียกว่าระบบผู้แนะนำแบบเกณฑ์เดียว ส่วนระบบผู้แนะนำที่พยายามอธิบายความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อไอเทมโดยพิจารณาจากความชอบที่ผู้ใช้มีต่อคุณลักษณะต่างๆ ของไอเทมที่มีมากกว่าหนึ่งคุณลักษณะเรียกว่าระบบผู้แนะนำแบบหลายเกณฑ์ (multi-criteria) นักวิจัยหลายท่านเชื่อว่าการพิจารณาเพียงแค่ค่าความชอบโดยรวมของผู้ใช้ที่มีต่อไอเทมเพียงอย่างเดียว นั้น ไม่เหมาะสมในการทำนายอีกต่อไป (Alexander, 2005;

Gediminas and Youngok, 2007) เนื่องจากว่าในความเป็นจริงแล้ว การพิจารณาตัดสินใจเลือกไอเทมที่เหมาะสมของผู้ใช้ มักจะพิจารณาจากข้อมูลคุณลักษณะต่างๆ ของแต่ละไอเทม ดังนั้น การที่ระบบได้เรียนรู้และทำความเข้าใจกับข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้สามารถทำนายและแนะนำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Lee et al., 2002; Gediminas et al., 2011)

แม้ว่าวิธีการแนะนำแบบหลายเกณฑ์จะได้มีการศึกษาและใช้งานกันมาบ้างแล้ว แต่ส่วนใหญ่เป็นเพียงการค้นหาไอเทมที่เหมาะสมที่สุดสำหรับคนทั่วไป ไม่ใช่สิ่งที่เหมาะสมที่สุดเฉพาะบุคคล ตัวอย่างเช่น ระบบผู้แนะนำการท่องเที่ยวเฉพาะบุคคลที่ถูกพัฒนาโดยใช้เทคนิค case-based reasoning ที่แม้ว่าจะมีการจัดลำดับความสำคัญของคุณลักษณะต่างๆ เช่น สถานที่ (location), กิจกรรม (activities) และ บริการต่างๆ (services) แต่ก็เป็นการจัดลำดับความสำคัญตามความนิยมของนักท่องเที่ยวทั่วไป โดยอาศัยข้อมูลการท่องเที่ยวที่ผ่านมา (Ricci and Werthner, 2002) คุณลักษณะต่างๆ ของไอเทม ไม่ได้ถูกพิจารณาว่าเป็นเกณฑ์ที่ผู้ใช้ๆ ในการตัดสินใจ และถึงแม้ว่าจะมีหลายๆ ระบบที่พยายามเปรียบเทียบ ไอเทมต่างๆ โดยพิจารณาการจัดลำดับความสำคัญหรือให้ค่าน้ำหนักของแต่ละคุณลักษณะของไอเทม (Lee et al., 2002) อย่างไรก็ตามค่าน้ำหนักเหล่านั้นเป็นค่าที่ผู้ใช้ทั้งหมดได้ร่วมกันกำหนดให้กับระบบเพื่อนำไปจัดลำดับไอเทมที่น่าสนใจเท่านั้น ดังนั้นการแนะนำสิ่งต่างๆ ให้กับผู้ใช้แต่ละคนจึงไม่แตกต่างกัน เนื่องจากเป็นการแนะนำสิ่งที่ดีที่สุดตามความเห็นของคนทั่วไป แทนที่จะแนะนำตามความชอบส่วนตัวของแต่ละบุคคล

Adomavicius et, al (2005) ได้เสนอวิธีการเปรียบเทียบความคล้ายคลึงกันระหว่างผู้ใช้สองวิธีคือ Aggregating Similarity และ การใช้ multidimensional distance metrics โดยพิจารณาเปรียบเทียบจากข้อมูลความชอบของผู้ใช้ที่มีต่อคุณลักษณะต่างๆ ของไอเทม แทนที่จะพิจารณาแค่เพียงความชอบโดยรวมของไอเทมเหมือนวิธีดั้งเดิม สำหรับวิธีแรก ความชอบของผู้ใช้ที่มีต่อคุณลักษณะของไอเทม จะถูกแยกออกมาคำนวณเป็นค่าความคล้ายคลึงกันระหว่างผู้ใช้บนพื้นฐานของคุณลักษณะนั้นๆ จากนั้นความคล้ายคลึงกันทั้งหมดที่คำนวณได้บนพื้นฐานของแต่ละคุณลักษณะเหล่านั้น จะถูกนำมาคำนวณรวมกัน (aggregation) อีกครั้ง เพื่อหาความคล้ายคลึงกันของผู้ใช้ที่เป็นผลลัพธ์สุดท้าย (Final similarity) สำหรับวิธีที่สองนั้น ค่าความชอบของผู้ใช้ที่มีต่อแต่ละคุณลักษณะของแต่ละไอเทมจะถูกแสดงเป็นแต่ละจุดใน $k+1$ มิติ (dimension space) และ ค่าทุกค่าใน $K+1$ มิติจะถูกคำนวณเป็นค่าระยะห่างระหว่างผู้ใช้ด้วยวิธีการคำนวณระยะห่างด้วยวิธีการต่างๆ เช่น Manhattan, Euclidean และอื่นๆ เป็นต้น จากนั้นก็แปลงกลับไปเป็นค่าความคล้ายคลึงกันระหว่างผู้ใช้

จากที่ยกตัวอย่างมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าในสภาพแวดล้อมของระบบผู้แนะนำแบบหลายเกณฑ์นั้น จำเป็นต้องรวบรวมข้อมูลความชอบของผู้ใช้ที่มีต่อคุณลักษณะต่างๆ ของไอเทม โดยระบบส่วนใหญ่จะอนุญาตให้ผู้ใช้สามารถกำหนดค่าคะแนนความชอบต่างๆ เหล่านั้นโดยตรง (explicitly) เพื่อเก็บเป็นข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการทำนายความพึงพอใจของผู้ใช้ในภายหลัง อย่างไรก็ตามการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการดังกล่าวมีผลกระทบต่อผู้ใช้ โดยผู้ใช้จะต้องประเมินความชอบของตนเอง และต้องใช้เวลาใน

การให้ข้อมูลกับระบบเพิ่มมากขึ้น จนอาจทำให้เกิดปัญหาที่เรียกว่า intrusiveness problem เมื่อเร็วๆ นี้ นักวิจัยกลุ่มหนึ่ง (Palanivel and Sivakumar, 2010) ได้เสนอวิธีการที่จะแก้ปัญหาดังกล่าว โดยนำข้อมูลความชอบของผู้ใช้ที่มีต่อคุณลักษณะต่าง ๆ ของไอเทม ที่ได้มีการรวบรวมไว้แล้วมาวิเคราะห์เพื่อคำนวณเป็นข้อมูลตอบกลับทางอ้อม (implicit relevance feedback) เพื่อที่จะสร้างเป็น user profile ใหม่ และนำมาใช้ในการแนะนำแบบหลายเกณฑ์ อย่างไรก็ตามข้อมูลที่ไดมาจากระบบดังกล่าว สนับสนุนเฉพาะวิธีการแนะนำแบบ Collaborative filtering เท่านั้น ดังนั้น งานวิจัยนี้ จึงไม่ได้มุ่งเน้นเพียงแค่การแก้ปัญหา intrusiveness problem เท่านั้น แต่ยังมุ่งเน้นการเพิ่มความสามารถของระบบที่จะสามารถสนับสนุนวิธีการแนะนำในแบบอื่น (Knowledge-based) ด้วย

การสร้างข้อมูลโดยรวมแบบไฮบริด (HYBRID PROFILING)

งานวิจัยได้เสนอวิธีการรวบรวมข้อมูลความชอบของผู้ใช้โดยทางอ้อมที่มีแนวคิดจากงานของพิทยาภิวิเชียร (Pittaya and Wichian, 2010) เพื่อแก้ปัญหาของวิธีการต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว แบบไฮบริดซึ่งประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอนคือ

1.รวมข้อมูลความชอบของผู้ใช้เข้ากับข้อมูลคุณลักษณะต่าง ๆ ของไอเทม

ขั้นตอนนี้เป็นการผนวกเอาข้อมูลความชอบโดยรวมของผู้ใช้เข้าที่มีต่อไอเทม (User-Item Rating: UIR) เข้ากับข้อมูลคุณลักษณะต่างๆ ของไอเทม (Item-Attributes Binary Values: IAB) ดังแสดงในตารางที่ 1 และ 2 ตามลำดับ ผลจากการผนวก UIR และ IAB เข้าด้วยกันจะได้เป็น

เมทริกซ์ใหม่เรียกว่า User-Item-Attribute Binary Value and Ratings (UIABR) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 1 User-Item Ratings (UIR)

	m1	m2	m3	m4	m5	m6	m7
u1	4	0	0	0	2	0	3
u2	0	2	0	4	0	4	0
u3	0	3	3	0	0	2	0
u4	0	3	0	4	0	0	3
u5	0	3	0	3	0	2	0

ตารางที่ 2 Item-Attribute values (IAB)

	Action	Advent	Drama	Horror	Sci-fi	War	Western
m1	1	1	0	0	0	0	1
m2	0	0	1	0	0	0	0
m3	0	0	0	1	1	0	0
m4	1	1	1	0	0	1	0
m5	1	0	0	0	0	0	0
m6	0	1	1	0	0	0	0
m7	1	0	0	0	0	1	1

จากตารางที่ 1 สมมติว่าในระบบผู้แนะนำภาพยนตร์มีผู้ใช้จำนวน 5 คน ($U = \{u1, u2, u3, u4, u5\}$) และมีภาพยนตร์จำนวน 7 เรื่อง ($I = \{m1, m2, m3, m4, m5, m6, m7\}$) ผู้ใช้สามารถที่จะแสดงความชอบโดยรวมที่มีต่อภาพยนตร์แต่ละเรื่องที่เขาเคยดูมาแล้วในลักษณะของค่าคะแนน ซึ่งมีค่าอยู่ในช่วง 1=ชอบน้อยสุด ถึง 5=ชอบมากที่สุด (0 หมายถึงผู้ใช้นั้นยังไม่เคยดูภาพยนตร์เรื่องนั้นมาก่อน) ดังแสดงในตารางที่ 1 ส่วนตารางที่ 2 อธิบายเกี่ยวกับเนื้อหาของภาพยนตร์ด้วยประเภทของภาพยนตร์ ในที่นี้สมมติว่าในระบบผู้แนะนำภาพยนตร์นี้มีประเภทภาพยนตร์ 7 ประเภท ($A = \{action,$

adventure, drama, horror, sci-fi, war, western\}) ภาพยนตร์แต่ละเรื่องจะถูกอธิบายด้วยคุณลักษณะของประเภทภาพยนตร์ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วภาพยนตร์แต่ละเรื่องอาจประกอบไปด้วยหลายประเภทภาพยนตร์

ตารางที่ 3 User-Item-Attribute Binary Value and Ratings (UIABR)

		Action	Advent	Drama	Horror	Sci-fi	War	Western	Overall
u1	m1	1	1	0	0	0	0	1	4
	m5	1	0	0	0	0	0	0	2
	m7	1	0	0	0	0	1	1	3
u2	m2	0	0	1	0	0	0	0	2
	m4	1	1	1	0	0	1	0	4
	m6	0	1	1	0	0	0	0	4
u3	m2	0	0	1	0	0	0	0	3
	m3	0	0	0	1	1	0	0	3
	m6	0	1	1	0	0	0	0	2
u4	m2	0	0	1	0	0	0	0	3
	m4	1	1	1	0	0	1	0	4
	m5	1	0	0	0	0	0	0	3
	m7	1	0	0	0	0	1	1	3
u5	m2	0	0	1	0	0	0	0	3
	m4	1	1	1	0	0	1	0	3
	m6	0	1	1	0	0	0	0	2

ตัวอย่างเช่น ภาพยนตร์เรื่องที่ 6 ถูกอธิบายด้วยประเภทภาพยนตร์ 2 ประเภทคือ adventure และ drama โดยทั่วไปข้อมูลเกี่ยวกับประเภทของภาพยนตร์นี้จะถูกแทนด้วยค่า 0=ไม่มีคุณลักษณะ และ 1=มีคุณลักษณะ ถ้าสังเกตให้ดีจะพบว่าใน UIR และ IAB จะมีข้อมูลเกี่ยวกับ id ของภาพยนตร์เหมือนกัน ดังนั้น เราจึงสามารถนำข้อมูลจากทั้งสองตาราง มารวมเข้าด้วยกันโดยอาศัย id ของภาพยนตร์ ดังแสดงในตารางที่ 3

2. คำนวณหาค่า global criteria weights ของผู้ใช้

ขั้นตอนนี้เป็นกรนำเอาข้อมูลผลลัพธ์ที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาทำการวิเคราะห์เพื่อคำนวณหาค่า global criteria weights ของผู้ใช้แต่ละคน ค่า global criteria weights ของผู้ใช้เป็นค่าที่แสดงความชอบเกี่ยวกับคุณลักษณะทั่วไป (เช่น ประเภทภาพยนตร์) ของภาพยนตร์ที่ผู้ใช้ชอบ เป็นความชอบที่ไม่ได้เฉพาะเจาะจง

ว่าจะดูภาพยนตร์เรื่องไหน ตัวอย่างเช่น ถ้าถามว่าคุณชอบดูภาพยนตร์แนวไหน เราอาจจะตอบว่าแนว action กับ adventure โดยที่ไม่ได้ระบุว่า เป็นภาพยนตร์เรื่องใด เป็นต้น เนื่องจากว่าโดยปกติถ้าคนเราชอบดูภาพยนตร์แนวไหนก็มักจะเลือกดูแนวที่ตัวเองชอบนั้นบ่อยๆ ดังนั้นเราสามารถระบุได้ว่าเราสนใจภาพยนตร์แนวไหนเป็นพิเศษ โดยพิจารณาจากค่าความถี่ในการเลือกดูภาพยนตร์แต่ละประเภคนั้นเอง ตัวอย่างเช่น จากข้อมูลของผู้ใช้คนที่ 4 ในตารางที่ 3 จะเห็นว่าเราได้เลือกชมภาพยนตร์ทั้งหมด 4 เรื่องคือ เรื่องที่ 2, 4, 5 และ 7 จากการสังเกตข้อมูลการชมภาพยนตร์ของเขา พบว่าภาพยนตร์ที่เขาเลือกชมบ่อยที่สุดจะเป็นแนว action ดังนั้นเราจึงพอสรุปในเบื้องต้นได้ว่าเขาชอบดูภาพยนตร์แนว action มากที่สุดเป็นต้น

โดยสรุป ค่า global criteria weights ของผู้ใช้สามารถคำนวณได้โดยนับจำนวนความถี่ของประเภทภาพยนตร์ที่ผู้ใช้เกี่ยวข้อง จากนั้น

จึงปรับเปลี่ยนค่าความถี่ของแต่ละประเภทของภาพยนตร์ให้อยู่ในช่วงค่าคะแนนระหว่าง 0 ถึง 1 ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการได้ ดังสมการที่ 8

$$g_{x,a} = h \sum_{i \in I_x} b_{i,a} \quad (8)$$

เมื่อกำหนดให้ I_x แทนเซตของภาพยนตร์ที่ถูกกำหนดค่าความชอบโดยผู้ใช้ x และให้ $b_{i,a}$ แทนค่าของแต่ละประเภทภาพยนตร์ของภาพยนตร์เรื่องที่ i โดยที่ $i = 1$ เป็นภาพยนตร์ประเภทนั้น, $0 =$ ไม่ใช่ภาพยนตร์ประเภทนั้น. สำหรับตัวคูณ h เป็นค่า normalization factor ซึ่งถูกนิยามไว้ดังสมการที่ 9 โดยที่ A_i จะแทนเซตของคุณลักษณะ (ประเภทภาพยนตร์) ของภาพยนตร์เรื่องที่ i

$$h = 1 / \max_{a \in A_i} \left(\sum_{i \in I_x} b_{i,a} \right) \quad (9)$$

ตัวอย่าง การคำนวณ global criteria weigh ของผู้ใช้คนที่ 4

$$g_{u4,action} = 3/3 = 1.0, g_{u4,adventure} = 1/3 = 0.333, g_{u4,drama} = 2/3 = 0.667 \\ g_{u4,war} = 2/3 = 0.667, g_{u4,western} = 1/3 = 0.333$$

ตารางที่ 4 แสดงค่า global criteria weights ของผู้ใช้ทั้งหมดที่ได้จากการคำนวณ ซึ่งตารางนี้ถูกเรียกว่า User-Attribute-Weights (UAW) จากตัวอย่างที่นำเสนอในข้างต้น เราสามารถอธิบายคุณลักษณะของผู้ใช้คนที่สองได้ด้วย global criteria weights ของเขา โดยสามารถเขียนในรูปของ vector ได้ ดังนี้ $g_{u4} = (1.0, 0.333, 0.667, 0, 0, 0.667, 0.333)$ ข้อมูลดังกล่าวอธิบายโดยสรุปได้ว่าเขาชอบภาพยนตร์ประเภท action มากที่สุด รองลงมาคือ drama ซึ่งสามารถวัดค่าออกมาเปรียบเทียบกับได้เป็นตัวเลขที่แสดงถึงระดับความสนใจของเขา

ตารางที่ 4 user-attribute-weights (UAW)

	Action	Advent	Drama	Horror	Sci-fi	War	Western
u1	1	0.333	0	0	0	0.333	0.667
u2	0.333	0.667	1	0	0	0.333	0
u3	0	0.5	1	0.5	0.5	0	0
u4	1	0.333	0.667	0	0	0.667	0.333
u5	0.333	0.667	1	0	0	0.333	0

3. คำนวณหาระดับความสนใจหรือค่าน้ำหนักที่ผู้ใช้แต่ละคนกำหนดให้กับแต่ละคุณลักษณะของไอเทม

ขั้นตอนนี้เป็นกรนำเอาข้อมูลที่ได้จาก ขั้นตอนที่ 1 และ 2 มาทำการวิเคราะห์เพื่อคำนวณหาระดับความสนใจหรือค่าน้ำหนักที่ผู้ใช้แต่ละคนกำหนดให้กับคุณลักษณะต่างๆ (ประเภทภาพยนตร์) ที่มีอยู่ในเนื้อหาของแต่ละไอเทม (ภาพยนตร์) ที่เกี่ยวข้อง โดยแนวคิดคือต้องการที่จะคำนวณหาความเห็นหรือความชอบของผู้ใช้แต่ละคนที่มีต่อแต่ละคุณลักษณะ (attribute rating) ของแต่ละไอเทม ในรูปของค่าคะแนน จากนั้นจึงทำการ normalize ค่าคะแนนเหล่านี้ให้อยู่ใน scale ระหว่าง 0 ถึง 1 เพื่อให้สามารถนำไปเปรียบเทียบกับค่า global criteria weights ของผู้ใช้ได้ในภายหลัง

ในขั้นต้นจะทำการสำเนาข้อมูลทั้งหมดใน UIABR ออกมาเป็นข้อมูลอีกชุดหนึ่งจากนั้นจะแทนค่าไบนารีที่เป็น 1 ในเมทริกซ์ดังกล่าวทั้งหมดด้วยค่า global criteria weights ของผู้ใช้แต่ละคนที่สอดคล้องตรงกัน โดยการนำเอาแต่ละค่าของ global criteria weights คูณกับค่าไบนารีที่ตรงกัน จากนั้นแปลงค่าที่คำนวณได้แต่ละค่าให้อยู่ในช่วง 0 ถึง 1 ด้วยการหารด้วยค่าคะแนนของประเภทภาพยนตร์ที่มีค่าสูงสุดดังแสดงในสมการที่ 10 โดยที่ $s_{x,i,a}$ แทนค่าระดับความสนใจ (weight) ของผู้ใช้ x ที่มีต่อคุณลักษณะ a ของไอเทมที่ i

$$s_{x,i,a} = \frac{b_{i,a} \cdot g_{x,a}}{\max_{a \in A_i}(b_{i,a} \cdot g_{x,a})} \quad (10)$$

จากนั้นเราก็สามารถคำนวณค่าความชอบของผู้ใช้ x ที่มีต่อคุณลักษณะ a ของไอเทมที่ i ด้วยการนำค่าที่ได้จากการคำนวณด้วยสมการที่ 10 มาคูณกับค่าความชอบโดยรวมที่ผู้ใช้งานกำหนดให้กับไอเทมนั้น ดังแสดงในสมการที่ 11 โดยที่ $rop_{x,i,a}$ เป็นค่าความชอบที่ผู้ใช้ x กำหนดให้กับคุณลักษณะ a ของไอเทมที่ i และ $r_{x,i}$ แทนค่าความชอบโดยรวมที่ผู้ใช้ x ที่ได้กำหนดให้กับไอเทม i

$$rop_{x,i,a} = s_{x,i,a} \cdot r_{x,i} \quad (11)$$

ตัวอย่างเช่น ผู้ใช้คนที่ 2 เลือกชมภาพยนตร์เรื่องที่ 6 ซึ่งประเภทของภาพยนตร์เป็นแนว drama และ adventure หลังจากที่เราแทนค่า binary ที่เป็น 1 ในข้อมูลของภาพยนตร์เรื่องที่ 6 ด้วยค่า global criteria weight ที่ตรงกันของผู้ใช้คนที่ 2 โดยใช้สมการที่ 10 แล้ว ก็สามารถที่จะคำนวณค่าความชอบที่ผู้ใช้คนที่ 2 จะกำหนดให้กับประเภทภาพยนตร์ต่างๆ (drama และ adventure) ซึ่งเป็นคุณลักษณะของ ภาพยนตร์เรื่องที่ 6 ได้โดยใช้สมการที่ 11 ดังนี้

$$\begin{aligned} rop_{u2,m6,drama} &= s_{u2,m6,drama} \cdot r_{u2,m6} = (1) \cdot (4) = 4 \\ rop_{u2,m6,adventure} &= s_{u2,m6,adventure} \cdot r_{u2,m6} = (0.667) \cdot (4) = 2.668 \end{aligned}$$

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ค่าที่คำนวณได้ดังกล่าวเป็นอิสระโดยไม่ขึ้นต่อ rating scale ของค่าความชอบที่กำหนดในระบบผู้แนะนำ เราจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนจากค่าความชอบที่มีค่าอยู่ในช่วงระหว่าง 1 ถึง 5 ไปเป็นค่าที่อยู่ในช่วงระหว่าง 0 ถึง 1 ซึ่งสามารถทำได้ด้วยสองขั้นตอน ขั้นตอนแรก เปลี่ยนค่าความชอบโดยรวม

ให้อยู่ในช่วง 0 ถึง 1 โดยการหารค่าดังกล่าวด้วยค่าสูงสุดของ rating scale (ในที่นี้คือ 5) ดังแสดงด้วยสมการที่ 12 จากนั้นนำค่าที่ได้ซึ่งเป็นค่าน้ำหนักหรือความสำคัญโดยรวม ไปคูณกับค่าน้ำหนัก หรือระดับความสนใจของผู้ใช้ x ที่มีต่อลักษณะ a ซึ่งเป็นส่วนประกอบของ item ที่ i ที่คำนวณมาจากสมการที่ 10 ดังแสดงด้วยสมการที่ 13

$$overall\ weight = r_{x,i,o} = r_{x,i} / maximum\ rating\ scale \quad (12)$$

$$wop_{x,i,a} = s_{x,i,a} \cdot overall\ weight \quad (13)$$

โดยที่ $wop_{x,i,a}$ คือค่าระดับความสนใจหรือน้ำหนักที่ผู้ใช้ x กำหนดให้กับคุณลักษณะที่ a ของ item i

ตัวอย่างเช่น สมมติว่าในระบบผู้แนะนำภาพยนตร์กำหนดให้ใช้ rating scale อยู่ในช่วง 1 ถึง 5 ค่าระดับความสนใจหรือค่าน้ำหนักที่ผู้ใช้คนที่ 2 กำหนดให้กับแต่ละคุณลักษณะ (drama และ adventure) ของภาพยนตร์เรื่องที่ 6 สามารถคำนวณได้ดังนี้

$$wop_{u2,m6,drama} = (1) \cdot (4/5) = 0.8$$

$$wop_{u2,m6,adventure} = (0.667) \cdot (4/5) = 0.534$$

ตารางที่ 5 แสดงให้เห็นระดับความสนใจหรือน้ำหนักทั้งหมดที่ผู้ใช้แต่ละคนกำหนดให้กับคุณลักษณะต่างๆ ของภาพยนตร์แต่ละเรื่องที่เขาเคยชมแล้ว

ตารางที่ 5 user-item-attribute weights (UIAW)

		Action	Advent	Drama	Horror	Sci-fi	War	Western	Overall
u1	m1	0.800	0.266	0	0	0	0	0.534	0.8
	m5	0.400	0	0	0	0	0	0	0.4
	m7	0.600	0	0	0	0	0.200	0.400	0.6
u2	m2	0	0	0.400	0	0	0	0	0.4
	m4	0.266	0.534	0.800	0	0	0.266	0	0.8
	m6	0	0.534	0.800	0	0	0	0	0.8
u3	m2	0	0	0.600	0	0	0	0	0.6
	m3	0	0	0	0.300	0.300	0	0	0.6
	m6	0	0.200	0.400	0	0	0	0	0.4
u4	m2	0	0	0.300	0	0	0	0	0.6
	m4	0.800	0.266	0.533	0	0	0.5336	0	0.8
	m5	0.600	0	0	0	0	0	0	0.6
	m7	0.600	0	0	0	0	0.4002	0.333	0.6
u5	m2	0	0	0.600	0	0	0	0	0.6
	m4	0.200	0.4002	0.600	0	0	0.200	0	0.6
	m6	0	0.267	0.400	0	0	0	0	0.4

4. การวัดค่าระดับความเข้มข้นของแต่ละคุณลักษณะ

ขั้นตอนสุดท้ายของกรอบวิธีการรวบรวมข้อมูล คือการวัดค่าระดับความเข้มข้นของแต่ละคุณลักษณะที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาของไอเทม (ภาพยนตร์) เรื่องต่างๆ เนื่องจากในตัวอย่างเป็นระบบผู้แนะนำภาพยนตร์นี้ค่าเดิมที่ใช้ในการอธิบายคุณลักษณะของภาพยนตร์มีค่าเป็นตัวเลขไบนารี (0 หรือ 1) ซึ่งใช้อธิบายได้แค่เพียงการบ่งบอกว่ามีคุณลักษณะนั้นๆ อยู่ในเนื้อหาของไอเทมหรือไม่เท่านั้น ไม่สามารถบอกค่าระดับความเข้มข้นของแต่ละคุณลักษณะที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาของ item ที่แท้จริงได้ ดังนั้น จึงต้องอาศัยความเห็นของผู้ใช้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันพิจารณา (collaborate) ซึ่งวิธีที่ง่ายที่สุดคือการคำนวณค่าเฉลี่ยของความเห็นต่าง ๆ ของผู้ใช้ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะนั้นๆ (คำนวณมาได้จากสมการที่ 13) ดังแสดงได้ด้วยสมการที่ 14

$$as_{i,a} = \frac{\sum_{x \in U_i} wop_{x,i,a}}{|U_i|} \quad (14)$$

โดยที่ $as_{i,a}$ แทนระดับความเข้มข้นของคุณลักษณะ a ของไอเทมที่ i และ $|U_i|$ แทน cardinality ของเซตของผู้ใช้ที่เกี่ยวข้องกับไอเทมที่ i

ตารางที่ 6 แสดงให้เห็นค่าต่างๆที่ได้จากการคำนวณด้วยสมการที่ 14 ซึ่งถูกใช้ในการอธิบายระดับความเข้มข้นของแต่ละประเภทภาพยนตร์ ที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาของภาพยนตร์แต่ละเรื่อง

ตารางที่ 6 Item-Attribute (Average) Weights (IAW)

	Action	Advent	Drama	Horror	Sci-fi	War	Western	Overall
m1	0.800	0.2664	0	0	0	0	0.5336	0.800
m2	0	0	0.55	0	0	0	0	0.550
m3	0	0	0	0.3	0.3	0	0	0.600
m4	0.422067	0.400067	0.644533	0	0	0.333267	0	0.733
m5	0.5	0	0	0	0	0	0	0.500
m6	0	0.433467	0.5333	0	0	0	0	0.533
m7	0.6	0	0	0	0	0.3	0.3666	0.600

การหาความคล้ายคลึงกันของข้อมูลโดยรวมแบบไฮบริด

ถึงแม้ว่าความคล้ายคลึงกันระหว่างผู้ใช้หรือระหว่าง item ในระบบผู้แนะนำจะสามารถวัดได้จากการคำนวณด้วยวิธีที่เป็นมาตรฐานอย่าง Cosine similarity หรือ Pearson correlation อย่างไรก็ตาม Cosine ไม่สามารถใช้งานได้เมื่อประยุกต์ใช้กับชุดข้อมูลสามชุดสุดท้าย เนื่องจากว่าบางครั้ง ผู้ใช้หรือไอเทมถูกแทนด้วย vector ที่มีขนาดเล็ก ดังนั้นการเปรียบเทียบระหว่าง vector ด้วยวิธีการดังกล่าวบางครั้งอาจได้ผลลัพธ์ที่ไม่สมเหตุสมผลนัก ตัวอย่างเช่น สมมติว่าเราต้องการเปรียบเทียบระหว่างไอเทม x และ y ซึ่งถูกแทนด้วย 2 vector ดังนี้ $x = (3,3)$ และ $y = (3,3)$ จากการคำนวณด้วย cosine vector similarity เราได้ค่าเท่ากับ 1 ซึ่งแสดงว่าทั้งสองไอเทมนั้นเหมือนกันมากที่สุด แต่เมื่อเราเปลี่ยนค่าที่แทน x และ y ใหม่เป็น $x = (3,3)$ และ $y = (2,2)$ หรือ ให้

$x = (5,5)$ และ $y = (1,1)$ ผลลัพธ์ที่ได้จากการคำนวณด้วย Cosine Vector similarity ก็ยังคงได้ 1 ในทุกกรณี ส่วน Pearson Correlation นั้นถึงแม้จะได้รับการยอมรับว่าทำงานได้ดีอย่างกว้างขวาง แต่ก็จำเป็นต้องใช้ความพยายามเพิ่มขึ้นในการตีความเนื่องจากค่าที่ได้อาจเป็นไปได้ทั้งค่าบวกและค่าลบ ทำให้ไม่สะดวกในการนำไปใช้ อีกทั้งยังไม่เหมาะกับกรณีไอเทมที่จะนำมาเปรียบเทียบกันมีจำนวนคุณลักษณะที่ใช้อธิบายไอเทม นั้นๆ ค่อนข้างน้อย ดังนั้นเพื่อลดความยุ่งยากและความผิดพลาดจากปัญหาในการใช้วิธีการวัดความคล้ายคลึงที่เป็นมาตรฐานดังกล่าว จึงประยุกต์ใช้วิธีการวัดความคล้ายคลึงแบบ Tanimoto correlation เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของวิธีการแนะนำที่ได้นำเสนอเพื่อเปรียบเทียบระหว่างผู้ใช้กับไอเทมดังแสดงในสมการที่ 15

$$sim(x,i) = \frac{\sum_{a \in G_x \cap AS_i} (g_{x,a}) \cdot (as_{i,a})}{\sum_{a \in G_x \cap AS_i} (g_{x,a})^2 + \sum_{a \in G_x \cap AS_i} (as_{i,a})^2 - \sum_{a \in G_x \cap AS_i} (g_{x,a}) \cdot (as_{i,a})} \quad (15)$$

โดยที่ as_i เป็น เซตของคุณลักษณะต่างๆ (ถูกอธิบายด้วยค่าระดับความเข้มข้นของคุณลักษณะนั้นๆ ซึ่งแทนด้วย $as_{i,a}$) ของไอเทม i ตัวอย่าง เช่น ต้องการเปรียบเทียบระหว่างผู้ใช้กับไอเทมคือ u4 กับ m6 เนื่องจาก m6 มีสองคุณลักษณะ คือ Adventure และ Drama ดังนั้น จึงนำเอาเฉพาะค่า global criteria ของ

u4 ออกมาเฉพาะAdventure และ Drama เท่านั้น คือ $\langle 0.333, 0.667 \rangle$ เมื่อทำการ normalize ด้วยค่า max $(0.333, 0.667)$ จะได้ $\langle 0.333/0.667, 0.667/0.667 \rangle = \langle 0.49925, 1 \rangle$ ซึ่งสามารถนำไปเปรียบเทียบกับ m6 ได้ $u4 = \langle 0.49925, 1 \rangle$ และ $m6 = \langle 0.433467, 0.53333 \rangle$ เมื่อนำไปแทนค่าในสูตร tanimoto จะได้ ดังนี้

$$\text{Sim}(4,6) = \frac{(0.49925 * 0.433467) + (1 * 0.53333)}{(0.49925)^2 + (0.433467)^2 + (1)^2 + (0.53333)^2 - [(0.49925 * 0.433467) + (1 * 0.53333)]}$$

$$= 0.77145$$

สังเกตว่า ค่า similarity จะไม่เกิน 1 ถ้าเท่ากับ 1 แสดงว่าเหมือนกันทุกประการ เช่น สมมุติ

$$u4 = \langle 0.49925, 1 \rangle$$

$$m6 = \langle 0.49925, 1 \rangle$$

$$\text{Sim}(4,6) = \frac{(0.49925 * 0.49925) + (1 * 1)}{(0.49925)^2 + (0.49925)^2 + (1)^2 + (1)^2 - [(0.49925 * 0.49925) + (1 * 1)]}$$

$$= 1.0$$

การทดสอบและประเมินผล

ในการทดสอบความถูกต้องของวิธีการที่นำเสนอ งานวิจัยนี้ใช้ข้อมูลจากระบบแนะนำภาพยนตร์ MovieLens (<http://www.grouplens.org/node/73/>) ซึ่งข้อมูลดังกล่าวได้ถูกรวบรวมโดยกลุ่มผู้วิจัยของ GroupLens Research Project แห่งมหาวิทยาลัย Minnesota โดยฐานข้อมูล MovieLens ที่นำมาใช้ในการทดลองจะประกอบไปด้วยข้อมูลเกี่ยวกับภาพยนตร์ (movies) ที่ถูกอธิบายด้วยประเภทของภาพยนตร์ (genres) ต่าง ๆ เช่น action, adventure, drama เป็นต้น ข้อมูลค่าคะแนนความชอบโดยรวม (rating) ของผู้ใช้จำนวน 100,000 ค่าที่รวบรวมจากผู้ใช้งานจำนวน 943 คนที่ชมภาพยนตร์จำนวน 1682 เรื่อง ข้อมูลค่าคะแนนความชอบโดยรวม ที่ผู้ใช้กำหนดจะมีค่าอยู่ในช่วง 1 ถึง 5 (1=ไม่ชอบ และ 5=ชอบมากที่สุด) โดยผู้ใช้แต่ละคนได้กำหนดค่าคะแนนความชอบโดยรวมให้กับภาพยนตร์ไม่น้อยกว่า 20 เรื่อง โดยทดสอบความถูกต้องของการทำนายของวิธีที่นำเสนอเปรียบเทียบกับวิธีการแนะนำแบบอื่นๆ ทั้งแบบ single-criteria แบบดั้งเดิมคือ Single User-Based Collaborative Filtering และวิธีการแบบ multi-criteria ที่ประยุกต์ใช้เทคนิค aggregation approach (Adomavicius et al, 2005)

คือ Multi-attribute Aggregation for User-Based Collaborative Filtering การประเมินประสิทธิภาพความถูกต้องในการจำแนก (classification accuracy) จะกำหนด thresholds เพื่อใช้ในการจำแนกภาพยนตร์ที่ถูกแนะนำออกเป็นสองกลุ่ม (relevant และ non-relevant) โดยจะประเมินด้วยค่า threshold 2 ระดับคือ 3 and 4 (ถ้าค่าที่ทำนายมากกว่า หรือเท่ากับ Threshold ที่กำหนด ผลลัพธ์นั้นจะจัดอยู่ในกลุ่ม relevant, ถ้าน้อยกว่าจะจัดอยู่ในกลุ่ม non-relevant) เราเลือกที่จะทดลองในกรณีที่ขนาด neighbor size เท่ากับ 10 โดยจะพิจารณาสิ่งที่แนะนำในลักษณะ top N recommendations โดยที่ N คือจำนวนไอเทมหรือคำแนะนำที่เหมาะสมมากที่สุดที่ต้องการจะแนะนำให้กับผู้ใช้ สำหรับการทดลองนี้ได้กำหนดค่าของ N เป็น 1 และ 5 และได้ผลการทดลองดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ผลการทดสอบ

ค่า Thresholds	วิธีการ	Precision in Top-1(%)	Precision in Top-5(%)
3	Single User-Based Collaborative Filtering	89.2	89.1
	Multi-attribute Aggregation for User-Based Collaborative Filtering	90.0	89.7
	วิธีที่นำเสนอ	91.1	91.0
4	Single User-Based Collaborative Filtering	71.9	72.8
	Multi-attribute Aggregation for User-Based Collaborative Filtering	72.2	73.9
	วิธีที่นำเสนอ	74.1	75.8

จากข้อมูลที่แสดงในตารางที่ 7 แสดงให้เห็นว่าวิธีการที่นำเสนอมีผลการทำนายที่ดีกว่าวิธีการอื่นที่นำมาเปรียบเทียบทั้งสองวิธี เป็นการสนับสนุนว่าวิธีการรวบรวมข้อมูลที่นำเสนอนี้สามารถสร้างข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบผู้แนะนำแบบหลายเกณฑ์ได้ นอกจากนั้น ในวิธีการที่นำเสนอนี้ยังเป็นการลดการ sparse ของเมทริกต์ไว้ในระบบด้วยการแปลงข้อมูลให้เป็นแบบไฮบริด เช่น ในกรณีของตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง ได้การแปลงขนาดของข้อมูล User-Item Ratings (UIR) ที่มีขนาดเท่ากับ $100,000 \times 1682$ (จำนวนผู้ใช้ที่กำหนดค่าความชอบโดยรวม $\times$ จำนวนภาพยนตร์) ให้เป็นเมทริกต์ขนาด 943×7 (จำนวนผู้ใช้ $\times$ จำนวนของประเภทภาพยนตร์) จะเห็นได้ว่าขนาดของข้อมูลเล็กลงอย่างมาก ในส่วนซึ่งข้อมูลของไอเทม (Item-Attributes Binary Values: IAB) ถึงแม้ว่าจะมีขนาดเท่าเดิมไม่เปลี่ยนแปลงในกรณีนี้เท่ากับ 1682×7 (จำนวนภาพยนตร์ $\times$ จำนวนของประเภทภาพยนตร์) แต่ค่าน้ำหนักคะแนนของแต่ละคุณลักษณะมีความชัดเจนมากขึ้น ไม่ใช่ค่าที่เป็น 0 หรือ 1 เท่านั้น ทำให้การทำนายมีความถูกต้องมากขึ้น

สรุป

ในงานวิจัยนี้ได้นำเสนอระบบผู้แนะนำแบบหลายเกณฑ์ ด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูลความชอบของผู้ใช้ทางอ้อมเพื่อลดภาระของผู้ใช้ในการที่จะต้องประเมินและให้ข้อมูลความชอบที่มีต่อคุณลักษณะต่างๆ ของไอเทม และลดปัญหาความไม่สอดคล้องกันของข้อมูลที่เกิดจากการรวบรวมจากผู้ใช้โดยตรง โดยวิธีการที่นำเสนอจะเป็นการผนวกกันของข้อมูลความชอบของผู้ใช้เกี่ยวกับคุณลักษณะโดยรวมของไอเทมเข้ากับข้อมูลคุณลักษณะต่างๆ ของไอเทม เพื่อทำการวิเคราะห์และสร้างเป็นข้อมูลความชอบของผู้ใช้เกี่ยวกับคุณลักษณะต่างๆ ของไอเทม เพื่อประโยชน์ในการแนะนำไอเทมให้กับผู้ใช้เป็นรายเฉพาะบุคคลที่เป็นประโยชน์อย่างมากต่อการพัฒนาระบบผู้แนะนำแบบหลายเกณฑ์ เป็นประโยชน์สำหรับการเพิ่มความสามารถการทำงานจากระบบที่เคยใช้วิธีการแบบเกณฑ์เดียวไปใช้วิธีการแบบหลายเกณฑ์ที่มีประสิทธิภาพมากกว่าโดยการใช้องค์ความรู้เดิมที่มีอยู่ได้แล้ว พร้อมทั้งยังสามารถที่จะลดปัญหา intrusiveness และความไม่สอดคล้องของข้อมูลความชอบของผู้ใช้ได้อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- Adomavicius, Gediminas, and Youngok Kwon. 2007. New Recommendation Techniques for Multicriteria Rating Systems. **IEEE Intelligent Systems 22, no. 3:** 48-55.
- Adomavicius and Tuzhilin. 2005. Toward the Next Generation of Recommender Systems: **A Survey of the. Knowledge and Data Engineering IEEE Transactions on 17, no. 6:** 734--749.
- Balabanovic, Marko, and Yoav Shoham. 1997. Fab : content-based , collaborative recommendation .(Special Section : Recommender Systems). **Communications of the ACM 66, March:** 1-7.
- Billsus, D., C. A. Brunk, C. Evans, B. Gladish, and M. Pazzani. Adaptive interfaces for ubiquitous web access. **Commnications of the ACM, 45** no.5:34-38, 2002.
- Bollen, Dirk, Bart P Knijnenburg, Martijn C Willemsen, and Mark Graus. 2010. Understanding choice overload in recommender systems. **ACM International Conference on Recommender Systems RecSys,** 63-70.
- Burke, Robin. 2000. Knowledge-based recommender systems. **Encyclopedia of Library and Information Systems 69, no. Supplement 32:** 175--186.
- Burke, Robin. 2002. Hybrid Recommender Systems: **Survey and Experiments. User Modeling and User Adapted Interaction 12, no. 4:** 331-370.
- Burke, Robin. 2007. Hybrid Recommender Systems: The Adaptive Web. **Springer Berlin Heidelberg:** 377-408.
- Deshpande, Mukund, and George Karypis. 2004. Item-Based Top-N Recommendation Algorithms. **ACM Transactions on Information Systems 22, no. 1:** 143-177.
- Herlocker, J L, J A Konstan, A Borchers, and J Riedl. 1999. An algorithmic framework for performing collaborative filtering. **Proceedings of the 22nd Annual International ACM SIGIR Conference on Research and Development in Information Retrieval, 54:** 230-237.
- Kellar, M, C Watters, J Duffy, and M Shepherd. 2004. Effect of Task on Time Spent Reading as an Implicit Measure of Interest. **Proc ASIS AM 04.**

- Konstan, J A, B N Miller, David Maltz, J L Herlocker, L R Gordon, and John Riedl. 1997. GroupLens: applying collaborative filtering to Usenet news. **Communications of the ACM 40, no. 3:** 77-87.
- Lee, T, and Y Park. 2008. A time-based approach to effective recommender systems using implicit feedback. **Expert Systems with Applications 34, no. 4:** 3055-3062.
- Lee, Wei-Po, Chih-Hung Liu, and Cheng-Che Lu. 2002. Intelligent agent-based systems for personalized recommendations in Internet commerce. **Expert Systems with Applications 22, no. 4:** 275-284.
- Linden, G., B. Smith, and J. York. Amazon.com Recommendations: Item-to-Item Collaborative Filtering. **IEEE Internet Computing, Jan.-Feb, 2003.**
- Manouselis, Nikos, and Constantina Costopoulou. 2007. Analysis and Classification of Multi-Criteria Recommender Systems. **World Wide Web Internet and Web Information Systems 10, no. 4:** 415-441.
- Manouselis, Nikos. 2007. Experimental Analysis of Design Choices in Multiattribute Utility Collaborative Filtering. **International Journal of Pattern Recognition and Artificial Intelligence 21, no. 2:** 311.
- Middleton, Stuart E, N R Shadbolt, and D C De Roure. 2004. Ontological User Profiling in Recommender Systems. **ACM Transactions on Information Systems 22, no.1:** 54-88.
- Miller, Bradley N, Istvan Albert, Shyong K Lam, Joseph A Konstan, and John Riedl. 2003. MovieLens unplugged: experiences with an occasionally connected recommender system. **Proceedings of the 8th international conference on Intelligent user interfaces:** 263-266.
- Marlin, B. Modeling User Rating Profiles for Collaborative Filtering. **Proceedings of the 17th Annual Conference on Neural Information Processing Systems (NIPS'03), 2003.**
- MovieLens, Retrieved January 29, 2012 from <http://www.grouplens.org/node/73/>.
- Oard, D., & Kim, J. (1998). Implicit Feedback for Recommender Systems. **Proceedings of the AAAI Workshop on Recommender Systems:** 81-83.
- O'Donovan, John, and Barry Smyth. 2005. Trust in recommender systems. **Proceedings of the 10th international conference on Intelligent user interfaces IUI 05 15, June:** 167.

- Palanivel K. and Sivakumar R. 2010. A Study On Implicit Feedback in Multicriteria E-Commerce Recommender System. **Journal of Electronic Commerce Research 11, no. 2:** 140-156.
- Pazzani, Michael J. 1999. A Framework for Collaborative, Content-Based and Demographic Filtering. **Artificial Intelligence Review 13, no. 5:** 393-408.
- Pittaya Poompiang, Wichian Premchaiswadi. 2010. User and Item Pattern Matching in Multi-criteria Recommender Systems. **11th ACIS International Conference on Software Engineering, Artificial Intelligences, Networking and Parallel/Distributed Computing, SNPD 2010, London, England, UK, June 9-11, 2010:** 20-25.
- Recker, Mimi M, and Andrew Walker. 2003. Supporting “word-of-mouth” social networks through collaborative information filtering. **Journal Of Interactive Learning Research 14, no. 1.**
- Ricci, F, and H Werthner. 2002. Case base querying for travel planning recommendation. **Tourism 3, no. 4:** 215-226.
- Rosset, S., E. Neumann, U. Eick, N. Vatnik, and Y. Idan. Customer Lifetime Value Modeling and Its Use for Customer Retention Planning. **Proceeding of the 8th ACM SIGKDD International Conf. on Knowledge Discovery and Data Mining (KDD-2002), July 2002.**
- Schafer, J Ben, Dan Frankowski, Jon Herlocker, and Shilad Sen. 2007. Collaborative Filtering Recommender Systems. **International Journal of Electronic Business 2, no. 1:** 77.
- Schafer, J Ben, Joseph A Konstan, and John Riedl. 2001. E-Commerce Recommendation Applications. **Data Mining and Knowledge Discovery 5, no. 1:** 115-153.
- Schafer, J Ben, Joseph Konstan, and John Riedi. 1999. Recommender systems in e-commerce. **Proceedings of the 1st ACM conference on Electronic commerce EC 99:** 158-166.
- Takács, Gábor, István Pilászy, Botyán Németh, and Domonkos Tikk. 2008. Matrix factorization and neighbor based algorithms for the netflix prize problem. **Proceedings of the 2008 ACM conference on Recommender systems RecSys 08:** 267.

ความคงตัวของสารสีแอนโทไซยานินจากกากกลีบดอก
กระเจี๊ยบแดง (*Hibiscus sabdariffa* Linn.)
ในผลิตภัณฑ์ข้าวเหนียวมูล

Stability of Anthocyanin from Red Roselle
(*Hibiscus sabdariffa* Linn.) Residue in
The Sweet Sticky Rice

ญาณี จินดามัง *
ปิยะวิทย์ ทิพรส**
Yanee Jindamung*
Piyavit thipbharos**

*นักศึกษาสาขาวิชาเทคโนโลยีการอาหาร ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยอุรุกรกิจบัณฑิตย

*a Student, The Field of Food Technology, Department of Sciences , Faculty of Arts and Sciences,
Dhurakij Pundit University

**อาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการอาหาร ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยอุรุกรกิจบัณฑิตย

**Lecturer of Food Technology, Department of Sciences , Faculty of Arts and Sciences,
Dhurakij Pundit University

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคงตัวของสารสีแอนโทไซยานิน จากกากกลีบดอกกระเจี๊ยบแดงในผลิตภัณฑ์ข้าวเหนียวมูน ขั้นแรกวิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมีของกากกลีบดอกกระเจี๊ยบแดง พบว่า มีค่าพลังงาน 62.0 Kcal /100 กรัม พลังงานจากไขมัน 0.0 Kcal /100 กรัม คาร์โบไฮเดรต 14.1% (db) โปรตีน 1.22% (db) ไขมัน 0.05% (db) เกลือ 1.29% (db) และความชื้น 83.3% (db) ขั้นที่สองศึกษาผลของอุณหภูมิและเวลาสกัดสารสีแอนโทไซยานินจากกากกลีบดอกกระเจี๊ยบแดง โดยใช้อัตราส่วนระหว่างกากกลีบดอกกระเจี๊ยบแดง ต่อ น้ำที่มีค่า pH 2.5 (ปรับด้วยกรด HCl 1%) เป็น 1 : 4 โดยน้ำหนักต่อปริมาตร ตามลำดับ แปรค่าอุณหภูมิ 60°C 80°C และ 100°C เวลาสกัด 10 20 และ 30 นาที วางแผนการทดลองแบบสุ่มอย่างสมบูรณ์ (Completely Randomized Design) ทดลอง 3 ซ้ำ พบว่า อุณหภูมิและเวลาสกัดที่เหมาะสม คือ อุณหภูมิ 100°C นาน 30 นาที ให้ค่าสีแดง(α^*) 13.65 สารละลายสีแอนโทไซยานิน ที่สกัดได้ มีค่า pH 2.29 ปริมาณแอนโทไซยานินทั้งหมด 0.41 มิลลิกรัม/100 มิลลิลิตรตัวอย่าง (db) และค่า TSS 0°Brix ขั้นที่สามศึกษาอัตราส่วนที่เหมาะสมระหว่างสารละลายสีแอนโทไซยานินต่อข้าวเหนียวพันธุ์เขียววู (Oryza sativa Linn.) ที่มีต่อการยอมรับทางประสาทสัมผัสของผู้ทดสอบ นำสารละลายสีแอนโทไซยานินสกัดจากสภาวะที่เหมาะสมของขั้นที่สอง แปรค่าอัตราส่วนสารละลายสารสีแอนโทไซยานิน ต่อ ข้าวเหนียวพันธุ์เขียววู เป็น 30:70 40:60 และ 50:50 โดยน้ำหนักต่อน้ำหนัก แช่ทิ้งไว้ 6 - 8 ชั่วโมง นำข้าวเหนียวที่ผ่านการแช่ผลิตข้าวเหนียวมูนด้วยสูตรต้นแบบที่คัดเลือก เดิมมอลโทเดกซ์ทรินผง (DE 10) เป็นสารช่วยเกิดเจล ให้ผู้ทดสอบที่ไม่ผ่านการฝึกฝน จำนวน 30 คน ทำแบบทดสอบ Hedonic Scale -9- Points วางแผนการทดลองแบบวัดค่าซ้ำ (Repeated Measure Design) พบว่า อัตราส่วนการแช่ข้าวเหนียวพันธุ์เขียววูด้วยสารละลายสีแอนโทไซยานิน 50:50 ได้รับคะแนนความชอบรวม ลักษณะปรากฏ สี เนื้อสัมผัส รสชาติ และกลิ่นรส มากที่สุด คือ 8.1 7.7 8.3 7.6 7.9 และ 7.7 คะแนน ตามลำดับ สุดท้ายประเมินอายุการเก็บรักษาสารสีแอนโทไซยานินที่มีต่อความคงตัวของสารสีแอนโทไซยานิน ในผลิตภัณฑ์นำสภาวะที่เหมาะสมจากข้างต้น เก็บไว้ที่อุณหภูมิตู้เย็นเป็นเวลา 1 2 และ 3 วัน เทียบกับอุณหภูมิห้อง พบว่า มีปริมาณแอนโทไซยานินทั้งหมด เท่ากับ 0.90 0.91 และ 0.93 มิลลิกรัม/100 กรัม ตัวอย่าง ตามลำดับ ค่าการเหม็นหืน (เปอร์ออกไซด์) และความแข็งเพิ่มขึ้น ส่วนค่าสีแดงลดลง ขณะที่ค่า α^* เท่ากันทั้ง 3 วัน (0.95 α) การเจริญเพิ่มจำนวนของจุลินทรีย์ทั้งหมด และยีสต์-รา อยู่ในเกณฑ์ปลอดภัยต่อผู้บริโภค สำหรับการประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัส พบว่า การเก็บในตู้เย็นทั้ง 3 วัน ผู้ทดสอบไม่ยอมรับ แต่ให้การยอมรับผลิตภัณฑ์เมื่อเก็บไว้ที่อุณหภูมิห้อง ณ วันแรกที่ทำ ข้าวเหนียวมูน

ผสมสารสีแอนโทไซยานิน เมื่อเก็บไว้ที่อุณหภูมิห้อง ($30 \pm 0.5^\circ\text{C}$). มีปริมาณแอนโทไซยานิน ทั้งหมด 0.21 มิลลิกรัม/100 กรัมตัวอย่าง (wb) พลังงาน 257.5 Kcal พลังงานจากไขมัน 23.5 Kcal คาร์โบไฮเดรต 55.43% (wb) ความชื้น 38.54% (wb) โปรตีน 3.06% (wb) ไขมัน 2.60% (wb) และเถ้า 0.39% (wb)

คำสำคัญ : ความคงตัวของสารสีแอนโทไซยานิน กากกลีบดอกกระเจี๊ยบแดง
ข้าวเหนียวมูน ข้าวเหนียวพันธุ์เขี้ยว

Abstract

This research consisted of four experimental parts. The first part was analyses of chemical compositions of fresh red reselle (*Hibiscus sadariffa* Linn.) residue. It was found that the energy value (62.0 Kcal/100g), energy from fat (0.0 Kcal/100g), carbohydrates(14.1% db), protein (1.22% db), fat (0.05% db), ash (1.29% db), and moisture (83.3% db). In the second part, the effects of extraction temperature (for 60°C 80°C or 100°C) and times (for 10, 20 , or 30 min) of the anthocyanins from fresh red reselle residue were evaluated. The experiment involved as a completely randomized design (CRD) were analysed triplicate experiments. The effects of fresh red reselle residue to distilled water (adjusted for 2.5 pH with 1% HCl) ratios was carried out at 1 : 4 w/v, respectively. The experimental results found that significantly the optimal extraction was 100°C, 30 min which redness (α^*), pH, extracted - total anthocyanin content (db) , as well as total soluble solid were 13.65, 2.29, 0.41 mg/100 mL sample, 0 OBrix, respectively. In the third part, the effects of anthocyanin solution to glutinous rice namely “KEAWNGU”(*Oryza sativa* Linn.) ratios at 30:70, 40 : 60, or 50 : 50 w/w on sensory evaluation with untrained 30 assessors were evaluated. To bring extracted anthocyanin solution from the optimal condition was carried out at soaked over night for 6 – 8 hrs after that to bring soaked glutinous rice were produced the sweet sicky rice with commercially standard formular. After added 3% powdered maltodextrin (DE10) as gelling agent were test by untrained 30 assessors had make hedonic scale -9- points. The experiment involved as a repeated measure design (RMD). The experimental results found that the sinificantly effects of anthocyanin solution to glutinous rice namely “KEAWNGU” ratio at 50 : 50 w/w was received score like overall acceptance, appearance, color, texture, taste or flavor were 8.1, 7.7, 8.3, 7.6, 7.9 or 7.7 , respectively. In the final part, the effects of shelf life evaluation on stability of anthocyanin in the product were studied. To bring the optimal condition of in the third part keep at 1, 2 , or 3 days when compared with control treatment (room temperature at 30±0.5°C). It was found that increasing storage days had significantly effected increasing profiles of anthocyanin contents were 0.90, 0.91, or 0.93 mg/100 g sample, respectively.

In addition, the experimental results found that increasing storage days had significantly effected increasing profiles of peroxide value, and significantly effected decreasing profiles of color (L^* , a^*) while, no significantly effected of water activity (0.95 a_w). In addition, Microbiology evaluation on the sweet sticky rice in refrigeration were studied. It was found that those obtained negative to consumer. On the other hand, sensory evaluation it was found that those obtained throughout 3 days no acceptable assessors but that significantly effected acceptable control treatment (room temperature). The experimental results found that the sinificantly effects of anthocyanin solution to glutinous rice namely "KEAWNGU" ratio at 50 : 50 w/w keep at room temperature of total anthocyanin content, energy, energy from fat , carbohydrate, moisture, protein, fat or ash were 0.21 mg/100g (wb) sample, 257.5 Kcal, 23.5 Kcal, 55.43 (wb), 38.54% (wb), 3.06% (wb), 2.60% (wb) or 0.39% (wb), respectively.

Keywords : Anthocyanin Stability, Red Reselle (*Hibiscus sadariffa* Linn.)
Residue, Sweet Sticky Rice, "KEAWNGU" Glutinous Rice.

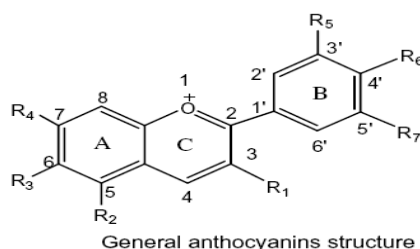
บทนำ

แอนโทไซยานินเป็นรงควัตถุหรือสารสีที่มีสีช่วงสีแดง ถึง สีนํ้าเงิน พบในผัก ผลไม้ และดอกไม้ หลายชนิด เช่น ดอกอัญชัน กลีบดอกกระเจี๊ยบแดง ผลองุ่น และผลสตอเบอรี่ เป็นต้น แอนโทไซยานินเป็นสารประกอบในกลุ่มฟลาโวนอยด์ (flavonoids) มีโครงสร้างพื้นฐานทั่วไป (ภาพที่ 1) เป็นอนุพันธ์ Polyhydroxy และ Polymethoxy ของสาร Flavylum หรือ 2-Phenylbenzopyrylium โมเลกุลประกอบด้วยแอนโทไซยานิดิน หรือเรียกว่า Aglycone จับกับน้ำตาลด้วยพันธะ β -Glycosidic และมักจับที่คาร์บอนตำแหน่งที่ 3 ของโครงสร้างแอนโทไซยานิดิน โดยธรรมชาติมีแอนโทไซยานินหลายชนิดซึ่งแตกต่างกัน เนื่องจากมีแอนโทไซยานิดินหลายชนิด (Castaneda-Ovando และคณะ, 2008)

กากกลีบกระเจี๊ยบแดงที่เหลือจากกระบวนการผลิตเครื่องดื่มน้ำกระเจี๊ยบแดง พาสเจอร์ไรส์และเครื่องดื่มน้ำกระเจี๊ยบแดงสเตอริไลส์จากโครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา สามารถนำมาเพิ่มมูลค่าให้สูงขึ้น โดยสามารถสกัดสารให้สี เพื่อใช้ในผลิตภัณฑ์บางชนิดได้ในเชิงอุตสาหกรรม ปัจจุบัน มีการผลิตเครื่องดื่มกระเจี๊ยบแดง เป็นจำนวนมาก ทำให้มีปริมาณกากกระเจี๊ยบแดงเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นการเพิ่มของเสียให้กับผู้ผลิต ด้วยแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาประโยชน์ของกากกลีบดอกกระเจี๊ยบแดง (Red Roselle) ซึ่งมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Hibiscus sabdariffa* Linn. วงศ์ Malvaceae ส่วนที่นิยมบริโภค คือ กลีบดอกหรือกลีบเลี้ยงกระเจี๊ยบแดง มีสารสีแอนโทไซยานินละลายน้ำมากกว่า 50% นอกจากนี้ กระเจี๊ยบแดงยังมีสารพอลิฟีนอลถึง 66%

ของปริมาณกลีบดอก และยังมีคาร์โบไฮเดรตเพกติน รวมทั้งยังมีกรดอินทรีย์หลายชนิด เช่น กรดอะซิติก กรดซิตริก กรดมาลิก และกรดทาร์ทาริก กรดเหล่านี้ทำให้กระเจี๊ยบแดงมีรสชาติเปรี้ยว เป็นต้น (Prodanov และคณะ, 2004; Gradinaru และคณะ, 2003; Veridiana และคณะ, 2007; สถาบันการแพทย์แผนไทย, 2552; เว็บไซต์หมอชาวบ้าน, 2552)

Du และ Francis (1973) อ้างถึงใน บุศรารัตน์ (2545) ศึกษาแอนโทไซยานินหลักที่มีในกลีบดอกกระเจี๊ยบแดง ซึ่งเป็นพันธุ์เดียวกับที่ใช้ในการทดลองนี้ ในขั้นตอนแรก สกัดแอนโทไซยานินด้วย กรดไฮโดรคลอริกเข้มข้น 1.5 นอร์มัลในเอทานอล จากนั้น นำสารละลายสกัดแอนโทไซยานินที่ได้มาไฮโดรไลส์ ด้วยกรดไฮโดรคลอริก เข้มข้น 2 นอร์มัล และนำไปแช่ในอ่างน้ำ (water bath) นาน 1 ชั่วโมง ทำให้แยกได้แอนโทไซยานิดิน ซึ่งเป็น Aglycon และน้ำตาลและ หาทนิตของ Aglycon และน้ำตาล โดยวิธีโครมาโตกราฟี พบว่าแอนโทไซยานินหลักและรองในกระเจี๊ยบแดง คือ Delphinidin-3-glucoside และ Cyanidin-3-glucoside ตามลำดับ

ภาพที่ 1 โครงสร้างทั่วไปของสารสีแอนโทไซยานินส์
ที่มา: Castaneda-Ovando และคณะ (2008)

ดวงกมล และคณะ (2551) ได้สกัดสารสีแอนโทไซยานินจากข้าวเหนียวดำ พบว่า สภาวะที่เหมาะสมในการสกัด คือ อุณหภูมิ 62°C - 65°C เป็นเวลา 67 – 75 นาที โดยใช้อัตราส่วนข้าวเหนียวดำ : น้ำ เป็น 1 ต่อ 3 น้ำหนัก/น้ำหนัก ด้วยเครื่องควบคุมอุณหภูมิแบบเขย่า เช่นเดียวกับ บุศวรรัตน์ และ เกียรติศักดิ์ (2545) ได้ศึกษาการสกัดสารละลายสีแอนโทไซยานินจากกลีบดอกกระเจี๊ยบแดงเพื่อใช้เป็นสีผสมอาหาร รายงานว่า สารสีแอนโทไซยานิน ที่ผ่านการทำแห้งแบบแช่แข็งที่เติมมอลโทเดกซ์ทรินผง (maltodextrin powder) เข้มข้น 3% w/v เป็นสารที่ให้ความคงตัวดีที่สุด และมีค่าดัชนีการเสื่อมสลายต่ำที่สุด (degradation index) นั่นคือสามารถเก็บรักษาได้นาน 15 สัปดาห์ มีค่าครึ่งชีวิตมากที่สุด คือ 86 วัน

เพชรรัตน์ และ อิศรารณ์ (2552) ศึกษาความคงตัวของสารสีแอนโทไซยานินจากกลีบดอกกระเจี๊ยบแดงในผลิตภัณฑ์เครื่องดื่ม รายงานว่า การเพิ่มปริมาณน้ำตาลทรายน้อยกว่า 50°Brix ทำให้ปริมาณแอนโทไซยานินในเครื่องดื่มลดลงเพียงเล็กน้อย ขณะที่การเติมกรดซิตริกไม่มีผลต่อปริมาณแอนโทไซยานิน เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Veridiana และคณะ (2007) รายงานว่า การเติมน้ำตาลสามารถช่วยเพิ่มความคงตัวให้กับสารสีแอนโทไซยานิน Wroldstad และคณะ (1990) อ้างถึงใน Veridiana และคณะ (2007) รายงานว่า การเติมน้ำตาลซูโครสสูง 20% ลงในผลิตภัณฑ์สตรอเบอรี่แช่แข็งทำให้สารสีแอนโทไซยานิน มีความคงตัวสูงที่สุดอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ Prodanov และคณะ (2004) สารสีแอนโทไซยานิน คงตัวได้ดีในสภาวะที่มีความเป็นกรด และมีน้ำตาลเป็นองค์ประกอบ สามารถเพิ่มความคงตัว

ให้กับสารสีแอนโทไซยานิน อย่างมีนัยสำคัญ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาทดลองสกัดสารสีแอนโทไซยานินจากกากกระเจี๊ยบแดง เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับกากกลีบดอกกระเจี๊ยบแดงที่เหลือจากกระบวนการผลิต ของโครงการส่วนพระองค์ สวนจิตรลดา นำสารสีแอนโทไซยานินที่สกัดได้ มาประยุกต์ใช้กับผลิตภัณฑ์ข้าวเหนียวพันธุ์ที่ทำจากพันธุ์ข้าวไทย คือ ข้าวเหนียวพันธุ์เขียวชู (*Oryza sativa* L.) ซึ่งเป็นการเพิ่มทางเลือกให้กับผู้บริโภคที่ชื่นชอบผลิตภัณฑ์ข้าวเหนียวพันธุ์อีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของอุณหภูมิและเวลาในการสกัดสารสีแอนโทไซยานิน จากกากกลีบดอกกระเจี๊ยบแดงที่มี ต่อคุณภาพทางเคมีและกายภาพของสารละลายสีที่สกัดได้
2. เพื่อศึกษาอัตราส่วนที่เหมาะสมระหว่างสารละลายแอนโทไซยานินที่สกัดได้ และข้าวเหนียวพันธุ์เขียวชู ที่มีต่อการยอมรับทางประสาทสัมผัสของผู้ทดสอบ
3. เพื่อศึกษาผลของอายุการเก็บรักษาของผลิตภัณฑ์ข้าวเหนียวผสมสารสีแอนโทไซยานิน ที่มีต่อ คุณภาพทาง เคมี กายภาพ จุลินทรีย์ และประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัสของผู้ทดสอบ

อุปกรณ์ และวิธีการดำเนินงานวิจัย

1. อุปกรณ์ กากกลีบดอกกระเจี๊ยบแดง (โครงการส่วนพระองค์ สวนจิตรลดา) ข้าวเหนียวพันธุ์เขียวชู (*Oryza sativa* L.) (ตลาดบางซื่อ กรุงเทพฯ) มอลโทเดกซ์ทริน (DE10 ; บริษัทเฮลท์ มหาบุญ จำกัด) กะทิมะพร้าวเยวชที่ตราอร่อยดี น้ำตาลทราย ตรามิตรผล ใบเตยหอมแก่จัด เกลือแกง เครื่องวัดค่า pH

(ตรา CONSOE รุ่น C – 830) เครื่องชั่งละเอียดทศนิยม 4 ตำแหน่ง (ตรา Satorius รุ่น CP – 2245) เครื่องวัดค่าสี (ระบบ Hunter Lab รุ่น Mini Scan XE Plus) เครื่องวัดเนื้อสัมผัส (ตรา Lloyd รุ่น TA plus S/N LF 2430 ชนิด Ball probe) รีแฟลกโตมิเตอร์แบบพกพา (Hand refractometer) 0 – 32 °Brix ตรา MAHCO รุ่น FG – 130 และอุปกรณ์เครื่องครัวที่จำเป็น

2. วิธีการดำเนินงานวิจัย

2.1 วิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมีเริ่มต้นของกากกลีบดอกกระเจี๊ยบแดง

การทดลองนี้ใช้กากกระเจี๊ยบแดงส่วนที่เรียกว่า กลีบดอก (ภาพที่ 2) ซึ่งเป็นวัสดุเหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตน้ำกระเจี๊ยบพาสเจอร์ไรซ์ และน้ำกระเจี๊ยบสเตอริไลซ์บรรจุกระป๋องโลหะของโครงการส่วนพระองค์ สวนจิตรลดา นำมาวิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมี ได้แก่ พลังงาน พลังงานจากไขมัน คาร์โบไฮเดรต โปรตีน ไขมัน เถ้า และ ความชื้น

ภาพที่ 2 กากกลีบดอกกระเจี๊ยบแดง

(*Hibiscus sabdariffa* Linn.)

ได้จากโครงการส่วนพระองค์ สวนจิตรลดา

2.2 ศึกษาอิทธิพลของอุณหภูมิและเวลาสกัดสารละลายสีแอนโทไซยานิน จากกากกลีบดอกกระเจี๊ยบแดงที่มีต่อคุณภาพทางเคมีและกายภาพของสารละลายสีแอนโทไซยานิน ที่สกัดได้

นำกากกลีบดอกกระเจี๊ยบแดงมาสกัดสีแอนโทไซยานินด้วยตัวทำละลาย (น้ำกลั่นปรับ pH 2.5 ด้วย 1% HCl) (ดัดแปลงวิธีของ บุศรารัตน์ และ เกียรติศักดิ์, 2545) ใช้อัตราส่วนระหว่างกากกลีบดอกกระเจี๊ยบแดง ต่อ ตัวทำละลาย เป็น 1 ต่อ 4 โดยน้ำหนัก/ปริมาตร จากงานวิจัยของ ดวงกมล และคณะ (2551) รายงานว่า อุณหภูมิและเวลาสกัด เป็นปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณของแข็งที่ละลายทั้งหมด ฉะนั้น งานวิจัยนี้ได้ศึกษาอุณหภูมิ และเวลาในการสกัด ดังนี้ คือ อุณหภูมิ (แปรค่าเป็น 60°C, 80°C และ 100°C) และเวลาสกัด (แปรค่าเป็น 10, 20, และ 30 นาที) เก็บรักษาสารละลายสีแอนโทไซยานินที่สกัดได้ที่อุณหภูมิไม่เกิน 4 °C ในภาชนะที่ป้องกันการซึมผ่านของอากาศ ความชื้น และแสง เพื่อรอการวิเคราะห์คุณภาพต่อไป

จากนั้น นำสารละลายสีแอนโทไซยานินที่สกัดได้ในแต่ละสภาวะ วิเคราะห์คุณภาพทางเคมีและกายภาพ ได้แก่ ปริมาณแอนโทไซยานินทั้งหมด (วัดด้วยเครื่อง HPLC) ปริมาณของแข็งทั้งหมด (total solid) ปริมาณของแข็งที่ละลายได้ (total soluble solid; TSS) ค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) และ ค่าสี L^* a^* b^* วางแผนการทดลองแบบสุ่มอย่างสมบูรณ์ (Completely Randomized Design; CRD) ทำการทดลอง 3 ซ้ำ ใช้การวิเคราะห์แบบ ANOVA วิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยแต่ละสิ่งทดลอง (multiple comparison) โดยวิธี Duncan's new Multiple Range Test ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ซึ่งในการ

ทดลองนี้จะใช้ค่าสี a^* (redness) เป็นเกณฑ์ ในการคัดเลือกสภาวะที่เหมาะสมในการสกัดสารสี แอนโทไซยานินจากกากกลีบดอกกระเจียบแดง

2.3 ศึกษาอิทธิพลของอัตราส่วนที่เหมาะสมระหว่างสารละลายสีแอนโทไซยานินต่อข้าวเหนียวพันธุ์เขี้ยววู ที่มีต่อการยอมรับทางประสาทสัมผัสของผู้ทดสอบ

นำสารละลายสีแอนโทไซยานิน สกัดที่ได้จากสภาวะที่เหมาะสม จากข้อ 2.2 แปรค่าอัตราส่วนที่เหมาะสมระหว่างสารละลายสารสีแอนโทไซยานิน ต่อ ข้าวเหนียวพันธุ์เขี้ยววู เป็น 30:70 40:60 และ 50:50 โดยน้ำหนัก/น้ำหนักแห้งทิ้งไว้ 6 - 8 ชั่วโมง (ภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 การแช่ข้าวเหนียวเขี้ยววูด้วยสารละลายสีแอนโทไซยานินสกัด ที่ได้จากสภาวะที่เหมาะสม

นำข้าวเหนียวผลิตข้าวเหนียวมูน (ภาพที่ 4) ด้วยสูตรต้นแบบที่คัดเลือก (ตารางที่ 1) ซึ่งมีกระบวนการผลิต ดังนี้ 1) นำข้าวเหนียวพันธุ์เขี้ยววูล้างน้ำสะอาด 1-2 ครั้ง 2) ล้าง-ขัดถูด้วยสารส้มอะลูมินา (กรดอาหาร) นาน 30 นาที เหน้ทิ้ง 3) ล้างด้วยน้ำสะอาดคุณภาพน้ำดื่ม 1-2 ครั้ง จากนั้น แช่น้ำสารละลายสีแอนโทไซยานิน ตามอัตราส่วนที่กำหนด ทิ้งไว้ประมาณ 6 - 8 ชั่วโมง 4) นึ่งด้วยไอน้ำในหม้อรังถึง พร้อม กับใส่ใบเตยแก่จัด 1 มัดใหญ่ ที่ก้นหม้อรังถึง เพื่อเพิ่มความหอม 5) นึ่งด้วยอุณหภูมิ น้ำเดือด นานประมาณ 45 - 50 นาที 6) เตรียมกระทะ ะพรวัวยูเอชที เก็บไว้ที่อุณหภูมิ $\leq 4^{\circ}\text{C}$ รอผสม

7) เทข้าวเหนียวหนึ่งลงกะละมังสแตนเลสที่สะอาด จากนั้น เทหัวกระทะพรวัว น้ำตาลทราย และ มอลโทเดกซ์ทรินซึ้งง 3% โดยน้ำหนัก/ปริมาตร (เป็นสารเพิ่มปริมาณของแข็งและให้ความคงตัว) ที่ชั่งตวงไว้ 8) ใช้ไม้พายกวนให้เข้ากัน เพื่อให้ส่วนผสมทั้งหมดละลายและกระจายตัวได้ดี 9) ปิดฝากะละมัง ทิ้งไว้นาน 15 - 30 นาที ได้ ผลิตภัณฑ์ข้าวเหนียวมูน (ภาพที่ 4)

ประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัสด้าน ลักษณะปรากฏ สี กลิ่นรส รสชาติ เนื้อสัมผัส และความชอบรวม ด้วยผู้ทดสอบที่ไม่ผ่านการฝึกฝน จำนวน 30 คน ด้วยแบบทดสอบ Hedonic scale -9- points วางแผนการทดลองแบบวัดค่าซ้ำ (Repeated Measure Design; RMD) ใช้การวิเคราะห์แบบ ANOVA และ วิเคราะห์ Multiple Comparison โดยวิธี DMRT ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

ภาพที่ 4 การผลิตผลิตภัณฑ์ข้าวเหนียวมูนเสริมสารสีแอนโทไซยานิน

ตารางที่ 1 สูตรส่วนผสมของผลิตภัณฑ์ข้าวเหนียวมูน (สูตรต้นแบบที่ผลิตขายได้)

ส่วนผสม	ปริมาณ (% w/w)
ข้าวเหนียวแช่เยว่ง	100.0
หัวกะทิ	50.0
น้ำตาลทราย	45.0
เกลือป่น	1.0
มอลโทเดกซ์ทรีน (DE 10)	3.0

ที่มา : จัดปรุงสูตรของ คุณจรัญ เกษมรติ (สัมภาษณ์, 2552)

2.4 ประเมินอายุการเก็บรักษา
ผลิตภัณฑ์ข้าวเหนียวมูนที่มีต่อความคงตัวของสารสีแอนโทไซยานิน ในผลิตภัณฑ์และคุณภาพด้านเคมี ภายนอก จุลินทรีย์ และการยอมรับทางประสาทสัมผัสของผู้ทดสอบ

นำสภาวะที่เหมาะสมจากขั้น 2.3 เก็บไว้ที่อุณหภูมิตู้เย็น เป็นเวลา 1 2 และ 3 วัน เทียบกับอุณหภูมิห้อง (สภาวะควบคุม) วางแผนการทดลองแบบ CRD สำหรับการวิเคราะห์คุณภาพทางเคมี ภายนอก และจุลินทรีย์ และวางแผนการทดลองแบบการวัดค่าซ้ำ RMD สำหรับการประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัส ใช้การวิเคราะห์แบบ ANOVA และวิเคราะห์ Multiple Comparison โดยวิธี DMRT ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัยด้านการวิเคราะห์คุณภาพทางเคมี ภายนอก และการประเมินผลทางประสาทสัมผัส ในช่วงการเก็บรักษา ดังแสดงในตารางที่ 2 ถึงตารางที่ 9

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมีเริ่มต้นของกากกลีบดอกกระเจี๊ยบแดง

องค์ประกอบทางเคมีเริ่มต้นของกากกลีบดอกกระเจี๊ยบแดงที่ใช้ในการทดลอง มีค่าแสดงดัง ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 องค์ประกอบทางเคมีของกากกลีบดอกกระเจียวแดง

องค์ประกอบทางเคมี	ปริมาณ (ต่อ 100 กรัม) ¹	
ความชื้น	83.3±0.01	กรัม
พลังงาน	62.0±0.08	กิโลแคลอรี
พลังงานจากไขมัน	0.00	กิโลแคลอรี
คาร์โบไฮเดรต	14.4±0.07	กรัม
โปรตีน	1.22 ±0.04	กรัม
ไขมัน	0.05±0.01	กรัม
เถ้า	1.29±0.06	กรัม

¹ค่าเฉลี่ยจากการทดลอง 3 ซ้ำ

2. ผลของอุณหภูมิและเวลาในการสกัดสารละลายสีแอนโทไซยานิน จากกากกลีบกระเจียวแดงที่มีต่อคุณภาพทางเคมีและกายภาพของสารละลายสีแอนโทไซยานิน ที่สกัดได้

พบว่า สารละลายสีแอนโทไซยานินที่สกัดด้วยน้ำ (พีเอช 2.5) ที่อุณหภูมิ 100°C เป็นเวลา 30 นาที ที่ค่า pH 2.29 ค่า TSS 0 °Brix และสามารถสกัดได้ปริมาณแอนโทไซยานินทั้งหมดมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญ (ตารางที่ 3) เท่ากับ 0.41 มิลลิกรัม/100 มิลลิลิตรตัวอย่าง และให้ค่าสีแดง(a*) มากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญ คือ 13.65 เนื่องจากอุณหภูมิและเวลาเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสกัดสารสีแอนโทไซยานินจากกากกระเจียวแดงทำให้ปริมาณสีม่วงแดงจากกากกระเจียวแดงต่างกัน ในช่วงอุณหภูมิสูงจะเพิ่มประสิทธิภาพในการสกัด แต่ถ้าสูงเกินไปทำให้แอนโทไซยานินเกิดการสลายตัวได้ เมื่ออุณหภูมิในการสกัดสูงขึ้นมีผลทำให้ปริมาณแอนโทไซยานินทั้งหมดสูงขึ้น แต่เมื่อเพิ่มเวลาในการสกัดนานขึ้นมีผลทำให้ปริมาณแอนโทไซยานินทั้งหมดลดลง (ดวงกมล และคณะ, 2551)

ตารางที่ 3 ค่าสีแดง (redness ; a^*) และค่า pH ของสารละลายสารสีแอนโทไซยานินที่สกัดแต่ละสภาวะ

สภาวะการสกัด	ค่า a^*	pH
60°C, 10 นาที	$4.6^{abc} \pm 1.23$	$2.61^c \pm 0.16$
60°C, 20 นาที	$4.24^a \pm 0.18$	$2.58^c \pm 0.05$
60°C, 30 นาที	$2.73^a \pm 0.15$	$2.67^d \pm 0.11$
80°C, 10 นาที	$5.05^{abc} \pm 0.46$	$2.58^c \pm 0.19$
80°C, 20 นาที	$6.04^{abc} \pm 0.91$	$2.55^c \pm 0.20$
80°C, 30 นาที	$3.77^a \pm 0.11$	$2.43^b \pm 0.09$
100°C, 10 นาที	$5.15^b \pm 0.20$	$2.41^b \pm 0.06$
100°C, 20 นาที	$6.99^c \pm 0.13$	$2.36^b \pm 0.31$
100°C, 30 นาที	$13.65^d \pm 0.75$	$2.29^a \pm 0.23$

* ค่าเฉลี่ยจากการทดลอง 3 ซ้ำ

หมายเหตุ a, b, c, และ d ตัวอักษรที่ต่างกันในแนวดิ่ง หมายถึงค่าเฉลี่ยที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

ดังนั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า ในการสกัดสารสีแอนโทไซยานินจากกากกลีบดอกกระเจี๊ยบแดง พบว่า ตัวทำละลายที่ดีที่สุดในการสกัด คือ เอทานอล สามารถสกัดแล้วให้สารสีแอนโทไซยานินมีสีแดงเข้มมากขึ้น แต่ทำให้สารละลายแอนโทไซยานินมีรสชาติขมมาก เมื่อนำไปแช่ในข้าวเหนียวเปียกส่งผลให้ข้าวเหนียวมีรสชาติขมมาก ควรใช้น้ำปรับกรดสกัดดีที่สุด และมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า กรดที่ใช้ในการปรับ pH 2.5 ในตัวทำละลายที่ใช้ในการสกัดสารสีแอนโทไซยานิน เราสามารถใช้กรดซิตริกแทนการใช้กรดไฮโดรคลอริกได้ กรณีถ้าไม่มีกรดไฮโดรคลอริก แต่ต้องใช้ในปริมาณที่มากขึ้น

3. ศึกษาอัตราส่วนที่เหมาะสมระหว่างสารละลายสีแอนโทไซยานิน ต่อ ข้าวเหนียวพันธุ์เขี้ยวู ที่มีต่อการยอมรับทางประสาทสัมผัสของผู้ทดสอบ

จากการประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัส

พบว่า อัตราส่วนการแช่ระหว่างสารละลายสีแอนโทไซยานิน ต่อ ข้าวเหนียวพันธุ์เขี้ยวู เป็น 50 ต่อ 50 โดยน้ำหนัก/น้ำหนัก ตามลำดับ ได้รับคะแนนความชอบรวม ลักษณะปรากฏ สี เนื้อสัมผัส รสชาติ และกลิ่นรส มากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญ คือ 8.1 7.7 8.3 7.6 7.9 และ 7.7 คะแนนตามลำดับ (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 คะแนนประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัสของผลิตภัณฑ์ข้าวเหนียวมูน

อัตราส่วนระหว่างสารละลายแอนโทไซยานินสกัด : ข้าวเหนียวพันธุ์เขียว
(โดย น้ำหนัก : น้ำหนัก)

ประเมินคุณภาพ	30 : 70	40 : 60	50 : 50
สี	6.0 ^a ± 1.51	7.3 ^b ± 1.06	8.3 ^c ± 0.78
ลักษณะปรากฏ	6.7 ^a ± 1.21	7.4 ^b ± 0.96	7.7 ^a ± 1.09
รสชาติ	7.7 ^a ± 1.15	7.7 ^a ± 0.83	7.9 ^a ± 1.03
กลิ่นรส	7.5 ^a ± 1.14	7.6 ^a ± 0.97	7.7 ^a ± 0.94
เนื้อสัมผัสโดยรวม	6.8 ^a ± 1.68	7.4 ^a ± 1.30	7.6 ^a ± 1.07
ความชอบรวม	7.0 ^a ± 1.56	7.6 ^a ± 1.16	8.1 ^b ± 0.68

หมายเหตุ a, b และ c ตัวอักษรที่แตกต่างกันในแนวดิ่ง หมายถึงค่าเฉลี่ยที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

3.4 ประเมินอายุการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ข้าวเหนียวมูนที่มีต่อความคงตัวของสารสีแอนโทไซยานิน และคุณภาพด้านเคมีกายภาพ จุลินทรีย์ และการยอมรับทางประสาทสัมผัส

พบว่า การเก็บทั้ง 3 วัน มีค่าแอนโทไซยานินทั้งหมด ในช่วง 0.90 – 0.93 มิลลิกรัม/100 กรัมตัวอย่าง (ตารางที่ 5) ซึ่งไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนค่าสีแดง (a*) ลดลง (ตารางที่ 6) และเนื้อสัมผัส(ความแข็ง) เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (ตารางที่ 7) ค่าการเหม็นหืนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (ตารางที่ 8) ขณะที่ปริมาณน้ำอิสระ (a_w) เท่ากันทั้ง 3 วัน (0.95 a_w) ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ (ตารางที่ 9) นอกจากนี้ การเจริญเพิ่มจำนวนของจุลินทรีย์ทั้งหมด และยีสต์-รา อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับ และปลอดภัยต่อผู้บริโภค เมื่อพิจารณาการยอมรับทางประสาทสัมผัส พบว่า การเก็บทั้ง 3 วัน ผู้ทดสอบไม่ยอมรับ แต่ให้การยอมรับผลิตภัณฑ์เมื่อเก็บที่อุณหภูมิห้อง อาจเป็นเพราะ

ว่าผลิตภัณฑ์ข้าวเหนียวมูน มีปริมาณน้ำตาลทรายสูง ประกอบกับผลิตภัณฑ์ถูกเก็บรักษาไว้ที่อุณหภูมิห้องตลอดเวลาทั้ง 3 วัน ทำให้สูญเสียความชื้นออกจากผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์จึงไม่เป็นที่ยอมรับ โดยผลิตภัณฑ์เมื่อเก็บที่อุณหภูมิห้อง มีปริมาณแอนโทไซยานิน ทั้งหมด (dry basis; db) 0.21 มิลลิกรัม/100 กรัมตัวอย่าง พลังงาน 257.5 Kcal พลังงานจากไขมัน 23.5 Kcal (d.b.) คาร์โบไฮเดรต 55.43 % (d.b.) ความชื้น 38.5 % (d.b.) โปรตีน 3.06% (d.b.) ไขมัน 2.60% (d.b.) และเถ้า 0.39% (d.b.)

ตารางที่ 5 ปริมาณแอนโทไซยานินทั้งหมด(มิลลิกรัม/100 กรัมตัวอย่าง) ในผลิตภัณฑ์ข้าวเหนียวมูน ที่ผ่านการเก็บรักษา ทั้ง 3 วัน ที่อุณหภูมิตู้เย็น

เวลาเก็บรักษา(วัน)	ปริมาณแอนโทไซยานินทั้งหมด (มิลลิกรัม/100 กรัม)*
0 (อุณหภูมิห้อง (30 ± 0.5 °C). ; อุณหภูมิควบคุม)	0.21 ± 0.03
1	0.90 ± 0.02^a
2	0.92 ± 0.01^a
3	0.93 ± 0.04^a

*ค่าเฉลี่ยจากการทดลอง 3 ซ้ำ

ตารางที่ 6 ค่าความสว่าง (Lightness; L^*) และค่าสีแดง (redness ; a^*) จากการวัดด้วยเครื่องวัดสี

ค่าสี	อายุการเก็บรักษา (วัน)			
	0	1	2	3
L^*	36.6 ± 0.04^a	41.7 ± 0.07^b	46.4 ± 0.01^c	49.34 ± 0.09^d
a^*	7.36 ± 0.03^d	6.94 ± 0.03^c	6.60 ± 0.05^b	6.01 ± 0.10^a

*ค่าเฉลี่ยจากการทดลอง 3 ซ้ำ

หมายเหตุ a b c และ d ตัวอักษรที่แตกต่างกันในแนวนอน หมายถึง ค่าเฉลี่ยที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

ตารางที่ 7 ค่าเนื้อสัมผัสวัดในรูปความแข็ง (hardness ;นิวตัน) จากการวัดด้วยเครื่อง Texture Analyzer

ค่าเนื้อสัมผัส	อายุการเก็บรักษา (วัน)			
	0	1	2	3
ความแข็ง	8.01 ± 0.11^a	7.84 ± 0.08^a	14.77 ± 0.06^b	14.82 ± 0.10^b

*ค่าเฉลี่ยจากการทดลอง 3 ซ้ำ

หมายเหตุ a b c และ d ตัวอักษรที่แตกต่างกันในแนวนอน หมายถึง ค่าเฉลี่ยที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

ตารางที่ 8 ค่าการเหมิ้นเหิน (ค่าเปอร์ออกไซด์ ; PV) หน่วยมิลลิกรัมสมมูลย์/กิโลกรัม

ค่าการเหมิ้นเหิน	อายุการเก็บรักษา (วัน)			
	0	1	2	3
PV	0.19 ± 0.08^a	0.26 ± 0.21^b	0.39 ± 0.11^c	0.50 ± 0.06^d

* ค่าเฉลี่ยจากการทดลอง 3 ซ้ำ

หมายเหตุ a b c และ d ตัวอักษรที่แตกต่างกันในแนวนอน หมายถึง ค่าเฉลี่ยที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

ตารางที่ 9 ปริมาณน้ำอิสระ (a_w)

ปริมาณน้ำอิสระ	อายุการเก็บรักษา (วัน)			
	0	1	2	3
a_w	0.95 ± 0.11^a	0.95 ± 0.21^a	0.95 ± 0.21^a	0.95 ± 0.20^a

* ค่าเฉลี่ยจากการทดลอง 3 ซ้ำ

สรุปผลการวิจัย

1. องค์ประกอบทางเคมีของกากกลีบดอกกระเจี๊ยบแดงเริ่มต้นมีค่าพลังงาน 62.0 Kcal /100 กรัม พลังงานจากไขมัน 0.0 Kcal /100 กรัม คาร์โบไฮเดรต 14.1% โปรตีน 1.22% ไขมัน 0.05% เถ้า 1.29% และความชื้น 83.3%

2. อุณหภูมิและเวลาสกัดที่เหมาะสมโดยการใช้อุณหภูมิ 100°C นาน 30 นาที สารละลายสีแอนโทไซยานิน ที่สกัดได้ มีค่า pH 2.29 มีปริมาณแอนโทไซยานินทั้งหมด 0.41 มิลลิกรัม/100 มิลลิลิตร ตัวอย่าง

3. อัตราส่วนระหว่าง สารละลายสีแอนโทไซยานิน : ข้าวเหนียวพันธุ์เขี้ยวจู คือ 50 : 50

โดยน้ำหนัก/น้ำหนัก ได้รับคะแนนความชอบรวม ลักษณะปรากฏ สี เนื้อสัมผัส รสชาติ และกลิ่นรส คือ 8.1 7.7 8.3 7.6 7.9 และ 7.7 คะแนนตามลำดับ

4. การเก็บข้าวเหนียวมูนที่อุณหภูมิตู้เย็น 1 - 3 วัน มีปริมาณ แอนโทไซยานิน ในช่วง 0.90 - 0.93 มิลลิกรัม/100 กรัมตัวอย่าง ค่าการเหมิ้นเหิน (เปอร์ออกไซด์; PV) และค่าความแข็งเพิ่มขึ้น ส่วนค่าสีแดงลดลง ขณะที่ค่า a_w เท่ากันทั้ง 3 วัน (0.95 a_w) ส่วนการเจริญของจุลินทรีย์ทั้งหมด และยีสต์-รา อยู่ในเกณฑ์ปลอดภัยต่อผู้บริโภค และการเก็บที่อุณหภูมิตู้เย็น 3 วัน ผู้ทดสอบไม่ยอมรับ แต่ให้การยอมรับผลิตภัณฑ์

เมื่อเก็บไว้ที่อุณหภูมิห้อง ซึ่งเมื่อเก็บที่อุณหภูมิห้อง ผลิตภัณฑ์มีปริมาณแอนโทไซยานินทั้งหมด 0.21 มิลลิกรัม/100 กรัมตัวอย่าง พลังงาน 257.5 Kcal พลังงานจากไขมัน 23.5 Kcal คาร์โบไฮเดรต 55.43% ความชื้น 38.54% โปรตีน 3.06% ไขมัน 2.60% และเถ้า 0.39%

เอกสารอ้างอิง

- จรัญ เกษมรติ. (2552). สูตรและกระบวนการผลิต ผลิตภัณฑ์ข้าวเหนียวมูน. ได้จากการสัมภาษณ์. เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2552.
- ดวงกมล ลิมจันทร์. วิษฐิดา จันทราพรชัย และวิชัย หุทัยธนาสันดี. (2551). การสกัดแอนโทไซยานินจากข้าวเหนียวดำ. แหล่งที่ http://www.kucon.lib.ku.ac.th/cgibin/KUCON.exe?rec_id=010962&database=KUCON&search_type=link&table=mona&back_path=/KUCON/mona&lang=thai&format_name=TFMON, 6 มิถุนายน 2552
- บุศรารัตน์ สายเชื้อ.(2545). แอนโทไซยานินจากกระเจี๊ยบแดง *Hibiscus sabdariffa* L. เพื่อใช้เป็นสีผสมอาหาร วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีทางอาหาร กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพชรรัตน์ เพ็งรัตน์ และ และ อิศราภรณ์ พาณิชย์ เจริญรัตน์. (2552). ความเสถียรของ แอนโทไซยานินของกระเจี๊ยบและอัญชันในผลิตภัณฑ์เครื่องดื่ม. ออนไลน์ เข้าถึงใน <http://science.swu.ac.th/content/e65/e969/e1472/HomeAbstract.pdf>, 6 มิถุนายน 2552
- วนิดา เทวฤทธิ์. (2552). การสกัดสารแอนโทไซยานินในัญพืช. อาหาร. สถาบันค้นคว้าและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ปีที่ 39 ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม 2552, หน้า 293 – 298.
- เพชรรัตน์ เพ็งเจริญ และ อิศราภรณ์ พาณิชย์ เจริญรัตน์. (2552). ความเสถียรของ แอนโทไซยานินของกระเจี๊ยบและอัญชันในผลิตภัณฑ์เครื่องดื่ม. สืบค้นใน www.google.com, 1 หน้า.
- เว็บไซต์หมอบ้าน. (2552). กระเจี๊ยบมอญ. สืบค้นใน www.google.com , เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2552 , 5 หน้า.
- สถาบันการแพทย์แผนไทย. (2552). กระเจี๊ยบแดง. สืบค้นใน [www. Google.com](http://www.Google.com), สืบค้นเมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2552, 3 หน้า.
- Gradinaru, G., Biliaderis, C. G., Kallithraka, S., Kefalas, P., and Garcia-Viguera, C. (2003). Thermal stability of *Hibiscus sabdariffa* L. anthocyanins in solution and in solid state : effects of copigmentation and glass transition. **Journal of Food Chemistry**. 83 : 423 – 436.

- Prodanov, M. P., Dominguez, J. A., Blazquez, I., Salinas, M. R., and Alonso, M. L. (2004). Some aspects of the quantitative/qualitative assessment of commercial anthocyanin – rich extracts. **Journal of Food Chemistry**, 90 : 585 – 596.
- Veridiana, V. R., Adriana, Z., and Mercadante. (2007). Evaluation of colour and stability of anthocyanins from tropical fruits in an isotonic soft drink system. **Innovative Food Science & Emerging Technologies**, 8 : 347 – 352.
- Wrolstad, R. E., Skrede, M., Lea, P., & Enersen, A. (1990). Influence of sugar on anthocyanin pigment stability in frozen strawberries. **Journal of Food Science**, 55 : 1064 – 1065, 1072.

การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ
Media and Information Literacy

รองศาสตราจารย์ ดร.อุษา บิ๊กกินส์*
Associate Professor Ousa Biggins, Ph.D.*

*ผู้อำนวยการหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

*Director of Master of Communication Arts, Faculty of Communication, Dhurakij Pundit University

บทคัดย่อ

การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับคนในยุคปัจจุบัน การส่งเสริมให้การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศขยายศักยภาพของคนในด้านสิทธิมนุษยชน ตาม Article 19 ของ The Universal Declaration of Human Rights ซึ่งกล่าวว่า “ทุกคนมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกอย่างเสรี สิทธินี้รวมทั้งเสรีภาพในการออกความคิดเห็นโดยปราศจากการแทรกแซงและการค้นหา การรับ ข้อมูล ข่าวสารและความคิดผ่านทางสื่อมวลชนอย่างไร้พรมแดน” ซึ่งหากการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศแล้วจะทำให้เกิดประโยชน์ในกระบวนการสอนและการเรียนรู้ ทำให้ครูได้ขยายความรู้ในการเสริมพลังพลเมืองในอนาคต การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศให้ความรู้สำคัญเกี่ยวกับหน้าที่ของช่องทางสารสนเทศและสื่อในสังคมประชาธิปไตย ความเข้าใจอย่างมีเหตุผลเกี่ยวกับเงื่อนไขที่จำเป็นในการทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและทักษะที่จำเป็นขั้นพื้นฐานในการประเมินการทำงานของผู้ถ่ายทอดสื่อและสารสนเทศในมิติของหน้าที่ที่คาดหวัง นอกจากนี้สังคมที่มีการรู้เท่าทันสื่อและการรู้เท่าทันสารสนเทศเน้นการพัฒนาสื่อที่มีเสรีภาพ เป็นอิสระ และหลากหลายรวมทั้งเปิดระบบสารสนเทศ

คำสำคัญ : การรู้เท่าทันสื่อ การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ

Abstract

Media and Information Literacy is the necessary skill for everyone in the present time. The promotion of media and information literacy extends the potential of people in terms of human rights according to Article 19 of the Universal Declaration of Human Rights “Everyone has the right to freedom of opinion and expression; this right includes freedom to hold opinions without interference and to seek, receive and impart information and ideas through any media and regardless of frontiers “. If we know media and information literacy, we can use it for teaching and learning process. The teachers can enlarge their knowledge to empower the citizen in the future. Media and information literacy provides knowledge on duty of media and information channels in democratic society. It can make us understand the necessary duty and basic skills to evaluate the senders of media and information. Moreover, the society with media and information literacy focuses on the development of media freedom and diversity and the information system.

Keywords : Media literacy, media and information literacy

บทนำ

การรู้เท่าทันสื่อ (Media literacy) เริ่มนำมาใช้ในปี ค.ศ. 1992 โดยมีสมาชิกของ Aspen Media Literacy Leadership Institute ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า หมายถึง ความสามารถในการเข้าถึง วิเคราะห์ประเมินและสร้างสรรค์สื่อในหลายๆ รูปแบบ อย่างไรก็ตาม เมื่อใช้กันต่อๆ มา คำจำกัดความก็เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปทีละน้อย จนกระทั่งในปัจจุบัน คำว่า “การรู้เท่าทันสื่อ” ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในการให้การศึกษากับนักเรียน นักศึกษา ในยุคศตวรรษที่ 21 ที่วัฒนธรรมทางสื่อเฟื่องฟู คำจำกัดความในปัจจุบันจึงครอบคลุมถึงวิธีการที่มีความสำคัญและสมควรจะต้องให้การศึกษากำหนดกรอบในการเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมิน และสร้างสรรค์การสื่อข้อความในหลายๆ รูปแบบ นับแต่ด้านสิ่งพิมพ์ จนถึงสื่อภาพและเสียงอย่างโทรทัศน์หรือวิดีโอ จนกระทั่งอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ “การรู้เท่าทันสื่อ” คือการสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของสื่อในสังคม รวมทั้งทักษะที่สำคัญในการสอบถามหาข้อมูลและแสดงออกซึ่งความคิดเห็นของประชาชนที่เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย

การรู้เท่าทันสื่อจะต้องมีการนำไปปรับใช้ใน 4 รูปแบบ คือ เข้าถึง (access) วิเคราะห์ (analyse) ประเมิน (evaluate) และ สร้างสรรค์ (create) และทั้ง 4 รูปแบบนี้สามารถใช้ได้กับสื่อทุกประเภท นับตั้งแต่ สื่อสิ่งพิมพ์ การกระจายเสียง จนถึงสื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งเริ่มมีอิทธิพลอย่างกว้างขวางใน ปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม การให้ความสำคัญกับการรู้เท่าทันสื่อ จะแสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมที่สุด ด้วยการกำหนดนโยบายและหลักสูตรการศึกษา

1. การเข้าถึง การเข้าถึงสื่อจะเป็นไปในลักษณะที่มีการเคลื่อนไหวและเป็นกระบวนการทางสังคมที่มีความต่อเนื่อง เมื่อประชาชนสามารถเข้าถึงสื่อได้แล้วความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อก็จะมีพัฒนาไปเรื่อยๆ ทำให้ผู้บริโภคสื่อมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง และมีความรู้เกี่ยวกับสื่อมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ตรายใดที่สภาพแวดล้อมทางสังคมยังเกิดความเหลื่อมล้ำ และไม่มีความเท่าเทียมกันระหว่างในเมืองกับชนบท วัตถุ ทรัพยากรที่เข้าถึงถึงความเจริญ ย่อมจะส่งผลทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงสื่อ การสื่อสาร หรือความรู้ต่างๆ

2. การวิเคราะห์ ผู้บริโภคสื่อทุกวันนี้เมื่อเข้าถึงสื่อได้แล้ว ก็จะต้องมีทักษะหรือความสามารถในการวิเคราะห์สื่อและความหมายที่สื่อสารออกมาด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อโทรทัศน์ผู้ชมมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความเข้าใจนับตั้งแต่ตัวแทนผู้ผลิตรายการหมวดหมู่ประเภทรายการ เทคโนโลยี ภาษา กลุ่มตัวแทนที่สื่อสะท้อนให้เห็น จนกระทั่งประเภทของกลุ่มผู้ชม ในปัจจุบัน ผู้บริโภคยังจำเป็นที่จะต้องมีความรู้หรือความสามารถในการวิเคราะห์สื่อที่เผยแพร่ทางเว็บไซต์อินเทอร์เน็ต เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้ให้ได้สูงสุด

3. การประเมิน ในส่วนของการเข้าถึงหรือการวิเคราะห์นั้น จำเป็นจะต้องมีการประเมินสื่อไปพร้อมๆ กันด้วย แต่ในขั้นตอนของการประเมินนี้ เป็นเรื่องที่ยากในการตัดสินใจ ทั้งนี้ เนื่องมาจากปัจจัยหลายๆ ประการ เช่น นโยบายของรัฐ ข้อกำหนด กฎหมาย หรือเกณฑ์ในการประเมินต่างๆ ได้แก่ ความงาม บรรทัดฐานทางการเมือง ค่านิยม อุดมคติ หรือเศรษฐกิจ แม้แต่ขอบเขตและวัตถุประสงค์ใน

การประเมินเอง ก็ยังเป็นเรื่องที่บางครั้งค่อนข้างจะขัดแย้งกัน เพราะต้องพิจารณาให้ดีว่า การประเมินคุณภาพสื่อ นั้นจะตั้งอยู่บนหลักการประชาธิปไตยที่ส่งเสริมความอิสระเสรี ความหลากหลาย ความเท่าเทียมกัน ลดความเหลื่อมล้ำในการเป็นตัวแทนหรือสะท้อนภาพสังคม เช่น สะท้อนให้เห็นภาพของคนทุกชนชั้นในสังคม ไม่ใช่ว่าจะสะท้อนให้เห็นแต่ชีวิตของคนที่หรูหรา ฟุ้งเฟ้อในสังคม หรือว่าจะให้การประเมินสื่อยึดมั่นกับขนบธรรมเนียมแบบดั้งเดิม ที่แสดงถึงการแบ่งแยกระหว่างความดีและความชั่วอย่างชัดเจน เป็นต้น

4. การสร้างสรรค์เนื้อหา ถ้าพิจารณาทักษะหรือความสามารถ 3 ด้านที่กล่าวมาแล้ว เบื้องต้นทักษะในข้อนี้หรือการสร้างสรรค์เนื้อหา นั้น จะเป็นทักษะที่เสริมเข้ามา กล่าวคือ ผู้บริโภคสื่อ จำเป็นจะต้องมีทักษะ 3 ข้อ คือ ความสามารถในการเข้าถึงวิเคราะห์ และประเมินสื่อ ขณะที่ผู้ผลิตหรือผู้สร้างสื่อ จำเป็นจะต้องมีทักษะหรือความสามารถทางด้านการสร้างสรรค์เนื้อหาด้วย ความสามารถในการสร้างสรรค์ที่ผู้ผลิตจะต้องมี ยกตัวอย่างเช่น การเรียนรู้กระบวนการในการสร้างข้อกำหนดต่างๆ การผลิตสื่อที่แสดงออกมาในเชิงสัญลักษณ์ ความเข้าใจอันลึกซึ้งเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมและจริยธรรมในการผลิตสื่อแบบมืออาชีพ

ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ

ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อคือ เรียนรู้ในการใช้สื่อ เข้าใจว่าสื่อมีบทบาทหน้าที่อย่างไร และสื่อจะช่วยในการสร้างภาพลักษณ์ได้อย่างไร ในการที่จะมีส่วนร่วม กับ กระบวนการขัดเกลาทางสังคม เพื่อนำไปสู่การสร้างความเป็นประชาธิปไตย และทำให้เกิดความเป็นธรรม

ในสังคม โดยการมีการกำหนดขอบเขตในสังคมให้เท่าเทียมกันและแต่ละกลุ่มตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้ผลิตสื่อและผู้บริโภคสื่อ ควรมีมาตรการสำคัญในการปลูกฝังทัศนคติที่ดีในการสร้างสรรค์และผลิตสื่อ และพัฒนาให้สังคมส่วนรวมมีความรับผิดชอบ ประชาชนจะต้องรู้จักคิดในเชิงวิเคราะห์ และสามารถสื่อสารในเชิงสร้างสรรค์ได้ การศึกษาเกี่ยวกับสื่อการที่จะรู้เท่าทันสื่อได้ ผู้บริโภคสื่อ จำเป็นจะต้องได้รับการศึกษาเกี่ยวกับสื่อ (media education)

การศึกษาเกี่ยวกับสื่อเพื่อนำไปสู่การรู้เท่าทันสื่อจะอยู่นอกกระบวนโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ ขึ้นอยู่กับองค์กรที่ทำงานรณรงค์ด้านสื่อให้มีคุณภาพ แต่ยังไม่ได้บรรจุอยู่ในวาระแห่งชาติ หรือมีผู้เกี่ยวข้องให้ความสนใจจริงจัง ประชาชนในสังคมควรมีสติที่จะได้รับการศึกษาเกี่ยวกับสื่อทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อให้เกิดการรู้เท่าทันสื่อ เพราะเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคนทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะเด็กๆ ผู้ปกครอง และครูแท้ที่จริงแล้วการศึกษาเกี่ยวกับสื่อควรจะเริ่มตั้งแต่ระดับโรงเรียนเพื่อให้ความรู้แก่เยาวชน โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะปกป้องผู้เยาว์ให้พ้นจากอิทธิพลของสื่อ แม้ในบางประเทศอาจจะมียุทธศาสตร์ให้การศึกษากับสื่อในโรงเรียน แต่ก็อยู่ในลักษณะของวิชาเลือกมากกว่าจะเป็นวิชาบังคับ หรือขึ้นอยู่กับครูว่าจะเล็งเห็นถึงความสำคัญของประเด็นนี้หรือไม่ อย่างไรก็ตามการให้ครูได้เรียนรู้ถึงสื่อและอิทธิพลของสื่อก็สามารถช่วยได้ เพราะกลุ่มครูที่ได้รับการอบรมในเรื่องนี้ สามารถนำสาระที่เรียนรู้ไปถ่ายทอดให้แก่เด็กต่อไป โดยทั่วไปการศึกษากับสื่อในหลายๆ ประเทศมักได้รับการพัฒนาบรรจุไว้เป็นหลักสูตรในโรงเรียน โดยมีครูเป็นผู้มีบทบาทหลักในการให้การศึกษ ให้

ข้อมูลที่ถูกต้องกับเด็กนักเรียน โดยเฉพาะในเรื่อง พัฒนาการทางสังคมของเด็ก และการเสริมสร้างเอกลักษณ์หรือบุคลิกของเด็ก นอกจากนั้น การศึกษาเกี่ยวกับสื่อควรเน้นการเสริมสร้างอำนาจการคิดเพื่อปกป้องตัวเอง หรือปลูกฝังความคิดเชิงวิเคราะห์ให้แก่เด็ก เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กที่จะเติบโตไปในอนาคต และที่สำคัญ จากการศึกษาวิจัย พบว่า การให้การศึกษาเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ มีประสิทธิภาพสูงสุดกับเด็กในช่วงอายุระหว่าง 9-12 ปี

ในสหรัฐอเมริกา ประชาชนต่างตระหนัก และให้ความห่วงใย ต้องการให้มีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสื่อ อย่างไรก็ตาม ในแต่ละรัฐยังไม่มีการบังคับว่าจะต้องมีหลักสูตรการศึกษาเกี่ยวกับสื่อ แต่มีองค์กรหลายแห่งทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่ทำหน้าที่ตรวจสอบสื่อและให้การศึกษาเกี่ยวกับสื่อ เป็นองค์กรของประชาชนหรือชุมชน ซึ่งประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานพอสมควร ยกตัวอย่างเช่น มีการดำเนินโครงการ 4 ปีในการศึกษาความรุนแรงที่แสดงออกทางสื่อ เพื่อการนำมาพัฒนาหลักสูตรการศึกษาเกี่ยวกับสื่อในประเทศกลุ่มยุโรป ได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสถานะการรู้เท่าทันสื่อ โดยการวิจัยครอบคลุมสื่อทุกประเภท รวมทั้งสื่อดิจิทัล (digital media) หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั้งหลาย ด้วย เพื่อเป็นการรณรงค์ให้ผู้ผลิตสื่อและผู้บริโภคสื่อได้ตระหนักถึงการใช้ประโยชน์จากสื่ออย่างเหมาะสม มีความรับผิดชอบทั้งการผลิตและการบริโภค โดยเป็นการสร้างความตระหนักรู้และความรับผิดชอบต่อสังคม (civil responsibilities) ให้แก่ทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสำหรับกลุ่มผู้บริโภคสื่อ จำเป็นจะต้องตระหนักถึงปัญหาทางสังคม และดำรงบทบาทในฐานะเป็นพลเมืองในเชิงรุก นั่นคือ ไม่ปล่อยยให้กระแสใดๆ ในสังคม

มาขึ้นหรือครอบงำ จนทำให้ค่านิยมแห่งความดีงามสูญสลายไป

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับสื่อในโรงเรียนนั้น ประเทศต่างๆ ในแถบยุโรปยังไม่ค่อยมีเช่นเดียวกัน และถือว่าเป็นเรื่องที่ต้องครุ่นพิจารณาจะต้องรณรงค์ผลักดันกันต่อไป ประชาคมยุโรปได้พยายามผลักดันการเข้ามามีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยให้การเรียนรู้ด้านสื่อแก่ประชาชนทางระบบออนไลน์ผ่านทางเว็บไซต์ เรียกว่า กระบวนการอีเลิร์นนิง (e-Learning) เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนทุกวัย และช่วยพัฒนาทักษะในการวิเคราะห์ตีความ และประเมินข้อมูลที่แสดงออกผ่านทางสื่อทั้งหลายในประเทศญี่ปุ่นได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ โดยย้อนไปตั้งแต่ในอดีตจนกระทั่งถึงแนวโน้มของประเทศอื่นๆ ในยุคปัจจุบัน การให้ความสำคัญกับการรู้เท่าทันสื่อ เห็นได้ชัดเจนเป็นครั้งแรกในทศวรรษ 1960 โดยมีการกล่าวถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการให้การศึกษาเพื่อการรู้เท่าทันสื่อขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศญี่ปุ่น จากนั้นจึงเกิดกิจกรรมอื่นๆ ตามมา เช่น การวิจัยและการแสวงหาแนวทางการปฏิบัติสำหรับนักการศึกษานักวิจัยด้านสื่อ และประชาชนกลุ่มต่างๆ ในทศวรรษ 1970 ได้มีการจัดตั้งองค์กรที่ผลักดันเรื่องสื่อที่มีคุณภาพ ได้แก่ เวทีเสวนาเรื่องโทรทัศน์และสื่อของประชาชน (Forum for Citizens' Television and Media หรือ FCT) ซึ่งได้เปิดโอกาสให้กลุ่มผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เช่น กลุ่มผู้ปกครอง ครูอาจารย์ นักวิจัย และนักวิชาชีพทางด้านสื่อ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเด็กผู้หญิงและชนกลุ่มน้อย

อย่างไรก็ตาม ในระยะเริ่มแรกยังมีกลุ่มคนที่สนใจเข้าร่วมการรณรงค์เป็นส่วนน้อย

จะเห็นว่ากิจกรรมเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อของญี่ปุ่น เน้นด้านสิทธิของประชาชนในการสื่อสาร โดยผ่านทางสื่อ หรือความสามารถของประชาชน ในการวิเคราะห์และประเมินสื่อ สิทธิและความสามารถในการเข้าถึงสื่อเพื่อที่จะสามารถใช้สื่อ ให้เป็นประโยชน์ในการแสดงความคิดเห็นและทัศนคติ ทำให้เกิดสังคมแห่งการสื่อสารขึ้นในหลายๆ รูปแบบ นอกจากนั้น ญี่ปุ่นยังให้ความสำคัญกับการคุ้มครองเด็ก โดยเน้นประเด็นเรื่องเด็กกับสื่อ และได้สะท้อนออกมาอย่างเป็นทางการโดยมีเอกสารว่าด้วยเรื่องสิทธิเด็ก มีการรณรงค์ให้สร้างภาพแวดล้อมทางสื่อที่ดีให้แก่เด็กๆ โดยการส่งเสริมกิจกรรมการรู้เท่าทันสื่อ แนวคิดของการศึกษาเกี่ยวกับสื่อในญี่ปุ่นจะไปในแบบการศึกษาตลอดชีพ และมีการบรรจุเข้าไปในระดับโรงเรียนทุกระดับ อย่างไรก็ตามญี่ปุ่นเองก็ยังคงต้องการกลุ่มผู้ชมที่มีพฤติกรรมเชิงรุก ที่มีการแสดงออกซึ่งการวิพากษ์วิจารณ์มากกว่าเชิงรับที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน หลังจากมีพัฒนาการของการจัดตั้งกลุ่มสถานการณ์เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อในญี่ปุ่นก็มีการขยายขอบเขตมาจนถึงการร่วมมือกับนานาชาติประเทศ เกิดเป็นเครือข่ายระหว่างชาติขึ้น ได้มีการออกสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง เช่น Media Literacy Resource Guide ประเทศเกาหลีเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีการเคลื่อนไหวของขบวนการภาคประชาชนที่ก้าวหน้า โดยมีการกำหนดยุทธศาสตร์สำหรับการสื่อสารของประชาชนด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารยุคใหม่ ลักษณะของการเคลื่อนไหวเพื่อรณรงค์เรื่องสื่อแบ่งออกเป็น 3 ยุทธศาสตร์ คือ

- **การสร้างระบบและการสร้างสรรค์สื่อทางเลือก** โดยการให้การสนับสนุน ส่งเสริมผู้ผลิตสื่อทางเลือกที่มีคุณภาพ ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อผู้ชมให้ดำรงไว้ซึ่งความเป็นอิสระ ปลอดภัย

การครอบงำของสื่อกระแสหลักในสังคม

- **การดำเนินงานทางการเมือง** เพื่อผลักดันให้การสร้างสรรค์สื่อทางเลือกได้เป็นวาระแห่งชาติที่รัฐบาลและประชาชนต้องหันมาให้ความสนใจ ทั้งนี้ สื่อทางเลือกจะเป็นผู้ต้นแบบและมาตรฐานในการกำหนดลักษณะการสื่อสารที่มีความก้าวหน้า ทันสมัย และสร้างความนิยมให้แก่สื่อทางเลือก

- **การขยายพื้นที่ในการเคลื่อนไหว** รณรงค์ให้กว้างขวางและครอบคลุมทั้งสังคม ทั้งนี้ในอีกแง่หนึ่ง เพื่อส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในการสร้างสรรค์และบริโภคสื่อ และเน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ที่ผ่านมามีการศึกษาวิจัยหรือการสำรวจเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อหรือการศึกษาเกี่ยวกับสื่อ ในอีกหลายๆ ประเทศ เช่น แอฟริกาใต้ อินเดียและประเทศในแถบละติน อเมริกา ซึ่งมุ่งเน้นให้มีการให้ความรู้เกี่ยวกับสื่อและผลกระทบ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างจิตสำนึกให้แก่ผู้ชม ไม่ให้ปล่อยตัวลื่นไหลไปตามกระแสสื่อโดยไม่คำนึงว่าผู้ผลิตสื่อจะผลิตงานประเภทใดป้อนเข้าสู่สังคม ประเทศในกลุ่มเอเชีย ได้แก่ บังกลาเทศ จีน อินเดีย อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น มาเลเซีย เนปาล ปากีสถาน ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ศรีลังกา เวียดนาม และประเทศไทย ยังได้มีการจัดประชุมเกี่ยวกับสถานการณ์ของเด็กๆ ในสภาพแวดล้อมสื่อ เพื่อสร้างความตระหนักระหว่างสถาบันทางการเมือง สังคม และสื่อของประเทศต่างๆ ในเอเชีย โดยพิจารณาเห็นว่า รายการโทรทัศน์ในประเทศในแถบเอเชียมักจะผลิตขึ้นเพื่อตอบสนองในเชิงพาณิชย์ มีการค้าเป็นเรื่องจริงจังมากกว่าที่จะใส่ใจกับเรื่องสังคม ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสื่อและการเผยแพร่สื่อในเอเชียจะต้องมีจิตสำนึกเกี่ยวกับเรื่องของการยอมรับผิดชอบและบทบาทในการเข้ามามี

ส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กมากยิ่งขึ้นกว่านี้การพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ในเอเชีย ทำให้เกิดการผลิตสื่อในรูปแบบใหม่ๆ ขึ้นมามากมาย และทำให้เกิดประชาคมหรือกลุ่มต่างๆ ขึ้นมาในสังคม รูปแบบต่างๆ ของสื่อดังกล่าว ได้แก่ สิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ คอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ต ซึ่งได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญในชีวิตประจำวันที่มีอาชญาได้

การแพร่หลายไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวางของสื่อดังกล่าว ทำให้เกิดความห่วงใยต่อบทบาทของสื่อและการที่เด็กๆ อยู่ในสภาพเปิดรับสื่อที่ตาโถมเข้ามาทั้งในแง่บวกและแง่ลบจากการสร้างและผลิตสื่อที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทำให้เกิดการวิเคราะห์และพิจารณาว่า สื่อที่สร้างออกมาได้สะท้อนภาพเด็กออกมาอย่างไร หรือได้สร้างแบบอย่างที่ดีให้แก่พัฒนาการของเด็กบ้างหรือไม่ หรือสังคมมีความต้องการ ความคาดหวังที่จะให้สื่อสะท้อนค่านิยม วัฒนธรรม ศีลธรรมให้แก่เด็กๆ และสังคมอย่างไรบ้าง การที่เด็กๆ คลุกคลีอยู่กับสื่อในสังคมเช่นนี้ พวกเขาได้รับผลกระทบในด้านลบที่สื่อสะท้อนออกมาหรือไม่ เช่น ในเรื่องของพฤติกรรมต่อต้านสังคม สื่อโป๊ลามก เป็นต้น

นอกจากนี้นักกลุ่มต่างๆ ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นสถาบันสื่อ องค์กรของรัฐ และสถาบันผู้ปกครองจะมีบทบาทหรือปฏิบัติอย่างไร ในการปกป้องคุ้มครองเด็กในฐานะที่สื่อมีบทบาทเปรียบเสมือนผู้ให้การศึกษา ผู้ส่งเสริม ผู้ควบคุมตรวจสอบ และผู้ดูแลผลประโยชน์ของสังคม จึงเป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องมีการวัดและคอยตรวจสอบเนื้อหาของสื่อที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ทุกรวมทั้งระบุหน้าที่รับผิดชอบของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง และจัดทำแผนกลยุทธ์เพื่อให้มั่นใจว่าสื่อจะตระหนักถึงอิทธิพลด้านบวกที่พึงจะมีต่อเด็กๆ ประเด็นที่

เน้นหนักโดยเฉพาะ ได้แก่ สื่อโทรทัศน์ที่ถ่ายทอดประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับเด็ก นโยบายของสถานีโทรทัศน์ บริษัทผู้ผลิตสื่อในการเผยแพร่ถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเด็กและเยาวชนเบื้องหลังของนโยบาย ในแง่ของสังคม เศรษฐกิจและอุดมคติในการกำหนดนโยบาย ผู้กำหนดนโยบาย และผู้สื่อข่าวหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสื่อมีการตระหนักถึงประเด็นสิทธิเด็กที่กำหนดโดย UNICEF หรือไม่ และได้นำไปใช้อย่างไรนอกจากนั้น หลายๆ ประเทศ เช่น ประเทศในกลุ่มละตินอเมริกา ยุโรป (กลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย) และสิงคโปร์ ยังได้หันมาสนใจศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อ อินเทอร์เน็ตที่มีต่อเยาวชน โดยเฉพาะเรื่องเซ็กส์ และความรุนแรง ผู้ที่ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในการล่อลวงเหยื่อ และการเสพติดอินเทอร์เน็ตหรือเกมคอมพิวเตอร์ ผลการวิจัยแสดงออกมาว่า บิดามารดา ส่วนใหญ่ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องเหล่านี้ ส่วนใหญ่ปล่อยให้เด็กๆ เล่นอินเทอร์เน็ตโดยลำพัง เกิดช่องว่างในโลกดิจิทัล (digital divide) ระหว่างบิดามารดา นั่นคือ บิดามารดา ยังมีความสามารถในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตน้อยกว่าเด็ก และตามลูกไม่ทัน ไม่รู้ว่าลูกได้ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตไปในเชิงสร้างสรรค์ ปฏิสัมพันธ์ ไม่ว่าจะเป็นการรับส่งอีเมล การแชตออนไลน์หรือการดาวน์โหลดเพลงหรือภาพต่างๆ บางรายถึงขนาดนัดพบตัวจริงเพื่อพบปะกัน นอกจากนั้น บิดามารดา ยังไม่เชื่อว่าลูกๆ จะเข้าไปดูตามเว็บไซต์ลามกอีกด้วย ในสิงคโปร์ก็เช่นเดียวกัน ได้มีงานวิจัยพบว่า เด็กวัยรุ่นสิงคโปร์มักจะเข้าเว็บไซต์ลามกอนาจารที่ไม่เหมาะสมกับเด็ก และคำเสริมว่า “sex” มาเป็นอันดับหนึ่ง นอกจากนั้น ยังมีการพบคดีที่เด็กวัยรุ่นจำนวนมากถูกล่อลวงจากผู้ใหญ่ โดยการรู้จักกันผ่านทางห้องสนทนา

ออนไลน์ (chat room) บิดามารดาชาวสิงคโปร์เองก็มักประเมินลูกๆ ต่ำกว่าความเป็นจริง โดยไม่ทราบว่าคุณๆ ได้ใช้อินเทอร์เน็ตไปในเชิงสร้างสรรค์ ปฏิสัมพันธ์ อย่างไรก็ตามบิดามารดาในสิงคโปร์ก็ได้ตระหนักถึงพิษภัยของอินเทอร์เน็ตจากการที่เด็กอาจมีโอกาสเสี่ยงที่จะได้รับข้อมูลที่ผิดๆ หรือถูกล่อลวง จึงได้มีการก่อตั้งกลุ่มที่ปรึกษาสำหรับบิดามารดาเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต (Parents Advisory Group for the Internet : PAGI) ขึ้นในปี ค.ศ. 1999 เพื่อให้การศึกษากับพ่อแม่เกี่ยวกับสังคมอินเทอร์เน็ตแม้นักวิจัยด้านสื่อต่างมีความเห็นพ้องกันว่า โดยรวมๆ แล้ว การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับด้านสื่อยังขาดแคลน แต่ผลการวิจัยเท่าที่มีอยู่ก็แสดงออกมาในทำนองเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านสื่อโทรทัศน์หรืออินเทอร์เน็ตก็ตาม นั่นคือ บิดามารดาเป็นจำนวนมากยังไม่ทันลูก และไม่รู้ถึงพฤติกรรมของเด็กในการใช้สื่อ หรือบางครั้งบิดามารดาก็ต่อต้านการใช้สื่อโดยไม่ได้อธิบายถึงเหตุผลให้เด็กฟัง ทำให้เกิดความตึงเครียด และบรรยากาศในการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับเด็กๆ ขาดหายไป ในเรื่องการใช้อีเมลสมัยใหม่ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างวัย ดังนั้นบิดามารดาจึงต้องการข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานที่อาจทำหน้าที่เสมือนองค์กรที่ปรึกษาหรือองค์กรที่ทรงคุณวุฒิให้บิดามารดาเกิดความตระหนักระแวดระวังด้านสื่อนอกจากจะขาดการศึกษาเกี่ยวกับสื่อในระบบการศึกษาแล้ว ยังขาดการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่ออีกเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม ในบางประเทศได้มีการริเริ่มการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ โดยมีหน่วยงานชุมชนที่รับผิดชอบ เช่น กลุ่มเยาวชนกลุ่มกิจกรรมชุมชน ซึ่งทำกิจกรรมในรูปแบบโครงการศึกษา และกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน

อย่างไรก็ตาม การศึกษาเกี่ยวกับสื่อไม่ควรจำกัดเฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น แต่ควรเป็นกระบวนการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากคนทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นชุมชน ภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชนและนักวิชาชีพทางด้านสื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบิดามารดา ผู้ปกครองซึ่งมีบทบาทสำคัญ นอกจากนั้นยังต้องอาศัยความร่วมมือจากบริษัทผู้ถ่ายทอดแพร่ภาพ/เสียง และผู้ผลิตสื่อ โดยการสร้างจิตสำนึกให้แก่คนกลุ่มนี้เพื่อให้ความรับผิดชอบต่อสังคม ความตระหนักถึงปัญหาอีกประการหนึ่งที่จำเป็นจะต้องมีการรณรงค์อย่างต่อเนื่อง คือ การบริโภคสื่อโทรทัศน์มากเกินไปจนเกินไป ซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในกลุ่มเด็กเท่านั้น แต่ยังเป็นสภาวะที่ครอบครัวส่วนใหญ่มีพฤติกรรมแบบนี้ด้วยเช่นกันจากแนวคิดและสถานการณ์ความตระหนักถึงอิทธิพลของสื่อในประเทศต่างๆ สามารถสรุปได้ว่า ปัญหาของการขาดการศึกษาด้านสื่อมีหลายประการ เช่น การขาดเงินทุนสนับสนุน การขาดความเอาใจใส่ตระหนักถึงปัญหา การขาดทรัพยากร และเครื่องมือที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงาน ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้อง จึงควรต้องตระหนักถึงภารกิจการรณรงค์ด้านการศึกษาเกี่ยวกับสื่อ และดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เกิดการพัฒนาสื่ออย่างยั่งยืน และมีกระบวนการที่โปร่งใสตรวจสอบได้ โดยความร่วมมือจากคนทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้อง ด้วยเหตุที่ว่าการให้การศึกษาด้านสื่อจะช่วยให้ประชากรมีคุณภาพขึ้นและผู้บริโภคสื่อมีอำนาจมากขึ้น

การรู้เท่าทันสื่อมวลชน ตามนิยามระบุไว้ว่า “เป็นความสามารถในการเปิดรับเข้าใจ และตีความหมายของสารที่ปรากฏอยู่ในสื่อมวลชนได้อย่างมีหลักการ โดยล่วงรู้ถึงคุณลักษณะอันเป็นจุดหมายที่ซ่อนเร้นอยู่นั้น”

จัดเป็นการพิจารณาความรู้เท่าทันสื่อมวลชนในฐานะของผู้รับสาร ซึ่งต้องคำนึงถึงความสามารถใน 4 ด้าน ได้แก่ การเข้าถึงความหมายของสาร(access)การวิเคราะห์สาร(canalization) การประเมินสาร(evaluation) และการสื่อสาร(communication) ผ่านสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งเหล่านี้จะรู้เท่าทันเพียงไรขึ้นกับผู้รับสารว่ามีความตระหนักต่อ 1) กระบวนการทำงานของสื่อมวลชน 2) กระบวนการแปลความหมายของสาร 3) บทบาทหน้าที่ของสารที่นำเสนอผ่านสื่อมวลชน 4) เทคนิคการนำเสนอสารของสื่อมวลชน และ 5) ผลกระทบของสื่อมวลชนที่มีต่อบุคคลและสังคม ด้วยความเข้าใจต่อการบริโภคสื่อและการผลิตสื่อเป็นอย่างดี เพราะจะส่งผลต่อทักษะความรู้เท่าทันทั้งในระดับความเข้าใจ ระดับอารมณ์ ระดับจริยธรรม และระดับสุนทรียศาสตร์ที่ก่อให้เกิด การเรียนรู้ การแสวงหาคุณค่า และความรับผิดชอบของสื่อมวลชนนั้นๆ นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงปัจจัยที่จะส่งผลกระทบต่อความรู้เท่าทันของผู้รับสารอีก 4 ประการ ประกอบด้วย โครงสร้างและระบบองค์การของสื่อมวลชน การสร้างความหมายและการนำเสนอของสื่อมวลชน การรับรู้และแปลความหมายในสื่อมวลชน และผลของสื่อมวลชนในแต่ละลักษณะ

ส่วนการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อมวลชน นอกจากแต่ละบุคคลสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีการรู้เท่าทันสื่อมวลชนแล้ว ยังต้องเผยแพร่การรู้เท่าทันสื่อมวลชนไว้ในหลักสูตรการศึกษา “สื่อมวลชนศึกษา” (media education) ให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

การรู้เท่าทันสารสนเทศ

สื่อสารสนเทศ (Information and Communications Technology) เป็นสื่อที่แสดงข้อมูลข่าวสาร ข้อเท็จจริง ความรู้ เรื่องราวและเหตุการณ์ต่างๆ ที่ผ่านการเลือกสรรให้เหมาะสมหรือที่ได้รวบรวมไว้ และนำมาถ่ายทอดในรูปแบบต่างๆ ให้เหมาะกับการใช้งานให้ทันเวลา โดยผ่านช่องทางการสื่อสารของเทคโนโลยีสารสนเทศ

เทคโนโลยีสารสนเทศทำให้สังคมเปลี่ยนจากสังคมอุตสาหกรรมมาเป็นสังคมสารสนเทศ คอมพิวเตอร์และระบบสื่อสารมีบทบาทมากขึ้น มีการใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์ เช่น อินเทอร์เน็ต เชื่อมโยงการทำงานต่างๆ การดำเนินธุรกิจใช้สารสนเทศอย่างกว้างขวาง เทคโนโลยีสารสนเทศจึงเป็นเทคโนโลยีแบบสุนทรียสัมผัสและตอบสนองตามความต้องการแบบการสื่อสารสองทางที่ก้าวหน้าและแพร่หลายขึ้น มีการโต้ตอบผ่านเครือข่ายทำให้เสมือนมีปฏิสัมพันธ์ได้จริง ทั้งผู้พูดและผู้ฟังต่างก็ได้รับข้อมูล ข่าวสารถึงกัน การพัฒนาของ “สื่อสารสนเทศ” จึงเข้ามามีบทบาท และอิทธิพลอย่างมาก ต่อผู้รับสาร (Receiver) โดยปัจจุบันการสื่อสารมีมากมายหลายวิธี อาจเป็นทางวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ โทรศัพท์มือถือ ดาวเทียม ระบบโทรคมนาคม หรือ การสื่อสารระบบเครือข่ายที่อาศัยดาวเทียมและสายเคเบิลใยแก้ว เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อินเทอร์เน็ต

เมื่อสารสนเทศ เข้ามาเกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนจะมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง 3 องค์ประกอบ คือ ระบบสื่อสาร ผู้รับสาร และระบบติดตามเผื่อระวังสื่อ ซึ่งนอกเหนือจากระบบติดตามเผื่อระวังสื่อ ในยุคโลกาภิวัตน์ สื่อได้มีการพัฒนาการ มีรูปแบบหลากหลายมากยิ่งขึ้น

เพื่อดึงดูดผู้รับสาร ดังนั้น การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) คือการอ่านสื่อให้ออกเพื่อพัฒนาทักษะในการเข้าถึงสื่อ การวิเคราะห์สื่อ การตีความเนื้อหาของสื่อ การประเมินค่าและเข้าใจผลกระทบของสื่อและสามารถใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ได้

การรู้เท่าทันสารสนเทศ (Information Literacy) เป็นส่วนสำคัญพื้นฐานของการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา มีการให้การสนับสนุนการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศขององค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) และเมื่อมีการรวมกันระหว่างการรู้เท่าทันสื่อ และการรู้สารสนเทศ จึงเกิดการพัฒนามาเป็นหลักสูตรชื่อ Media and Information Literacy-MIL

ความสัมพันธ์ระหว่างการรู้เท่าทันสื่อและการรู้เท่าทันสารสนเทศ

ภาพที่ 1 การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy)

เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของสื่อในสังคมประชาธิปไตย	เข้าใจสถานการณ์ที่สื่อทำหน้าที่	การประเมินผลเนื้อหาสื่อเชิงวิพากษ์ตามหน้าที่ของสื่อ	เข้าร่วมแสดงออกผ่านสื่อและมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย	ทบทวนทักษะด้านไอซีทีที่จำเป็นในการผลิตเนื้อหาสื่อโดยผู้ใช้
--	---------------------------------	---	--	--

องค์ประกอบหลักของการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ

ภาพที่ 2 การรู้เท่าทันสารสนเทศ (Information Literacy)

นิยามความต้องการสารสนเทศ	ที่ตั้งและการเข้าถึงสารสนเทศ	การเข้าถึงสารสนเทศ	การจัดการสารสนเทศ	ใช้จริยธรรมของสารสนเทศ	การสื่อสารสารสนเทศ	การใช้ทักษะ ICT สำหรับการประมวลผลสารสนเทศ
--------------------------	------------------------------	--------------------	-------------------	------------------------	--------------------	---

การรู้เท่าทันสารสนเทศเน้นที่ความสำคัญของการเข้าถึงสารสนเทศและการประเมินค่าและการใช้จริยธรรมด้านสารสนเทศ ในขณะที่ การรู้เท่าทันสื่อเน้นที่ความสามารถในการทำความเข้าใจหน้าที่ของสื่อ การประเมินว่าหน้าที่เหล่านั้นทำงานอย่างไร และเกี่ยวข้องกับสื่อเพื่อใช้ในการแสดงออกด้วยตัวเอง การรู้เท่าทันสารสนเทศถูกมองว่ามีขอบเขตกว้างและมี การรู้เท่าทันสื่ออยู่ในนั้น สำหรับบางคนมองว่า การรู้เท่าทันสารสนเทศเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการการรู้เท่าทันสื่อ อย่างไรก็ตาม กลุ่มผู้เชี่ยวชาญระดับนานาชาติของ UNESCO เน้นถึงความแตกต่างและความเชื่อมโยงระหว่างผู้ส่งสารสนเทศและสื่อ มีการใช้ศัพท์เกี่ยวกับสื่อและการรู้เท่าทันสื่อที่หลากหลาย ได้แก่

- การรู้เท่าทันสื่อ (Media literacy)
- การรู้เท่าทันสารสนเทศ (Information literacy)
- เสรีภาพในการแสดงออก และการรู้เท่าทันสารสนเทศ (Freedom of expression and information literacy)
- การรู้เท่าทันห้องสมุด (Library literacy)
- การรู้เท่าทันข่าว (News literacy)
- การรู้เท่าทันคอมพิวเตอร์ (Computer literacy)
- การรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ต (Internet literacy)
- การรู้เท่าทันดิจิทัล (Digital literacy)
- การรู้เท่าทันภาพยนตร์ (Cinema literacy)
- การรู้เท่าทันเกมส์ (Games literacy)
- การรู้เท่าทันโทรทัศน์ (Television literacy)

• การรู้เท่าทันโฆษณา (advertising literacy)

คำศัพท์เหล่านี้มีการนำมาเป็นหัวข้อในการอภิปรายและประยุกต์ใช้แตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบททางด้านอาชีพ หรือ วัฒนธรรม ของชุมชน ซึ่งใช้คำเหล่านี้ ในองค์กรต่างๆ ใช้สื่อมวลชนศึกษา (Media education) ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าครอบคลุมทั้งการรู้เท่าทันสื่อและการรู้เท่าทันสารสนเทศ

แผนภาพที่ 1 :The Ecology of MIL: Notions of MIL

การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ ขยายศักยภาพของคนในด้านสิทธิมนุษยชน ตาม Article 19 ของ The Universal Declaration of Human Rights ซึ่งกล่าวว่า “ทุกคนมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกอย่างเสรี สิทธินี้รวมทั้งเสรีภาพในการออกความคิดเห็นโดยปราศจากการแทรกแซงและการค้นหาการรับ ข้อมูลข่าวสารและความคิดผ่านทางสื่อมวลชนอย่างไร้พรมแดน”

ประโยชน์หลักของ MIL คือ

1. ในกระบวนการสอนและการเรียนรู้ ทำให้ครูได้ขยายความรู้ในการเสริมพลังพลเมืองในอนาคต
2. การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ ให้ความรู้สำคัญเกี่ยวกับหน้าที่ของช่องทางสารสนเทศและสื่อในสังคมประชาธิปไตย ความ

เข้าใจอย่างมีเหตุผลเกี่ยวกับเงื่อนไขที่จำเป็นในการทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและทักษะที่จำเป็นขั้นพื้นฐานในการประเมินการทำงานของผู้ถ่ายทอดสื่อและสารสนเทศในมิติของหน้าที่ที่คาดหวัง

3. สังคมที่มีการรู้เท่าทันสื่อและการรู้เท่าทันสารสนเทศเน้นการพัฒนาสื่อที่มีเสรีภาพเป็นอิสระ และหลากหลายรวมทั้งเปิดระบบสารสนเทศ

หากจะทำให้การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ มีประโยชน์ต่อคนกลุ่มต่างๆ การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศควรควรเป็นการรวมศักยภาพด้านต่างๆ (ทั้งความรู้ ทักษะ และทัศนคติ) หลักสูตร ควรจะทำให้ครูได้สอนการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศกับเด็กนักเรียนโดยวัตถุประสงค์ที่จะสร้างเครื่องมือที่จำเป็นเพื่อใช้เป็นช่องทางในการใช้สารสนเทศและสื่อเพื่อ

สร้างพลเมืองรุ่นใหม่ที่มีเหตุผล พลเมืองควรมีความรู้เกี่ยวกับที่ตั้งและวิธีการบริโภคสารสนเทศ รวมทั้งการผลิตสารสนเทศเอง หรือที่เราเรียกว่า user-generated content ทั้งนี้กลุ่มผู้หนึ่งผู้ขายและกลุ่มขายขอบเช่นคนที่อยู่ร่วมกับคนพิการ คนกลุ่มน้อย ควรจะมีโอกาสได้เข้าถึงข่าวสารและความรู้อย่างเท่าเทียมกัน ท้ายที่สุด การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศควรเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการแลกเปลี่ยนระหว่างวัฒนธรรม และสร้างเสริมความเข้าใจร่วมกันของผู้คน

กล่าวโดยสรุป การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศจะเน้นการส่งเสริมมากกว่าการป้องกันและเน้นเสริมพลังภาคพลเมืองให้สามารถเข้าใจสื่อ วิเคราะห์สื่อและมีภูมิคุ้มกันด้านสื่อที่ดี ซึ่งสื่อที่ครอบคลุมสื่อใหม่ได้แก่เทคโนโลยีสารสนเทศด้วย การจะขับเคลื่อนสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพควรให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนเน้นที่หลักสูตรการสอน มีการออกแบบเครื่องมือและกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับการศึกษานอกระบบ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากผู้กำหนดนโยบายด้านการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศอีกด้วย

บรรณานุกรม

บทความ

พรสิทธิ์ พัฒนานุรักษ์. (ก.ค.-ธ.ค. 2551). “พลาณภาพข้อมูลข่าวสารในการรู้เท่าทันสื่อมวลชน”
วารสารห้องสมุด ,52 , 2

Celot, P. & Perez Tornero, J.M. (2009). “Study on Assessment Criteria for Media
Literacy: Final Report.Brussels” **The European Commission.**

สารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

บุบผา เมฆศรีทองคำ.(2554). “Media Literacy: Keeping Pace with Information Age”
สืบค้นเมื่อ 11 สิงหาคม 2554 .จาก [http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/
executive_journal/jan_mar_11/pdf/aw16.pdf](http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/jan_mar_11/pdf/aw16.pdf)

นฤมล รื่นไวย.(2552). “จอตุ้ (ต่างแดน) เลาะดูขบวนการปกป้องเด็ก” สืบค้นเมื่อวันที่ 2
ตุลาคม 2554 , จาก <http://info.thaihealth.or.th/library/hot/12381>

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
“ความหมายของเทคโนโลยีสารสนเทศ” ,สืบค้นวันที่ 2 ตุลาคม 2554 [http://www.ops.
go.th/ictc/index.php/ictc-km/it-library/48-it-articles/89--information-
technology?start=1](http://www.ops.go.th/ictc/index.php/ictc-km/it-library/48-it-articles/89--information-technology?start=1)

พรทิพย์ เอ็นจะบก .(2552). “ถอดรหัส ลับความคิดเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ” , สืบค้นวันที่ 20 ตุลาคม
2554 , จาก [http://www.milthailand.org/index.php?option=com_content&vi
ew=article&id=648%3A2011-10-09-06-55-47&catid=93%3A-e-
book&Itemid=26&lang=th](http://www.milthailand.org/index.php?option=com_content&view=article&id=648%3A2011-10-09-06-55-47&catid=93%3A-e-book&Itemid=26&lang=th)

ศรีดา ตันทะอธิพานิช .(2554). “ชุดการสอนเสริมทักษะการใช้อินเทอร์เน็ตสร้างสรรค์และ
ปลอดภัย” สืบค้นวันที่ 20 ตุลาคม 2554, จาก [www.safecyberspace.org/files/_Upda
teOct2551..ppt](http://www.safecyberspace.org/files/_UpdateOct2551..ppt)

บทบาทใหม่ของ CSR เพื่อตอบสนองความค้ำ
องค์ธุรกิจในประเทศไทย

The new role of CSR in order to serve
the value of business in Thai context

กัญญรัตน์ หงส์วรนนท์*
Kanyarat Hongvoranant*

*ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

*Department of Public Relations Faculty Mass Communication Dhurakij Pundit University

บทคัดย่อ

ความท้าทายของการดำเนินงานองค์กรธุรกิจระดับโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ทุกวันนี้ไม่ได้ขึ้นกับเรื่องของราคาและคุณภาพผลิตภัณฑ์เท่านั้น แต่สังคมและผู้ที่เกี่ยวข้องมุ่งให้ความสำคัญและคาดหวังต่อบทบาทการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรจะสามารถตอบแทนสังคมจากผลกำไรที่ได้รับเช่นไร โดยเฉพาะประเทศอุตสาหกรรมที่พัฒนาแล้ว ที่นำแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรมาใช้ในการบริหารจัดการและการดำเนินงาน โดยวัตถุประสงค์การศึกษา คือ องค์กรเล็งเห็นถึงประโยชน์ด้านความคุ้มค่าเชิงเศรษฐกิจและความคุ้มค่าเชิงสังคมที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทสังคมปัจจุบันอย่างไร และองค์กรธุรกิจไทยต้องปรับตัวเพื่อนำแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรมาใช้ในการบริหารจัดการให้สอดคล้องตามทิศทางขององค์กรมาตรฐานโลกเช่นไร โดยเฉพาะการรองรับตามมาตรฐาน ISO 26000 ซึ่งแนวโน้มในอนาคต คือ องค์กรธุรกิจไทยต้องเตรียมพร้อมที่จะรับมือกับกระบวนการสื่อสารยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาอย่างรวดเร็ว ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เป็นตัวเร่ง นอกจากการดำเนินนโยบายบริหารจัดการองค์กรตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมอาจไม่เพียงพอในปัจจุบัน องค์กรธุรกิจไทยจำเป็นต้องแสวงหาช่องทางพัฒนาไปสู่การเติบโตสีเขียวหรือการมุ่งสู่เศรษฐกิจสีเขียว ถือเป็นประเด็นท้าทายสำหรับองค์กรธุรกิจและประเทศไทยในอนาคต

คำสำคัญ : ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร, สังคมยุคโลกาภิวัตน์, การพัฒนาอย่างยั่งยืน, ความคุ้มค่าเชิงเศรษฐกิจและสังคม , องค์กรระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (ISO 26000)

Abstract

The Challenges of operating business in globalization does not solely rely upon cost and quality of products alone. In addition, other participating parties and societies have shifted their focus and expectations of how to increase profits through the role of Corporate Society Responsibility (CSR). Based on other developed countries trends, the concept of Corporate Society Responsibility in the management and operation is a norm. This purpose is to study Thai organizations have realized the true benefit of economic value and social value exists within the current social globalization. Thai Businesses urgently need to adjust and apply this CSR concept to their operations in order to enhance sustainable development gain competitive advantages in line with global standards, especially, the ISO 26000 standard which is a tool used by other developed countries. The CSR concept should be gradually implemented into the management of Thai Corporate and businesses. So that, in the near future, Thailand will be able to prove that the same globalization is utilized and ready to be green growth and green economy in order to have smooth and long term cooperation together.

Keywords : Corporate Social Responsibility, Social Globalization, Sustainable Development, Economic value and Social value, International Organization for Standardization (ISO 26000)

บทนำ

แนวโน้มของสังคมโลกทุกวันนี้ให้ความสำคัญ และตระหนักถึงเรื่องการสร้างประโยชน์ให้กับส่วนรวม อาทิ การรักษาสิ่งแวดล้อม การดูแลชุมชน การใส่ใจด้านสิทธิมนุษยชน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและการเอารัดเอาเปรียบต่อกัน ซึ่งบทบาทในการดูแลโลกต่อประเด็นดังกล่าวต้องอาศัยความร่วมมือทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการดำเนินงาน โดยหน่วยงานต่าง ๆ มีการทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสังคมมานานแล้ว ก่อนที่จะมีการพูดถึงแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility : CSR)

ทุกวันนี้องค์กรธุรกิจมีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลก ต่างมุ่งแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมในขอบเขตที่ธุรกิจตนมีความเกี่ยวข้อง เพื่อแสดงถึงวิสัยทัศน์ขององค์กรและจิตสำนึกของผู้นำองค์กรที่เห็นคุณค่าและประโยชน์แก่ส่วนรวม องค์กรระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน International Organization for Standardization (ISO) ได้กำหนดนิยามและให้ความหมายของ CSR ว่า “ CSR เป็นเรื่องของ การที่องค์กรตอบสนองต่อประเด็นด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งให้ประโยชน์กับคน ชุมชนและสังคม นอกจากนั้นยังเป็นเรื่องของ บทบาทขององค์กรธุรกิจ ในสังคมและความคาดหวังของสังคมที่มีต่อองค์กรธุรกิจ โดยจะต้องทำด้วยความสมัครใจ และผู้บริหารจะต้องมีบทบาทเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ โดยสามารถวัดผลได้ใน 3 มิติ คือ การวัดผลทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ”

การทำความเข้าใจแนวคิดนี้ ควรเริ่มจากปรัชญาและที่มาแนวคิดการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (CSR) ซึ่งปรากฏ

เป็นรูปเป็นร่างชัดเจนหลังการเกิดยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) คือ ปรากฏการณ์ที่มีความสัมพันธ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลกนี้ ถูกหลอมรวมเข้าหาอย่างใกล้ชิดมากขึ้น ทั้งในด้านการรับรู้และการกระทำต่างๆ อย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน โดยมีเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นตัวช่วย (Anthony Giddens, 1988) มุ่งให้เกิดลักษณะเป็นหมู่บ้านโลก (Global Village) เพื่อโลกยุคใหม่ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเทคโนโลยีอันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่เร่งเร็วขึ้นในทุกระดับของสังคมมนุษย์ (Marshall McLuhan, 1964)

จะเห็นได้ว่า โลกาภิวัตน์เป็นพลังที่เชื่อมคน ทั้งโลกเข้าด้วยกัน โดยมีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นหนึ่งในกลไกขับเคลื่อน ก่อให้เกิดแรงผลักดันให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา มุ่งหวังผลในเชิงบวก นำพาชีวิตผู้คนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ขณะเดียวกันก็อาจก่อให้เกิดผลในเชิงลบได้เช่นกัน เพราะเป็นโอกาสในการสร้างความเหลื่อมล้ำทางสังคม จากเรื่องราวได้และผลประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม โดยบริษัทขนาดใหญ่ที่มีทุนมากกว่าย่อมมีโอกาสได้รับผลตอบแทนสูงกว่าบริษัทรายเล็กและรายย่อย รวมถึงโอกาสจากการเอารัดเอาเปรียบแรงงาน สังคมสิ่งแวดล้อม เพื่อเป้าหมายของการสร้างรายได้ให้มากที่สุด

ดังนั้นแนวคิดการดำเนินธุรกิจบนพื้นฐานเรื่องผลกำไรสูงสุดจนละเลยความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเริ่มไม่เป็นที่ยอมรับจากประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มธุรกิจที่มีรายได้จากการเอารัดเอาเปรียบแรงงาน เอาเปรียบผู้บริโภค จนขาดจรรยาบรรณและศีลธรรมในการบริหารงาน กำลังได้รับการต่อต้านจากชุมชนและสังคม

โลก จนยากที่จะดำเนินธุรกิจอย่างราบรื่นได้ ถ้ายังไม่คิดเปลี่ยนแปลงวิถีแบบเดิม แนวคิดซึ่งกำลังเข้ามาแทนที่ คือ การพัฒนาที่ยั่งยืนของธุรกิจที่ประสบความสำเร็จไม่ควรมีเพียงความ “เก่ง” จากผลประกอบการที่เติบโตอย่างเดียว จะต้องมีความ “ดี” ควบคู่กัน ความสำเร็จของธุรกิจไม่ควรวัดจากผลกำไรสูงสุดเพียงอย่างเดียว ธุรกิจที่จะประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนควรพัฒนาการดำเนินงานบนพื้นฐานความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อองค์กรได้ (วรทัย ราวิณี, 2549)

ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility : CSR) นับได้ว่าเป็นทิศทางหลักต่อการดำเนินธุรกิจที่เกิดขึ้นกับสังคมโลกในขณะนี้ เนื่องจากบทบาทของรัฐบาลอาจไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหาสังคมที่มีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้องค์กรธุรกิจที่ถูกมองว่ามีศักยภาพ ควรดำเนินกิจการด้วยเป้าหมาย เพื่อการร่วมดูแลและแก้ไขปัญหาสังคมให้เกิดเป็นรูปธรรมในระยะยาว ประกอบกับสังคมที่มุ่งเรียกร้องให้ องค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีผลกำไรมูลค่าสูงควรมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีการแสดงผลการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับสังคม และสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น (Kraisorn Suthasinee & Fredric William Swievreck, 2009)

จะเห็นได้ว่าประเทศที่พัฒนาแล้วนำแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร เพื่อมาเป็นเงื่อนไขใหม่ในการทำการค้ากับประเทศอื่นๆ ในโลก ซึ่งอาจเป็นมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีประสิทธิภาพรูปแบบหนึ่ง หากองค์กรธุรกิจไทยไม่เร่งปรับตัวให้เข้ากับแนวคิดดังกล่าวอาจถูกปฏิเสธการทำธุรกรรมด้านการค้า การลงทุนกับคู่ค้าในอนาคตได้ (สถาบันไทยพัฒน์, 2552) บทบาทของแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมของ

องค์กร จึงได้รับการตอบรับจากองค์กรธุรกิจทั่วโลก เพราะสังคมคาดหวังว่าจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างกลไกเพื่อควบคุมการดำเนินงานโดยมีเป้าหมายอยู่ที่การรักษาสมดุลระหว่างผลกำไร (Profit) ประชาชน (People) และโลก (Planet) ส่งผลให้แนวคิดดังกล่าวได้รับการพัฒนาเป็นข้อกำหนดทางการค้ายุคใหม่ที่ทำให้องค์กรธุรกิจตื่นตัวอย่างมาก เพราะตัวแปรด้านราคา ด้านปริมาณ หรือคุณภาพผลิตภัณฑ์และบริการ ไม่ใช่ตัวกำหนดความได้เปรียบทางธุรกิจอีกต่อไป แต่ประเด็นความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การสร้างความเป็นธรรม คือ โอกาสในการทำธุรกิจอย่างยั่งยืนในอนาคต

ทั้งนี้องค์กรระดับประเทศได้แสดงถึงเจตน์จำนงและความมุ่งมั่นที่จะทำให้เกิดแรงผลักดันต่อแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม ในอันที่จะทำให้ประเทศสมาชิกต่างๆ ทั้งในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว และกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาสามารถนำไปใช้ปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมได้จริง ตามตารางระยะเวลาการประกาศเจตน์จำนงขององค์กรระดับประเทศตามมาตรฐานโลกต่อการเสนอแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างเป็นทางการ ดังนี้

ตารางที่ 1 การประกาศใช้แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ขององค์กรระดับประเทศ

ปีที่ประกาศใช้	หน่วยงาน	หลักการสำคัญ
1997	Social Accountability International (SAI)	กฎเกณฑ์พิทักษ์สิทธิมนุษยชนด้วยหลักพื้นฐาน 9 ประการ (SA 8000)
2000	UN Global Impact	ประกาศหลักการสัญญาโลกสากล 10 ประการ บนพื้นฐาน 4 ประเด็น
2000	Global Reporting Initiative (GRI)	การทำรายงานธุรกิจแบบยั่งยืน 3 ประเด็น 155 หัวข้อ
2000	Organization for Economic Co-Operation (OECD)	แนวปฏิบัติความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท ข้ามชาติด้วยความสมัครใจ 11 ข้อ
2010	International Organization for standardization (ISO 26000)	แนวปฏิบัติความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ตามหลัก 7 ข้อ ด้วยหลักบริหาร 7 ประการ

ซึ่งบทความนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะวิเคราะห์แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจไทยด้วยข้อคำถามเชิงวิชาการ 2 ประเด็น ดังนี้

1. ทำไมองค์กรธุรกิจไทยควรนำแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมมาใช้ในการบริหารจัดการองค์กรให้มีความสอดคล้องกับองค์กรมาตรฐานโลก

2. การดำเนินงานตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ มีความสำคัญ และมีความคุ้มค่าตามบริบทสังคมไทย อย่างไร

ตามหัวข้อที่ 1 ทำไมองค์กรธุรกิจไทยควรนำแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมมาใช้ในการบริหารจัดการองค์กรให้มีความสอดคล้องกับองค์กรมาตรฐานโลก โดยการรวบรวมงานวิจัยในประเทศไทยและงานวิจัยจากต่างประเทศจำนวน 4 เรื่อง ศึกษาเพื่อตอบคำถามในประเด็นข้างต้น ดังนี้

งานวิจัยเรื่อง The Framing of CSR and globalization of national business systems: A longitudinal case study

(Stefan Tengblad & Claes Ohlsson, 2010) เพื่อศึกษาว่า ระบบเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์มีอิทธิพลต่อแนวคิดการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรเพียงใด ซึ่งใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร จากบทนำแสดงวิสัยทัศน์ผู้บริหารระดับสูง (CEO) ที่เสนอผ่านรายงานประจำปี (annual report) จำนวน 15 บริษัทในประเทศสวีเดนเป็นระยะเวลา 10 ปีต่อเนื่อง ซึ่งผลการศึกษจากการวิเคราะห์บทนำรายงานประจำปี แสดงให้เห็นว่าองค์กรธุรกิจที่เน้นความสำคัญเรื่องการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมทั้งในระดับองค์กรและระดับ ประเทศได้ใช้แนวคิด CSR ในการดำเนินงานมิติต่างๆ ขององค์กร และแสดงถึงกิจกรรม CSR ที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา โดยได้รับผลตอบแทนเชิงบวกจากสังคม และส่งผลต่อเนื่องไปถึงขั้นที่ว่า สังคมมีความคาดหวังต่อองค์กรอื่น ที่จะใช้ CSR และจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจเป็นเป้าหมายสำคัญในอนาคต

งานวิจัยเรื่อง Corporate social responsibility in Asia : A seven country study of CSR website reporting (Chapple & Moon, 2005)

ศึกษาใน 4 ประเด็น คือ ก) ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรในทวีปเอเชียมีลักษณะแตกต่างกันอย่างไรในแต่ละประเทศ ข) ความแตกต่างสามารถอธิบายได้ด้วยขั้นตอนการพัฒนา ค) ความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีเป็นกลไกกระตุ้นการใช้แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ง) รูปแบบการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมใช้ตามแนวคิดองค์กรมาตรฐานสากล โดยใช้การวิเคราะห์เอกสารเว็บไซต์ 50 องค์กรจาก 7 ประเทศในทวีปเอเชีย ได้แก่ อินเดีย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ เกาหลีใต้ สิงคโปร์ และไทย

ซึ่งผลวิจัยพบว่า การดำเนินงานตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมมีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศซึ่งไม่สามารถอธิบายได้ด้วยการพัฒนา โดยองค์กรระดับประเทศก็มีการประยุกต์แนวคิดเพื่อให้เหมาะกับบริบทตามแต่ละประเทศที่องค์กรตั้งอยู่ มากกว่าจะใช้รูปแบบตามบริษัทแม่ในต่างประเทศ ทำให้รูปแบบความรับผิดชอบต่อสังคมของแต่ละองค์กร มีแนวโน้มที่จะสะท้อนลักษณะเฉพาะของประเทศนั้นๆ มากกว่าสะท้อนตามองค์กรมาตรฐานโลก

สอดคล้องกับงานวิจัยของไทย เรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจในฐานะบรรทัดฐานทางสังคมในบริบทโลกาภิวัตน์ (เพ็ญภา ดิษัยยะ, 2552) เพื่อศึกษา สถานการณ์ความเคลื่อนไหวสังคมปัจจุบันต่อประเด็น CSR ของภาครัฐและองค์กรธุรกิจในประเทศไทย และศึกษาความเข้าใจต่อการประยุกต์ใช้ CSR ขององค์กรไทยในบริบทโลกาภิวัตน์ ใช้รูปแบบการศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์ พบว่า ระยะแรกภาคธุรกิจในประเทศไทยยังไม่มีกรอบรับที่ชัดเจน การทำ CSR จะใช้รูปแบบการบริจาคและบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ เพื่อสร้างภาพ

ลักษณ์มากกว่า แต่เมื่อประชาชน ภาครัฐและสื่อมวลชนให้ความสำคัญประกอบกับยุคสังคมโลกาภิวัตน์ จึงทำให้เกิดแรงกดดันทางสังคมทำให้ภาคธุรกิจยอมรับการใช้ CSR ตามความคาดหวังของสังคม นับเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของประเทศไทย

งานวิจัยเรื่องการศึกษาประสิทธิภาพกลยุทธ์ภาพลักษณ์ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจในพื้นที่เทศบาลเมืองมาบตาพุด เพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (กัญญรัตน์ หงส์วรินทร์, 2554) สนใจว่า กลยุทธ์ CSR จะสร้างความรับรู้และจดจำภาพลักษณ์ภาพลักษณ์ความรับผิดชอบต่อสังคมของเอสซีจีที่แตกต่างกับองค์กรอื่นได้หรือไม่ โดยเฉพาะในเขตพื้นที่มาบตาพุด พบว่าชุมชนเขตพื้นที่มาบตาพุด สามารถรับรู้กิจกรรม CSR ของเอสซีจีย่อยละ 98.46 และมีความพึงพอใจต่อกิจกรรม CSR ของเอสซีจีที่ระดับค่าเฉลี่ยสูงถึง 4.47 โดยเฉพาะรับรู้ถึงความแตกต่างระหว่างภาพลักษณ์ CSR ของเอสซีจี กับองค์กรอื่นในเขตพื้นที่มาบตาพุดได้อย่างชัดเจน

จากการศึกษางานวิจัยทั้ง 4 เรื่องแสดงถึงทิศทางที่ชี้ให้เห็นว่า เหตุผลสำคัญที่ทำให้แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรกลายเป็นที่ยอมรับและตระหนักถึงในระดับสากลเนื่องจากเกิดจากปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ที่หลอมรวมประเทศต่างๆ ให้ยอมรับแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นส่วนหนึ่งในการการบริหารงานสามารถให้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องในระยะยาวต่อภาพลักษณ์องค์กร รวมถึงความตื่นตัวขององค์กรธุรกิจไทยที่ต้องการแสดงให้เห็นว่า องค์กรมีนโยบายการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องกับองค์กรมาตรฐานโลก ในการนำแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมมาประยุกต์ใช้

กับนโยบายการบริหารจัดการภายในองค์กร และ กลยุทธ์การสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรธุรกิจไทย เพื่อให้เป็นที่ยอมรับและสร้างความประจักษ์ได้ เช่นเดียวกับสากลประเทศเช่นกัน

เมื่อนำแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม มาวิเคราะห์ตามทฤษฎีการสื่อสารกับโลกาภิวัตน์ (communication and globalization theory) Alvin Thoffler (1991) ได้เสนอไว้ว่า สังคมมนุษย์ จะมีการพัฒนาจากยุคหนึ่งไปสู่อีกยุคหนึ่งด้วย กระบวนการสื่อสารในการสร้างเปลี่ยนแปลง ซึ่งสาระสำคัญของสังคมโลกาภิวัตน์ประกอบ ด้วยการเชื่อมต่อรัยทั้งในระดับปัจเจกบุคคล สังคม และระดับโลก โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศ และกระบวนการสื่อสารจากสื่อมวลชน เพื่อส่งต่อข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ความสนใจจากพื้นที่หนึ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่งในลักษณะการข้ามพรมแดนทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สัมพันธ์กับการบีบอัดของเวลาและพื้นที่ (time-space compression) หมายถึง พลังของการสื่อสารโลกาภิวัตน์ ทำให้ผู้คนไม่ว่าจะอยู่ที่มุมไหนของโลกก็สามารถได้รับข่าวสารจากช่องทางสื่อได้พร้อมๆ กัน แม้ว่าจะมีความแตกต่างด้านพื้นที่แตกต่างด้านเวลา แต่ก็มีจิตนาการและการรับรู้ในเรื่องเดียวกันได้

ดังนั้นจึงสามารถอธิบายได้ว่า การที่แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม กลายเป็นประเด็นสำคัญในระดับโลก เพราะกระบวนการสื่อสารข้ามพื้นที่ ข้ามสังคม ข้ามวัฒนธรรม เพราะอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่เร่งเร้าจนส่งผลให้ผู้คนที่แตกต่างกันสามารถรับรู้และเข้าใจร่วมกัน จนทำให้เกิดการยอมรับและเห็นพ้องต้องกันต่อแนวทางที่จะนำมาซึ่งกันพัฒนาสังคมโลกไปสู่เส้นทางที่มีประโยชน์ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน

หัวข้อที่ 2. การดำเนินงานตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจมีความสำคัญและมีความคุ้มค่าตามบริบทสังคมไทยอย่างไร

ตลอดระยะเวลากว่า 50 ปีที่ประเทศไทยมุ่งยกระดับให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ โดยกำหนดยุทธศาสตร์ที่เน้นการเจริญเติบโตทางมิติด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ แต่สิ่งที่ปรากฏจากการมุ่งพัฒนาเพียงมิติใดมิติหนึ่งเป็นหลัก ทำให้ขาดความสมดุลกลายเป็นยิ่งพัฒนายิ่งยากจนท่ามกลางความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ชุมชนกลับต้องเผชิญกับความล่มสลายที่เกิดจากการพัฒนาอย่างรวดเร็ว แสดงให้เห็นว่า แนวทางเช่นนี้ไม่สามารถไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ในอนาคต (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, 2543) ประเด็นสำคัญในการพัฒนาประเทศ คือ การพัฒนาที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน องค์กรธุรกิจและภาครัฐ เพื่อนำประเทศไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนภายใต้การแข่งขันในการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ของสังคมโลก ความจำเป็นอีกประการในการแก้ไขปัญหาสังคม คือ การสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อร่วมกันของประชาชนทั้งประเทศมุ่งยึดหลักสายกลางในการพัฒนาประเทศ โดยพัฒนาด้านเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านสังคมไปพร้อมๆ กัน

จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยที่เริ่มจากมิติด้านเศรษฐกิจในเชิงบวก แต่กลับส่งผลกระทบต่อมิติด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมในเชิงลบ ทำให้ภาคธุรกิจได้ตระหนักว่า ถ้าสังคมหรือชุมชนล่มสลายอยู่ไม่ได้ องค์กรธุรกิจที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมก็ย่อมอยู่ไม่ได้เช่นกัน ภาคธุรกิจจึงให้ความสนใจกับแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมในการร่วมสร้างความยั่งยืนให้กับทุกภาคส่วนได้ต่อไป

พอล วิเตล กรรมการอำนวยการสถาบัน คีนันแห่งเอเชีย เสนอแนวคิดว่าการที่องค์กรธุรกิจจะแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม องค์กรนั้นต้องมีความเข้มแข็งก่อน เริ่มจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้นโยบายที่ชัดเจนแก่พนักงาน เพื่อสร้างความร่วมมือภายในองค์กร และถ้าต้องการประสบความสำเร็จในระยะยาวควรประกอบไปด้วย CSCS คือ ความเข้าใจถึงแก่นของแนวคิด ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (Comprehension) การสร้างกลยุทธ์ในระยะยาว (Strategy) การสื่อสารที่ครอบคลุมทั้งภายในและภายนอกองค์กร (Communication) และความเป็นระบบต่อมุมมองความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (System)

สำหรับประเด็นสำคัญที่สุดขององค์กร คือ มิติด้านเศรษฐกิจและการบริหารจัดการ เพราะเป้าหมายสูงสุดก็เพื่อผลกำไรที่ให้ความคุ้มค่าเชิงเศรษฐกิจต่อองค์กร แต่ในยุคสังคมโลกาภิวัตน์ได้แสดงให้เห็นว่า การดำเนินงานตามแนวคิด CSR สามารถให้ประโยชน์ในมิติทางสังคมได้ไม่น้อยไปกว่ามิติทางเศรษฐกิจด้วยเช่นกัน จากเหตุผลเรื่องการคืนกำไรให้กับสังคม สามารถสร้างความน่าเชื่อถือ และการจดจำภาพลักษณ์ในฐานะองค์กรธุรกิจที่มีจริยธรรม จาก การดำเนินโครงการ CSR เรื่องการใส่ใจสังคม และสิ่งแวดล้อมย่อมทำให้ประชาชนตัดสินใจเลือกใช้ผลิตภัณฑ์และการบริการขององค์กร เหล่านี้เพิ่มมากขึ้นในระยะยาว

จากการรวบรวมงานวิจัยในประเทศไทย และงานวิจัยจากต่างประเทศจำนวน 6 เรื่อง ศึกษาองค์กรธุรกิจที่ใช้แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการดำเนินงาน โดยมีเป้าหมาย 2 มิติ คือ มิติด้านเศรษฐกิจ และการบริหารจัดการกับมิติด้านสังคม ดังนี้

งานวิจัยเรื่อง Reviewing the business case of corporate social responsibility :New evidence and analysis (Philipp Schreck, 2011) สนใจว่า CSR จะสามารถสร้างผลประโยชน์ด้วยกันได้ทั้ง 2 ด้าน ระหว่างผลกำไรและผลทางสังคมหรือไม่ ผลการศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลที่สำคัญ ซึ่งเชื่อมโยงระหว่างการใช้ CSR และการจัดการด้านการเงิน โดยการดำเนินกิจกรรม CSR สามารถสร้างความคุ้มค่าให้กับการบริหารจัดการขององค์กรได้ โดยไม่ส่งผลกระทบที่ทำให้เกิดการสูญเสียทางด้านการเงิน และมีแนวโน้มว่าจะให้ผลที่ดีทางสังคมตามนัยยะสำคัญเช่นกัน

สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง A strategy for sustainable business success. An analysis of 20 selected British companies (Martin Samy, Godwin Odemillin & Roberta Bampton, 2010) เพื่อศึกษาว่า กลยุทธ์การลงทุนในกิจกรรมการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมจะสามารถสร้างผลกำไรสูงสุด โดยส่งผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนอย่างไร และเพื่อสร้างความพึงพอใจที่คุ้มค่าแก่ผู้ถือหุ้นได้หรือไม่ โดยศึกษาองค์กรธุรกิจที่ดำเนินกิจกรรม CSR 20 แห่งในประเทศอังกฤษ ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร global reporting initiative guidelines (GRI) และการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ผลการศึกษาพบว่า ยังไม่เห็นความชัดเจนจากกลุ่มตัวอย่าง คือ องค์กรธุรกิจ 20 แห่งที่จะแสดงถึงการคุ้มค่าในการลงทุนต่อกลยุทธ์ CSR แต่สังคมมีความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนขององค์กรต่อสภาพแวดล้อมในระยะยาว

รวมถึงงานวิจัยเรื่อง Corporate social responsibility as a dynamic internal organizational process : A case study

(Sharon C. Bolton, Rebecca Chung-hee Kim & Kevin D. O Gorman, 2011) ศึกษาว่าการดำเนินกิจกรรม CSR ตามกระบวนการบริหารจัดการภายในองค์กรที่เน้นพนักงานเป็นสำคัญ (CSR in process) สามารถสร้างแรงจูงใจที่จะทำให้พนักงานดำเนินกิจกรรม CSR ด้วยความสมัครใจได้อย่างไร ผลการศึกษาพบว่า การตอบรับของพนักงานต่อแนวคิด CSR ขึ้นอยู่กับการให้ความสำคัญของระดับบริหาร และความต่อเนื่องตามนโยบาย CSR องค์กร ทั้งนี้ พนักงานจะมีแนวคิดเชิงบวกต่อองค์กรเพิ่มขึ้น ถ้ามีการดำเนินกิจกรรม CSR เพิ่มขึ้นในแต่ละระดับของกระบวนการบริหารจัดการภายในองค์กรที่ชัดเจน

งานวิจัยเรื่อง Investigation of the corporate social responsibility (CSR) dimension in private financial Institutes case study : Two Iranian private bank (Mehdi Kazemi & Sadaf Estendsi, 2011) ศึกษาว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญและมีมุมมองกับ CSR ขององค์กรอย่างไร ด้วยการณศึกษานาการเอกชน 2 แห่งในประเทศอิหร่าน ใช้รูปแบบการสัมภาษณ์ทั้งผู้บริหารระดับนโยบาย และระดับผู้จัดการ พบว่า วิสัยทัศน์ของผู้นำองค์กร คือประเด็นสำคัญของการทำ CSR ที่จะทำให้แนวคิด CSR สามารถส่งต่อไปยังหน่วยงานระดับล่างได้

งานวิจัยเรื่อง Corporate social responsibility: A corporate strategy for new business opportunities (Ravi Kiran & Anupam Sharma, 2011) สนใจว่าการลงทุนประเภทใดที่สามารถสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนให้กับธุรกิจในระดับโลก และการดำเนินกิจกรรม CSR จะสามารถสร้างการจดจำและให้ประโยชน์ที่คุ้มค่าต่อการลงทุนขององค์กรธุรกิจรุ่นใหม่

ได้หรือไม่ ใช้การสัมภาษณ์เปรียบเทียบระหว่างประเทศตะวันตกที่เป็นต้นแบบแนวคิด CSR คือธุรกิจ Nestle กับกลุ่มธุรกิจท้องถิ่นในประเทศแถบเอเชีย ได้แก่ อินเดีย, จีน, ญี่ปุ่น (CSR and Multinationals) พบว่า องค์กรธุรกิจรุ่นใหม่ในประเทศเอเชีย มีโอกาสได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรม CSR เท่าเทียมกับ Nestle ซึ่งเป็นประเทศที่มาจากกลุ่มทุนตะวันตก เพราะ CSR สามารถสร้างการจดจำต่อผู้บริโภค ด้วยภาพลักษณ์ขององค์กรที่มีชื่อเสียงด้านการลงทุนเพื่อสังคม รวมถึงสร้างโอกาสในการได้ผลกำไรที่เพิ่มขึ้นให้กับกลุ่มธุรกิจใหม่ได้

สอดคล้องกับงานวิจัยของไทยเรื่อง ประสิทธิภาพของการใช้แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมในการสร้างภาพลักษณ์ของ บริษัท เครือเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด (วรทัย ราวีนิจ, 2549) ใช้การสัมภาษณ์เจาะลึกและเก็บแบบสอบถาม พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ของ เครือเจริญโภคภัณฑ์ อยู่ในระดับต่ำ แต่รับรู้ภาพลักษณ์ของบริษัทในเกณฑ์ดี โดยเฉพาะรับรู้กิจกรรมและโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทได้มาก ซึ่งการรับรู้ภาพลักษณ์มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของบริษัท เครือเจริญโภคภัณฑ์

ทั้งนี้ทิศทางของงานวิจัยทั้ง 6 เรื่อง แสดงให้เห็นถึงความคุ้มค่าทั้งด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมอย่างเห็นได้ชัด ย่อมแสดงถึงโอกาสและแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นกับองค์กรธุรกิจไทยได้เช่นกันเมื่อมีการนำแนวคิดนี้มาใช้อย่างจริงจัง ประการสำคัญของการที่องค์กรธุรกิจไทยจะได้รับประโยชน์กับการนำแนวคิด CSR มาใช้ในนโยบายการบริหารจัดการองค์กร ทั้งระดับผู้บริหาร และระดับพนักงาน รวมถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับชุมชนและสังคมที่องค์กรมีส่วน

เกี่ยวข้องนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรธุรกิจไทยต้องเริ่มปลูกฝังความรับผิดชอบต่อสังคมตั้งแต่วิธีปฏิบัติประจำวัน โดยไม่ต้องรู้สึกรู้สีกว่าใครมาบังคับอีกต่อไป

สรุปผล

1. ประเด็นที่เกิดจากความท้าทายของการดำเนินงานองค์กรธุรกิจระดับโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ทุกวันนี้ไม่ได้ขึ้นกับเรื่องของราคาและคุณภาพผลิตภัณฑ์เท่านั้น แต่สังคมและผู้ที่เกี่ยวข้องมุ่งให้ความสำคัญและคาดหวังต่อบทบาทการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร จะสามารถตอบสนองสังคมจากผลกำไรที่ได้รับอย่างไร

แนวโน้มในอนาคต คือ องค์กรธุรกิจไทยควรนำแนวคิด CSR มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจการองค์กร เพื่อทำให้องค์กรสามารถตอบสนองความคาดหวังของสังคม และพัฒนาต่อไปได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

2. ประเด็นที่องค์กรต้องการสร้างความพึงพอใจต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ให้เห็นว่าความคุ้มค่าทางการเงินและการลงทุนกับกิจกรรมแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถสร้างผลตอบแทนด้านกำไรและผลทางสังคมได้ และทำให้ผู้ถือหุ้นเห็นโอกาส ในการสร้างภาพลักษณ์ที่แตกต่างระหว่าง องค์กรธุรกิจที่ใช้แนวคิด CSR กับองค์กรที่ไม่ใช่ CSR

แนวโน้มประเทศอุตสาหกรรมที่พัฒนาแล้ว นำแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรมาใช้ในการบริหารจัดการและการดำเนินงานอย่างเป็นปกติ ด้วยเหตุผลสำคัญที่ว่าองค์กรเหล่านั้นเล็งเห็นถึงประโยชน์ในเชิงความ

คุ้มค่าเชิงเศรษฐกิจและความคุ้มค่าเชิงสังคมที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อองค์กรธุรกิจไทยจำเป็นต้องเร่งปรับตัว เพื่อนำแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรมาใช้ใน การบริหารจัดการให้สอดคล้องเป็นไปตามทิศทางขององค์กรมาตรฐานโลก โดยเฉพาะเพื่อรองรับมาตรฐาน ISO 26000 ซึ่งเป็นเครื่องมือของประเทศไทยแล้ว ในการสร้างข้อได้เปรียบทางการค้ากับการทำธุรกิจต่อกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาในอนาคต

3. ประเด็นที่องค์กรธุรกิจให้ความสำคัญของกระบวนการบริหารจัดการภายในองค์กรตามแนวคิด CSR สามารถสร้างแรงจูงใจกับพนักงาน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้เกิดความเข้าใจ จนเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม และที่สำคัญการดำเนินกิจกรรม CSR ควรเริ่มจากนโยบายของผู้บริหารระดับสูง หรือเริ่มจากการมีส่วนร่วมในระดับพนักงาน ที่จะสร้างให้เกิดความศรัทธาและความยั่งยืนต่อองค์กรได้ในระยะยาวเพื่อความคุ้มค่าในมิติเชิงสังคม

จะเห็นได้ว่า หากองค์กรธุรกิจไทยให้ความสำคัญ มุ่งสร้างความเข้าใจตระหนักถึงการเสริม สร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรทั้งตามข้อบังคับของกฎหมาย หรือด้วยความสมัครใจ ประโยชน์สำคัญที่สุดขึ้น คือ เพื่อจะไม่ต้องเผชิญกับอุปสรรคทางการค้ากับประเทศอุตสาหกรรมที่พัฒนาแล้ว ซึ่งดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างเป็นปกติ และเห็นว่าประเทศคู่ค้าจำเป็นต้องใช้มาตรฐานเช่นเดียวกัน จึงจะสามารถดำเนินธุรกิจร่วมกันได้อย่างราบรื่น

ข้อเสนอแนะ

จากปี ค.ศ. 1960 นับเป็นครั้งแรกขององค์การสหประชาชาติในการประชุม RIO Summit ที่มีการนำเสนอประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมเข้าสู่การประชุมของสังคมโลกอย่างเป็นทางการ และเป็นจุดกำเนิดแนวคิด Triple Bottom Line (TBL) ที่เสนอให้องค์กรธุรกิจควรมีรูปแบบการบริหารจัดการที่ใส่ใจทั้งด้านผลกำไร สังคม และสิ่งแวดล้อมไปพร้อมๆ กัน เพื่อเป้าหมายการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนร่วมกันของสังคมโลก จนส่งผลให้มีการประกาศใช้ UN Global Compact ตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมในปี ค.ศ. 2000

การพัฒนาแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมที่ต่อเนื่องมาจนถึงปีค.ศ. 2012 ซึ่งมีการประชุมในเวทีระดับโลกขององค์การสหประชาชาติอีกครั้ง กับหัวข้อการประชุมว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (United Nations Conference on Sustainable Development - UNCSD) หรือที่เรียกว่า Rio+20 จัดขึ้นที่เมืองริโอเดจาเนโร ประเทศบราซิล ด้วยแนวคิดการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนบนทวิใหม่ สร้างความต่อเนื่องจากแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมที่นานาประเทศให้การตอบรับและเห็นความสำคัญร่วมกัน

สำหรับวัตถุประสงค์ในการสานต่อพันธกรณีของประเทศต่างๆ ต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การประชุมเพื่อระดมความคิดภายใต้ 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ เรื่องเศรษฐกิจสีเขียวในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืน และเรื่องกรอบการทำงานในเชิงสถาบันเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นที่คาดหวังว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนบนทวิใหม่จะเป็นประเด็นสำคัญระดับโลกจากการประชุมครั้งนี้

ซึ่งประเด็นท้าทายสำหรับประเทศไทยและองค์กรธุรกิจไทย คือ การเตรียมประเทศให้ก้าวสู่ยุคเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ซึ่งยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่การเติบโตสีเขียว (Green Growth) ของประเทศไทยยังมีช่องว่างแห่งการพัฒนาอยู่มาก เมื่อเทียบกับเพื่อนบ้านในแถบเอเชียนี้ ในขณะที่แบบแผนการผลิตและการบริการอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมระหว่างบริษัทขนาดใหญ่กับเอสเอ็มอีก็ยังมีช่องว่างที่แตกต่างระหว่างกันมาก ซึ่งอาจส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรธุรกิจไทยในสังคมโลก

ดังนั้นองค์กรธุรกิจไทยต้องเตรียมพร้อมที่จะรับมือกับกระบวนการสื่อสารยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาอย่างรวดเร็วด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เป็นตัวเร่ง นอกจากการดำเนินนโยบายบริหารจัดการองค์กรตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมอาจไม่เพียงพอในปัจจุบัน องค์กรธุรกิจไทยจำเป็นต้องแสวงหาช่องทางการพัฒนาไปสู่การเติบโตสีเขียวหรือการมุ่งสู่เศรษฐกิจสีเขียว ถือเป็นประเด็นท้าทายสำหรับประเทศไทยและองค์กรธุรกิจไทยในอนาคตอันใกล้

เอกสารอ้างอิง

- กัญญรัตน์ หงส์วรรณท์. (2554). การศึกษาประสิทธิผลกลยุทธ์ภาพลักษณ์ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจในพื้นที่เทศบาลเมืองมาบตาพุด เพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- เพ็ญภา ดิษฐ์ยะ. (2552). ความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจในฐานะบรรทัดฐานทางสังคมในบริบทโลกาภิวัตน์ กรณีศึกษานิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ (2543). วิกฤตการณ์แห่งการพัฒนาวิถีใหม่แห่งการพัฒนาวิธีวิทยาการศึกษาสังคมไทย กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรทัย ราวิณี. (2549). ประสิทธิผลของการใช้แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมในการสร้างภาพลักษณ์ของบริษัท เครือเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันไทยพัฒน์. (2552). รู้จักซีเอสอาร์. กรุงเทพฯ :มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.
- Alvin Thoffler (1991). **The Third Wave**. New York : Bantum Books.
- Anthony Giddens (1988).**Social Theory Today** : Standford University Press
- Chapple & Moon (2005). Corporate social responsibility in Asia :
A seven country study of CSR website reporting.
Journal of International Business Ethics 3(1), 55 – 62.
- Marshall McLuhan (1964). **Understanding Media** . NewYork : McGraw-Hill.
- Martin Samy, Godwin Odemilin & Roberta Bampton (2010). A Strategy for sustainable business success. An analysis of 20 selected British companies.
Journal of Corporate Governance. 10(2), 203 -217.
- Mehdi Kazemi & Sadaf Estendsi (2011). Investigation of the corporate social responsibility (CSR)dimensions in private financial institute case study: Two Iranian private banks. **Journal of Contemporary Research in business** 3(2), 80-92.
- Kraisorn Suthasinee & Fredric William Swievcreck (2009). Interpretation of CSR in Thai company. **Social Responsibility Journal** 5(1), 550-565.
- Philipp Schreck (2011). Review the business case for corporate social responsibility : New evidence and analysis. **Journal of International business Ethics** 10(1), 167 – 188.

- Ravi Kiran & Anupam Sharma (2011). Corporate social responsibility: A corporate strategy for new business opportunities. **Journal of International Business Ethics** 10(3), 10 - 24.
- Sharon C. Bolton, Rebecca Chung-hee Kim & Kevin D. O Gorman (2011). Corporate social responsibility as a dynamic Internal organizational process : A case study. **Journal of International business Ethics** 10 (3), 61-74.
- Stefan Tengblad & Claes Ohlsson (2010). The framing of corporate Social responsibility and The globalization of national business system : A longitudinal case study. **Journal of International business Ethics** 9(1), 653 -669.

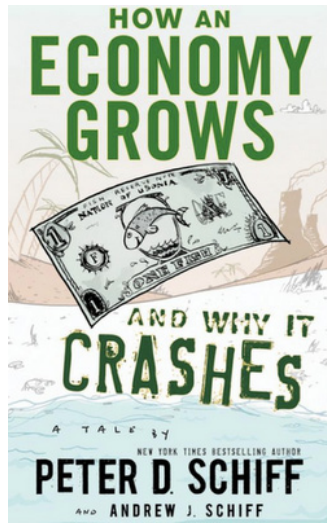
How an Economy Grows
and Why it Clashes

by

Peter D. Schiff and Andrew J. Schiff

อนุวัฒน์ ชลไพศาล*
Anuwat Cholpaisal*

*อาจารย์ประจำ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

เมื่อเอ่ยถึงวิชาเศรษฐศาสตร์ เชื่อว่าผู้อ่านหลายท่านอาจจะเป็นหน้าใหม่ แต่หากมีความจำเป็นจะต้องไปศึกษาความรู้ในด้านเศรษฐศาสตร์มหภาคที่ส่งผลต่อชีวิต ต่อการออมและต่อการทำงานด้านใดด้านหนึ่ง หากผู้อ่านมองหาหนังสือที่ให้ทั้งความรู้และอ่านได้ง่ายแบบคนที่ไม่ได้เรียนจบทางด้านเศรษฐศาสตร์โดยตรงและเป็นมุมมองจากประเทศตะวันตกอย่างสหรัฐอเมริกา ผู้เขียนขอแนะนำหนังสือของสองพี่น้อง Peter และ Andrew Schiff ในชื่อ *How and economy grows and why it clashes* (ISBN 978-0-470-52670-5) พิมพ์โดยสำนักพิมพ์ John Wiley & Sons ในปี 2553

หนังสือเล่มนี้น่าจะเป็นหนังสือเศรษฐศาสตร์เพียงไม่กี่เล่มที่เป็นข้อยกเว้นเนื่องจากผู้เขียนสามารถนำเสนอสาระสำคัญของเศรษฐศาสตร์มหภาค อาทิ สาเหตุของการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ ประสิทธิภาพของตลาด การออมและการลงทุน การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจผิดพลาดของรัฐบาล ภาวะฟองสบู่ในตลาดอสังหาริมทรัพย์ในสหรัฐอเมริกา ฯลฯ ใน

รูปแบบของนิทาน มีภาพประกอบสวยงาม จนน่าจะทำให้ผู้อ่านไม่รู้สีกว่ากำลังอ่านหนังสือที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์อยู่

หนังสือเล่มนี้ดัดแปลงจาก “การ์ตูน!” ของพ่อผู้เขียน (Irwin Schiff) ที่มีชื่อเรื่องคล้ายกัน (*How and economy grows and why it doesn't* (2528)) สาระสำคัญที่หนังสือต้องการนำเสนอมี 2 ส่วน ส่วนแรก คือ เหตุใดเศรษฐกิจจึงเติบโต โดยจะนำเสนอเนื้อหาภาพรวมใน 8 บทแรก) และส่วนที่ 2 คือ เหตุใดเศรษฐกิจจึงประสบปัญหา ซึ่งผู้เขียนได้นำเสนอไว้ใน 9 บทหลังของหนังสือ

นิทานเศรษฐศาสตร์เล่มนี้เริ่มต้นจากระบบเศรษฐกิจขนาดเล็กที่สุดที่มีชายสามคนคือ เอเบิล (Able) เบเกอร์ (Baker) และชาร์ลี (Charlie) อาศัยอยู่ ณ เกาะแห่งหนึ่ง แม้ลักษณะโครงสร้างเศรษฐกิจจะไม่มี ความซับซ้อน แต่ทั้งสามคนต่างเผชิญปัญหาเศรษฐศาสตร์คือ ต้องจัดสรรเวลาที่จำกัด ในทำงานโดยการหาปลาด้วยมือเปล่า พักผ่อน และลงทุนทำแทเพื่อจับปลา เนื้อหาดอนต้นชี้ให้เห็นความสำคัญของ

ประสิทธิภาพการผลิต (Productivity) กล่าวคือ เศรษฐกิจขนาดเล็กจะเติบโตได้ก็ต่อเมื่อ ในแต่ละวัน แต่ละคนบนเกาะสามารถจับปลาได้มากขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องลดเวลาของการพักผ่อน

ในบทถัดไปกล่าวถึง เศรษฐกิจขนาดเล็กนี้เริ่มเพิ่มความเหมือนเศรษฐกิจจริงมากขึ้นทีละน้อย มีการเกิดตลาดสินค้า (บทที่ 3) การเพิ่มของประชากร (บทที่ 5) การค้าระหว่างเกาะ (บทที่ 7) ภาครัฐบาล (บทที่ 8) และการดำเนินนโยบายที่ผิดพลาดของรัฐบาล อันนำไปสู่ปัญหาในช่วง 9 บทหลัง

บรรดานักเศรษฐศาสตร์ต่างตระหนักดีว่า หากรัฐบาลพิมพ์ธนบัตรแล้วนำมาแจกประชาชน โดยไม่มีใครต้องทำงานหนักมากขึ้น จะนำไปสู่ปัญหาเงินเฟ้อ (ภาวะที่ระดับราคาสินค้าและบริการโดยทั่วไปเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง) แต่นักเศรษฐศาสตร์น่าจะล้มเหลวในการสื่อสารเรื่องนี้กับนักการเมือง

ผู้เขียนขอยกตัวอย่าง การอธิบายความของผู้แต่งหนังสือเล่มนี้จากจินตนาการตอนหนึ่งของหนังสือ

... รัฐบาลของเกาะ Usonia ต้องการรักษาระดับทางการเงินของตน แต่นักการเมืองไม่ต้องการขึ้นภาษี รัฐบาลจึงทำการพิมพ์กระดาษออกมาจำนวนมากโดยมีสินทรัพย์หนุนหลังจำนวนเท่าเดิมคือ ปลา 1 ตัว รัฐบาลสามารถทำเช่นนี้ได้ด้วยวิธีตัดและทากาวที่ตัวปลา (Cutting-and-gluing technique) การทำเช่นนี้ รัฐบาลสามารถฐานะทางการเงินได้ในระยะหนึ่ง ในไม่ช้าทุกคนบนเกาะต่างพบว่า กระดาษที่ตนได้รับแจกนำไปซื้อปลาได้ตัวเล็กลงอย่างไม่น่าเชื่อ ชาวเกาะที่นำปลาตัวโตไปฝากธนาคารพบว่า ปลาที่ถอนออกมาตัวเล็กลงกว่าเดิม การทำเช่นนี้ทำให้เกิดความโกลาหลในทุกที่บนเกาะเพราะทุกคน

ต่างแย่งกันเอากระดาษที่ตนได้รับไปแลกปลาให้หมด ไม่มีใครมีแรงจูงใจนำปลาไปฝากธนาคารอีกเลย และแน่นอนว่า เมื่อธนาคารไม่มีปลา ก็ไม่สามารถสนับสนุนผู้ประกอบการที่มีความคิดเข้าทำนำปลาไปลงทุนต่อไป ...

ในแต่ละบทของหนังสือ ผู้อ่านจะเผชิญคำถามชวนคิด อาทิ อะไรคือปัจจัยทำให้ความเป็นอยู่ของคนในระบบเศรษฐกิจดีขึ้นอย่างแท้จริง? จะรู้ได้อย่างไรว่าความเป็นอยู่ของคนรุ่นนี้กับคนรุ่นก่อนหน้านี้นั้นมีความแตกต่างกัน? เหตุใดการออม และการลงทุนในปริมาณเท่ากันจึงส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน? ทำไม “เงิน” กับ “ปลา” ในสายตานักเศรษฐศาสตร์จึงไม่แตกต่างกัน? อีกทั้งบทบาทที่เหมาะสมของธนาคารกลาง รัฐบาล คืออย่างไร ฯลฯ

จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้คือ การพยายามอธิบายหลักพื้นฐานของเศรษฐศาสตร์มหภาคในรูปแบบการนำเสนอที่เป็นนิทานให้เข้าใจง่าย เพิ่มความซับซ้อนของระบบเศรษฐกิจขึ้นทีละน้อย มีการตั้งคำถามชวนให้ผู้อ่านสงสัยและครุ่นคิด (ในส่วน “Takeaway”) นอกจากนี้ยังแยกส่วนที่เป็นประเด็นของคำนิยาม สำคัญ ข้อมูลสถิติ และข้อเท็จจริง (ในส่วน “Reality check”) ไว้ในแต่ละบทเป็นการต่างหากด้วย อย่างไรก็ตาม เพื่ออรรถรสในการอ่าน ผู้เขียนพยายามที่จะบอกใบ้ให้กับผู้อ่านด้วยว่า ผู้เขียนตั้งใจดัดแปลงชื่อและสถานที่ และชื่อของบุคคลที่มีตัวตนอยู่จริง อาทิ เกาะ USONIA (หมายถึง สหรัฐอเมริกา) Ally Greenfin (หมายถึง Alan Greenspan ผู้ว่าธนาคารกลางสหรัฐ 2530-2549) Ben Barnacle (หมายถึง Ben Bernanke ผู้ว่าธนาคารกลางสหรัฐ 2549-ปัจจุบัน) และอื่นๆ อีกมากโดยเฉพาะในช่วงท้ายของหนังสือ

โดยสรุปแล้วหนังสือ How and economy grows and why it clashes (2553) ถือเป็นหนังสือกึ่งนิทานเศรษฐศาสตร์ที่อ่านสนุก เหมาะสำหรับผู้ที่ไม่มีความรู้พื้นฐานด้านเศรษฐศาสตร์ และผู้อ่านสามารถอ่านให้จบได้ภายใน 1 คืน หนังสือเล่มนี้ถือเป็นทางเลือกในการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ อีกช่องทางหนึ่งที่อ่านง่าย ไม่ซับซ้อนและเหมาะสมสำหรับผู้สนใจสาเหตุของปัญหาเศรษฐกิจมหภาคของสหรัฐอเมริกาในปัจจุบัน ซึ่งในแต่ละบทของหนังสือเล่มนี้ได้สะท้อนถึงปัญหาเศรษฐกิจลักษณะคล้ายกันหลายเรื่องที่เกิดขึ้นในบ้านเราที่ผู้อ่านทุกท่านควรจะได้นำมาศึกษาเปรียบเทียบได้เช่นกัน

แนวทางการจัดเตรียมบทความ (Manuscript) สำหรับขอตีพิมพ์ในวารสารสุทธิปริทัศน์

วารสารสุทธิปริทัศน์เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตซึ่งตีพิมพ์บทความวิชาการและบทความวิจัยจากบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย จัดพิมพ์ราย 3 เดือน ปีละ 4 ฉบับ ประจำเดือนมีนาคม มิถุนายน, กันยายน และธันวาคม ของทุกปี

นโยบายการจัดพิมพ์

- วารสารสุทธิปริทัศน์มุ่งเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่บทความวิชาการและผลงานวิจัยที่มีคุณภาพในสาขาวิชาต่างๆ
- บทความวิชาการหรือบทความวิจัยที่ส่งมาขอตีพิมพ์ต้องไม่อยู่ในระหว่างขอตีพิมพ์หรือเคยได้รับการตีพิมพ์ เผยแพร่มาก่อนในวารสารอื่นๆ
- บทความวิชาการ มุ่งเน้นบทความที่เสนอแนวความคิดทฤษฎีใหม่หรือบทความที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจหรือกระตุ้นการวิจัยต่อเนื่องในหัวข้อวิชาการที่สำคัญต่างๆ
- บทความวิจัย มุ่งเน้นงานวิจัยที่ช่วยทดสอบทฤษฎีหรือผลงานวิจัยที่ช่วยขยายความในแง่มุมสำคัญต่างๆ ของทฤษฎีเหล่านั้นเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจ หรือสามารถนำไปทำวิจัยต่อเนื่องได้
- วารสารยินดีตีพิมพ์งานวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยหรือวิธีทดลองทดสอบในหลากหลายรูปแบบที่ช่วยสร้างองค์ความรู้ที่สำคัญหรือที่มีผลกระทบต่อสังคมวิชาการในวงกว้าง

ข้อกำหนดในการส่งบทความสำหรับผู้เขียน

- บทความสามารถจัดทำเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ในกรณีที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษ บทความดังกล่าวต้องผ่านการตรวจการใช้ไวยากรณ์อย่างถูกต้องมาแล้ว
- ในการจัดทำบทความผู้เขียนจะต้องจัดทำบทความในรูปแบบที่ทาง วารสารสุทธิปริทัศน์ กำหนดไว้ โดยที่ท่านสามารถดาวน์โหลดรูปแบบและส่งบทความได้ทางเว็บไซต์ของวารสาร www.dpu.ac.th
- การส่งบทความทางไปรษณีย์ ขอให้ท่านส่งต้นฉบับในรูปแบบของ Microsoft Word จำนวนไม่เกิน 20 หน้า (พร้อมรูปตารางที่เกี่ยวข้องและเอกสารอ้างอิง) จำนวน 3 ชุด และบันทึกแผ่นดิสก์ 1 ชุด ส่งมาที่

กองบรรณาธิการวารสารสุทธิปริทัศน์ 110/1-4 ถ.ประชาชื่น เขตหลักสี่

กรุงเทพมหานคร 10210 โทรศัพท์ 02-9547300 ต่อ 445 หรือ 690

- หากผู้เขียนต้องการส่งบทความทางอีเมลล์สามารถส่งได้ที่ dpujournal@hotmail.com โดยแนบไฟล์บทความที่ระบุ หัวเรื่อง ชื่อผู้แต่ง และที่อยู่ติดต่อได้ซึ่งรวมถึงอีเมล เบอร์โทรศัพท์และบทคัดย่อ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) คำสำคัญ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) และประวัติของผู้เขียน โดยสังเขป รวมถึงบทความ ข้อความ ตาราง รูปภาพ แผนภูมิและเอกสารอ้างอิง
- เมื่อบทความได้รับการตีพิมพ์ ผู้เขียนจะได้รับวารสารฉบับที่บทความนั้นตีพิมพ์ 1 ฉบับ

* สามารถติดตามรายละเอียดและดาวน์โหลดรูปแบบต่างๆ ได้ที่ www.dpu.ac.th

ใบสมัครสมาชิกวารสาร “สุทธิปริทัศน์”

ชื่อ-นามสกุล

สถานที่ทำงาน

ประสงค์จะสมัครเป็นสมาชิกวารสาร “สุทธิปริทัศน์” ☐ 1 ปี ☐ 2 ปี ☐ 3 ปี

สถานที่ส่งวารสาร.....

สถานที่ติดต่อ

โทรศัพท์

สถานภาพสมาชิก ☐ สมาชิกใหม่
☐ สมาชิกเก่า หมายเลข.....

อัตราค่าสมาชิก ☐ 1 ปี จำนวน 4 ฉบับ เป็นเงิน 350 บาท
☐ 2 ปี จำนวน 8 ฉบับ เป็นเงิน 700 บาท
☐ 3 ปี จำนวน 12 ฉบับ เป็นเงิน 1,000 บาท

ชำระค่าสมาชิกโดย ☐ ธนาคาร
☐ เช็คธนาคาร.....
เลขที่.....
☐ อื่นๆ (ระบุ).....จำนวน.....บาท

ลงชื่อ.....ผู้สมัคร

()

ธนาคารที่ส่งจ่าย “มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์” (ปทจ.หลักสี่)

เจ้าหน้าที่ของ

บรรณาธิการวารสารสุทธิปริทัศน์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
110/1-4 ถนนประชาชื่น เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
110/1-4 ถนนประชาชื่น เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210
โทร. 0-2954-7300 www.dpu.ac.th